

UNIVERSITATEA TEHNICĂ A MOLDOVEI

Cu titlu de manuscris
CZU: 331.5:377.1(478)(043)

DOROFEEVA LIUBOVI

**PIAȚA MUNCII ÎN MEDIUL RURAL ȘI MECANISMELE
EI DE REGLARE**

Specialitatea: 521.01 – Teorie economică; Politici economice

Teza de doctor în științe economice

Conducător științific:

**COJUHARI Andrei
dr. hab., prof. univ.**

Autorul:

DOROFEEVA Liubovi

CHIȘINĂU, 2018

© DOROFEEVA Liubovi, 2018

CUPRINS

ADNOTARE (rom. engl. rus.)	5
LISTA ABREVIERILOR	8
INTRODUCERE	10

Capitolul 1. ABORDĂRI TEORETICO-METODOLOGICE REFERITOR

LA PIAȚA MUNCII ȘI MECANISMELE EI DE FUNCȚIONARE.....15

1.1. Piața muncii și abordări conceptuale referitor la mecanismele ei de funcționare.....	15
1.1.1. Definirea pieței muncii și mecanismele ei.....	15
1.1.2. Abordări teoretico-conceptuale referitor la mecanismele de funcționare a pieței muncii...	19
1.2. Modele de reglare a pieței muncii.....	32
1.3. Specificul pieței muncii în mediul rural al Republicii Moldova.....	37
1.4. Concluzii la capitolul 1.....	42

Capitolul 2. ANALIZA PIEȚEI MUNCII DIN MEDIUL RURAL AL

REPUBLICII MOLDOVA.....44

2.1. Structura pieței muncii.....	44
2.2. Coraportul dintre cerere și ofertă în cadrul pieței muncii.....	52
2.3. Migrația forței de muncă și consecințele ei economice și sociale.....	72
2.4. Concluzii la capitolul 2.....	81

Capitolul 3. CĂILE DE REGLARE A PIEȚEI MUNCII ÎN MEDIUL RURAL AL REPUBLICII MOLDOVA.....82

3.1. Modelarea și previziunea econometrică a forței de muncă rurală.....	82
3.2. Stimularea dezvoltării businessului mic și mijlociu.....	98
3.3. Perfecționarea infrastructurii economice și sociale.....	105
3.4. Dezvoltarea parteneriatului public-privat în mediul rural.....	112
3.5. Perfecționarea sistemului de remunerare și motivație a muncii.....	120
3.6. Concluzii la capitolul 3.....	127

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....128

BIBLIOGRAFIE.....131

ANEXE	142
Anexa 1. Unele aspecte metodologice vizând efectuarea sondajul public.....	143
Anexa 2. Repartizarea sondajului public pe sexe, vârstă, studii, etnie și starea civilă, %.....	144
Anexa 3. Chestionar.....	145
Anexa 4. Populația stabilă a R. Moldova, clasificată pe ani și medii, la 1 ianuarie 2016.....	150
Anexa 5. Populația stabilă a R. Moldova, la începutul anului 2016, pe ani, medii și sexe.....	151
Anexa 6. Populația stabilă a R. Moldova clasificată pe ani, grupe de vârstă, medii de reședință și Sexe, 2009-2016.....	152
Anexa 7. Coeficientul îmbătrânirii populației la începutul anilor 2009-2015, pe raioane, ani, medii de reședință, %.....	154
Anexa 8. Ratele mișcării naturale pe ani, indicatori și medii de reședință, promile.....	155
Anexa 9. Durata medie a vieții pe medii de reședință, ani și sexe.....	156
Anexa 10. Populația R. Moldova de 15 ani și peste, clasificată în funcție de relația cu piața forței de muncă, ani.....	157
Anexa 11. Rata de activitate, ocupare și șomaj pe sexe, medii de reședință și Ani.....	158
Anexa 12. Distribuirea populației după relația cu piața forței de muncă, 2015.....	159
Anexa 13. Populația rurală de 15 ani și peste, clasificată după statutul economic, nivelul de instruire, ani și sexe.....	160
Anexa 14. Ratele indicatorilor privind subutilizarea forței de muncă pe 2010-2015, %.....	161
Anexa 15. Ratele indicatorilor privind subutilizarea forței de muncă pe grupe de vârstă, %.....	162
Anexa 16. Populația inactivă de 15 ani și peste clasificată pe grupe de vârstă, ani, sexe, medii de reședință, mii persoane.....	163
Anexa 17. Unii indicatori vizând activitatea IMM în R. Moldova, anii 2009-2015.....	164
Anexa 18. Salariul mediu lunar în valută națională și dolari în țările CSI, anul 2015.....	165
Anexa 19. Salariile medii lunare în Europa, fără beneficii sociale ale angajatorului, euro.....	166
Anexa 20. Salariul mediu lunar în R. Moldova pe tipuri de activitate economică, 2014-2015...	167
Anexa 21. Veniturile disponibile medii lunare, care revin la o persoană, după ani, surse de venituri și medii de localizare, 2013-2015.....	168
Anexa 22. Minimul de existență a populației pe ani și medii de reședință, 2013-2015.....	169
Anexa 23. Raportul dintre salariul minimal de existență și salariul mediu, 2001-2014.....	170
Anexa 24. Rezultatele procesării factorilor dominanți ce influențează migrația forței de muncă din sectorul rural al Republicii Moldova, 2008-2016.....	171
Anexa 25. Acte de implementare.....	182
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII	186
CURRICULUM VITAE	187

ADNOTARE

**DOROFEEVA Liubovi, „Piața muncii în mediul rural și mecanismele ei de reglare”,
Teza de doctor în economie la specialitatea 521.01. Teorie economică; Politici economice,
UTM, Chișinău, 2018**

Structura lucrării: introducere, trei capitole, concluzii și recomandări, bibliografie din 178 titluri, 25 anexe, 130 pagini text de bază ilustrat cu 33 tabele și 39 figuri.

Rezultatele cercetării sunt publicate în 18 lucrări (8,33 c.a.).

Cuvinte-cheie: mediu rural, piața muncii, forța de muncă, cerere și ofertă de muncă, rată de activitate și de ocupare a forței de muncă, infrastructură socială, parteneriat public-privat.

Obiectul cercetării îl constituie piața muncii din mediul rural al Republicii Moldova și mecanismele ei de reglare.

Scopul cercetării constă în analiza particularităților pieței muncii din mediul rural al R. Moldova și evidențierea mecanismelor de reglare a ei. Realizarea scopului propus prevede următoarele obiective: a) sinteza abordărilor teoretico-conceptuale referitor la mecanismele de funcționare a pieței muncii; b) analiza modelelor de reglare a pieței muncii; c) evidențierea caracteristicilor specifice ale pieței muncii din mediul rural; d) analiza situației pieței muncii din mediul rural al R. Moldova; e) determinarea și analiza factorilor ce influențează coraportul dintre cerere și ofertă pe piața muncii din R. Moldova; f) exercitarea sondajului sociologic referitor la situația pieței muncii din mediul rural al R. Moldova; g) determinarea rolului și influenței parteneriatului public-privat în reglarea pieței muncii; h) analiza politicilor strategice de reglare a pieței muncii.

Noutatea și originalitatea cercetării sunt determinate de scopul și obiectivele tezei și constau în următoarele: 1. Evidențierea și sistematizarea abordărilor teoretico-conceptuale și metodologice referitor la mecanismele de funcționare și reglare a pieței muncii. 2. Determinarea caracteristicilor specifice ale pieței muncii din mediul rural al R. Moldova. 3. Determinarea factorilor ce influențează coraportul dintre cerere și ofertă pe piața muncii. 4. Elaborarea modelului regresiei matematice a gradului de migrație a populației rurale din R. Moldova în funcție de cei mai importanți factori economici. 5. Evidențierea și argumentarea căilor prioritare și a politicilor strategice de reglare a pieței muncii în mediul rural al R. Moldova.

Problema științifică importantă soluționată constă în evidențierea și fundamentarea teoretico-conceptuală a specificului mecanismelor de funcționare, a metodelor și a politicilor strategice de reglare a pieței muncii în mediul rural al R. Moldova și implementarea lor în practică.

Direcțiile prioritare de soluționare a problemei de cercetare sunt axate pe determinarea factorilor ce influențează coraportul dintre cerere și ofertă pe piața muncii din mediul rural al R. Moldova; modelarea și previziunea econometrică a pieței forței de muncă din mediul rural; stimularea dezvoltării businessului mic și mijlociu în condițiile pieței rurale; perfecționarea infrastructurii economice și sociale din mediul rural; dezvoltarea parteneriatului public-privat în mediul rural; perfecționarea sistemului de motivație a muncii în localitățile rurale.

Semnificația teoretică și valoarea practică a lucrării constau în: elaborarea modelului autohton de reglare a pieței muncii; determinarea măsurilor de politici active și pasive în domeniul ocupării forței de muncă în mediul rural; elaborarea recomandărilor de implementare a parteneriatului public-privat în mediul rural; elaborarea măsurilor de stimulare a dezvoltării micului business în mediul rural; perfecționarea sistemului de motivație a muncii în mediul rural.

Implementarea rezultatelor științifice. Conținutul de bază al lucrării a fost discutat în cadrul conferințelor naționale și internaționale și confirmate prin 3 acte de implementare.

АННОТАЦИЯ

ДОРОФЕЕВА Любовь, «Рынок труда в сельской местности и механизмы его регулирования», Диссертация на соискание степени доктора экономических наук, специальность 521.01. Экономическая теория и экономическая политика, ТУМ, Кишинев, 2018

Структура диссертации: введение, три главы, выводы и рекомендации, 130 страниц основного текста с 33 таблицами и 39 рисунками, 178 библиографических источников и 25 приложений.

Результаты исследования опубликованы в 18 научных работах (8,33 п.л.).

Ключевые слова: сельская местность, рынок труда, рабочая сила, спрос и предложение труда, уровень активного населения, занятости и безработицы, социальная инфраструктура, частно-государственное партнерство.

Объект исследования: Рынок труда в сельской местности Р.Молдова и механизмы его регулирования.

Цель исследования состоит в выявлении особенностей рынка труда в сельской местности РМ и определении механизмов его регулирования и включает следующие задачи: а) анализ теоретико-концептуальных подходов относительно механизмов функционирования рынка труда; в) анализ моделей регулирования рынка труда и возможность их внедрения в Р.Молдова; г) определение особенностей рынка труда в сельской местности; д) анализ состояния рынка труда в сельской местности Р. Молдова; е) анализ факторов, влияющих на соотношение спроса и предложения на рынке труда Р. Молдова; ж) проведение социологического опроса, касающегося ситуации на рынке труда в сельской местности Р. Молдова, з) анализ частно-государственного партнерства и его влияние на рынок труда; и) анализ стратегических политик регулирования рынка труда;

Научная и оригинальная новизна исследования состоит в следующем:

1. Выявление и систематизация теоретико-концептуальных подходов относительно механизмов функционирования и регулирования рынка труда.
2. Выявление особенностей рынка труда в сельской местности РМ.
3. Определение факторов, влияющих на соотношение спроса и предложения на рынке труда.
4. Разработка модели математической регрессии уровня миграции сельского населения.
5. Выявление и обоснование путей и стратегий в области регулирования сельского рынка труда РМ.

Решенная научная проблема состоит в фундаментальном концептуально-методологическом обосновании специфики механизмов функционирования и регулирования рынка труда в сельской местности и их внедрение в Р. Молдова.

Приоритетными направлениями в решении научной проблемы являются: выявление факторов, влияющих на соотношение спроса и предложения на рынке труда в сельской местности Р.Молдова; эконометрическое моделирование и прогнозирование рынка рабочей силы в сельской местности; стимулирование малого и среднего бизнеса в сельской местности; развитие экономической и социальной инфраструктуры в сельской местности.

Теоретическая и практическая значимость диссертации заключается в: разработке собственной модели регулирования рынка труда; определение активных и пассивных мер политики занятости населения в сельской местности; разработке рекомендаций по внедрению частно-государственного партнерства в сельской местности; разработке мер по стимулированию развития малого бизнеса, а также совершенствованию системы мотивации труда в сельской местности.

Научные результаты работы. Основное содержание работы было обсуждено в рамках национальных и международных конференций и отражены в 3-х актах внедрения.

ANNOTATION

DOROFEEVA Liubovi, „The labor market in rural areas and mechanisms of its regulation” The thesis for the degree of doctor in economic sciences, specialty 521.01 - Economic theory; economic policies, UTM, Chisinau, 2018

The structure of the thesis includes: introduction, three chapters, conclusions and recommendations, bibliography of 178 titles, 25 annexes, 130 pages of the main text illustrated with 33 tables, 39 figures.

The results of research are published in 18 articles (8,33 c.a.).

Keywords: rural areas, labor market, labor force, labor supply and demand, level of active population, employment and unemployment, social infrastructure, public-private partnership.

Object of the research: Moldova's labor market in rural areas and mechanisms for its regulation.

The purpose of the study is to identify the characteristics of the labor market in the rural areas of the Republic of Moldova and determine the mechanisms for its regulation and include the following tasks: a) analysis of theoretical and conceptual approaches to the functioning mechanisms of the labor market; b) analysis of labor market regulation models and the possibility of their implementation in the RM; c) identification of the labor market characteristics in rural areas; d) analysis of the labor market situation in the countryside Moldova; e) analysis of factors affecting the supply-demand ratio in the labor market of RM; f) conducting a sociological survey on the situation in the labor market in rural areas of RM; g) analysis of public-private partnerships and their impact on the labor market; h) analysis of strategic labor market policies.

The scientific and original novelty of the research are: 1. Demonstrating and systematizing theoretical and conceptual approaches to the mechanisms of functioning and regulation of the labor market. 2. The manifestation of the characteristics of the labor market in rural areas of RM. 3. Determination of factors affecting the supply-demand ratio in the labor market in rural areas. 4. Development of the mathematical regression model for the level of migration of rural population from the RM, based on the most important economic factors. 5. Development and substantiation of ways and strategies in the regulation of the labor market in rural areas of Moldova.

The solved scientific problem consists in the fundamental conceptual and methodological justification of the specific mechanisms of functioning and regulation of the labor market in rural areas and their introduction in Moldova.

Priority directions in solving a scientific problem are: identification of factors affecting the supply-demand ratio in the labor market in rural Moldova; econometric modeling and forecasting of the labor market in rural areas; stimulation of small and medium business in rural areas; development of economic and social infrastructure in rural areas.

Theoretical and practical significance of the thesis lies in: developing its own model for regulating the labor market; the definition of active and passive measures of employment policies in rural areas; development of recommendations for the introduction of private-public partnerships in rural areas; development of measures to stimulate the development of small businesses, as well as improving the system of motivation of work in rural areas.

Scientific results of the work. The main content of the work was discussed in the framework of national and international conferences and reflected in 3 acts of implementation.

LISTA ABREVIERILOR

AIPA	Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură
ANOFM	Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă
AOFM	Agenția pentru Ocuparea Forței de Muncă (teritorială)
BIM	Biroul Internațional al Muncii
BEI	Banca Europeană pentru Investiții
BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BM	Banca Mondială
BS	Buget de Stat
BNS	Biroul Național de Statistică
CEE	Comunitatea Economică Europeană
C&D	Cercetare și Dezvoltare
CNSM	Confederația Națională a Sindicatelor din Moldova
CSI	Comunitatea Statelor Independente
GUAM	Organizația pentru Democrație și Dezvoltare Economică pentru Georgia, Ucraina, Azerbaidjan și Moldova
EAC	Europa și Asia Centrală
EUROSTAT	Oficiul de Statistică al Uniunii Europene
IEVP	Instrument European de Vecinătate și Parteneriat
IFAD	Fondul Internațional pentru Dezvoltarea Agricolă
ÎMM	Întreprinderi Mici și Mijlocii
ISD	Investiții Străine Directe
FNDR	Fondul Național pentru Dezvoltare Regională
ZAE	Zonă agro-ecologică
LM	Leu moldovenesc
MAIA	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare
MB	Micul business
MDRC	Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor
MFM	Migrația Forței de Muncă
MTIC	Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor
ODIM	Organizația pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii
MMPSF	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei
OIM	Organizația Internațională a Muncii

OECD	Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
OMC	Organizația Mondială a Comerțului
ONVV	Oficiul Național al Viei și Vinului
ONU	Organizația Națiunilor Unite
PAB	Produs Agricol Brut
PAC	Politică Agricolă Comună
PARE1+1	Programul de Atragere a Remitențelor în Economie
PEVDAMR	Parteneriat European de Vecinătate pentru Dezvoltarea Agriculturii și Mediului Rural
PIB	Produsul Intern Brut
PPP	Parteneriat public-privat
SAPARD	Programul Special de Preaderare pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală
SIDA	Agenția Suedeză pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională
SUA	Statele Unite ale Americii
\$	Dolar
UE	Uniunea Europeană
UTA	Unitate teritorială autonomă

INTRODUCERE

Actualitatea temei. Piața muncii din Republica Moldova, fiind o piață derivată, a înregistrat în anii de tranziție a economiei naționale atât succese, dar și insuccese. Actualmente, această piață continuă să includă în sine elemente și mecanisme moștenite de la sistemul economiei administrativ-centralizate, cât și elemente noi, specifice economiei de piață moderne, cum ar fi: libertatea participanților economiei de piață, concurența loială, coraportul dintre cerere și ofertă a muncii etc.

În ultimul deceniu, situația pe piața muncii din R. Moldova este însoțită de dezechilibre profunde, care se manifestă atât prin creșterea șomajului, cât și prin utilizarea ineficientă a forței de muncă, scăderea productivității muncii și reducerea salariilor reale ale angajaților. La fel, lipsește o corelare eficientă dintre productivitate, calificare și nivelul salariului, ce se reflectă negativ asupra situației social-economice a lucrătorilor.

Menționăm faptul, că situația ocupării forței de muncă în mediul rural este cu mult mai dificilă decât în mediul urban. Majoritatea populației din mediul rural este încadrată *fie în activități agricole (informale) sau în activități publice, care au o pondere destul de mică, iar salariile depind de posibilitățile limitate ale bugetelor locale, care nu pot asigura venituri necesare pentru un trai decent.* Populația economic activă din mediul rural, practic, este pusă în fața unei dileme: să accepte un loc de muncă, care îi aduce un venit modest și insuficient pentru recuperarea forței de muncă sau să emigreze în mediul urban în scopul obținerii unui loc de muncă mai favorabil/să plece peste hotarele țării în căutarea unui loc de muncă mai atractiv și mai bine remunerat.

Drept consecință a acestei situații are loc agravarea stării demografice, emigrarea populației apte de muncă, depopularea localităților rurale și neatractivitatea lor. Desigur, există și alți factori, care au impact negativ asupra neatractivității localităților sătești, cum ar fi: spectrul îngust al ocupațiilor și meseriilor solicitate în mediul rural, infrastructura de producție și socială subdezvoltată etc.

Actualmente, în Republica Moldova s-au acumulat mai multe probleme de ordin economic și social, legate de funcționarea normală a pieței muncii din mediul rural, care necesită o cercetare mai profundă, printre care pot fi menționate: elaborarea unor modele noi de reglare a pieței muncii din mediul rural; actualizarea cercetărilor referitor la îmbunătățirea coraportului dintre cerere și ofertă pe piața muncii din mediul rural; determinarea situației reale privind ocuparea forței de muncă în mediul rural; diversificarea domeniilor de activitate care ar asigura o creștere a atractivității și a ocupării populației rurale; elaborarea unor politici strategice de reglare și dezvoltare a pieței muncii în mediul rural al Republicii Moldova.

Necesitatea soluționării problemelor sus menționate au determinat importanța și actualitatea temei de cercetare de pe poziții teoretice și aplicative.

Gradul de studiere a temei în literatura de specialitate. În procesul de cercetare a temei au fost luate în considerație lucrările savanților clasici, neoclasici, ca: K.Marx, J.M.Keynes, care au pus fundamentele teoriei pieței forței de muncă și mecanismelor de funcționare a acesteia.

Astfel, A.Smith și D.Ricardo au determinat ocuparea forței de muncă în dependență de salariul de sub existență. J.B.Say a analizat coraportul dintre cerere și ofertă pe piața muncii. K.Marx a determinat ipoteza referitor la piața muncii și a șomajului. L.Walras a introdus forța de muncă în teoria echilibrului economic general, considerând-o ca o marfă. J.M.Keynes a analizat piața muncii și a argumentat necesitatea apariției șomajului involuntar și posibilitățile de reducere a lui în baza majorării investițiilor în crearea noilor locuri de muncă.

Aspecte diferite ale pieței muncii în mediul rural sunt reflectate în lucrările savanților autohtoni, precum: A.Bîrcă – *Cererea și oferta de muncă în mediul rural al R. Moldova*; D.Vaculovschi – *Problemele pieței muncii în R. Moldova*; E.Hârbu – *Activitatea economică a populației rurale în R. Moldova*; N. Branașco – *Migrația internațională a forței de muncă: tendințe și efecte social-economice*; C.Caușan – *Ocuparea forței de muncă în rândul tinerilor din mediul rural*; T.Lundgren – *Migrația forței de muncă în condițiile economiei de piață*; N.L.Pantea – *Managementul pieței muncii în Republica Moldova în contextul integrării în Uniunea Europeană ș.a.*, cât și în diferite studii naționale și internaționale referitor la ocuparea forței de muncă și la coraportul dintre cerere și ofertă în cadrul pieței muncii din mediul rural.

Cercetările pieței muncii în Republica Moldova au fost realizate sub mai multe aspecte: sociale, psihologice, economice și politice. Diversitatea cercetărilor efectuate a problemei migrației populației confirmă interesul larg al colectivității științifice, pe de o parte, și caracterul multidimensional și interdisciplinar al acesteia, pe de altă parte. În același moment, este important de menționat că problema migrației rurale pentru Republica Moldova rămâne nesoluționată.

Rata înaltă a migrației influențează negativ nivelul de activitate economică din Republica Moldova și, în particular, din zonele rurale. Ținând cont de faptul că 68,9% din toți migranții sunt din localități rurale [174], se poate presupune, că din cauza numărului ascendent de migranți, populația economic activă se reduce considerabil.

Scopul cercetării constă în analiza particularităților pieței muncii din mediul rural al R. Moldova și evidențierea mecanismelor de reglare a ei. Realizarea scopului propus prevede următoarele **obiective**:

✓ sinteza abordărilor teoretico-conceptuale referitor la mecanismele de funcționare a pieței muncii;

- ✓ analiza modelelor de reglare a pieței muncii;
- ✓ evidențierea caracteristicilor specifice ale pieței muncii din mediul rural;
- ✓ analiza situației pieței muncii din mediul rural al R. Moldova;
- ✓ determinarea și analiza factorilor ce influențează coraportul dintre cerere și ofertă pe piața muncii din R. Moldova;
- ✓ determinarea rolului și influenței parteneriatului public-privat în reglarea pieței muncii;
- ✓ exercitarea sondajului public referitor la aprecierea situației pieței muncii din mediul rural al R. Moldova cu scopul elaborării mecanismului de ameliorare a situației create.
- ✓ analiza politicilor strategice de reglare a pieței muncii.

Metodologia cercetării științifice este bazată pe teoriile și conceptele liberalilor clasici și neoclasici, pe viziunile lui K.Marx, L.Walras, J.M.Keynes și ale savanților contemporani în domeniul pieței muncii, precum și pe analiza literaturii de specialitate. Din seria metodelor de cercetare științifică au fost utilizate: analiza comparativă și cea structurală, sinteza, inducția, deducția, metoda istorică și cea logică, metodele de prelucrare a datelor statistice, cât și alte metode. În scopul obținerii unei analize mai aprofundate a situației pe piața muncii din mediul rural al R. Moldova, autorul a înfăptuit un sondaj sociologic, care a cuprins mai multe localități rurale, și anume: regiunea de Nord – satele Colicăuți, Tabani, Drepcăuți, raionul Briceni; regiunea de Centru – satele Goian, Făurești, comuna Ciorescu; regiunea de Sud – satul Batîr, raionul Cimișlia și satul Ursoaia, raionul Căușeni.

Baza informațională utilizată în procesul elaborării tezei cuprinde surse legislative și normative autohtone ce țin de piața muncii din mediul rural, datele Biroului Național de Statistică, în special, datele Anchetei Forței de Muncă, precum și datele Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă; Rapoarte și studii ale centrelor analitice „Expert-Grup”, IDIS „Viitorul”, Institutul de Politici Publice; site-urile organizațiilor internaționale (Banca Mondială, OECD, UE, CEDEFOP, UNDP) și rezultatele sondajului public realizat de autor.

Obiectul cercetării îl constituie piața muncii din mediul rural al Republicii Moldova și evidențierea mecanismelor de reglare a ei.

Noutatea și originalitatea cercetării sunt determinate de scopul și obiectivele tezei și constau în următoarele:

- Evidențierea și sistematizarea abordărilor teoretico-conceptuale și metodologice referitor la mecanismele de funcționare și reglare a pieței muncii.
- Determinarea caracteristicilor specifice ale pieței muncii din mediul rural al R. Moldova.
- Determinarea factorilor ce influențează coraportul dintre cerere și ofertă pe piața muncii.

- Elaborarea modelului regresiei matematice a gradului de migrație a populației rurale din R. Moldova.

- Evidențierea și argumentarea căilor prioritare și a politicilor strategice de reglare a pieței muncii în mediul rural al R. Moldova.

Problema științifică importantă soluționată constă în evidențierea și fundamentarea teoretico-conceptuală și metodologică a specificului mecanismelor de funcționare, a metodelor și a politicilor strategice de reglare a pieței muncii în mediul rural al R. Moldova și implementarea lor în practică.

Direcțiile prioritare de soluționare a problemei de cercetare sunt axate pe determinarea factorilor ce influențează coraportul dintre cerere și ofertă pe piața muncii din mediul rural al R. Moldova; modelarea și previziunea econometrică a pieței forței de muncă din mediul rural; stimularea dezvoltării businessului mic și mijlociu în condițiile pieței rurale; perfecționarea infrastructurii economice și sociale din mediul rural; dezvoltarea parteneriatului public-privat în mediul rural; perfecționarea sistemului de motivație a muncii în localitățile rurale.

Semnificația teoretică și valoarea practică a lucrării constă în:

- elaborarea direcțiilor strategice de reglare a pieței muncii din Republica Moldova;
- determinarea măsurilor de politici active și pasive în domeniul ocupării forței de muncă în mediul rural;
- elaborarea recomandărilor de implementare a parteneriatului public-privat în mediul rural;
- elaborarea măsurilor de stimulare a dezvoltării micului business în mediul rural;
- perfecționarea sistemului de motivare a muncii în mediul rural.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere:

- sistematizarea abordărilor teoretico-conceptuale referitor la piața muncii;
- evidențierea și analiza modelelor de reglare a pieței muncii;
- caracteristicile specifice ale pieței muncii în mediul rural;
- diagnosticul situației actuale a pieței muncii din mediul rural al Republicii Moldova;
- determinarea factorilor de impact asupra coraportului dintre cerere și ofertă pe piața muncii în zona rurală din R. Moldova;
- determinarea măsurilor de politici active și pasive în domeniul ocupării forței de muncă în mediul rural;
- determinarea direcțiilor strategice și politicilor de reglare și dezvoltare a pieței muncii în mediul rural al R. Moldova.

Publicații la tema tezei. În total au fost publicate 18 (optsprezece) lucrări științifice, din care: 6 (șase) în cadrul conferințelor internaționale; 5 (cinci) în cadrul conferințelor naționale; 6 (șase) în cadrul revistelor naționale de profil, cat. B și C; cu un volum total de 8,33 c.a.

Implementarea rezultatelor științifice: rezultatele cercetării și propunerile efectuate pe tema tezei pot fi implementate la nivel național în cadrul autorităților publice cu inițiativă legislativă în procesul de elaborare a reglementărilor care vizează activitatea antreprenorială; au fost implementate în cadrul Academiei de Administrare Publică în procesul de studii la disciplinele ce țin de domeniul managementului politicilor publice, precum și în cadrul cursurilor de perfecționare continuă pentru funcționarii publici.

Aprobarea rezultatelor lucrării. Abordările teoretice, elaborările metodologice și recomandările practice reflectate în lucrare au fost expuse și discutate la diferite conferințe științifice și științifico-practice internaționale, precum și publicate în reviste naționale specializate.

Structura lucrării: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 178 titluri, 25 anexe, 130 pagini text de bază ilustrat cu 33 tabele și 39 figuri.

În Introducere este argumentată actualitatea temei de cercetare, sunt formulate scopul și obiectivele cercetării, sunt relevate noutatea științifică, problema științifică soluționată și valoarea aplicativă a lucrării, este indicat suportul teoretico-metodologic și informațional al cercetării.

În Capitolul 1 „Abordări teoretico-metodologice referitor la piața muncii și mecanismele ei de funcționare” sunt analizate și sistematizate conceptele diferitor savanți referitor la mecanismele de funcționare a pieței muncii, modelele de reglare a pieței muncii și particularitățile specifice ale pieței muncii în mediul rural al Republicii Moldova.

În Capitolul 2 „Analiza pieței muncii din mediul rural al Republicii Moldova” este analizată structura pieței muncii din R. Moldova, coraportul dintre cerere și ofertă în cadrul pieței muncii, migrarea forței de muncă și consecințele ei economice și sociale.

În Capitolul 3 „Căile de reglare a pieței muncii în mediul rural al Republicii Moldova” sunt evidențiate și analizate astfel de căi, cum ar fi: stimularea dezvoltării micului business; perfecționarea infrastructurii de producție și sociale; dezvoltarea parteneriatului public-privat; perfecționarea sistemului de remunerare și motivare a muncii în mediul rural.

În compartimentul Concluzii generale și recomandări sunt evidențiate rezultatele cercetărilor efectuate, formulate propuneri și recomandări.

Cuvinte-cheie: mediu rural, piața muncii, dezechilibre pe piața muncii, forță de muncă, cerere de muncă, ofertă de muncă, populație activă, populație ocupată, populație inactivă, șomaj, rata de activitate, rata de ocupare, rata șomajului, migrație, remunerarea muncii, politici de ocupare, micul business, infrastructura socială, parteneriat public-privat.

1. ABORDĂRI TEORETICO-METODOLOGICE REFERITOR LA PIAȚA MUNCII ȘI MECANISMELE EI DE FUNCȚIONARE

În acest capitol este pus accentul pe: aspectul teoretico-metodologic al caracteristicii generale a pieței muncii și pe analiza abordărilor conceptuale referitor la mecanismele ei de funcționare; evidențierea și analiza modelelor de reglare a pieței muncii și posibilitatea implementării lor în R. Moldova; determinarea caracteristicilor specifice ale pieței muncii în mediul rural al R. Moldova.

1.1. Piața muncii și abordări conceptuale referitor la mecanismele ei de funcționare

1.1.1. Definirea pieței muncii și mecanismele ei

Orice activitate economică, în condițiile economiei de piață, asociază, în mod obiectiv, factorul de producție capitalul cu încă un factor esențial, factorul munca, care se procură prin intermediul pieței muncii, constituindu-se, astfel, într-un subsistem al economiei de piață. *Piața muncii* este una din cele mai importante elemente ale economiei de piață.

În opinia autorului, piața muncii este o noțiune ce desemnează întâlnirea cererii cu oferta de muncă, în cadrul căreia are loc stabilirea condițiilor pentru angajarea salariaților, negocierea și fixarea salariilor în funcție de performanțele celor ce sunt angajați, realizarea motivației salariilor și forței de muncă pe locuri de muncă și firme.

Elementele definiției ale pieței muncii sunt: actorii sociali de pe piața muncii, adică purtătorii cererii și ofertei de muncă; actele legislative și normative, care reglementează relațiile de pe piața muncii; mecanismele de funcționare a pieței muncii, care determină conjunctura pieței muncii, echilibrul dintre cererea și oferta de muncă, nivelul salariului de echilibru și cel al ocupării forței de muncă; instituțiile aferente pieței muncii; sistemul de securitate socială de pe piața muncii. Caracteristica amplă a mecanismelor de funcționare a pieței muncii (cererea muncii, oferta muncii, prețul muncii, echilibrul pieței muncii este prezentată în subcapitolele 1.1.2, 1.2 și capitolele 2 și 3 ale tezei).

Piața muncii nu poate fi considerată ca o piață pentru orice altă marfă, deoarece este o piață cu cea mai restrânsă marjă de manifestare a spontaneității. Piața muncii nu este omogenă, ci se compune din segmente pe domenii de activitate, zone economice, meserii, niveluri de calificare etc. În acest sens se pot distinge:

➤ *Piața locală a muncii*, ca subdiviziune geografică cu particularități pecuniare, de costuri, mobilitate etc., care o deosebesc de celelalte piețe;

➤ *Piața externă a muncii* este o subdiviziune care se referă la un anumit număr de lucrători, fiecare fiind disponibil sau potențial disponibil pentru a ocupa locurile de muncă ce se oferă prin competiție. Comportamentul celor ce acționează pe această piață și deciziile lor au caracter rațional și se bazează pe variabilele economice;

➤ *Piața internă a muncii* reprezintă o subdiviziune a pieței muncii în care cererea și oferta de muncă sunt interne fiecărei firme și accesibile direct pieței externe a muncii. Această piață privește ocuparea diferitor locuri de muncă (funcții) prin avansare, transfer sau concurs în interiorul întreprinderii [89, p. 345-346].

Într-o serie de documente ale ONU se indică că munca omului constituie o sferă de mare importanță a activității vitale și de automanifestare a personalității sale, și nu o marfă obișnuită ca obiect de cumpărare-vânzare.

După părerea autorului, în acest caz trebuie evitate două momente nejustificate. Pe de o parte, nu trebuie negat faptul că piața muncii este o parte componentă a economiei naționale și mondiale, ce se dezvoltă conform legilor generale ale pieței. Pentru a susține această viziune propunem următoarele argumente:

➤ fiecare regiune dispune de un număr relativ mare de lucrători cu caracteristici asemănătoare ale potențialului lor de muncă, inclusiv nivelul calificăției, ce formează oferta la un anumit tip de muncă și un număr suficient de patroni cu cerere pentru un anumit număr de locuri omogene de muncă;

➤ condiția angajării și redistribuirea muncii se stabilesc, în cele din urmă, prin acordul concret dintre un lucrător aparte și patron, adică prin coraportul dintre cerere și ofertă.

Pe de altă parte, piața muncii esențial diferă de alte piețe, și dispune de următoarele **particularități**:

➤ forța de muncă nu este o marfă obișnuită, deoarece fiecare lucrător este unic ca personalitate, posedând capacități speciale (fizice și intelectuale) și având o atitudine proprie față de muncă, iar fiecare loc de muncă prevede condiții și cerințe specifice față de lucrător;

➤ munca nu poate fi depozitată în cazul când oferta depășește cererea pe piața muncii;

➤ transferarea muncii în alte regiuni și sfere de aplicare necesită mai mult timp și eforturi, decât transferarea mărfurilor obișnuite;

➤ în cadrul pieței muncii veniturile lucrătorului, spre deosebire de prețurile la alte mărfuri, nu pot fi reduse mai jos de nivelul minimului de existență din țara dată;

➤ pe piața forței de muncă intervenția statului este mai pronunțată decât pe celelalte piețe.

Aici trebuie de menționat faptul, că în literatura de specialitate se folosește fie denumirea de piață a muncii, fie cea de piață a forței de muncă.

În urma analizei acestor particularități ale pieței muncii, putem concluziona că ea este:

- **cea mai imperfectă dintre piețe** din punct de vedere al mecanismelor de ajustare a cererii și ofertei de muncă și a mobilității forței de muncă;
- **cea mai organizată și reglementată piață**, deoarece ea operează concomitent cu mai multe mecanisme de reglare, și anume: libertatea de mișcare a forței de muncă; decizia partenerilor sociali în ceea ce privește locul de muncă; condițiile de angajare; salariul, cât și de mecanismele de intervenție ale statului în asigurarea funcționării normale a pieței muncii;
- **este o piață negociată** în cadrul căreia partenerii sociali din întreprinderi negociază conținutul contractului colectiv de muncă la nivel de întreprindere (pe baza unui contract de muncă), la nivel de ramură și la nivel național. Obiectul negocierilor oglindite în contract se referă la volumul și structura ocupării, nivelul salariului, raporturile dintre salarii, relațiile dintre salariul direct și indirect etc.;
- **este o piață structurată și segmentată**, ceea ce presupune că piața muncii cuprinde mai multe segmente în funcție de anumite criterii. Analiza pieței muncii necesită utilizarea noțiunii de segmentare, deoarece, la scara națională, ea apare ca o piață unică, se împarte în mai multe segmente în funcție de anumite criterii. Pe diferitele segmente există condiții inegale pentru salariați în ceea ce privește condițiile de muncă, nivelul salariilor, cariera profesională. Segmentarea pieței muncii mai presupune și existența unor bariere în cazul trecerii lucrătorului de pe un segment al pieței muncii pe altul, precum și manifestarea mobilității forței de muncă în limitele fiecărui segment și între diferitele segmente ale pieței muncii.

Indiferent de denumire, conținutul economic al conceptului de „piață a muncii” sau „piață a forței de muncă” exprimă aceeași realitate obiectivă și anume: ca și ceilalți factori de producție, factorul *munca*, în economia de piață, este asigurat prin intermediul pieței. **Piața contemporană a forței de muncă** este o piață cu pronunțate caracteristici contractuale și participative. În așa fel, piața muncii reprezintă un sistem complicat, care poate funcționa doar corelând cu alte piețe și ca o parte componentă a sistemului economic general, deși rămâne totuși autonomă.

Piața muncii este o componentă organică a economiei de piață, care îndeplinește mai multe **funcții**, printre care pot fi menționate:

1. Funcția de asigurare a realizării echilibrului dintre necesitățile de resurse de muncă ale economiei naționale și posibilitățile pentru acoperirea lor. Această funcție se manifestă la micro- mezo- și macronivel și vizează realizarea echilibrului menționat pe o durată lungă de timp, însă ea nu exclude apariția unor dezechilibre temporare ca rezultat al neconcordanței mișcării factorului uman comparativ cu ceilalți factori de producție.

2. Funcția de determinare a orientării utilizării resurselor de muncă ale fiecărei țări în concordanță cu eficiența crescândă, atât prin repartizarea lor pe profesii, ramuri și localități, cât și prin folosirea acestora în cadrul fiecărei unități economice și social-culturale. În acest scop, sunt puse în acțiune o serie de mecanisme ale pieței muncii, cum ar fi: salariul, diferențele salariale, dar și mecanismele din afara pieței muncii.

3. Funcția de intermediere și de condiționare a proceselor de combinare a factorului uman cu cel material al producției în vederea obținerii unor rezultate economico-financiare pozitive sau atingerii scopurilor urmărite de fiecare agent economic, precum și de economia națională în ansamblu. Piața forței de muncă oferă informații complexe asupra disponibilităților factorului uman și, prin corelațiile care se stabilesc între această piață și celelalte piețe, sunt reliefate și posibilitățile pe care se poate conta în privința celorlalți factori de producție.

4. Funcția de impact asupra procesului de formare și repartizare a veniturilor în funcție de un sistem de criterii stabilite prin acte normative sau prin contracte individuale sau colective. Ramificațiile și implicațiile acestei funcții a pieței muncii sunt multiple. Evoluția raportului cerere-ofertă de forță de muncă determină atât nivelul salariilor (și în general al veniturilor), cât și mecanismele prin care se realizează distribuția și redistribuirea venitului național, pârgھیile economico-financiare, utilizate în acest scop. Piața muncii are un caracter educativ-formativ în egală măsură pe linia modelării cererii de calificări și recalificări, a flexibilității ofertei de muncă, a corelării cererii de muncă calificată pentru sistemul productiv în relație cu oferta sistemului de pregătire a reconversiunii și reintegrării profesionale.

5. Funcția de adoptare și aplicare a măsurilor de protecție socială a posesorilor forței de muncă. Aceste măsuri sunt, în esență, rezultatul negocierilor dintre agenții economici din cadrul pieței. Între măsurile de protecție socială a deținătorilor forței de muncă un loc deosebit de important revine asigurării unui venit alternativ (ajutor de șomaj) persoanelor care au pierdut locul de muncă și nu au găsit încă altul corespunzător.

Funcțiile pieței muncii sus numite se află într-o strânsă interdependență, alcătuiind un tot întreg. Organizarea pieței muncii trebuie să asigure condiții optime pentru îndeplinirea tuturor funcțiilor specifice pentru această piață.

În continuare vom analiza mai detaliat principalele abordări teoretico-conceptuale referitor la reglarea pieței muncii.

1.1.2. Abordări teoretico-conceptuale referitor la mecanismele de funcționare a pieței muncii

Referitor la conținutul și mecanismele de funcționare a pieței muncii există mai multe abordări teoretico-conceptuale (tab. 1.1).

Tabelul 1.1. Abordări teoretico-conceptuale referitor la reglarea pieței muncii

Nr.	Abordările teoretico-conceptuale	Conținutul abordării
1.	<i>Abordările școlii liberalilor clasici</i>	În conceptul școlii liberalilor clasici cererea și oferta pe piața muncii se autoreglează și nu este necesară intervenția statului în reglarea ei, iar șomajul care apare are caracter voluntar și se manifestă în formă de șomaj structural și fricțional.
2.	<i>Abordarea marxistă</i>	În viziunea lui K. Marx, reglarea pieței muncii este determinată de specificul de valorificare a capitalului tehnic în raport cu capitalul variabil (forța de muncă).
3.	<i>Abordarea neoclasică</i>	Școala neoclasică s-a pronunțat pentru utilizarea deplină a forței de muncă în contextul echilibrului economic general.
4.	<i>Abordarea keynesiană</i>	În viziunea lui J.M. Keynes, piața muncii este în dezechilibru, iar șomajul involuntar se manifestă ca un fenomen permanent. Pentru a asigura echilibrul dintre cererea și oferta de muncă agregată se cere de majorat volumul investițiilor în crearea noilor locuri de muncă.
5.	<i>Abordarea școlii instituționaliste</i>	Școala instituționalistă pune accentul pe analiza modelelor neechilibrate ale pieței muncii și, în primul rând, pe contractele formale care stabilesc anticipat salariul nominal și care au impact asupra cererii și ofertei forței de muncă.
6.	<i>Abordarea monetaristă</i>	Mesajul monetariștilor referitor la piața muncii este următorul: dacă masa monetară crește la o rată constantă, atunci rata șomajului care predomină în economie este cea naturală (4-5%). Componentele pe piața muncii sunt determinate mai curând de evoluția salariului anticipat, decât de cea a salariului nominal.
7.	<i>Abordări contemporane</i>	La etapa actuală au apărut noi abordări conceptuale referitor la piața muncii și elaborarea a noilor politici de ocupare a forței de muncă, bazate pe adaptarea ofertei de muncă la cerere și a noilor instrumente active și pasive de ocupare a forței de muncă.

Sursa: elaborat de autor în baza analizei doctrinelor respective.

1. Abordările școlii liberalilor clasici

Școala liberalilor clasici este prezentată de A. Smith (1723-1790), D. Ricardo (1772-1823), Th. Malthus (1766-1834) și J.B. Say (1767-1832). Pentru școala liberalilor clasici problema pieței forței de muncă era privită în conexiune cu șomajul: dacă șomajul apare și crește la un moment dat, salariile scad, forța de muncă se ieftinește, costul se reduce, ceea ce permite producătorului să mărească producția și să angajeze un număr tot mai mare de muncitori, făcând astfel să dispară șomajul.

Liberalii clasici afirmă că orice persoană, care aspiră la un loc de muncă, dispunea deja de un asemenea loc sau putea să-l dobândească fără nici o dificultate. În consecință, în viziunea

lor, utilizarea maximă a capacităților de producție rentabile, precum și flexibilitatea salariilor asigurau echilibrul pieței muncii, în sensul atingerii ocupării depline a forței de muncă. Ei afirmau că în condițiile economiei, în care piața funcționează normal, nu se poate forma șomaj involuntar, însă, apare șomajul structural și cel fricțional. În situația în care ar exista șomaj involuntar, acesta se explică doar prin „înghețarea” salariilor la un nivel prea înalt, adică prin inelasticitatea salariilor. Rigiditatea ofertei de muncă și excedentul persistent al acesteia se explică prin nivelul prea ridicat al indemnizației sau al ajutorului de șomaj, prin acțiunile organizațiilor de sindicate sau prin erori de determinare a numărului de salariați, ceea ce duce la accentuarea diferenței dintre oferta și cererea de muncă [123, p. 251].

A. Smith și D. Ricardo au determinat repartiția socială a veniturilor și a ocupării forței de muncă în dependență de salariul de subzistență, pe care îl deduc din mecanismul demografic: dacă salariul crește peste acest nivel, populația crește mai rapid decât resursele alimentare, ceea ce reduce salariul la nivelul de subzistență [116].

În viziunea lui T. Malthus, pentru a lichida disproporția dintre creșterea populației și a mijloacelor de subzistență este necesar de redus ritmul de creștere a populației (în urma provocării războaielor, epidemiilor, a foametei); de amânat căsătoriile timpurii până la 21 ani, acceptându-le numai în cazul în care familia are mijloace de întreținere; iar în cazul insuficienței condițiilor de viață – de limitat numărul de copii în familie. T. Malthus a criticat dur legea cu privire la sărăcie, care prevedea întreținerea săracilor de către parohiile locale. În viziunea lui, întreținerea gratuită a săracilor nu-i stimulează să lucreze, iar unica preocupare a acestora rămâne „producerea copiilor”. El considera, că ar fi mai oportună folosirea mijloacelor respective pentru stimularea producătorilor [76].

În viziunea lui J. B. Say, cererea și oferta pe piața muncii, cât și pe alte piețe, se autoreglează și nu este nevoie de intervenția statului în acest domeniu, iar dezechilibrele care apar între cererea și oferta de pe piața muncii, cât și apariția șomajului poartă caracter temporar. Acest concept rezultă din „legea debușeelor” (numită „Legea Say”), argumentele căreia constau în următoarele:

1. Când un individ produce o marfă, el o face cu scopul de a obține în locul ei o altă marfă, astfel oferta își creează propria sa cerere.

2. Suma valorilor produselor oferite pe piață este egală cu suma cheltuielilor pentru mărfurile cerute.

3. Când deținătorii factorilor de producție își cheltuiesc în întregime veniturile, produsul creat oferă o desfacere a acestui produs pentru toată suma valorii sale [142].

J. B. Say a luat în considerație următoarele ipoteze: moneda este neutră, iar marfa, ca orice

alta, va fi cerută ca un instrument unic de tranzacție; moneda nu va fi cerută decât în identitatea dintre economii și investiții; concurența cuprinde toate mărfurile, în special pe piața muncii; progresul tehnic are efecte favorabile asupra producției, utilizării forței de muncă și a consumului; dezechilibrele paralele se corectează ele însele prin alocarea de resurse între sectoarele deficitare și excedentare. Astfel, Legea Say presupune ocuparea integrală a forței de muncă în condițiile concurenței libere perfecte și a transformării tuturor economiilor în investiții.

În opinia autorului, școala liberalilor clasici a contribuit, în mare măsură, la dezvoltarea conceptului despre piața forței de muncă. Totodată, menționăm faptul, că problemele legate de corelarea dintre cerere și ofertă de pe piața muncii, cât și problemele de distincție dintre populația totală, populația activă și populația ocupată nu au devenit obiective de cercetare pentru reprezentanții acestei școli.

2. Abordarea marxistă a pieței muncii este prezentată de K. Marx (1818-1883).

Deși K. Marx a împărtășit unele idei și ipoteze ale liberalilor clasici, totodată, el a supus unei critici dure concepțiile acestora referitor la ocuparea deplină a forței de muncă în condițiile sistemului capitalist.

În viziunea autorului, K. Marx a fost primul care a prezentat o ipoteză nouă, modernă referitor la piața forței de muncă și a șomajului. În lucrarea sa celebră „Capitalul” (vol.1, cap. 21-23), el a formulat legea generală a acumulării capitaliste, potrivit căreia „cu cât este mai mare capitalul în funcție și mărimea absolută a proletariatului, cu atât este mai mare armata industrială de rezervă și pauperismul oficial” [79, p. 646]. K. Marx a făcut o analiză amplă a creșterii șomajului în țările europene industrial dezvoltate în prima jumătate a secolului al XIX-lea.

În viziunea lui K. Marx, dacă capitaliștii nu reușesc să investească, ei nu vor mai fi capabili să producă bunuri. În acest caz, dâșii vor fi forțați să iasă de pe piață, provocând o scădere a ocupării forței de muncă, implicit a salariilor și profiturilor. Scăderea profiturilor duce la falimentul numeroaselor afaceri, la reducerea investițiilor în fabrici și mașini și, astfel, provoacă șomajul. Menținerea salariului la nivelul de subzistență se datorează excedentului structural de ofertă a forței de muncă sub forma „armatei industriale de rezervă”, ceea ce îi face neputincioși pe muncitori în fața capitaliștilor. K. Marx face legătură între utilizarea forței de muncă și modalitățile procesului de producție, considerând șomajul un factor important care reglează producția capitalistă. El afirmă, că șomajul apare ca un surplus relativ de populație ce se formează datorită condițiilor specifice de valorificare a capitalului tehnic. În viziunea lui K.Marx, „suprapopulația relativă este fundalul pe care se mișcă cererea și oferta de muncă” [79, p. 641].

3. Abordarea neoclasică a pieței muncii

Principalii reprezentanți ai școlii neoclasică sunt L. Walras (1834-1910), A. Marshall

(1842-1924), J. B. Clark (1847-1938) și A.C. Pigou (1877-1959).

L. Walras a introdus forța de muncă în teoria echilibrului economic general, considerând-o ca o marfă care corespunde tuturor legilor generale ale economiei de piață: solicitanții forței de muncă (întreprinzătorii) angajează forța de muncă până la punctul în care munca este egală cu productivitatea economică marginală; ofertanții forței de muncă (muncitorii) apar atunci când salariul este superior neutilității muncii; oferta și cererea sunt echilibrate prin evoluția unui preț-salariul real. Astfel a apărut noțiunea de piață a forței de muncă, în care există șomaj involuntar. În domeniul ocupării forței de muncă, școala neoclasică s-a pronunțat pentru utilizarea deplină a brațelor de muncă în contextul echilibrului economic general.

În viziunea neoclasicilor, piața forței de muncă este supusă aceluiași reguli ale concurenței, ca și alte piețe, iar cererea de muncă se confruntă liber cu oferta de muncă în baza unui nivel al salariului real, care permite ocuparea deplină a forței de muncă și, implicit, un echilibru general pe piața muncii. A.C. Pigou s-a pronunțat critic în adresa conceptului de ocupare a forței de muncă a lui J. M. Keynes, care susținea restabilirea ocupării depline prin intervenția statului. În viziunea lui A. C. Pigou [158, p.170], reducerea salariilor va determina reducerea prețurilor, iar prin jocul încasărilor reale, valoarea reală a activelor monetare va crește și prin cheltuirea lor va avea loc stimularea creșterii gradului de ocupare a forței de muncă. Cauza șomajului, în opinia neoclasicilor, sunt salariile prea ridicate revendicate de muncitori, fapt care îi face pe întreprinzători să cumpere mașini și utilaje, în loc să angajeze noi brațe de muncă. În viziunea lor, nivelul folosirii forței de muncă este invers proporțional cu nivelul salariilor.

După părerea autorului, la prima vedere, această abordare pare a fi logică, însă ea nu corespunde realității, deoarece, în timpul crizelor și depresiilor economice, muncitorii nu pot găsi un loc de muncă nici la cel mai mic salariu.

Prezintă interes abordarea lui J.B. Clark referitor la ocuparea forței de muncă în contextul repartiției veniturilor. El propune un nou concept de repartiție a veniturilor, bazat pe productivitatea marginală a factorilor de producție. Potrivit acestui concept, salariul tinde spre valoarea produsului marginal a ultimului angajat; renta tinde spre diferența între valoarea de piață a produsului și valoarea produsului marginal (produsul de pe lotul mai puțin fertil); dobânda tinde spre nivelul celui mai scăzut randament al capitalului (randamentul marginal). J.B. Clark ajunge la următoarea concluzie: modalitatea de repartiție a veniturilor conform productivității lor marginale asigură ocuparea deplină a forței de muncă, lipsa oricărei exploatare, iar posesorul fiecărui factor de producție obține cea parte a bogăției sociale pe care a creat-o.

Problema pieței forței de muncă este larg reflectată și de neoclasicul **Alfred Marshall** în lucrarea sa „Principiile economice” (1890). Forța de muncă este privită ca un rezultat al utilizării

capacităților fizice și intelectuale ale omului, orientate spre crearea de bunuri economice. În viziunea lui A. Marshall, pentru sporirea productivității forței de muncă sunt necesare următoarele măsuri în domeniul instruirii productive: ridicarea nivelului de calificare a muncii; sporirea nivelului de profesionalism; sporirea capacităților generale și specializate ale lucrătorului; instruirea tehnică și înzestrarea cu tehnică performantă și echipament înalt a lucrătorului; sporirea investițiilor în instruirea forței de muncă; stimularea materială a lucrătorului [154]. A. Marshall, la fel, analizează amănunțit condițiile fizice, intelectuale și morale care influențează productivitatea forței de muncă; energia musculară a lucrătorului, climatul (care influențează natalitatea), nivelul de alimentație, îmbrăcămintea, dispunerea de spațiu locativ, organizarea odihnei, optimismul și libertatea individului, influența mediului înconjurător.

Menționăm faptul, că abordările actualilor neoclasici referitor la mecanismele de funcționare a pieței muncii diferă esențial de abordările neoclasticilor din secolele XIX și XX. În viziunea neoclasticilor contemporani, piața muncii poate fi analizată la trei niveluri: microeconomic, macroeconomic și mondoeconomic. Privită în aspect microeconomic, piața muncii este segmentată în două subpiețe: piața primară și piața secundară.

Piața primară este constituită din ansamblul întreprinderilor care oferă locuri de muncă sigure, necesitând capital uman remunerat prin salarii ridicate și care oferă în consecință oportunități de promovare sau de carieră salarială. În cazul apariției unui post vacant, aceste întreprinderi recurg adesea, mai degrabă, la lucrătorii proprii decât la șomeri sau la angajații din alte întreprinderi (adică la piața externă a muncii). Piața internă a muncii se definește ca o unitate administrativă în care prețul și alocarea factorului muncă sunt guvernate de reguli și proceduri. În consecință, ea nu funcționează absolut liber, cum prevedea L. Walras.

Piața secundară, potrivit neoclasticilor contemporani, reprezintă ansamblul întreprinderilor care oferă locuri de muncă de „proastă calitate”, unde nivelul salariului este scăzut, unde nu se cere decât puțină calificare (sau chiar nici un fel de calificare), unde nu există posibilități de carieră salarială sau de promovare și, în sfârșit, unde securitatea locului de muncă este scăzută [52, p. 594].

Aceste două segmente ale pieței muncii sunt bine legate între ele. De exemplu, dacă pe piața primară indivizii înalt calificați nu-și pot găsi un loc de muncă adecvat nivelului de calificare, atunci ei apelează, de regulă, la un loc de muncă din cadrul pieței secundare, ocolind, astfel, statutul de șomer. În același timp, unii indivizi, care sunt ocupați la un loc de muncă pe piața secundară, tind să ocupe un loc de muncă decent din cadrul pieței primare. Acest dualism al pieței muncii, care apare în urma neconcordanței dintre calificări și posturile calificate, duce la creșterea șomajului.

În viziunea actualilor neoclasici, un impact substanțial asupra modificării pieței muncii îl au *sindicatetele*. Sindicatul face față unei cereri de muncă, cerere care nu este altceva decât productivitatea marginală a întreprinderii. El determină cantitățile de muncă oferite, egalizând, astfel, venitul marginal cu costul marginal. Principalele obiective ale unui sindicat sunt: a impune întreprinderii cel mai mare salariu posibil pentru membrii săi; a determina crearea celui mai mare volum posibil de locuri de muncă; a obține condiții mai bune; a maximiza numărul de membri; a negocia orele de muncă.

În opinia autorului, prezența în întreprindere a unui sindicat care negociază salariile are drept consecință creșterea salariilor dincolo de salariul concurențial. Însă, această creștere contribuie, în mare măsură, la majorarea șomajului. În plus, o astfel de strategie este riscantă, deoarece ea defavorizează întreprinderea în raport cu concurenții săi, mai ales cu întreprinderile deschise concurenței internaționale. În general, rezultatul negocierilor sindicale depinde, în mare parte, de puterea de negociere a sindicatului în raport cu forțele patronale prezente în întreprindere.

În opinia neoclasicilor contemporani, piața muncii, privită la nivel macroeconomic, cuprinde ansamblul populației active (oferta agregată de muncă) și cererea forței de muncă la nivelul economiei naționale (cererea agregată de muncă). Neoclasicii contemporani încearcă să identifice motivele pentru care piața muncii nu se ajustează pentru a egaliza cererea cu populația activă. În acest scop, actualii neoclasici (Iellen, Gh. Stiglitz și alții) au înaintat mai multe teorii și versiuni, printre care menționăm: Potrivit acesteia, salariul este o măsură antitrișare, deoarece întreprinderile nu pot observa cu ușurință eforturile depuse de angajații ei și, deoarece suportă costuri ridicate de supraveghere a forței de muncă, acceptă să plătească salarii mai ridicate pentru a incita muncitorii la efort.

Creșterea permanentă a salariului are drept consecință apariția șomajului involuntar, deoarece salariul nu este neapărat ajustat în funcție de productivitatea marginală a muncitorului, iar întreprinderile nu doresc ca angajații lor să plece în alte întreprinderi, care ar oferi salarii mai ridicate. Practicând aceste majorări de salarii, întreprinderile își protejează investiția în instruirea muncitorilor în decursul primei perioade a contractului de muncă.

Abordarea sociologică a acestei teorii constă în aceea că plata unor salarii mai ridicate poate fi percepută ca un cadou oferit de angajator drept recompensă pentru efortul depus de muncitori. În acest caz, muncitorii sunt tratați cu respect, ceea ce favorizează comportamente cooperative și ameliorează productivitatea muncii [52, p. 596].

Piața muncii la nivel mondoeconomic, în viziunea neoclasicilor contemporani, se segmentează la fel ca și piața națională a muncii. Dualismul internațional al pieței muncii permite să distingem două grupuri mari de țări:

1. țări industriale, care oferă locuri de muncă bine remunerate, cu un nivel înalt de capital uman și cu bune condiții de muncă, fiind analogice segmentului primar al pieței muncii în economia închisă;

2. țări neindustrializate, care oferă locuri de muncă de o calitate mai scăzută, fără calificare și, deci, mai puțin remunerate, unde condițiile de muncă sunt foarte proaste, acestea sunt similare segmentului secundar.

O astfel de segmentare a pieței muncii la nivel mondoeconomic provoacă migrații de două tipuri: pe latura ofertei de muncă, indivizii din țările mai sărace sunt incitați să migreze spre locurile de muncă mai bune din țările mai industrializate; pe latura cererii de muncă, întreprinderile din țările mai industrializate sunt incitate să se delocalizeze în țările în care, în aceleași condiții de calitate, forța de muncă este mai puțin costisitoare.

Aceste migrații internaționale au efecte importante asupra nivelului ocupării forței de muncă și asupra nivelului ratei șomajului în țările recipiente.

4. Abordarea keynesiană a pieței muncii

O abordare opusă celei liberalismului clasic și neoclastic referitor la ocuparea forței de muncă este cea a lui **J. M. Keynes (1883-1946)**. După cum s-a menționat mai sus, liberalii clasici și neoclasici considerau că economia de piață poate asigura utilizarea completă a forței de muncă, iar șomajul, care episodic apare, este voluntar și este generat de salariile prea ridicate, fapt care îi inclină pe întreprinzători să cumpere mașini și utilaje, în loc să angajeze noi brațe de muncă. Această teorie, în viziunea lui J. M. Keynes, nu corespunde realității, deoarece șomajul în condițiile sistemului capitalist devine un fenomen permanent.

J. M. Keynes pornește de la ipoteza, că piața muncii este în dezechilibru, iar șomajul involuntar se manifestă ca un fenomen permanent. Pentru a rezolva problema șomajului și a asigura echilibrul dintre cererea și oferta agregată pe piața muncii, el preconizează efectuarea unei cheltuieli publice, care stimulează activitatea și sporește cererea de bunuri și servicii în economie. În urma creșterii acestei cereri agregate, întreprinderile devin cointerestate în majorarea numărului angajaților în corespundere cu cerințele pieței. În viziunea lui J. M. Keynes, dacă guvernul calculează exact nivelul de cheltuieli publice corespunzător situației economice a momentului, atunci el poate spera să elimine șomajul involuntar.

J. M. Keynes în lucrarea sa celebră „Teoria generală a folosirii mâinii de lucru, a dobânzii și a banilor” (1936) constată că șomajul nu constituie un rău absolut, până la un anumit punct, fiind chiar un factor pozitiv, stimulând-i pe oameni să lucreze mai bine. În același timp, el afirmă că în societatea capitalistă nu există nici un fel de mecanism care ar garanta ocuparea completă a forței de muncă [74, p. 259]. Keynes confirmă că la originea șomajului se află nu salariile prea ridicate,

ci necorespunderea dintre economii și investiții. Nu cei săraci sunt vinovați de existența șomajului, ci cei bogați, care reduc volumul de investiții, ce inevitabil duce la reducerea locurilor de muncă disponibile. El consideră, că șomajul poate fi redus numai prin intervenția statului, pe calea stimulării investițiilor și creării noilor locuri de muncă.

J. M. Keynes, spre deosebire de liberalii clasici și neoclasici, consideră că mecanismele spontane ale pieței nu sunt suficiente pentru a atinge obiectivele de bază, cum ar fi: ocuparea deplină a forței de muncă, lipsa crizelor economice, creșterea economică durabilă și compatibilă cu resursele existente. El afirmă, că aceste obiective pot fi realizate numai prin implicarea statului în rol de regulator, folosind astfel de mijloace puse la dispoziția sa, precum: bugetul statului, emisia monetară, reglarea ratei dobânzilor și alte pârghii economice.

În opinia autorului, conceptul lui J. M. Keynes referitor la piața forței de muncă a jucat un rol important în elaborarea politicilor de ocupare a forței de muncă și de combatere a șomajului în anii 30-60 ai secolului trecut, fiind implementat în mai multe țări europene și în Statele Unite ale Americii, însă, actualmente, în urma schimbărilor social-economice substanțiale, multe postulate ale acestui concept și-au pierdut valoarea lor inițială.

Unul din urmașii consecvenți ai abordărilor lui J. M. Keynes, referitor la piața forței de muncă și a șomajului, a fost economistul englez W. H. Beveridge (1879-1963), care a exercitat o analiză amplă a conceptului keynesian, considerându-l ca problemă economică și socială fundamentală. În viziunea lui, șomajul nu este nici consecința suprapopulării, nici a unei abordări a chestiunii sociale, ci provine din fluctuația ciclică a comerțului, deci din hazardurile conjuncturii economice și din efectele sale asupra nivelului producției industriale și al ocupării forței de muncă. El consideră, că principalele cauze ale șomajului și nivelului de ocupare a forței de muncă sunt nu numai ciclurile economice, ci și progresul tehnic și repartizarea activității productive în lume. În baza acestor constatări W. H. Beveridge a formulat așa-numitele politici de ocupare deplină a forței de muncă: „singurul mijloc de a reduce șomajul la un minim dictat de fricțiunea ciclică, de progresul tehnic și de circumstanțele internaționale, constă în a dezvolta cererea și în a duce, dacă este cazul, cheltuiala publică până la limită, dar nu până la limita impozitului, ci până la cea a potențialului uman disponibil” [52, p. 606-607].

Autorul consideră că, *în teoria elaborată de W. H. Beveridge, politica de ocupare deplină a forței de muncă nu se reduce doar la susținerea cererii, ci cuprinde și un „control al amplasării” industriei pe teritoriul național și o „mobilitate organizată a muncii”, care trebuie să fie acceptată de către persoanele active aflate în plină carieră profesională. Aceste obiective de ocupare deplină a forței de muncă, bazată pe cererea efectivă și pe alți factori menționați, au dat rezultate pozitive în anii 40-70 ai sec. al XX-lea.*

5. Abordări ale școlii instituționaliste referitor la piața muncii (J. Builou și Sammers ș. a.). În abordările referitor la piața muncii, școala instituționalistă a pus accentul pe analiza modelelor neechilibrate ale pieței muncii. Avantajul acestor modele constă în faptul, că ele reflectă instituțiile și ordinea care există în realitate. Într-adevăr, mulți lucrători sunt incluși în contractele formale, care stabilesc anticipat salariul nominal. Astfel, salariul nominal stabilit permite instituțiilor de stat financiare să efectueze controlul asupra salariului real și prin aceasta asupra ocupării forței de muncă.

Modelele, care se bazează pe contractele cu privire la salariul nominal sunt controversate și nu pot fi explicate din punctul de vedere al principiilor microeconomice: a) nu este clar, dacă contractele colective de muncă sunt cauza marilor fluctuații ale producției și ale ocupării, care subminează eficacitatea, atunci de ce angajații și firmele încheie aceste contracte; b) la fel este inexplicabil de ce acordurile optimale nu sunt compatibile cu elasticitatea mică a salariului nominal pe piața muncii, cuprinse de contractele colective de muncă; c) nu este clar, de ce contractele colective de muncă nu permit să se obțină câștiguri potențial evidente, care ar putea fi obținute în timpul tratativelor din ambele părți.

În viziunea autorului, în primul rând, un asemenea nivel al salariului este de natură să mențină incitația pentru muncă.

În al doilea rând, în pofida prezenței contractelor colective, care determină anticipat salariul, nu este evident de loc, că aceste contracte joacă un rol atât de important în determinarea ocupării, după cum le atribuie modelele date. În contextul relațiilor pe termen lung, salariul, achitat în orice perioadă dată, nicidecum nu trebuie să fie egal cu produsul marginal al muncii, cum se petrece pe piața mărfurilor existente, unde se efectuează afaceri care nu se repetă. În mod analogic, dacă unele tarife ale salariului se dovedesc a fi neelastice, aceasta încă nu semnifică că distribuția muncii nu este efectivă.

În al treilea rând, comportarea ciclică a salariului real nu se pune în concordanță cu modelele, care includ salariul nominal predeterminat anticipat. În majoritatea din aceste modele, șocul negativ, încercat de cererea efectivă, diminuează nivelul prețurilor și astfel majorează salariul real (deoarece valoarea ei nominală este stabilită) și micșorează cererea de muncă. În măsura în care fluctuațiile apar din partea cererii efective, din punct de vedere teoretic, salariul real trebuie să se deplaseze anticiclic. În realitate, însă, salariul real nu se află în dependența strânsă de activitatea economică sau este puțin prociclic.

Întrucât controlul, efectuat de administrația firmelor asupra eforturilor de muncă, nu este perfect, muncitorii se eschivează uneori de la îndeplinirea obligațiilor, riscând chiar să fie concediați. Când salariul este redus, cheltuielile legate de concedieri se micșorează. Conform

acestor teorii de interconexiune între salariu și productivitate, firmele evită să micșoreze salariul ca reacție la oferta excedentară de muncă. Dacă influența nivelului salariului asupra productivității muncii este considerabilă, forțele concurente normale care deplasează piața muncii către echilibrul dintre cerere și ofertă se întrerup.

Asupra funcționării pieței muncii își exercită influența deopotrivă atât factorii economici, cât și cei de natură social-instituțională. Factorii economici își pun amprenta mai cu seamă asupra cererii de forță de muncă. Fiind un factor de producție, cererea de forță de muncă apare, după expresia lui A. Marshall, ca o cerere derivată. Aceasta înseamnă că volumul și structura calificățională a cererii de forță de muncă sunt determinate de cererea finală de bunuri și servicii, nivelul costurilor salariale, dar și de starea sistemului tehnologic, exprimată prin nivelul productivității muncii și al consumurilor intermediare. Oferta de forță de muncă este modelată concomitent de factori economici (nivelul salariului, ca preț al acestui factor de producție), dar și de factori cu o coloratură socială sau instituțională.

În concordanță cu sistemul instituțional existent la un moment dat în societate, dar și a raportului de forțe dintre deținătorii capitalului fizic și cei ce posedă capital uman, locurile de muncă prezintă o anumită ierarhizare. De aici rezultă două consecințe majore în explicația relației deosebit de complexe care apare între funcționarea pieței muncii și promovarea progresului tehnologic:

a) salariul nu este expresia reală a prețului forței de muncă, ci se formează pe baza percepției sociale referitoare la nivelul veniturilor, dar și a sistemelor de negociere a veniturilor salariale. Deci, salariul se „fixează” în funcție de nivelul prezent al prețurilor la bunurile de consum și al anticipațiilor referitoare la evoluția ratei inflației. De asemenea, diferențierea salariilor nu este condiționată doar de nivelul calificării sau de alți factori legați de progresul tehnologic, ci și de pozițiile pe care diferitele ocupații le dețin pe baza convențiilor sociale.

b) cadrul instituțional (sistemul de pregătire a forței de muncă, relațiile de proprietate, sistemul de recrutare și angajare a forței de muncă etc.) exercită o influență majoră asupra gradului de adaptabilitate al forței de muncă la schimbările operate în cadrul funcționării pieței muncii.

6. Abordarea monetaristă a pieței muncii

Monetaristii școlii de la Chicago, în primul rând, Milton Friedman (1912-2006), pornesc de la structura rigidă a prețurilor la forța de muncă și mai mult decât atât, de la premisele deplasării ei într-o singură direcție. Monetaristii introduc noțiunea de „nivel natural al șomajului”, reflectând caracteristicile structurale ale pieței muncii, ce face prețurile la ea neflexibile, frânând funcționarea ei normală, agravând dezechilibrele ei și, deci, șomajul.

În opinia reprezentanților școlii date, pentru piața americană a muncii asemenea factori

negativi ce intensifică dezechilibrul pieței sunt: stabilirea de către stat a salariului minimal, poziția tare a sindicatelor, lipsa informației necesare cu privire la existența locurilor vacante și a forței de muncă de rezervă. Pentru echilibrarea pieței, monetariștii propun să se apeleze la politica monetar-creditară și la necesitatea de a recurge la asemenea pârghii, cum ar fi: taxa scontului fixată de banca centrală, cuantumurile rezervelor obligatorii ale băncilor comerciale pe conturile băncii centrale.

7. Abordări contemporane referitor la piața muncii

La începutul anilor '70 ai secolului trecut, în urma aprofundării crizei resurselor energetice, care a cuprins majoritatea țărilor industrial dezvoltate, au apărut noi abordări în domeniul ocupării forței de muncă, numită în SUA „economia ofertei”, care se baza, în special, pe dereglementarea vieții economice și reducerea costurilor.

Studiile privind rolul important al calificării profesionale în dezvoltarea unei economii moderne au generat două noi teorii, care au avut un impact puternic asupra elaborării noilor politici de ocupare a forței de muncă: **teoria dualismului pieței muncii**, care evidențiază dificultățile specifice legate de angajarea muncitorilor cu calificare scăzută și **teoria capitalului uman**, care reflecta rolul educației și al instruirii profesionale în procesul de dezvoltare economică.

În urma crizei petroliere din anul 1973 și a recesiunii economice s-au aprofundat problemele și în domeniul ocupării forței de muncă în industrie, care au condus la o creștere masivă a șomajului. Aceste efecte negative au generat două noi politici ale ocupării forței de muncă: prima – de orientare liberală, bazată pe ofertă și aplicată preponderent în țările anglo-saxone și care prevedea reducerea șomajului prin creșterea numărului locurilor de muncă și restructurarea economiei (această politică a contribuit la scăderea ratei șomajului în SUA de la 11,2%, în anul 1982, până la 4,3%, în 1999); a doua – politica de intervenție activă pe piața muncii, a fost aplicată preponderent în țările Europei continentale. Această politică a creat, în special pentru întreprinderi și tineret, noi situații de activitate și inactivitate, cum ar fi: stagii și forme intermediare de angajare a tineretului și șomerilor; norme de angajare parțială; scutiri fiscale pentru adulți; schimbări în criteriile și durata de acordare a indemnizațiilor de șomaj; crearea unui serviciu public pentru ocuparea forței de muncă.

Etapa actuală a evoluției conceptului de ocupare a forței de muncă se caracterizează și prin transformări calitative importante legate de creșterea rapidă a nivelului de educație în țările dezvoltate, modificarea condițiilor de intrare a tinerilor pe piața muncii, aplicarea noilor cerințe de angajare a muncitorilor aflați în plină carieră profesională, dar relativ mai puțin instruiți, cărora tinerii le fac concurență. Actualmente, în Uniunea Europeană și în alte țări sunt elaborate un set de programe și proiecte de ocupare în câmpul muncii.

La etapa actuală, s-au modificat substanțial și **instrumentele politicii de ocupare a forței de muncă**. Accesul la un loc de muncă face acum parte din drepturile fundamentale ale individului apt de muncă și este recunoscut ca atare în țările dezvoltate. Acest drept juridic necesită a fi respectat, indiferent de starea conjuncturii și transformarea concepțiilor privind viața profesională care se poate produce în societate. Politicile ocupării forței de muncă sunt instrumentele care permit exercitarea practică a acestui drept. În continuare, vom analiza principalele tipuri de instrumente ale politicilor de ocupare a forței de muncă: instrumentele politicilor cererii, ofertei și de adaptare a ofertei de muncă la cerere.

Aplicarea instrumentelor politicii cererii a fost caracteristică pentru doctrina keynesiană, care punea accentul, în domeniul ocupării forței de muncă, **pe cererea efectivă**. Acest instrument prevedea: sporirea cererii de consum și a cererii de investiții, care conduc la sporirea nivelului de producție și la crearea noilor locuri de muncă, care, în consecință, asigură nivelul înalt de ocupare a forței de muncă. Anume aceste instrumente, aplicate în anii 30-60 ai secolului trecut au contribuit la ieșirea din marea depresiune a țărilor dezvoltate din Europa și SUA, la reducerea substanțială a șomajului și la creșterea economică durabilă.

Politica de ocupare a forței de muncă bazată pe cererea efectivă a fost în continuare adaptată și modificată de către adepții curentului nekeynesian, ca: R. Harrod, E. Domar, A. Hansen, J. Robinson, A. Phillips, N. Kaldar ș. a. În viziunea noastră, în anumite situații conjuncturale, instrumentele politicii de ocupare a forței de muncă, bazate pe cererea efectivă, pot fi implementate și în R. Moldova, ținând cont de necesitatea atragerii investițiilor străine directe și de creare a noilor locuri de muncă.

Instrumentele politicii de **ocupare a forței de muncă bazate pe ofertă** sunt, actualmente, bazate, în mare măsură, pe mondializarea proceselor economice, care au impact direct atât asupra inovațiilor tehnologiilor de producție și diversificării metodelor luptei de concurență, cât și asupra condițiilor de ocupare a forței de muncă. Potrivit unor estimări, aprofundarea proceselor de mondializare economică în viitor va avea următoarele consecințe în domeniul ocupării forței de muncă [52, p. 609]:

- creșterea nivelului instruirii inițiale și adaptarea ei la realitățile pieței muncii;
- creșterea ponderii persoanelor vârstnice în populația activă, care va intensifica presiunea asupra populației ocupate;
- necesitatea de a menține costurile salariale la un nivel competitiv va impune un control strict al sporirii cheltuielilor sistemului național de protecție socială, iar costul cotizațiilor sociale, care guvernează salariile mici, se va reduce;

- principiile promovării lucrătorilor în funcție de vechime vor deveni inaplicabile din cauza îmbătrânirii persoanelor active aflate în plina carieră profesională;
- alegerile făcute în domeniul protecției sociale sau a statutului salariaților vor trebui să țină cont de efectele pe care le au acești factori asupra nivelului de ocupare a forței de muncă;
- repartizarea activității economice în teritoriu va deveni unul din aspectele esențiale ale politicii de ocupare a forței de muncă;
- creșterea economică va garanta un nivel suficient de ocupare a forței de muncă în fiecare unitate teritorială.

O importanță deosebită în ocuparea forței de muncă o are *politica de adaptare a ofertei de muncă la cerere* [52, p. 609]. Instrumentele politicii de adaptare a ofertei forței de muncă la cerere pot fi divizate în două grupe: instrumente pasive și instrumente active.

Instrumentele pasive a politicii de ocupare a forței de muncă includ cheltuielile pasive de indemnizare, precum: asigurări de șomaj, regim de asistență socială pentru muncitorii aflați la sfârșitul perioadei legale de indemnizare. Inițial, alocațiile de șomaj erau destinate pentru compensarea pierderilor de venit pentru o anumită perioadă relativ scurtă. Însă, prelungirea duratei șomajului și faptul că un număr crescând de muncitori, mai ales cei vârstnici, nu pot regăsi un loc de muncă au dus la diminuarea sumei și a duratei indemnizației. În ultimii ani, ponderea măsurilor pasive de indemnizare prezintă tendința de scădere în majoritatea țărilor, deoarece aceste măsuri costisitoare vin în contradicție cu necesitatea de a gestiona mai eficient situațiile de îmbătrânire a populației active.

Instrumentele active ale politicilor de adaptare a ofertei de muncă la cerere sunt orientate spre stimularea integrării nou-veniților pe piața muncii sau reintegrarea șomerilor de lungă durată. Aceste instrumente prevăd:

1. Facilitarea realocării muncitorilor pe piața muncii în noi locuri de muncă sub presiunea concurenței și a inovării tehnologice. Această măsură va duce la dezvoltarea politicilor de ajustare a ofertei de muncă la cererea populației.

2. Stimularea creării întreprinderilor independente în care vor efectua acțiunile de instruire organizate în interiorul și exteriorul întreprinderii, ce vor favoriza menținerea nivelului adecvat de calificare a ofertei de muncă a cadrelor profesionale.

3. Stimularea și reintegrarea rapidă pe piața muncii a tinerilor (sau a șomerilor) care nu reușesc să se plaseze într-un loc de muncă de lungă durată.

4. Stabilirea unui echilibru între libertate și constrângere, echilibru care să asigure respectarea dreptului la muncă a tinerilor în condiții ce corespund posibilităților și aspirațiilor lor și la un nivel

de venit social acceptabil.

5. Crearea unor piețe tranzitionale ale muncii, care vor permite muncitorilor care se confruntă cu mari dificultăți de integrare sau de reintegrare în muncă.

Autorul consideră că aceste politici de ajustare a ocupării forței de muncă în viitor vor fi, din ce în ce mai puțin, politici statale cu aplicare generală și, din ce în ce mai mult, vor fi politici de ramură sau întreprindere, făcând obiectul unui dialog social activ între patronat și sindicate, dialog concretizat prin acorduri de durată limitată în timp și revizibile în funcție de conjunctura economică și socială. Astfel, durata și modalitățile de organizare a muncii vor depinde de acest dialog social.

1.2. Modele de reglare a pieței muncii

De menționat că există mai multe modele de reglare a pieței muncii, iar în funcție de specificul național al politicilor de stat promovate pe piața muncii, ele diferă prin modul de organizare și reglementare a pregătirii și perfecționării profesionale a participanților pieței, prin modalitățile de angajare la locurile de muncă vacante, prin reglementarea relațiilor de muncă, prin concursul activității organizațiilor sindicale. În literatura de specialitate se disting următoarele modele ale pieței muncii: modelul japonez; modelul american; modelul suedez.

Modelul japonez al pieței muncii. În cadrul acestui model, relațiile de muncă se bazează preponderent pe principiul angajării pe viață. Modelul dat presupune asigurarea garantată a ocupării lucrătorului până la 55-60 de ani, dar nivelul salariului al acestuia se afla în dependența directă de numărul de ani lucrați. Sporirea nivelului de calificare a lucrătorilor și promovarea lor la noile locuri de muncă are loc în mod sistematic în conformitate cu un plan strict. O astfel de politică contribuie la educarea la lucrători a unei atitudini mai creative și responsabile față de angajamentele lor profesionale, precum și a devotamentului și patriotismului față de întreprinderea în care activează. În cazul reducerii nivelului de producție, patronii nu recurg la disponibilizări ale personalului, dar utilizează diverse forme flexibile de ocupare, ca: reducerea duratei zilei de muncă, transferul lucrătorilor la alte întreprinderi cu acordul acestora.

Modelul american al pieței muncii se caracterizează prin descentralizarea legislației privind ocuparea forței de muncă pentru fiecare stat în parte. Întreprinderile se descriu printr-o atitudine mai rigidă față de lucrător, care poate fi disponibilizat oricând în cazul reducerii volumului de producție. Totodată, durata zilei de muncă nu se schimbă. Lucrătorii nu sunt anunțați din timp despre disponibilizarea lor, ci chiar în ajunul concedierii. Activitatea sindicală și, respectiv semnarea contractului colectiv de muncă, acoperă doar o pătrime din toți angajații.

Pregătirea profesională în cadrul întreprinderii este puțin răspândită și se utilizează doar în cadrul pregătirii unor specialități specifice, necesare întreprinderii. Promovarea lucrătorilor are loc nu atât în rezultatul creșterii nivelului lor de calificare, cât prin transferul lucrătorului la alt loc de lucru sau la o altă întreprindere. O astfel de politică a resurselor umane a întreprinderilor conduce atât la o mobilitate teritorială și profesională a lucrătorilor destul de mare, cât și la un nivel mai mare al șomajului.

Modelul suedez al pieței muncii se caracterizează printr-o intervenție mai activă a statului pe piața muncii, în rezultatul căreia se asigură un nivel minim al șomajului. Asigurarea ocupării depline a forței de muncă se realizează prin intermediul următoarelor măsuri:

- promovarea unei politici fiscale-redistributive orientată spre susținerea întreprinderilor mai puțin profitabile și restricționarea profitului în cadrul întreprinderilor mai profitabile și rentabile în scopul reducerii concurenței inflaționiste între firme și creșterea salariului;
- promovarea unei politici de salarizare de solidaritate în scopul asigurării principiului “salariu egal pentru o muncă egală” indiferent de situația financiară a firmelor. Aceasta contribuie la motivarea întreprinderilor să-și lichideze sau să-și reprofileze activitățile neprofitabile, iar întreprinderile rentabile să-și limiteze nivelul de salarizare a lucrătorilor mai jos de posibilitățile lor;
- promovarea pe piața muncii a unor politici de susținere a lucrătorilor necompetitivi, reprezentanți ai grupurilor marginalizate, ca: tinerii, persoanele cu handicap, femeile cu copii, pensionarii. În acest caz, angajatorii beneficiază de subvenții de stat;
- asigurarea unui nivel înalt de ocupare în sectoarele economiei naționale, care au remarcat rezultate economice modeste, dar au contribuit la realizarea unor obiective de ordin social.

Luând în considerație aspectele cultural-istorice de dezvoltare economică a Republicii Moldova ca țară amplasată teritorial între Europa și Asia, autorul propune o variantă combinatorie a modelului japonez și suedez, și anume:

- ridicarea nivelului de calificare a lucrătorilor și promovarea lor la noile locuri de muncă în dependență de cerințele pieței;
- în caz de recesiune a economiei, pentru a evita șomajul în masă, de recurs la diverse forme flexibile de ocupare, ca: reducerea duratei zilei de muncă, transferul lucrătorilor la alte întreprinderi cu acordul lor ș.a.;
- promovarea unei politici fiscale-redistributive orientată spre susținerea sectorului agrar, care, în mare măsură, este influențat de factorii climaterici, în scopul ridicării competitivității agriculturii moldovenești, creșterii salariului în acest sector și, ca rezultat, îmbunătățirea nivelului de trai al populației în mediul rural;

➤ promovarea pe piața muncii a unor politici de susținere socială a lucrătorilor mai puțin competitivi, reprezentanți ai grupurilor marginalizate, cum ar fi: persoanele cu handicap, femeile cu copii, pensionarii. În acest caz angajatorii beneficiază de subvenții de stat.

Referitor la Republica Moldova putem menționa, că pe parcursul ultimilor ani de tranziție intervenția statului pe piața muncii din țară a înregistrat mai multe transformări în ceea ce privește tipurile de măsuri a politicilor de ocupare a forței de muncă promovate. Astfel, dacă la începutul anilor '90 politicile de ocupare erau orientate, preponderent, spre măsuri active, axate pe asigurarea unei ocupări depline a forței de muncă ca o inerție politicilor de ocupare din perioada socialismului dezvoltat, indiferent de costurile economice și sociale ale menținerii ocupării depline, în a doua jumătate a deceniului accentul se punea mai mult pe măsuri pasive, care asigurau condițiile necesare de constituire și consolidare a raporturilor pe piața muncii.

O importanță deosebită pentru Republica Moldova o are experiența țărilor Uniunii Europene referitor la mecanismele de reglare a pieței muncii. Pentru soluționarea problemelor existente pe piața muncii în mediul rural este necesar de a studia și a implementa experiența țărilor europene, inclusiv a României. Ca și în Republica Moldova, procesul tranziției de la economia supercentralizată la economia de piață a generat în agricultura și dezvoltarea rurală a României multiple probleme de ordin economic și social. Este cunoscut faptul că majoritatea țărilor subdezvoltate au avut o economie predominant agricolă cu caracteristicile sale specifice.

Dezvoltarea industriei, a serviciilor și a comerțului au condus la formarea unor aglomerări urbane, influențând într-un anumit mod spațiul rural. Industrializarea, dezvoltarea serviciilor și a comerțului au influențat raporturile demografice dintre mediul rural și urban (în favoarea urbanului), dar, în același timp, spațiul rural și-a adus o contribuție la dezvoltarea industriei și a serviciilor.

Efectele industrializării asupra echilibrului geografic și demografic sunt semnificative mai cu seamă dacă avem în vedere faptul că, dezvoltarea industriei se caracterizează printr-o concentrare puternică a activității economice și a populației, măbind dotarea edilitară a aglomerațiilor umane. Nevoia de forță de muncă, câștigurile mai mari și relativ mai sigure, confortul oferit de oraș a determinat o migrație puternică a populației rurale spre mediul urban, având drept consecință depopularea localităților rurale.

Dezvoltarea industriei prin însăși modul său de realizare are în vedere cel puțin următoarele elemente:

- alegerea zonelor de amplasare a noilor obiective, astfel ca acestea să devină cât mai atractive pentru investitori;
- delimitarea centrelor de industrializare;

- ameliorarea structurii și infrastructurii sociale și de producție;
- acordul autorităților publice.

Toate aceste elemente au avut efect direct în România asupra agriculturii și asupra pieței muncii din mediul rural, exprimându-se prin următoarele:

- creșterea cererii de produse agricole a condus la formarea pieței agricole și mecanismelor ei specifice;
- dotarea agriculturii cu mijloace mecanice performante ce asigură creșterea productivității muncii;
- formarea unor exploatații agricole de dimensiuni mari, menite să asigure utilizarea eficientă a tehnicii și tehnologiilor moderne;
- asocierea lucrătorilor agricoli în vederea efectuării în comun a unor lucrări de combatere a eroziunii solului, hidroameliorative.

În același timp, agricultura are o influență pozitivă asupra industriei sub diferite forme. Cea mai puternică influență a agriculturii asupra industriei și a serviciilor constă în furnizarea forței de muncă necesare, cerere ce evoluează în funcție de ritmul de dezvoltare a activităților neagricole. Dezvoltarea industriilor producătoare de mărfuri agricole stimulează creșterea producției agricole și, totodată, influențează pozitiv asupra anumitor ramuri ale industriei producătoare de mijloace de producție necesare pentru prelucrarea materiei prime obținută de agricultori, realizându-se o integrare pe verticală. Integrarea pe verticală are efecte benefice atât pentru agricultură, cât și pentru industrie în ansamblul său. Dezvoltarea și integrarea pe verticală este generată de cel puțin următorii factori: creșterea volumului de capital, destinat agriculturii în vederea sporirii potențialului productiv-agricol; tendința întreprinderilor comerciale și furnizoare de factori de producție pentru agricultură, care doresc să-și impună controlul și asupra producției agricole; organizarea și specializarea unităților de comercializare a produselor agricole.

În perspectivă, soluția cea mai viabilă pentru dezvoltarea agriculturii o reprezintă expansiunea rapidă a industriei, serviciilor, reabilitarea infrastructurii rutiere și creșterea dotării edilitare în localitățile rurale. Între agricultură și celelalte activități neagricole (industrie, servicii, transporturi) există o relație în dublu sens, adică succesul industrializării se resimte pozitiv și în dezvoltarea agriculturii, iar dezvoltarea rapidă a industriei și serviciilor contribuie la dezvoltarea agriculturii și, implicit, a spațiului rural.

Totodată, merită atenție și experiența țărilor dezvoltate (SUA, statele din Vestul Europei, Japonia, Canada etc.) referitor la interacțiunea dintre diferite segmente ale sistemului agro-alimentar. Producția agricolă propriu-zisă se sprijină în aceste țări pe o structură celulară formată din: proprietatea funciară, familie și exploatație agricolă. În afară de aceasta, există o rețea

de distribuție a materialelor necesare agricultorilor, o rețea de prelucrare a materiilor prime din agricultură, o rețea de valorificare a produselor agricole primare și a produselor alimentare, o rețea financiară de creditare și de asigurare, precum și o rețea de asistență tehnică de specialitate. Toate aceste rețele împreună cu producția agricolă alcătuiesc un sistem agro-alimentar complex, modern și performant. Sectorul agrar s-a constituit într-o perioadă de timp destul de mare prin două modalități juridice: modalitatea cooperatistă și modalitatea societară.

În țările comunității europene domină tipul familial de agricultură, format din ferme familiale mici și mijlocii. Ferma familială mijlocie este considerată unitatea de bază în agricultură, reprezentând o formă de organizare care asigură stabilitate politică, socială și economică. Fermele familiale de mărimi corespunzătoare, bazate pe proprietatea privată asupra pământului sau pe arendare sau închiriere, în care familia este sursa principală a forței de muncă (cu excepția fermelor mari care angajează muncă salariată), cu o producție diversificată din care o bună parte este destinată pieței, acestea sunt un rezultat al politicilor de orientare și susținere a agriculturii, folosindu-se din plin acțiunea benefică a legilor pieței.

Încă un element specific agriculturii Uniunii Europene constă în aceea, că fondul funciar, precum și celelalte mijloace de producție sunt aproape în totalitate în proprietate privată, iar statul deține suprafețe foarte mici, doar pentru stațiunile de cercetări.

Sectorul agrar în țările comunitare are un înalt grad de înzestrare tehnică, fapt ce determină obținerea de rezultate economice deosebite. Într-o serie de țări (Olanda, Belgia, Danemarca) productivitatea medie este apropiată de cea realizată în industrie. Și totuși, trebuie de menționat faptul că agricultura europeană se confruntă, actualmente, cu problemele provocate de instabilitatea schimburilor mondiale, exigențele calitative ale consumatorilor, lărgirea UE spre centrul și estul Europei. Schimbările ating nu numai piețele agricole, dar și economiile locale ale zonelor rurale. De aceea, alături de măsurile de piață și de exigențele unei agriculturi europene competitive, trebuie, în mod egal, să se țină cont de necesitățile variate ale localităților rurale, de așteptările societății și de imperativele protecției mediului înconjurător. Noua politică de dezvoltare rurală, definită „al doilea pilon” al PAC, răspunde acestor preocupări, vizează aplicarea unui cadru coerent și solvabil care să garanteze viitorul zonelor rurale, favorizând menținerea și crearea de locuri de muncă.

Principiile de bază ale politicii de dezvoltare rurală ale Uniunii Europene sunt următoarele:

1. Multifuncționalitatea agriculturii care va permite ca rolul agriculturii să varieze în funcție de produsele obținute, ceea ce implică recunoașterea și încurajarea unui avantaj de servicii furnizate pentru agricultură, adică presupune și apariția unor noi locuri de muncă.

2. Multisectorialitatea și integrarea economiei rurale va permite, datorită diversificării

activităților, crearea de noi surse de venituri și noi locuri de muncă în sectorul rural.

3. Flexibilitatea și acordarea ajutoarelor pentru dezvoltarea rurală, bazate pe subsidiaritate, vor favoriza descentralizarea și consultarea la nivel regional, local și dezvoltarea parteneriatului public-privat.

4. Elaborarea și gestionarea se va efectua în mod transparent, având la bază o legislație simplificată și mai accesibilă.

1.3. Specificul pieței muncii din mediul rural

Mediul rural, spre deosebire de cel urban, are unele criterii și trăsături specifice, care se caracterizează prin dominarea activităților agrare și industriei de prelucrare, iar spațiul rural are ca funcție specifică producția agricolă, care are un mod specific de viață, un comportament și un sistem de valori distincte față de mediul urban, ce se deosebește esențial prin modul de ocupare a spațiului, modul de locuire etc.

Printre *caracteristicile* principale ale mediului rural pot fi menționate:

- ✓ mediul rural este un spațiu de producție în care activitățile sectoarelor primare dispun de o pondere înaltă. Populația rurală este cuprinsă de multe ori și în activitatea agricolă și în cea nonagricolă;
- ✓ densitatea populației în mediul rural este redusă, ceea ce oferă așezăminte mai restrânse și mai umanizate;
- ✓ mediul rural, din punct de vedere al peisajului, florei, faunei, obiceiurilor populare, este incomparabil mai frumos și mai apreciat decât cel urban;
- ✓ modul de viață rural, tradițiile, obiceiurile formează împreună cultura localităților sătești;
- ✓ particularitățile activității agricole influențează ritmul și nivelul de trai al locuitorilor din mediul rural [47, p.1-2].

Republica Moldova, până la demarcarea procesului de tranziție la economia de piață și de consolidare a independenței și suveranității, era considerată o țară cu o economie agrar-industrială, în care producția agricolă ocupa cea mai mare pondere în PIB; mai mult de jumătate din populație locuia în mediul rural, iar peste 50% din populația economic activă era ocupată în activități agricole. Primii ani ai perioadei de tranziție economică pentru republică s-au caracterizat printr-un proces de ruralizare.

Astfel, pe fundalul descreșterii numărului populației, declinului economic și al scăderii ratei de ocupare a crescut ponderea populației din mediul rural în totalul populației republicii, a crescut ponderea producției agricole în PIB, a crescut și ponderea populației ocupate în

agricultură. *Necesită a fi luat în considerație că Republica Moldova continuă să fie țara cu cel mai scăzut grad de urbanizare în Europa. Drept cele mai urbanizate state se evidențiază: Belgia – 97%, Marea Britanie – 90%, Danemarca – 86%, Spania și Franța – 77%. Conform datelor BNS, în anul 2015, doar 42,5% din populația Republicii Moldova era stabilită în localitățile urbane, iar 57,5% – în cele rurale (Anexa 4).*

În viziunea noastră, pot fi formulate **următoarele caracteristici specifice pieței muncii în mediul rural:**

1. **Majoritatea populației Republicii Moldova locuiește în mediul rural.** Acest fapt se menține aproximativ la același nivel pe parcursul ultimilor 8 ani (tab.1.2). Drept dovadă relatăm următoarele date statistice: în anul 2009, populația rurală alcătuia 2091,4 mii de persoane și constituia 58,5% din populația totală, iar în anul 2016 – 2042,0 mii de persoane sau 57,5% din populația totală. Această distribuție a populației pe medii de reședință are implicații majore pentru politicile de ocupare a forței de muncă, atât pentru crearea locurilor de muncă în mediul rural, cât și în sectoarele de producție alternative agriculturii.

Tabelul 1.2. Dinamica populației stabile pe medii și ani

Anii	Numărul populației, mii locuitori			În procente față de total	
	Total	Urban	Rural	Urban	Rural
2009	3 567,5	1 476,0	2 091,4	41,5	58,5
2010	3 563,7	1 476,7	2 087,0	41,4	58,6
2011	3.560,4	1 481,7	2 078,7	41,6	58,4
2012	3 359,5	1 485,7	2073,8	41,7	58,3
2013	3 559,5	1 493,2	2 067,3	41,9	58,1
2014	3 557,6	1 503,0	2 054,6	42,2	57,8
2015	3 555,2	1 507,3	2 047,9	42,4	57,6
2016	3 553,1	1 511,1	2 042,0	42,5	57,5

Sursa: <https://ro./Demografia Republicii Moldova>, accesat 13.09.2016.

Există deosebiri esențiale și în ceea ce privește distribuția populației stabile pe medii în profil teritorial, care influențează asupra pieței de muncă în mediul rural. Aproximativ jumătate din populația urbană este concentrată în mun. Chișinău, iar cea mai înaltă pondere a populației rurale este plasată în zona Centru (80,4%) și în zona SUD (73,5%). Ponderea populației rurale (între 80-90%) este înaltă în raioanele Fălești, Anenii Noi, Criuleni, Hâncești, Ialoveni, Șoldănești, Telenești, Cantemir, Ștefan Vodă, iar la categoria raioanelor cu o pondere între 70-80% se referă 14 raioane ale republicii.

2. O altă trăsătură specifică a pieței muncii din R.Moldova constă în faptul că **populația rurală ocupă cea mai mare pondere în cadrul migrației.** În anul 2015, numărul total al emigranților a constituit 325,5 mii persoane, dintre care 223,9 mii persoane revin din localitățile rurale (68,8%). Emigrarea afectează, în special, tinerii, care, după absolvirea liceelor și a școlilor

de cultură generală, doresc să-și continue studiile în instituțiile de învățământ mediu de specialitate și superior și care, după absolvirea acestora, nu mai revin la locul de baștină. **Vârsta medie a migranților este de 34 ani.** Situația dată poate fi considerată ca mult mai alarmantă dacă s-ar fi luat în calcul și informațiile neoficiale, care atestă un număr cu mult mai mare al persoanelor din mediul rural plecate peste hotare în căutarea unui loc de muncă [32].

Cele mai active legături migraționiste se mențin cu Rusia, Ucraina, SUA și Israelul. Intensitatea de emigrare este destul de pronunțată în localitățile rurale din raioanele: Briceni, Dondușeni, Drochia, Edineț, Florești, Fălești, Glodeni, Ocnița, Râșcani, Soroca, Călărași, Hâncești, Nisporeni, Orhei, Rezina, Strășeni, Telenești, Căușeni, Cantemir, Cimișlia, Leova, Ștefan Vodă, Șoldănești și raionul Dubăsari, unde la 1000 de locuitori revin 10-15 persoane plecate peste hotare.

Totodată, trebuie să menționăm faptul că piața muncii din R.Moldova este influențată și de fluctuația imigranților. În anul 2015 au imigrat în R.Moldova 4209 de cetățeni străini și 744 de repatriați, cauzele sosirii fiind: aranjarea în câmpul muncii – 28,5%, urmarea studiilor – 19,4%, integrația în familie – 34,3%, alte cauze – 17,8%. Majoritatea imigranților sunt din Ucraina, România, Federația Rusă, Israel și Turcia [115, p.63].

3. Depopularea localităților rurale este determinată și de faptul că majoritatea tinerilor, plecați la studii în localitățile urbane, refuză de a se mai întoarce după absolvirea studiilor în satul natal pentru a-și continua activitatea de muncă. Neattractivitatea localităților rurale este determinată de mai mulți factori. Un factor îl reprezintă spectrul îngust al ocupațiilor și meseriilor solicitate în mediul rural. Prin urmare, o mare parte a populației tinere, care își face studiile în instituțiile de învățământ mediu de specialitate și învățământ superior din orașe, nu pot și nu doresc să se întoarcă în satul de baștină, deoarece nu își pot găsi un loc de muncă pe specialitatea sau meseria primită. În caz contrar, studiile lor s-ar transforma într-o investiție nejustificată în capitalul lor uman.

O altă cauză este și infrastructura socială degradată și subdezvoltată din mediul rural, care, inevitabil, determină, pentru populația rurală, o calitate a vieții net inferioară celei din mediul urban. Din aceste considerente, în prezent, localitățile rurale din Republica Moldova devin tot mai puțin populate, iar cei rămași în sate reprezintă, în mare parte, persoanele cu vârsta de până la 16 ani, adică acei ce-și fac încă studiile și persoanele în etate – pensionarii.

4. Necorelarea dintre procesul de pregătire a cadrelor (oferta muncii) și cererea forței de muncă. În instituțiile de învățământ are loc pregătirea cadrelor preponderent în aspect teoretic, care nu are legătură suficientă cu practica. Multe specialități, solicitate în mediul rural, nu se pregătesc, de exemplu: zidari, croitori, tâmplari ș.a., respectiv mediul rural duce lipsa de astfel de specialiști.

În viziunea autorului, serviciile de orientare profesională în școli, gimnaziile și licee sunt

ineficiente; există dificultăți în prognozarea și planificarea necesarului de forță de muncă, fapt ce afectează procesul de stabilire a cotelor de admitere în instituțiile de învățământ profesional. În multe cazuri, nivelul și domeniul de studii, alese de studenți, nu corespund cu solicitările pieței muncii.

4. Agravarea situației demografice, care continuă să denote caracteristici îngrijorătoare. Evoluția proceselor demografice, în ultimii ani, se caracterizează prin următorii indicatori principali ai mișcării naturale a populației (tab.1.3 și anexa 8).

Tabelul 1.3. Ratele mișcării naturale a populației, pe ani și medii, promile

Anii	Născuți-vii			Decedați			Sporul natural		
	total	urban	rural	total	urban	rural	total	urban	rural
2009	11,4	10,1	12,4	11,8	9,0	13,8	-0,4	1,1	-1,4
2010	11,4	10,2	12,2	12,3	9,1	14,5	-0,9	1,1	-2,3
2011	11,0	9,8	11,8	11,0	8,4	12,9	0,0	1,4	-1,1
2012	11,1	10,0	11,9	11,1	8,6	12,9	0,0	1,4	-1,1
2013	10,6	9,3	11,6	10,7	8,4	12,4	-0,1	0,9	-0,8
2014	10,9	9,3	12,0	11,1	8,7	12,9	-0,2	0,6	-0,9
2015	10,9	9,0	12,3	11,2	8,8	13,1	-0,3	0,2	-0,8

Sursa: BNS, <http://www.statistica.md/>, accesat 13.09.2016.

În anul 2015 s-a înregistrat o scădere nesemnificativă cu 0,1% a numărului născuților-vii, rata natalității constituind 10,9 născuți-vii la 1000 de locuitori. Mortalitatea generală s-a majorat, comparativ cu anul trecut, cu 1%, rata mortalității constituind 11,2 decedați la 1000 de locuitori. Structura mortalității pe clase ale cauzelor de deces relevă că cele mai multe decese (57,7%) au drept cauză bolile aparatului circulator, tumorile maligne constituie 15,2%, bolile aparatului digestiv – 9,4%, accidentele, intoxicațiile și traumele – 6,9%, bolile aparatului respirator – 4,6%, alte clase – 6,2%. Sporul natural al populației, în anul 2015, a constituit în R.Moldova – 0,2 la 1000 de locuitori. Cel mai jos nivel negativ al sporului natural al populației la 1000 de locuitori s-a înregistrat în raioanele Dondușeni – 7,4, Ocnița – 6,7, Briceni – 6,3, Edineț – 4,3, Drochia – 3,5, Soroca – 2,9, Florești – 2,7, Râșcani – 2,6, Cimișlia – 2,5 [115, p. 62].

Mișcarea naturală a populației R. Moldova și ratele mișcării naturale pe ani, indicatori și medii sunt redate în Anexele 8-9. Nivelul înalt al mortalității și nivelul jos al natalității, în comparație cu situația din țările dezvoltate, determină o reducere continuă a populației, dar și o dezechilibrare a structurii pe vârste a populației, ce semnifică îmbătrânirea demografică. În majoritatea localităților rurale populația nu crește, dar descrește (mai mulți decedează decât se nasc), ceea ce influențează negativ asupra consolidării pieței muncii rurale.

O trăsătură specifică a situației demografice din R.Moldova este **îmbătrânirea populației rurale**, care influențează negativ atât asupra nivelului de trai al populației, cât și asupra pieței

muncii în genere (tab. 1.4 și anexa 7). Potrivit datelor BNS, la începutul anului 2016, în Republica Moldova locuiau 592,6 mii persoane cu vârsta de 60 ani și peste, ceea ce constituie 16,7% din numărul total al populației stabile. 58% din numărul total al vârstnicilor locuiesc în mediul rural.

Tabelul 1.4. Coeficientul îmbătrânirii populației (numărul populației cu vârsta de 60 ani și peste la 100 locuitori), %

Coeficientul îmbătrânirii	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Total	13,7	14,0	14,4	14,8	15,3	15,7	16,2
Mediul urban	12,2	12,7	13,2	13,9	14,6	15,2	15,9
Mediul rural	14,8	15,0	15,2	15,5	15,8	16,1	16,4

Sursa: BNS, <http://www.statistica.md/>, accesat 13.09.2016.

Conform scării G.Bogio-Garnier, valoarea indicatorului 12 și mai mult se califică ca „îmbătrânire demografică”. În anul 2015, coeficientul îmbătrânirii populației a constituit 16,2% (Anexa 10). Aproximativ 16,4% din populația rurală a depășit vârsta de 60 de ani și peste, în totalul populației feminine din mediul rural ponderea femeilor vârstnice fiind de 19,4%.

Cea mai mare pondere a populației care a depășit vârsta de 60 de ani și peste s-a creat în zona de Nord a țării, media estimată fiind de 20,4%. Mai afectate sunt raioanele: Dondușeni – 25,2%, Drochia – 23,0%, Edineț – 23,1%, Briceni – 22,1%, Râșcani – 21,6%. În zona Centrală, media estimată a fost de 14,8%. Anume în această regiune, mai exact în Ialoveni, a fost înregistrat cel mai mic coeficient de îmbătrânire pe republică – circa 12%. În ceea ce privește zona de Sud, indicele dat depășește neesențiativ zona Centrală, aflându-se la nivelul de 15% (Anexa 7).

Creșterea coeficientului îmbătrânirii forței de muncă va avea impact negativ direct asupra cererii agregate a forței de muncă, distribuirii veniturilor, cheltuielilor publice pentru asigurarea socială, investițiilor și asupra altor domenii de activitate social-economică. Procesele de îmbătrânire ulterioară a populației vor agrava și mai mult disproporțiile dintre cererea și oferta pe piața muncii și vor cauza unele insuficiențe ale capitalului uman necesar dezvoltării durabile.

În opinia autorului, în perspectivă medie și durabilă a mediului rural vom avea prevalarea numărului de vârstnici asupra numărului de persoane active pe piața muncii. Datorită schimbărilor fără precedent în structura demografică, RM se confruntă cu transformări socio-economice de proporții, deoarece ele implică o serie de provocări: ofertă mai mică pe piața forței de muncă, presiune majorată asupra resurselor financiare și umane din sistemul de sănătate, sistemul de asigurări sociale, problemele calității vieții după pensionare. Efectele îmbătrânirii se resimt și mai mult din cauza majorării poverii ce cade pe umerii populației apte de muncă, care descrește în continuare, provocând criza demografică profundă în zona rurală.

1.4. Concluzii la capitolul 1

În conformitate cu obiectivul expus pentru capitolul 1 de a sintetiza și analiza aspectele teoretice și metodologice ale mecanismelor de reglare a pieței muncii din mediul rural au fost analizate conceptele teoretico-metodologice referitor la piața muncii, mecanismele ei de funcționare, metodele de reglare și specificul pieței muncii în R. Moldova. În baza cercetării problemelor sus menționate, au fost formulate următoarele **concluzii**:

1. În mediul rural al Republicii Moldova situația demografică se consideră critică atât la moment, cât și pentru o perspectivă mai îndelungată, îmbunătățirea căreia necesită eforturi enorme din partea populației autohtone și autorităților publice locale, dar și din partea autorităților publice centrale și a societății civile în ansamblu.

2. Există disproporții evidente între mediul urban și cel rural și în domeniul veniturilor disponibile ale populației, care, la fel, au impact negativ asupra specificului pieței muncii. Menționăm faptul că veniturile disponibile ale populației din mediul rural diferă substanțial de cele din mediul urban. Sursa principală de venit a populației din mediul urban este activitatea salariată – 51,2%, iar în mediul rural constituie doar 26,9%. În mediul rural, veniturile obținute din activitatea agricolă au alcătuit 16% din totalul veniturilor disponibile.

3. Nivelul insuficient de dezvoltare a infrastructurii de producție și sociale în mediul rural are impact negativ asupra pieței muncii. Modernizarea infrastructurii sociale și de producție este necesară nu doar în scopul sporirii calității vieții a populației rurale, dar și pentru asigurarea unei imagini mai atractive pentru localitățile rurale, precum și crearea unor locuri noi de muncă. Nivelul de dezvoltare a infrastructurii sociale în mediul rural stagnează față de cel urban.

4. O problemă importantă a angajărilor în mediul rural al Republicii Moldova devine gradul redus de asigurare a locurilor de muncă cu personal calificat.

5. Nivelul de dotare a gospodăriilor casnice din localitățile rurale cu apeducte și canalizare este aproximativ de 3 ori mai jos față de nivelul celor din localitățile urbane, iar dotarea cu băi și încălzire centrală – de 5 ori mai mic față de mediul urban. Pentru reducerea acestor disproporții dintre mediul rural și cel urban se cer investiții enorme, care nu pot fi suportate de localitățile rurale. Prin urmare, doar anumite inecții investiționale din exterior – publice sau private, interne sau externe – pot contribui la modernizarea infrastructurii sociale, la întemeierea unor noi întreprinderi neagricole, la modernizarea celor existente și, în final, la ameliorarea ocupării forței de muncă din mediul rural al Republicii Moldova.

Scopul cercetării constă în analiza particularităților pieței muncii din mediul rural al R. Moldova și evidențierea mecanismelor de reglare a ei. Realizarea scopului propus prevede următoarele **obiective**:

- ✓ sinteza abordărilor teoretico-conceptuale referitor la mecanismele de funcționare a pieței muncii;
- ✓ analiza modelelor de reglare a pieței muncii;
- ✓ evidențierea caracteristicilor specifice ale pieței muncii din mediul rural;
- ✓ analiza situației pieței muncii din mediul rural al R. Moldova;
- ✓ determinarea și analiza factorilor ce influențează coraportul dintre cerere și ofertă pe piața muncii din R. Moldova;
- ✓ determinarea rolului și influenței parteneriatului public-privat în reglarea pieței muncii;
- ✓ exercitarea sondajului public referitor la aprecierea situației pieței muncii din mediul rural al R. Moldova cu scopul elaborării mecanismului de ameliorare a situației create;
- ✓ analiza politicilor strategice de reglare a pieței muncii.

Noutatea și originalitatea cercetării sunt determinate de scopul și obiectivele tezei și constau în următoarele:

- Evidențierea și sistematizarea abordărilor teoretico-conceptuale și metodologice referitor la mecanismele de funcționare și reglare a pieței muncii.
- Determinarea caracteristicilor specifice ale pieței muncii din mediul rural al R. Moldova.
- Determinarea factorilor ce influențează coraportul dintre cerere și ofertă pe piața muncii.
- Elaborarea modelului regresiei matematice a gradului de migrație a populației rurale din R. Moldova în funcție de cei mai importanți factori economici.
- Evidențierea și argumentarea căilor prioritare și a politicilor strategice de reglare a pieței muncii în mediul rural al R. Moldova.

Problema științifică importantă soluționată constă în fundamentarea teoretico-conceptuală și metodologică a specificului mecanismelor de funcționare, a metodelor și a politicilor strategice de reglare a pieței muncii în mediul rural al R. Moldova și implementarea lor în practică.

Direcțiile prioritare de soluționare a problemei de cercetare sunt axate pe determinarea factorilor ce influențează coraportul dintre cerere și ofertă pe piața muncii din mediul rural al R. Moldova; modelarea și previziunea econometrică a pieței forței de muncă din mediul rural; stimularea dezvoltării businessului mic și mijlociu în condițiile pieței rurale; perfecționarea infrastructurii economice și sociale din mediul rural; dezvoltarea parteneriatului public-privat în mediul rural; perfecționarea sistemului de motivație a muncii în localitățile rurale.

2. ANALIZA PIEȚEI MUNCII DIN MEDIUL RURAL AL REPUBLICII MOLDOVA

În acest capitol este reflectat aspectul analitic al cercetării pieței muncii din Republica Moldova, în special analiza particularităților structurale ale pieței muncii, a coraportului dintre cerere și ofertă în cadrul pieței muncii și a consecințelor economice și sociale ale proceselor migraționiste din Republica Moldova.

2.1. Structura pieței muncii

Este cunoscut faptul că populația constituie o variabilă macroeconomică cu caracteristici specifice, ce influențează majoritatea proceselor și fenomenelor economice și sociale, având efecte semnificative asupra pieței muncii, creșterii economice și coeziunii sociale. Rezultatele cercetării au permis să grupăm populația în trei categorii distincte: populație activă ocupată în diferite activități, populație inactivă și șomerii, precum și analiza detaliată a acestor categorii. Datele obținute în procesul cercetării oferă informații utile referitor la principalele tendințe de pe piața muncii și pot fi utilizate de administrația centrală și cea locală în procesul de elaborare a politicilor de ocupare a forței de muncă în mediul rural.

Structura populației din Republica Moldova, la începutul anului 2016, privită din punct de vedere al ocupării forței de muncă, este reflectată în Anexa 12.

Populația totală, la 1 ianuarie 2016, pe republică, a constituit 3555,2 mii de persoane, 84% din care sunt *persoanele cu vârsta de 15 ani și peste*, unde procentajul *populației inactive de muncă* este destul de mare – 57,6%. La rândul său, *populația activă* în număr de 1265,6 mii de persoane include 1203,6 de *ocupați* și 62,1 mii de *șomeri*. Ponderea ocupațiilor în agricultură (sector principal de activitate în mediul rural) constituie 31,7% din numărul total al ocupațiilor, inclusiv 41,1% din ei sunt persoane care produc produse agroalimentare doar pentru consumul familiei. Aceasta este confirmată prin absența pronunțată de angajare a locuitorilor rurali.

Unul dintre factorii decisivi care influențează asupra dinamicii pieței muncii este **situația demografică**, care, în ultimii 7 ani s-a agravat substanțial. În această perioadă, populația urbană a crescut cu 34,3 mii de persoane, iar cea rurală a scăzut cu 45,0 mii de persoane, practic, cu un ritm dublu de micșorare față de creșterea populației din mediul urban (sub influența factorilor natalității, mortalității și a migrației) (Anexa 6). Totodată, trebuie de ținut cont că Republica Moldova continuă să fie țara cu cel mai scăzut grad de urbanizare în Europa, fiind la nivelul țărilor din Africa și Asia, cu gradul de urbanizare de 40% și, respectiv, 48%. În clasamentul european, printre cele mai urbanizate state se află: Belgia – 98%, Islanda – 94%, Luxemburgul și Olanda – 90%

[103, p. 9]. Numărul populației stabile a Republicii Moldova, în anul 2015, a constituit 3553,1 mii de persoane, din care 1511,1 mii – populația urbană sau 42,5% și 2042,0 mii – cea rurală sau 57,5% (Anexa 4). Comparativ cu anul 2009 a diminuat atât numărul de femei (cu 6237 persoane), cât și numărul de bărbați (cu 4402 persoane). Dinamica urbană ascendentă este datorată micșorării ratelor natalității, creșterii ratei mortalității în mediul rural și proceselor migraționale cu direcția sat-oraș sau peste hotare.

Referitor la distribuirea populației stabile în R. Moldova la 1 ianuarie 2016, în profil teritorial, putem constata următoarele:

➤ În regiunea Nord, numărul populației constituie 987,5 mii de persoane sau 27,8% din populația țării. Cele mai aglomerate raioane sunt: Soroca – 100,1 mii de persoane, Sîngerei – 92,2 mii de persoane, Fălești – 91,5 mii de persoane. Dintre cele mai puțin aglomerate se evidențiază: Dondușeni – 42,9 mii de persoane, Ocnița – 54,0 mii de persoane și Glodeni – 59,6 mii persoane;

➤ În regiunea Centru, numărul populației constituie 1057,1 mii de persoane, în care cele mai aglomerate raioane sunt: Orhei – 125 mii de persoane, Hîncești – 120,2 mii de persoane, Ungheni – 117,3 mii de persoane. Cele mai puțin aglomerate se evidențiază raioanele, ca: Dubăsari – 35,3 mii de persoane, Șoldănești – 41,9 mii de persoane, Rezina – 50,8 mii de persoane;

➤ În regiunea Sud, numărul de populație constituie 532,5 mii de persoane sau 14,9% din populația țării. Cele mai aglomerate raioane sunt: Cahul – 100,1 mii de persoane, Căușeni – 90,5 mii de persoane, Ștefan Vodă – 70,4 mii de persoane. Dintre cele mai puțin aglomerate se evidențiază raioanele: Basarabeasca – 28,5 mii de persoane, Taraclia – 43,6 mii de persoane, Leova – 52,8 mii de persoane.

Din punct de vedere economic, populația oricărei țări se divizează în **populație activă și inactivă**. Populația economic activă reprezintă persoanele, care furnizează forța de muncă disponibilă pentru producția de bunuri și servicii, inclusiv, populația ocupată și șomerii (Anexele 10).

Populația inactivă cuprinde persoanele fără loc de muncă și care nu caută un loc de muncă, indiferent de vârstă, inclusiv cele cu o vârstă inferioară sau superioară celei active (Anexa 16).

În anul 2015, populația economic activă a Republicii Moldova a constituit 1265,6 mii de persoane. În ultimii șapte ani, populația economic activă totală s-a majorat cu 0,3 mii de persoane, dintre care populația urbană activă s-a mărit cu 2,5 mii de persoane, iar cea rurală a diminuat cu 2,2 mii de persoane (Anexa 10).

Rata de activitate a populației de 15 ani și peste, în anul 2015, a constituit 42,4%, înregistrând o creștere de 1,2 p.p. față de anul 2014 (41,2%). Acest indicator a atins valori mai înalte în rândul populației masculine – 45,1%, în comparație cu cea feminină – 39,9%. Ratele de

activitate, pe medii de reședință, au înregistrat următoarele valori: 44,9% – în mediul urban și 40,4% – în mediul rural (Figura 2.1). În categoria de vârstă 15-29 ani acest indicator a prezentat valoarea de 30,9%, iar în categoria 15-64 ani (vârstă de muncă în țările Uniunii Europene conform metodologiei Eurostat) – 46,9% [103, p. 16].

Rata de activitate pe republică, comparativ cu anul 2009, s-a micșorat doar cu 0,4% datorită micșorării ei în mediul urban cu 2,5% și a sporirii cu 1,1% în mediul rural (Anexa 11).

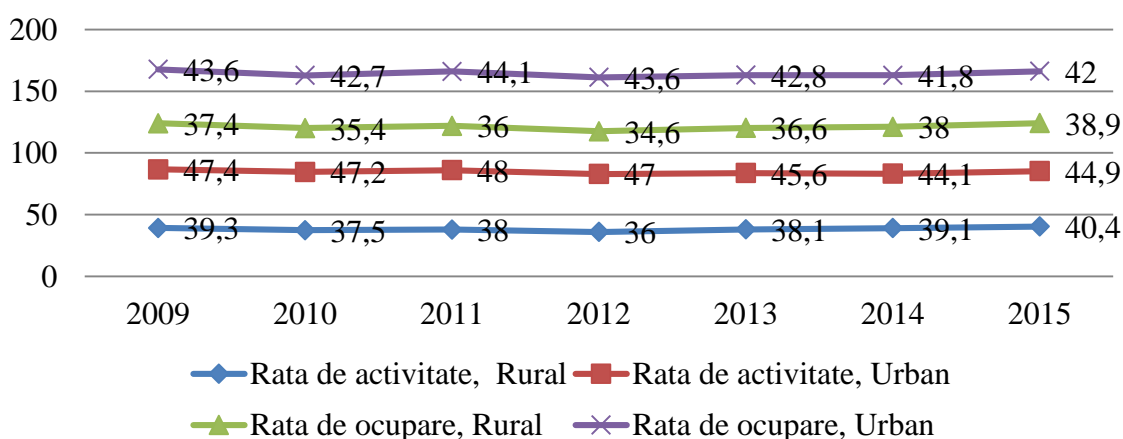

Fig. 2.1. Evoluția ratei de activitate și ratei de ocupare a populației rural-urbane, anii 2009-2015, %

Sursa: elaborată de autor în baza datelor BNS, <http://www.statistica.md/>, accesat 30.11.16.

Rata de ocupare a populației de 15 ani și peste (proporția persoanelor ocupate cu vârsta de 15 ani și peste față de populația totală din aceeași categorie de vârstă), în anul 2015, a fost de 40,3%, înregistrând o creștere ne semnificativă față de 2014 (+0,7 p.p.). Rata de ocupare a bărbaților (42,3%) a fost mai înaltă în comparație cu femeile (38,4%). În distribuția pe medii de reședință, acest indicator a înregistrat valoarea de 42,0% în mediul urban și 38,9% în mediul rural (fig. 2.1). Rata de ocupare a populației în vârstă de muncă (16-56/61 ani) a fost de 47,0%, a populației în vârstă de 15-64 ani – 44,5% și în categoria de vârstă 15-29 ani acest indicator a înregistrat valoarea de 27,9%. Comparativ cu anul 2009, rata de ocupare s-a mărit cu 0,3%, datorită micșorării ei în mediul urban cu 1,6% și a sporirii în mediul rural cu 1,5% (Anexa 11).

O caracteristică specifică a ocupării forței de muncă în mediul rural este implicarea majorității populației ocupate în activități agricole legate, în primul rând, la prelucrarea lotului individual de pământ. Din analiza **structurii ocupării forței de muncă după activitățile din economia națională** rezultă că în sectorul agricol, în anul 2015, au activat 381,9 mii de persoane (sau 31,7% din totalul persoanelor ocupate), din care aproximativ 40 la sută (sau 13,0% din totalul ocupării forței de muncă pe republică) erau ocupate cu producerea produselor agricole în exclusivitate pentru consumul propriu. În continuare vom analiza structura populației ocupate din mediul rural pe grupe de vârstă și sexe (figura 2.2).

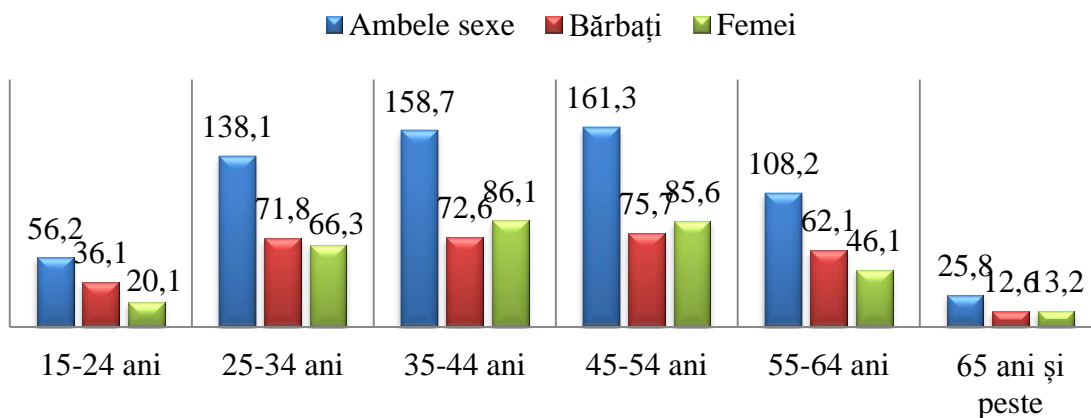

Fig. 2.2. Populația rurală ocupată, de 15 ani și peste pe grupe de vârstă și sexe, 2015

Sursa: elaborată de autor în baza datelor BNS, la <http://www.statistica.md/>, accesat 30.11.16.

În așa fel, persoanele de 15-24 ani, în anul 2015, au alcătuit – 8,7% din totalul ocupării în muncă, bărbații fiind în preponderență față de femei – 79,6 %; din care, persoanele de 25-34 ani – 21,3% din totalul populației ocupate, bărbații iarăși în preponderență față de femei cu 8,3%; persoanele de 35-44 ani au alcătuit – 24,5% din numărul total al populației ocupate, aici femeile depășesc bărbații cu 18,6%; persoanele de 45-54 ani au alcătuit 24,9% din total, iar femeile în creștere față de bărbați cu 13,1%; persoanele de 55-64 ani au constituit 16,7% din totalul populației ocupate, bărbații prevalează cu 34,7% față de femei; persoanele de 65 ani și peste au alcătuit 3,9% din numărul total al populației ocupate, bărbații depășind femeile cu 4,8% în această grupă de vârstă.

Numărul șomerilor, estimat conform definiției BIM, în anul 2015, a fost de 62,1 mii persoane, mărindu-se față de 2009 cu 18,9 mii de persoane, inclusiv în mediul urban – cu 9,2 mii persoane, iar în mediul rural – cu 9,7 mii persoane (Anexa 10). Rata șomajului la nivel de țară a înregistrat valoarea de 4,9%, inclusiv a bărbaților a fost de 6,2%, iar a femeilor – de 3,6%. În mediul urban, rata șomajului a constituit 6,4% față de 3,5% a mediului rural. În figura 2.3 prezentăm repartizarea șomerilor rurali **pe grupe de vârstă**.

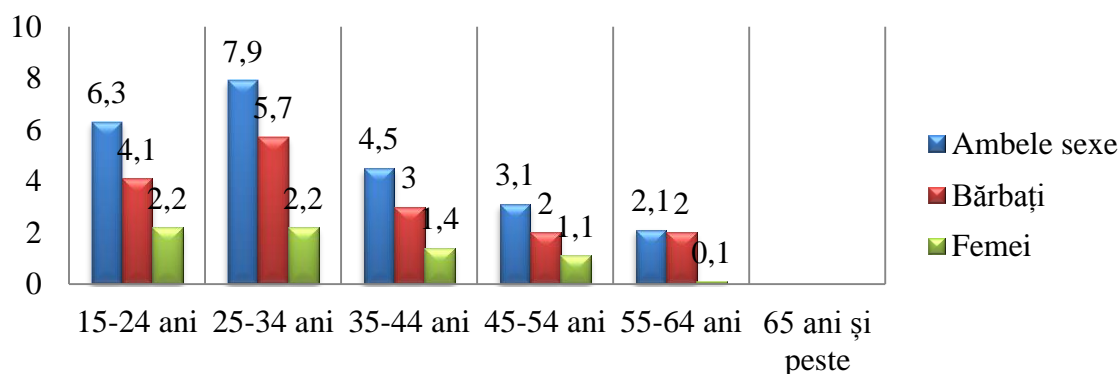

Fig. 2.3. Șomerii rurali pe grupe de vârstă și sexe, anul 2015, *mii persoane*

Sursa: elaborată de autor în baza datelor BNS, <http://www.statistica.md/>, accesat 30.11.16.

Potrivit datelor din figura 2.3, constatăm că din totalul șomerilor persoanele de **15-24 ani** au alcătuit 26,4%; persoanele de **25-34 ani** – 33,1%; persoanele de **35-44 ani** – 18,8%; persoanele de **45-54 ani** – 13,0%; iar persoanele de **55-64 ani** – 8,8%. Șomajul în rândul bărbaților de la țară, în perioada de referință, a fost de 2,4 ori mai înalt decât în rândul femeilor. Preponderența bărbaților este evidentă în toate categoriile de vârstă. După cum rezultă din datele menționate, cel mai înalt nivel de șomaj are loc în rândurile tinerilor, deoarece tinerii disperați aleg calea emigrării.

În figura 2.4 prezentăm situația conform **nivelului de instruire** în anul de referință.

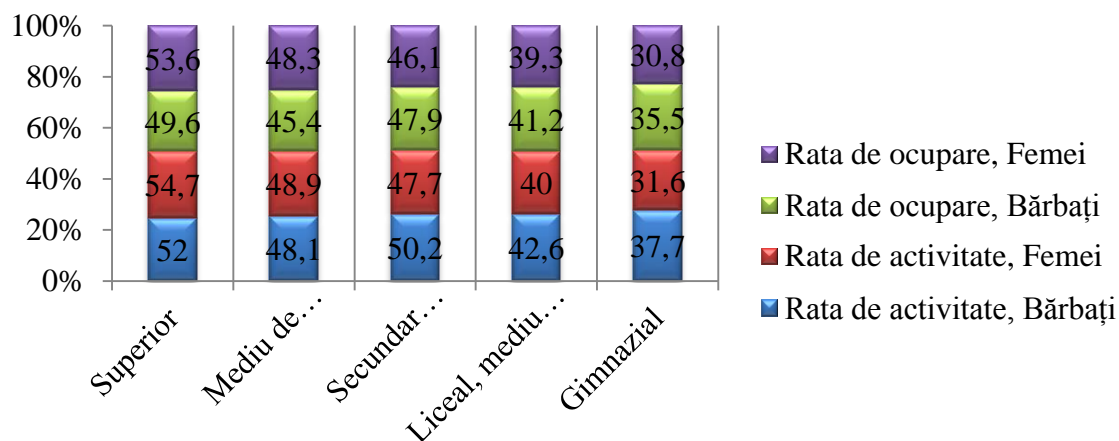

Fig. 2.4. Rata de activitate și rata de ocupare a forței de muncă din mediul rural pe nivelul de instruire și sexe, 2015, %

Sursa: elaborată în baza datelor BNS, <http://www.statistica.md/>, accesat 30.11.16.

Astfel, **populația activă rurală** redă următoarea situație: bărbați cu studii superioare – 7,8%, femei – 13,6%; studii medii de specialitate: bărbați – 8,4%, femei – 15,6%; studii secundare profesionale: bărbați – 37%, femei – 17,2%; studii liceale, medii generale: bărbați – 16,7%, femei – 24,6%; studii gimnaziale: bărbați – 28,7%, femei – 28,1%; studii primare sau fără școală: bărbați – 1,5%, femei – 0,8%.

După cum se vede, femeile prevalează în cazul nivelului superior, mediu de specialitate și mediu general de instruire, iar bărbații depășesc femeile la nivelul de instruire secundar profesional, gimnazial, primar sau fără școală. Cu alte cuvinte, majoritatea femeilor active prezintă un nivel de instruire mai înalt ca al bărbaților.

Cu referire la populația ocupată, după nivelul de instruire și sexe, putem menționa, situația se prezintă aproximativ identică cu cea a populației active.

Totodată, se observă o diferență mai pronunțată la categoria de **șomeri** conform **nivelului de instruire** și în aspect de **gender**, și anume: studii superioare au 10,9% bărbați și 15,5% femei; medii de specialitate – 10,9% bărbați și 11,3% femei; secundar profesionale – 26,4% bărbați și 22,5% femei; liceale, medii generale – 16,4% bărbați și 21,1% femei; gimnaziale – 35,5% bărbați și 29,6%

femei; primare sau fără școală – 0,9% bărbați. Deci, în anul de referință, bărbații cu studii secundar profesionale, gimnaziale, primare sau fără școală au depășit femeile, iar femeile au depășit bărbații în cazul studiilor superioare, medii de specialitate și liceale sau medii generale (fig. 2.5).

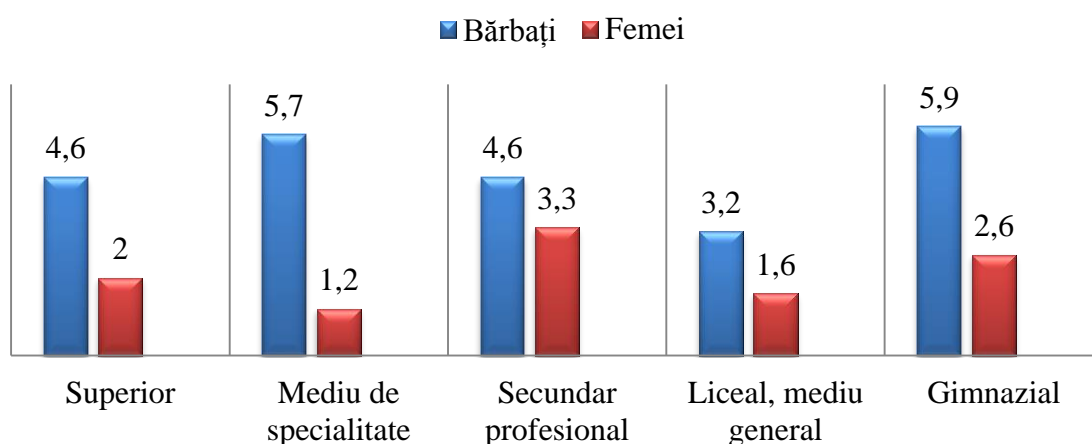

Fig. 2.5. Rata de șomaj în mediul rural pe nivelul de instruire și sexe, 2015, %

Sursa: elaborată de autor în baza datelor BNS, <http://www.statistica.md/>, accesat 30.11.16.

Astfel, odată cu descreșterea numărului populației economic active are loc o creștere continuă a populației inactive, majoritatea căreia se află la vârsta aptă de muncă. **Populația inactivă**, după cum s-a menționat anterior, în anul 2015, a constituit 1721,7 mii de persoane, sau 57,6% din totalul populației cu vârsta de 15 ani și peste. Din punctul de vedere al relației cu piața muncii, în cadrul populației inactive distingem două categorii importante: persoane descurajate și persoane care au fost declarate de către gospodării ca plecate în alte țări la lucru sau în căutare de lucru. Persoanele descurajate în a-și mai găsi un loc de muncă au constituit 10,7 mii, iar numărul persoanelor declarate ca fiind plecate la lucru sau în căutare de lucru peste hotare a alcătuit 325,4 mii de persoane. Din numărul celor declarați plecați, 64,8% sunt bărbați. Ponderea persoanelor plecate din localitățile rurale a fost de 68,8% [67, p. 19-21].

Analizând categoriile de inactivitate pe grupe de vârstă putem menționa că în categoria de *elevi, studenți* prevalează grupa de vârstă 15-24 ani; în categoria *pensionarilor* – grupele de vârstă 55-64 ani și 65 ani și peste; în categoria *casnicilor* – în toate grupele de vârstă prevalează femeile contra bărbaților; în categoria *plecaților peste hotare* – invers, în toate grupele de vârstă prevalează bărbații și în *altă situație*, de asemenea, în preponderență se află bărbații în toate grupele de vârstă (Anexa 16).

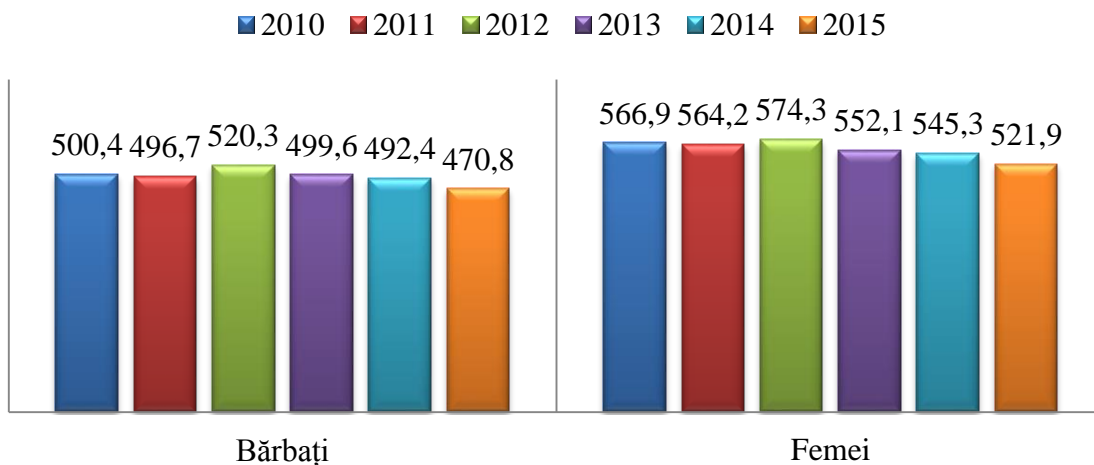

Fig. 2.6. Populația rurală inactivă, de 15 ani și peste după ani și sexe, *mii persoane*

Sursa: Forța de muncă în Republica Moldova: ocupare și șomaj, 2016, p.132.

Principalele motive de inactivitate ale bărbaților și femeilor sunt relatate în Anexa 30, respectiv redăm situația creată în anul 2015 în figura 2.7.

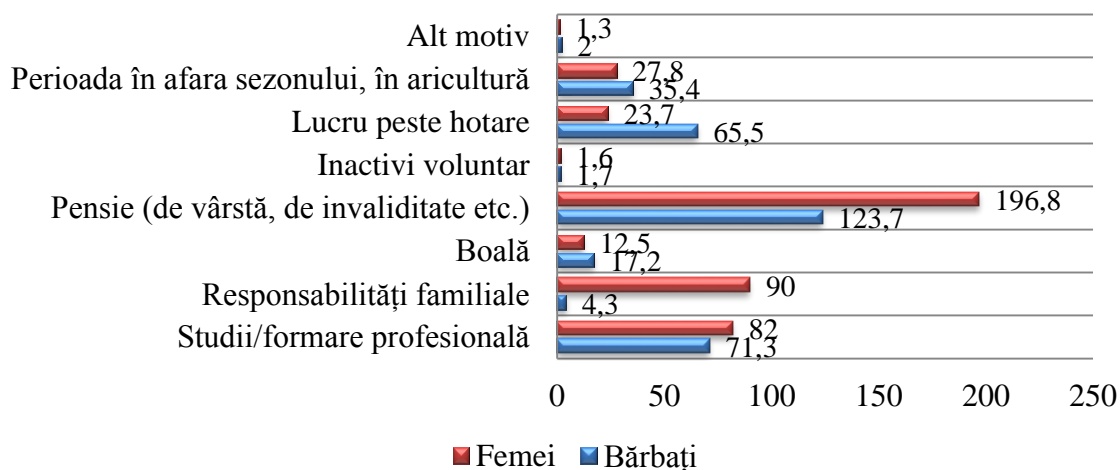

Fig. 2. 7. Populația rurală inactivă de 15 ani și peste, după motivul principal al nedorinței de a lucra și sexe, *mii persoane*

Sursa: elaborată de autor în baza datelor BNS, <http://www.statistica.md/>, accesat 30.11.16.

Structura populației stabile a RM pe grupe de vârstă, medii și sexe, în linii generale, este redată prin prisma comparativă a anilor 2015 și 2009, în care sunt relevate tendințele demografice din ultimii șapte ani, și anume:

- în total în republică are loc sporirea populației urbane, atât a femeilor, cât și a bărbaților, pe când în mediul rural acești indici descreșc;
- în categoria sub vârsta aptă de muncă se observă reducerea numărului de bărbați și de femei în ambele tipuri de localități;
- numărul bărbaților urbani apti de muncă, comparativ cu anul 2009, descrește, iar a celor

rurali se află în creștere. În același timp, numărul de femei descrește în ambele medii, deși cu un ritm mai semnificativ se reduce numărul femeilor din localitățile rurale;

➤ referitor la categoria peste vârsta aptă de muncă, aici are loc creșterea numărului de persoane atât în mediul rural, cât și cel urban. Deși numărul populației urbane este mai mic decât numărul populației rurale, ritmul de creștere a populației urbane peste vârsta aptă de muncă depășește cu mult ritmul de creștere a acestei categorii de vârstă din mediul rural.

De asemenea, putem menționa că pe fundalul descreșterii indicatorilor ocupaționali au avut loc modificări semnificative în ceea ce privește structura populației ocupate în funcție de vârstă, sex, mediu, domeniu de activitate etc., încât se observă o reducere semnificativă a ponderii populației ocupate în ramurile care nu pot asigura o productivitate a muncii ridicată și, prin urmare, o creștere a veniturilor salariale (spre exemplu, în agricultură). Cu toate acestea, descreșterea numărului celor ocupați în ramurile neproductive nu presupune și o creștere semnificativă a productivității în aceste ramuri.

Modificări semnificative se observă și în structura populației ocupate în funcție de vârstă. În ultimii ani se menționează procesul de îmbătrânire continuă a potențialului uman din republică. În anul 2015, coeficientul îmbătrânirii populației în mediul rural al R. Moldova a constituit 16,4% (Anexa 7).

În ceea ce privește modificările structurale ale ocupării în funcție de mediu, acestea sunt legate de procesul de depopulare a localităților rurale. Lipsa oportunităților de angajare, precum și atractivitatea, practic, nulă a locurilor de muncă disponibile din localitățile rurale impune populația economic activă din mediul rural să aleagă între două oportunități. Pe de o parte, să accepte o muncă care aduce un venit modest, realizată în condiții nefavorabile de muncă și sub riscul sporit al îmbolnăvirii, fiind sortită, totodată, la o viață în sărăcie. Pe de altă parte, cetățeanul este nevoit să aleagă calea emigrării în mediul urban în vederea găsirii unui loc de muncă mai atractiv și mai bine plătit sau a plecării peste hotare în căutarea unui loc de muncă care i-ar asigura un venit necesar pentru întreținerea sa și a familiei sale.

O altă cauză este infrastructura socială degradată și subdezvoltată din mediul rural care, inevitabil, determină pentru populația rurală o calitate a vieții net inferioară celei din mediu urban.

Reducerea continuă a indicatorilor ocupaționali din republică reprezintă un semnal convingător privind vulnerabilitatea economiei naționale, precum și a securității sociale. Astfel, rata de ocupare din Republica Moldova, comparativ cu cea din statele-membre ale UE, este cu mult mai mică – 39,6% față de circa 64,9% în 2015 (conform obiectivului UE-2020 privind o ocupare a forței de muncă de 70% a tuturor persoanelor cu vârstă 20-64 de ani), ceea ce arată că atât funcționalitatea pieței muncii, cât și calitatea creșterii economice din republică din ultimii ani

lasă de dorit, deoarece acestea nu pot asigura rezolvarea problemelor majore ale societății moldovenești, și anume: un loc de muncă care ar asigura un trai decent, siguranță în ziua de mâine, protecție socială în caz de incapacitate de muncă, acces la servicii sociale calitative etc., probleme care în perspectivă pot compromite dezvoltarea durabilă a republicii, constituind cauza degradării capitalului uman existent.

2.2. Coraportul dintre cerere și ofertă în cadrul pieței muncii

De nivelul cererii și ofertei de muncă, precum și de structura acestora depinde, în mare măsură, stabilirea echilibrului pieței muncii. Realizarea stării de echilibru pe piața muncii presupune o raționalizare astfel, încât exploatarea resurselor umane să se facă eficient în scopul realizării unui nivel ridicat al productivității muncii. Factorii cei mai importanți, care modelează echilibrul pe piața muncii, sunt cererea și oferta de muncă. Menținerea echilibrului pe piața muncii depinde, în principal, de prețul muncii (salariul), care contribuie la reglarea raportului cerere-ofertă de muncă și la motivația muncii; de nivelul șomajului, care are impact direct asupra ratei de ocupare a forței de muncă și de nivelul de salarizare.

Piața muncii din mediul rural reprezintă o piață secundară, care dispune de aceleași mecanisme ca orice altă piață, cum ar fi: cererea, oferta, prețul muncii, concurența etc., dar toate acestea se manifestă în funcție de marfă – forța de muncă, care, prin trăsăturile sale fiziologice, psihologice, sociale și morale, imprimă anumite **particularități** pieței muncii, ele fiind studiate în primul capitol al prezentei tezei. Ca și pe orice altă piață, aici se întâlnesc cererea și oferta de muncă. Purtătorii cererii de muncă – angajatorii – se confruntă cu purtătorii ofertei de muncă – lucrătorii.

În continuare, vom analiza mai detaliat cererea și oferta de muncă și coraportul dintre ele.

Cererea de muncă reprezintă cantitatea de muncă pe care angajatorii sunt dispuși să o achiziționeze la diferite niveluri ale salariului pentru a-și desfășura activitatea indiferent de domeniu în cadrul economiei naționale, exprimându-se prin **numărul de locuri de muncă oferite de ei**.

Angajatorii caută să achiziționeze pe piața muncii cantități suplimentare de muncă în măsura în care constată creșteri ale cererii pe piața bunurilor sau serviciilor, care constituie obiectul activității lor. De aceea, **cererea de muncă este o cerere derivată din cererea de pe piața bunurilor și serviciilor**.

Similar oricărei alte mărfi, pe piața muncii cererea este în dependență inversă de prețul obiectului tranzacționat – salariul. Cererea de muncă **nu este constantă**, ci se schimbă ca urmare

a schimbării prețurilor în economie și a fluctuațiilor în cererea de bunuri economice.

Salariul reprezintă prețul muncii și, totodată, un venit fundamental al lucrătorului. Pe **piața muncii oferta de muncă** se referă numai la munca remunerată cu salariu. Alte tipuri de cerere de muncă nu fac obiectul acestei piețe specifice.

Procesul de reforme, declanșat la începutul anului 1990, urmărește, în esență, crearea unei economii cu piață concurențială performantă și durabilă, în cadrul căreia **piața muncii** are un rol primordial, reflectând problematica muncii ca fiind, mai întâi, individuală și apoi socială.

În continuare vom prezenta analiza pieței muncii din RM cu accentul pe mediul rural, efectuată în baza datelor BNS și a cercetării sociologice, realizată de autor din punct de vedere regional-rural. Distribuția eșantionului după regiuni a fost făcută proporțional. Sondajul a cuprins localități rurale de Nord (satele Colicăuți, Tabani și Drepcăuți, r-nul Briceni), de Centru (satele Goian și Făurești, com. Ciorescu, mun. Chișinău) și de Sud (satul Bafîr, r-nul Cimișlia și satul Ursoaia, r-nul Căușeni). În cadrul investigației, au fost chestionate câte 200 de persoane din fiecare regiune.

Unul din scopurile urmărite de autor în procesul înfăptuirii cercetării sociologice a fost studierea ocupării, adică a cererii de muncă în zona rurală de Nord, Centru și de Sud a Republicii Moldova. Ocuparea forței de muncă a fost examinată după statutul profesional, localizarea geografică a locului de muncă, forma de proprietate a întreprinderii, a fost apreciată însăși forma angajării de muncă, domeniul angajării și alte momente, care afectează atât starea ocupării, cât și dispoziția angajaților.

Astfel, conform **statutului profesional** (tabelul 2.1), s-a constatat că pe primul loc se plasează salariații (mai bine de jumătate din ocupați), inclusiv toate categoriile de vârstă, iar cea mai înaltă pondere pe regiuni este ocupată de zona de Sud a republicii – 60%. Pe locul doi se plasează persoanele care desfășoară activități agricole în gospodăria auxiliară pentru vânzare și consum propriu. În cazul dat, este evident un moment interesant: ocuparea populației, adică cererea de muncă, este legată cu regiunea de reședință.

Alocarea aproape de centru oferă mai multe oportunități de ocupare cu gospodăria casnică în scopul realizării. Acest lucru a fost constatat din rezultatele cercetării, și anume, cu acest tip de activitate, în partea de Centru a Moldovei sunt ocupați 12,9% dintre respondenți, în timp ce în partea de Nord și de Sud a Moldovei – 5,6% și, respectiv, 5,9%. Considerăm că acest fapt are loc din cauza absenței pieței de desfacere în general sau a aflării ei la distanță. Ponderea minimală în acest domeniu de activitate este ocupată de persoanele cu vârsta de până la 25 ani, ceea ce este firesc, deoarece tinerii la această vârstă au alte interese. Locul trei îl ocupă afaceriștii care activează fără salariați. După mediul de reședință prevalează zona de Centru a republicii (9,4%), iar pe

categoriile de vârstă – persoanele de 36-45 ani (14,1%).

Regiunea de Nord a republicii se află în frunte în așa domenii de activitate, ca: patron (afacere proprie, cu cel puțin un angajat permanent) – 5,6%, în care predomină categoria de vârstă 26-35 ani – 8,3%; lucrător familial neremunerat (ajută un alt membru al familiei în afacerea proprie) – 7,1%, predomină categoria de vârstă 46-60 ani – 7%; membru al unei cooperative de producție – 7,6%, în care predomină categoria de vârstă 36-45 ani – 6,5%.

Ocuparea forței de muncă a fost cercetată în dependență de gen și nivelul de instruire în tabelul 2.1.

Tabelul 2.1. Ocuparea forței de muncă (cererea de muncă) în mediul rural al RM după statutul profesional, pe regiuni de reședință și vârste, %

Statutul profesional	RM	Regiunea			Vârsta			
		Nord	Centru	Sud	Până la 25 ani	26-35 ani	36-45 ani	46-60 ani
Salariat (contract de muncă/înțelegere verbală)	54,3	52,5	50,5	60	59,2	57	51,2	52,7
Patron (afacere proprie, cu cel puțin un angajat permanent)	4,7	5,6	4,5	4,1	2,9	8,3	5,9	2,5
Lucrător pe cont propriu (afacere proprie fără salariați; liber profesionist etc.)	7,1	5,6	9,4	6,2	3,9	7,4	14,1	2,5
Lucrător familial neremunerat (ajută un alt membru al familiei în afacerea proprie)	5,0	7,1	3,0	5,1	4,9	4,1	3,5	7,0
Membru al unei cooperative de producție	4,9	7,6	2,5	4,6	4,9	3,3	6,5	4,5
Desfășoară activități agricole în gospodăria auxiliară pentru vânzare și consum propriu	7,9	5,6	12,9	5,1	1,0	9,1	8,8	10,0
Desfășoară activități agricole în gospodăria auxiliară doar pentru consum propriu	6,1	7,1	5,9	5,1	3,9	2,5	4,7	10,4
Altă situație	10,1	9,1	11,4	9,7	19,4	8,3	5,3	10,4

Sursa: elaborat de autor în baza sondajului public efectuat în septembrie 2015-martie 2016.

Rezultatele analizei demonstrează că explorarea structurii ocupării forței de muncă în funcție de statutul profesional, în întreaga țară, a relevat următoarele: mai mult de jumătate din respondenți sunt muncitorii salariați (54,3%), printre care: bărbați – 49,1%; femei – 58,9%; pe al doilea loc, aproape la același nivel se plasează respondenții ce dispun de afaceri proprii – 7,1% și acei care se ocupă cu gospodăria auxiliară în scopuri proprii și pentru vânzare. În ambele cazuri, superioritatea este ocupată de bărbații (10,3%, 10,6%), comparativ cu femeile (4,4%; 5,6%); în continuare, aproximativ la același nivel s-au evidențiat respondenții ca lucrători de familie neremunerați, care acordă ajutor altui membru de familie în afacerea proprie (5%); membrii

cooperativei de producție (4,9%); antreprenori cu cel puțin un angajat permanent (4,7%); 10,1% dintre respondenți sunt într-o altă situație, practic aceeași proporție – bărbați și femei.

Tabelul 2.2. Ocuparea forței de muncă (cererea de muncă) în mediul rural al RM după statutul profesional, în aspect gender și al nivelului de studii, %

Statutul profesional	RM	Sex		Studii				
		Bărbați	Femei	Medii incomplete	Medii	Medii speciale	Superioare incomplete	Superioare
Salariat (contract de muncă / înțelegere verbală)	54,3	49,1	58,9	24,5	38,3	53,4	58,5	77,9
Patron (afacere proprie, cu cel puțin un angajat permanent)	4,7	4,8	4,7	1,9	1,4	1,7	10,8	10,1
Lucrător pe cont propriu (afacere proprie fără salariați; liber profesionist etc.)	7,1	10,3	4,4	13,2	9,2	7,3	7,7	2,7
Lucrător familial neremunerat (ajută un alt membru al familiei în afacerea proprie)	5	3,7	5,9	17	4,3	4,5	6,2	1,3
Membru al unei cooperative de producție	4,9	4,8	5	7,5	5,7	6,2	1,5	2,7
Desfășoară activități agricole în gospodăria auxiliară pentru vânzare și consum propriu	7,9	10,6	5,6	7,5	14,2	10,7	1,3	2,7
Desfășoară activități agricole în gospodăria auxiliară doar pentru consum propriu	6,1	7	5,3	9,4	13,5	5,1	1,5	1,3
Altă situație	10,1	9,9	10,3	18,9	13,5	11,2	13,8	1,3

Sursa: elaborat de autor în baza sondajului public, efectuat în septembrie 2015-martie 2016.

Astfel, dezvoltarea politicilor de ocupare în zonele rurale trebuie să ia în considerație caracteristicile socio-demografice ale populației, reieșind din următoarele tendințe:

- cu activitatea antreprenorială se ocupă mai mult bărbații (10,3%) decât femeile (4,4%);
- activitatea antreprenorială activă demonstrează grupa de vârstă de 36-45 ani (14,1%), deoarece la această vârstă deja poate fi acumulată o mare experiență de lucru și este posibilă acumularea unui capitalul inițial;
- cu cât este mai înalt nivelul de studii, cu atât este mai mare probabilitatea de angajare în calitate de lucrător (salariat) sau ca antreprenor.

Analizând ocuparea forței de muncă, în funcție de **alocația locului de muncă** (tab. 2.3),

este de remarcant că tinerii sunt mai mobili în angajarea lor. Astfel, la vârsta de 25 de ani – 19,2% dintre respondenți sunt angajați în Chișinău; la vârsta de 26-35 ani sunt angajați – 17,1% în raion și respectiv, 17,1% – în capitală. În grupele de vârstă mai mature, acești indici sunt mai mici.

Rezultatele studiului sugerează următoarele oportunități de angajare a populației. Din cauza lipsei posibilităților de angajare în locul de reședință, peste 40% dintre respondenți nu sunt angajați la locul de reședință, în special: în satul vecin – 10,4%; în raion – 11,9%; în capitală – 11,1%; și în străinătate – 10,6%.

Tabelul 2.3. Ocuparea forței de muncă în mediul rural al RM după localizarea geografică a locului de muncă, pe regiuni de reședință și vârste, %

Localizarea locului de muncă	RM	Regiunea			Vârsta			
		Nord	Centru	Sud	Până la 25 ani	26-35 ani	36-45 ani	46-60 ani
În localitatea de trai	56,1	60,1	53,7	53,9	49,5	40	58,6	66,3
În localitatea vecină	10,4	9,3	12,8	8,9	8,1	10	11,8	10,6
În raion (municipiu)	11,9	16,6	5,4	14,1	10,1	17,1	10,1	11,6
În capitală (Chișinău)	11,1	7,3	11,3	14,7	19,2	17,1	13	2
Peste hotare	10,6	6,7	16,8	8,4	13,1	15,8	6,5	9,5

Sursa: elaborat de autor în baza sondajului efectuat în septembrie 2015-martie 2016.

De asemenea, există tendința de angajare în afara reședinței, mai exact ne referim la migrația internă și externă, în principal în rândul persoanelor cu studii superioare și superioare incomplete (tab. 2.4).

Tabelul 2.4. Ocuparea forței de muncă în mediul rural al RM după localizarea geografică a locului de muncă, în aspect gender și al nivelului de instruire, %

Localizarea locului de muncă	RM	Sex		Studii				
		Bărbați	Femei	Medii incomplete	Medii	Medii speciale	Superioare incomplete	Superioare
În localitatea de trai	56,1	53,5	58	56,9	57,9	58	47,6	54,8
În localitatea vecină	10,4	8,2	12	15,7	12,1	9,1	9,5	7,4
În raion (municipiu)	11,9	14,9	9,5	5,9	12,9	12,5	9,5	14,2
În capitală (Chișinău)	11,1	12,7	10,1	7,8	5	9,7	22,2	15,5
Peste hotare	10,6	10,8	10,4	13,7	12,1	10,8	11,1	8,1

Sursa: elaborat de autor în baza sondajului public efectuat în septembrie 2015-martie 2016.

În primul rând, acest fapt are loc din cauza neatractivității localităților rurale, în special tinerii, care studiază în oraș și au cunoscut condițiile de viață mai bune, nu doresc să se întoarcă în satele de baștină. Pe de altă parte, astăzi, a devenit prestigios de a obține studii economice, juridice. Pe piața muncii avem un exces mare de astfel de specialiști. Satul are nevoie de așa muncitori

meseriași, ca: croitorese, constructori, tâmplari, dulgheri etc.

Luând în considerare angajarea pe **formele de proprietate a întreprinderilor** poate fi menționat faptul că în toate regiunile domină ocuparea forței de muncă în sectorul privat, iar apoi în sectorul public, urmat de gospodăria casnică particulară și doar o mică parte este deținută de organizațiile obștești (tab.2.5).

Tabelul 2.5. Ocuparea forței de muncă în mediul rural al RM după forma de proprietate a întreprinderii, pe regiuni de reședință și grupe de vârstă, %

Forma de proprietate	RM	Regiunea			Vârsta, ani			
		Nord	Centru	Sud	Până la 25	26-35	36-45	46-60
De stat	35,2	36,1	33,7	36,1	34,4	33,3	36,1	36,1
Privată	43,1	38,2	48,7	41,9	49,0	47,5	47,6	33,5
Organizație obștească	3,1	3,1	2,0	4,3	2,1	7,5	1,8	2,0
Gospodărie casnică particulară	18,6	22,6	15,6	17,7	14,5	11,7	14,5	28,4

Sursa: elaborat de autor în baza sondajului efectuat în septembrie 2015-martie 2016.

Ocuparea forței de muncă în sectorul privat este mai semnificativă în zona Centru, constituind 48,7%, urmează zona de Sud cu 41,9%, iar pe locul al treilea se plasează zona de Nord – 38,2%. În acest sector sunt antrenate 49% de persoane până la 25 ani, aproximativ 48% de persoane din grupele de vârstă 26-35 și 36-45 ani și 33,5% persoane din grupa de vârstă 46-60 ani.

Sectorul public al ocupării predomină în regiunea de Nord (36,1%) și Sud (36%), după care urmează Centru (33,7%). Mai active în acest sector s-au dovedit a fi grupele de vârstă 36-45 și 46-60 ani, urmate de persoanele de până la 25 ani (34,4%) și apoi de 26-35 ani (33,3%).

O ocupație mai evidentă cu gospodăria casnică au demonstrat respondenții de la Nord (22,5%), după care urmează cei de la Sud (17,7%), apoi de la Centru (15,6%). Îndeosebi, cu acest tip de activitate se ocupă persoanele de 46-60 ani.

Tabelul 2.6. Ocuparea forței de muncă în mediul rural al RM după forma de proprietate a întreprinderii, în aspect gender și al nivelului de studii, %

Forma de proprietate	RM	Sex		Studii				
		Bărbați	Femei	Medii incomplete	Medii	Medii speciale	superioare-incomplete	Superioare
De stat	35,2	34,3	36,1	10,0	20,6	34,1	32,3	59,9
Privată	43,1	46,8	39,7	44,0	51,5	46,8	50,0	27,2
Organizație obștească	3,1	3,1	3,2	2,0	2,1	2,3	8,1	5,4
Gospodărie casnică	18,6	15,8	21,0	44,0	27,9	16,8	9,6	7,5

Sursa: elaborat în baza sondajului efectuat în septembrie 2015-martie 2016.

Analizând ocuparea forței de muncă după nivelul de studii (tabelul 2.6) observăm, că în sectorul public predomină respondenții cu studii superioare (59,9%), în sectorul privat și

organizațiile obștești – cei cu studii superioare incomplete (corespunzător 50% și 8,1%), iar în gospodăriile casnice particulare sunt ocupați respondenții cu studii medii incomplete (44%).

Rezultatele sondajului ne-au permis **să evidențiem două tendințe:**

a) cu cât este mai înalt nivelul de studii, cu atât mai mare este posibilitatea de angajare în sectorul public;

b) cu cât este mai scăzut nivelul de studii, cu atât este mai mare probabilitatea de activare în gospodăria casnică.

Potrivit sondajului, după forma de angajare, în mediul rural, cea mai mare parte a populației este angajată în mod formal (60,7%), cu toate acestea, este destul de mare și procentajul angajării informale (39,3%), (tab. 2.7).

Tabelul 2.7. Ocuparea forței de muncă în mediul rural al RM după forma de angajare, pe regiuni de reședință și vârste, %

Forma de angajare	RM	Regiunea			Vârsta, ani			
		Nord	Centru	Sud	Până la 25	26-35	36-45	46-60
Formală (cu carnet de muncă)	60,7	62,9	55,7	64,5	59,1	57,4	64,1	60,6
Neformală (prin acord verbal)	39,3	37,1	44,3	35,5	40,9	42,6	35,9	39,4

Sursa: elaborat în baza sondajului efectuat în septembrie 2015-martie 2016.

Angajarea formală este mai evidentă în regiunea de Sud (64,5%), iar cea informală – în regiunea de Centru (44,3%). După grupele de vârstă, angajarea formală este mai frecventă printre persoanele de 36-45 ani (64,1%), iar cea informală – printre persoanele de 26-35 ani (42,6%).

Rezultatele sondajului adevăresc faptul că femeile, comparativ cu bărbații, mai mult preferă să activeze în mod formal (63,3%), iar bărbații depășesc femeile în angajarea neformală (42,5%).

De menționat că ponderea cea mai înaltă a angajaților oficiali este ocupată de respondenții cu studii superioare (82,9%), iar a angajaților neoficiali – respondenții cu studii medii incomplete (62%). Reieșind din cele expuse, **constatăm următoarele tendințe:** cu cât nivelul de studii este mai înalt, cu atât este mai mare probabilitatea de angajare formală; cu cât nivelul de studii este mai scăzut, cu atât este mai mică și probabilitatea de angajare formală (tab.2.8).

Tabelul 2.8. Ocuparea forței de muncă în mediul rural al RM după forma de angajare, în aspect gender și al nivelului de instruire, %

Forma de angajare	RM	Sex		Studii				
		Bărbați	Femei	Medii incomplete	Medii	Medii speciale	Superioare incomplete	Superioare
Oficială	60,7	57,5	63,3	38	42,5	61,1	61,4	82,9
Neoficială	39,3	42,5	36,7	62	57,5	38,9	38,6	17,1

Sursa: elaborat în baza sondajului efectuat în septembrie 2015-martie 2016.

În cadrul cercetării sociologice s-a acordat atenție și la domeniul angajării locuitorilor rurali (tab. 2.9).

Rezultatele obținute dovedesc că, totuși, populația din zonele rurale este ocupată, în primul rând, cu agricultura (17,3%), în sfera de învățământ sunt ocupați 13,9% din respondenți, practic la același nivel se află munca în gospodăria casnică (13,2%) și serviciul public (12,9%). În localitățile unde a fost petrecut sondajul, respondenții au menționat cu o notă mică furnizarea serviciilor intelectuale (1,4%), de ocrotire a sănătății (2,5%) și de deservire comunală (4,4%).

Tabelul 2.9. Ocuparea forței de muncă în mediul rural al R.Moldova după domeniul de angajare, pe regiuni de reședință și vârste, %

Domeniul de angajare	RM	Regiunea			Vârsta, ani			
		Nord	Centru	Sud	Până la 25	26-35	36-45	46-60
Serviciu public	12,9	12,1	12,4	14,2	14,9	12,5	12,4	12,5
Industrie	6,8	7,0	7,4	5,8	6,9	5,0	8,2	6,5
Agricultură	17,3	18,1	22,3	11,1	11,9	15,0	15,3	23,0
Transport, comunicații	5,8	5,0	6,9	5,3	5,0	10,0	5,9	3,5
Construcție	8,0	9,0	6,4	8,4	6,9	10,8	9,4	5,5
Comerț	10,3	10,1	8,4	12,6	15,8	11,7	12,4	5,0
Învățământ	13,9	14,6	13,9	13,2	12,9	11,7	14,1	15,5
Ocrotirea sănătății	2,5	3,0	3,5	1,1	1,0	3,3	2,4	3,0
Deservire comunală	4,4	4,5	3,5	5,3	4,0	5,8	6,5	2,0
Servicii intelectuale	1,4	0,5	0,5	3,2	3,0	0,8	2,4	-
Munca în gospodăria casnică	13,2	12,6	14,9	12,1	7,9	10,0	10,0	20,5
Altele	3,7	3,5	3,7	3,9	9,9	3,3	1,2	3,0

Sursa: elaborat în baza sondajului efectuat în septembrie 2015-martie 2016.

Starea ocupării forței de muncă în diverse domenii de activitate pe sexe și după nivelul de educație este reflectată în tabelul 2.10.

Tabelul 2.10. Ocuparea forței de muncă în mediul rural al RM după domeniul de angajare, în aspect gender și al nivelului de studii, %

Domeniul de angajare	RM	Sex		Studii				
		Bărbați	Femei	Medii incomplete	Medii	Medii speciale	Superioare incomplete	Superioare
Serviciu public	12,9	16,1	10,1	3,9	9,3	13	6,3	22,7
Industrie	6,8	7	6,6	9,8	2,9	9	6,3	6
Agricultură	17,3	20,9	13,9	31,4	25,7	17,5	9,4	7,3
Transport, comunicații	5,8	11,7	0,6	7,8	2,9	6,8	1,6	8,7
Construcție	8	13,6	3,2	11,8	10,7	8,5	3,1	4,7
Comerț	10,3	5,9	14,2	3,9	12,1	12,4	17,2	6
Învățământ	13,9	6,2	20,5		3,6	7,9	26,6	29,3
Ocrotirea sănătății	2,5	0,4	4,4	3,9	0,7	4,5		2

Domeniul de angajare	RM	Sex		Studii				
		Bărbați	Femei	Medii incomplete	Medii	Medii speciale	Superioare incomplete	Superioare
Deservire comunală	4,4	3,7	5	3,9	3,6	5,1	4,7	4,7
Servicii intelectuale	1,4	1,1	1,6	0	0	1,1	6,3	1,3
Munca în gospodăria casnică	13,2	10,3	15,8	19,6	24,3	12,4	9,4	4
Altele	3,7	3,3	4,1	3,9	4,3	1,7	9,4	3,3

Sursa: elaborat în baza sondajului efectuat în septembrie 2015-martie 2016.

În conformitate cu datele din tabelul 2.10, menționăm evidențierea **următoarelor tendințe:**

1. Domeniile de ocupare a forței de muncă din mediul rural au caracter de gender. De exemplu, bărbații, mai frecvent decât femeile, sunt angajați în serviciul public, agricultură și construcție, în schimb, femeile sunt mai des angajate în domeniul de învățământ și de ocrotire a sănătății.

2. Reprezentanții grupei de vârstă 46-60 de ani sunt mai predispuși decât alte grupuri de populație de a se ocupa cu agricultura (23%) și cu gospodăria casnică (20,5%).

3. Munca în agricultură și munca în gospodăria casnică este caracteristică în special celor care nu au pregătire profesională, în timp ce în serviciul public, medicină și învățământ sunt antrenate persoanele cu studii superioare și superioare incomplete.

De asemenea, a fost adresată întrebarea, dacă munca corespunde specialității angajatului (tab. 2.11) și dacă postul corespunde nivelului de instruire (tab. 2.13).

Analizând răspunsurile respondenților, menționăm că măsurile de creștere a ocupării forței de muncă în zonele rurale ar trebui să corespundă orientării profesionale a populației, ținând cont de oportunitățile de angajare. Studiul a arătat că la 40% dintre respondenți munca nu corespunde specialității obținute, astfel cea mai mare pondere a necorespunderii specialității funcției este deținută de regiunea Centru (48,6%), iar la Nord și Sud, valoarea acesteia, practic, este la același nivel (43,4% și, respectiv, 43,7%). Cel mai frecvent, nu lucrează în baza specialității bărbații comparativ cu femeile; preponderent reprezentanții celor mai tinere grupe de vârstă (îndeosebi respondenții cu studii medii) care ar fi de dorit să-și perfecționeze nivelul de calificare, abordând la obținerea studiilor în corespundere cu locul de muncă ocupat. În caz contrar, luând în considerație starea nefavorabilă a pieței muncii (adică a disproporției cererii de muncă față de oferta muncii), apare pericolul de pierdere a locului de muncă ocupat.

Tabelul 2.11. Corespunderea muncii ocupate ocupațiilor rurale ai RM cu profesia obținută, pe regiuni de reședință și vârste, %

Răspunsuri	RM	Regiunea			Vârsta, ani			
		Nord	Centru	Sud	Până la 25	26-35	36-45	46-60
Da	40,0	43,4	32,9	43,7	34,6	44,4	30,8	38,0
Parțial	19,9	26,9	18,5	14,0	22,3	18,0	26,9	12,7
Nu	40,1	29,7	48,6	42,3	43,1	37,6	42,3	49,3

Sursa: elaborat în baza sondajului efectuat în septembrie 2015-martie 2016.

Totodată, rezultatele sondajului au arătat că la circa unul din trei respondenți (31,6%) postul ocupat este mai jos decât nivelul de educație, ceea ce poate fi explicat prin faptul că pe piața muncii sunt în surplus așa specialiști ca economiști, juriști etc., de aceea, o parte din ei ocupă posturi mai joase decât nivelul de educație, doar pentru a se afla în câmpul de muncă și pentru a avea surse de existență.

Tabelul 2.12. Corespunderea muncii ocupațiilor rurale ai RM cu profesia obținută, în aspect gender și nivelul de studii, %

Răspunsuri	RM	Sex		Studii				
		Bărbați	Femei	Medii incomplete	Medii	Medii speciale	Superioare incomplete	Superioare
Da	40,0	43,8	43,0	18,5	19,4	35,9	42,3	63,1
Parțial	19,9	18,7	21,1	22,2	24,7	20,6	21,2	14,8
Nu	40,1	37,5	35,9	59,3	55,9	43,5	36,5	22,1

Sursa: elaborat în baza sondajului efectuat în septembrie 2015-martie 2016.

Pentru a distinge cele mai valoroase aspecte ale angajării, respondenților li s-a propus să aleagă 5 variante dintre cele indicate în chestionar (Anexa 3), rezultatele au fost surprinzătoare (fig. 2.8). Datorită faptului, că locuitorii din mediul rural au gospodării auxiliare, pe primul loc nu se plasează motivele economice (salariale), dar momentele ce țin de organizarea ocupării forței de muncă: apropierea locului de muncă de domiciliu (52,1%), orarul convenabil de lucru (43,7%). În consecință, pentru organizarea ocupării forței de muncă în zonele rurale este importantă infrastructură de transport, care la moment este insuficientă sau, în general, lipsește.

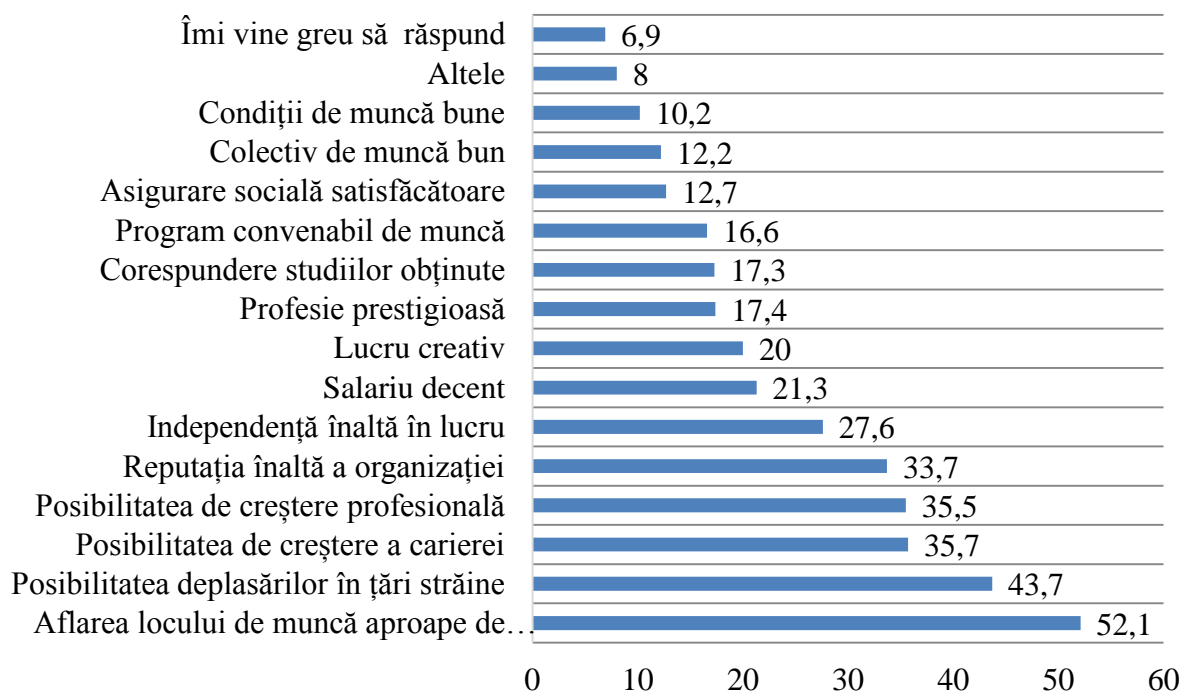

Fig. 2.8. Aspecte ale angajării în localitățile rurale ale RM

Sursa: elaborată în baza sondajului efectuat în septembrie 2015-martie 2016.

Cercetarea dată a avut intenția și de a afla ce evenimente se produc la locul de muncă principal al ocupațiilor din localitățile rurale studiate și care au fost examinate atât după forma de proprietate a întreprinderii, cât și după forma de angajare a forței de muncă. Rezultatele obținute în urma prelucrării anchetelor sunt oglindite în tab. 2.13.

Conform studiului realizat am constatat că din toate situațiile, care apar la locul de muncă, în primul rând, este menționat salariul mic (40,5%), apoi cu o mică diferență: condițiile proaste de muncă (22,6%); neplătirea și reținerea salariilor (21,2%); ore suplimentare neplătite (20,6%), iar pe locul al treilea, de asemenea, cu o mică diferență este indicat: atitudinea lipsită de respect față de angajați (10,2%) și managementul slab, incompetent (9,8%).

Printre altele, *salariile mici* sunt evidențiate, preponderent, în sectorul public (49,2%), aproximativ la același nivel atât printre angajații oficiali (40,6%), cât și cei neoficiali (40,9%); *condițiile rele de muncă* predomină în sectorul privat (26,6%) și în modul neoficial de angajare (27,5%); *neplătirea și reținerea salariilor* sunt mai frecvente în sectorul privat (23,4%), printre angajații oficiali (21,6%); cazuri de *ore suplimentare de muncă neplătite* au loc mai des în organizațiile obștești (28,6%), printre angajații oficiali (22,1%); *lipsa de respect față de lucrători* este tipică pentru gospodăriile casnice particulare (14,5%), forma de angajare neoficială (10,9%); *conducerea rea și necompetență* s-a dovedit a fi mai pronunțată în organizațiile obștești (21,4%) și prin angajarea neoficială (10,5%).

Tabelul 2.13. Evenimente existente la locul de muncă al lucrătorilor din mediul rural al RM, după forma de proprietate a întreprinderii și forma de angajare

Răspun-suri	De stat	Privată	Organizație obștească	Gospodărie casnică particulară	Oficial (cu carnet de muncă)	Neoficial (prin acord verbal)	
Salarii mici							
Da	40,5	49,2	36,8	35,3	28,2	40,6	40,9
Nu	59,5	50,8	63,2	64,7	71,8	59,4	59,1
Condiții de muncă rele							
Da	22,6	17,4	26,6	25	20,5	20	27,5
Nu	77,4	82,6	73,4	75	79,5	80	72,5
Neplătirea, reținerea salariilor							
Da	21,2	21,7	23,4	20	11	21,7	19,9
Nu	78,8	78,3	76,6	80	89	78,3	80,1
Ore suplimentare de muncă neplătite							
Da	20,6	24,3	20,7	28,6	8,6	22,1	17,1
Nu	79,4	75,7	79,3	71,4	91,4	77,9	82,9
Lipsa de respect față de lucrători							
Da	10,2	9,6	9,9	7,1	14,5	9,6	10,9
Nu	89,8	90,4	90,1	92,9	85,5	90,4	89,1
Conducere rea, necompetentă							
Da	9,8	10,7	7,5	21,4	9,7	9,2	10,5
Nu	90,2	89,3	92,5	78,6	90,3	90,8	89,5

Sursa: elaborat de autor în baza sondajului efectuat în septembrie 2015-martie 2016.

Asupra mărimii ofertei de muncă, care este diferită în timp și spațiu, influențează un ansamblu de factori, cei mai semnificativi fiind: dimensiunea salariului; raportul dintre utilitatea și inutilitatea muncii, conținutul și durata muncii; necesitatea de a continua să existe salariatul și familia sa; sistemul de educație și formare profesională.

Oferta de muncă în mediul rural al RM a suferit un șir de schimbări pe parcursul ultimilor 7 ani și poate fi, nemijlocit, analizată prin intermediul populației economic active din această zonă. În anul 2015 oferta de muncă a constituit 672,1 mii de persoane, fiind în creștere cu 2,0% față de 2009 (Anexa 10). Cu privire la gender, pe tot parcursul perioadei examinate bărbații au fost în preponderență față de femeii (Anexa 10).

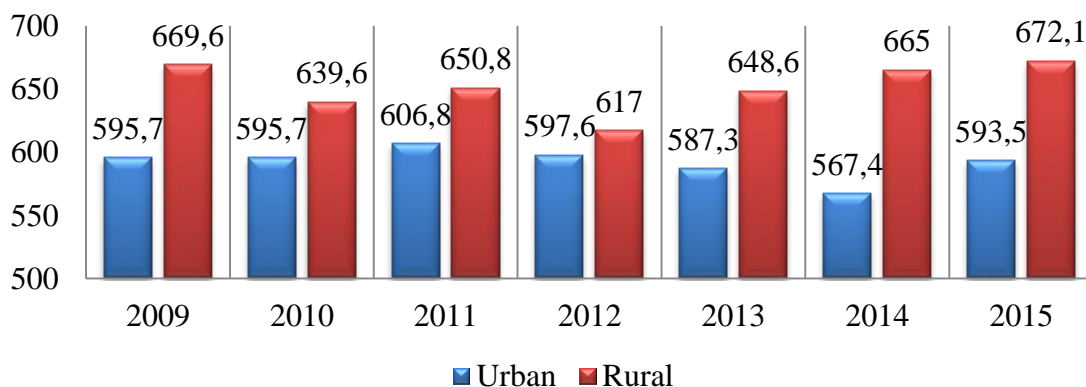

Fig. 2.9. Populația activă de 15 ani și peste (oferta de muncă) după medii și ani
Sursa: elaborată în baza datelor BNS, <http://www.statistica.md/>, accesat 22.11.16

Oferta brațelor de muncă din mediul rural, în ultimul deceniu, este mai mare decât cea urbană, în medie, cu 13,4% (figura 2.9) ceea ce nu denotă cu privire la o situație mai bună pe piața muncii rurale, deoarece rata de activitate medie urbană, în perioada respectivă, a constituit circa 46,8%, pe când cea rurală – 39,7% (figura 2.10 și Anexa 11).

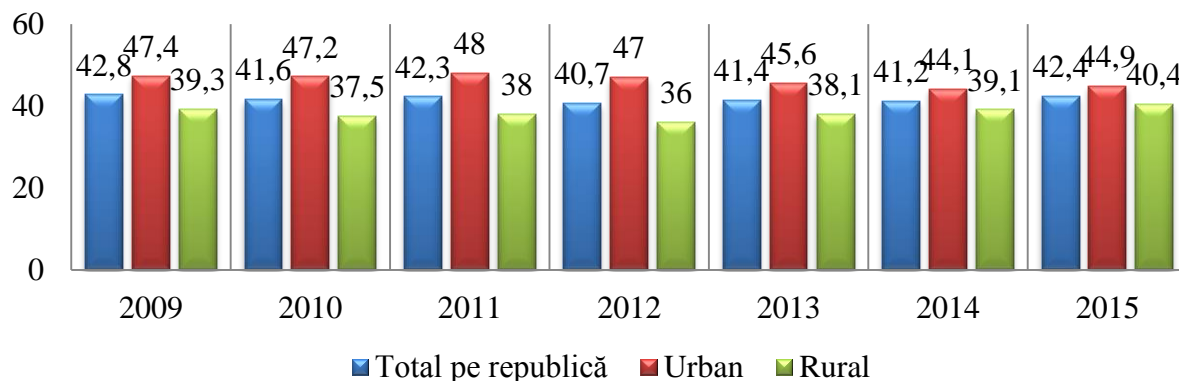

Fig. 2.10. Rata de activitate pe medii și ani, %

Sursa: elaborată de autor în baza datelor BNS, <http://www.statistica.md/>, accesat 22.11.16

În general, oferta de muncă are caracter relativ rigid, exprimând o piață a muncii cu concurență mereu imperfectă. Acest caracter se explică prin două categorii de factori: economico-teritorial și demografico-profesionali și ocupaționali.

La factorii economico-teritoriali se referă absența posibilităților sau a dorinței persoanelor ori familiilor de a lucra în alt teritoriu, fără să renunțe la genul de activitate exercitat. Imobilitatea ofertei de muncă poate fi constatată de următoarele circumstanțe: efortul bănesc pe care îl presupune schimbarea locului de muncă în altă localitate; atașamentul omului de mediul economico-social, chiar dacă nu are avantaje economice; surprizele necunoscutului etc.

La factorii demografico-profesionali și ocupaționali se referă împrejurările care nu motivează posibilitățile sau dorința persoanelor de a-și schimba ocupația sau locul de muncă, și anume: calificarea necorespunzătoare, slaba informare despre ocupațiile disponibile, insuficiența șanselor pentru reconversia forței de muncă, starea sănătății, vârsta, avantaje nonsalariale nesemnificative etc. Toate acestea dovedesc că oferta de muncă are un dinamism specific, reflectând, totodată, corelarea strânsă între nevoia socială de a cunoaște și a se dezvolta omul din punct de vedere profesional-cultural și nevoia economică de a valorifica pregătirea, dar și de a obține un venit. Ambele aspecte sunt semnificative atât pentru lucrător, cât și pentru patron. Astfel, deciziile privind oferta de muncă sunt luate în familie pe baza analizei veniturilor acesteia și a interesului de majorare a lor. Activitățile, care există sau se inițiază în societate, impun nevoia de muncă, respectiv constituirea cererii de muncă în acord cu mecanismele pieței muncii.

Excedentul ofertei față de cererea de muncă reprezintă **șomajul**. În opinia economistului

Gheorghe Rusu, șomajul autohton a influențat situația macroeconomică după următoarea schemă: imperfecțiunea cadrului legislativ (asistență socială insuficientă a șomerilor, sindicate slabe, mecanisme fiscal-creditare imperfecte, în unele cazuri lipsa interesului privat etc.) a impus unitățile economice existente fie să falimenteze, fie să staționeze (complet sau parțial), descurajând, totodată, apariția noilor unități. Aceasta a condus la recesiunea economiei oficiale și la diminuarea volumului producției [108, p. 138].

Numărul șomerilor (calculat conform metodologiei BIM) a crescut de la 47,5 mii, în anul 2014, până la 62,1 mii, în anul 2015, adică cu 30,7%. Numărul șomerilor înregistrați s-a majorat de la 42,2 mii la 50,6 mii sau cu 19,9%. Creșterea numărului de șomeri înregistrați în rândul femeilor a avut loc cu un ritm mai scăzut (de la 21,2 mii până la 24,5 mii sau cu 15,6%), ceea ce a dus la o scădere a ponderii acestora în numărul total al șomerilor înregistrați (de la 50,2% la 48,4%).

În structura numărului de șomeri înregistrați, cea mai mare pondere ocupă persoanele cu vârstă de 30-49 ani (46,3%, adică practic jumătate din șomeri au fost de această vârstă), iar cea mai mică pondere – la persoane cu vârstă de 25-29 ani (14,1%, adică, doar fiecare al șaptelea șomer a fost de această vârstă) conform datelor reflectate în tabelul 2.14. În perioada anilor 2014-2015, o schimbare nesemnificativă a avut loc în structura pe grupe de vârste a populației în șomaj: a scăzut ponderea șomerilor în grupele de vârstă 16-24 ani și 50-65 ani, dar a crescut ponderea șomerilor din grupa de vârstă 25-29 ani și 30-49 ani.

Tabelul 2.14. Structura numărului de șomeri înregistrați pe grupe de vârstă, %

Grupele de vârstă, ani	2014		2015	
	Total	femei	Total	Femei
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
16 – 24	19,8	21,4	18,1	19,8
25 – 29	13,9	14,7	14,1	15,1
30 – 49	44,4	46,6	46,3	48,6
50 – 65	21,9	17,2	21,4	16,5

Sursa: calculat conform datelor BNS [99, p. 2].

Cel mai important factor, ce caracterizează situația referitoare la șomajul înregistrat, este durata șomajului. În acest sens, menționăm un fapt pozitiv: peste 2/3 de șomeri prezintă o durată a șomajului de până la 6 luni (tabelul 2.15). Bărbații sunt mai activi în căutarea locului de muncă, astfel: 70,3% din ei găsesc locuri de muncă în primele 6 luni de la data de înregistrare. Femeile cedează față de bărbați cu 5 p.p. În procesul căutării de lucru, cel mai bine reușesc persoanele tinere cu vârsta de 16-24 ani și 25-29 ani – circa 3/4 din numărul lor găsesc locuri de muncă în primele 6 luni de la data de înregistrare în calitate de șomeri.

Tabelul 2.15. Repartizarea șomerilor după durata șomajului, 2015, %

	Durata șomajului:			
	Până la 6 luni	6-12 luni	12-24 luni	peste 24 luni
Total	67,8	19,7	9,9	2,6
din care:				
Femei	65,3	21,0	11,1	2,7
Bărbați	70,3	18,5	8,8	2,4
Grupe de vârstă				
16-24 ani	74,3	20,4	4,8	0,5
25-29 ani	74,6	18,1	6,3	1,0
30-49 ani	67,5	19,4	10,2	2,8
50-65 ani	59,6	20,6	15,3	4,5

Sursa: calculat conform datelor [95, p.6].

În numărul total de șomeri, ponderea șomerilor de lungă durată (adică mai mult de 12 luni de la data înregistrării) este de 12,5% (adică fiecare al optulea șomer este șomer de lungă durată). În același timp, 2,6% din șomeri au o durată de șomaj mai mare de 24 de luni. Femeile sunt mai sensibile la șomajul de lungă durată – 13,8% de femei șomeri au o durată de șomaj de peste 12 luni (printre bărbați, șomeri sunt 11,2%). Numărul șomerilor de lungă durată cu vârsta de 16-24 ani este de 5,3%, în timp ce acei cu vârsta de 50-65 ani – 19,8%. Astfel, cu cât este mai mare vârsta șomerilor, cu atât printre ei sunt mai mulți șomeri de lungă durată.

Numărul de șomeri rurali, în anul 2015, a atins cifra de 23,8 mii de persoane, fiind în creștere cu 5,7 mii persoane, față de anul 2014, și în descreștere cu 10,8 mii persoane, față de anul 2010 și cu 19,3 mii persoane comparativ cu anul 2006 (Anexa 10). În figura 2.11 este ilustrată evoluția ciclică a șomajului pe parcursul anilor 2009-2015 și este evidentă preponderența șomajului urban față de cel rural.

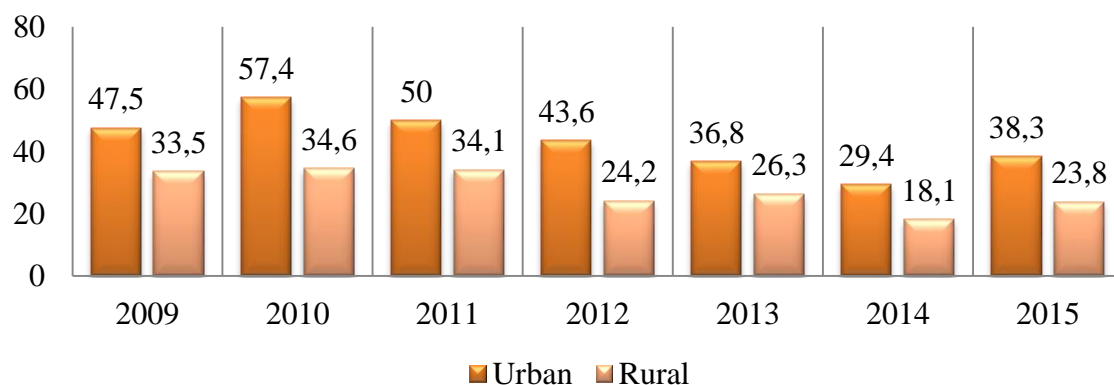

Fig. 2.11. Șomerii de 15 ani și peste după medii și ani, 2009-2015

Sursa: elaborată în baza datelor BNS, <http://www.statistica.md/>, accesat 22.11.16

Datele Figurii 2.12 demonstrează disparități semnificative între rândurile șomerilor rurali în dependență de sex: în anul 2009, bărbații au depășit femeile aproape îndoit, iar în 2015 – de 2,4 ori. Altfel spus, pe an ce trece, preponderența bărbaților în rândul șomerilor progresează.

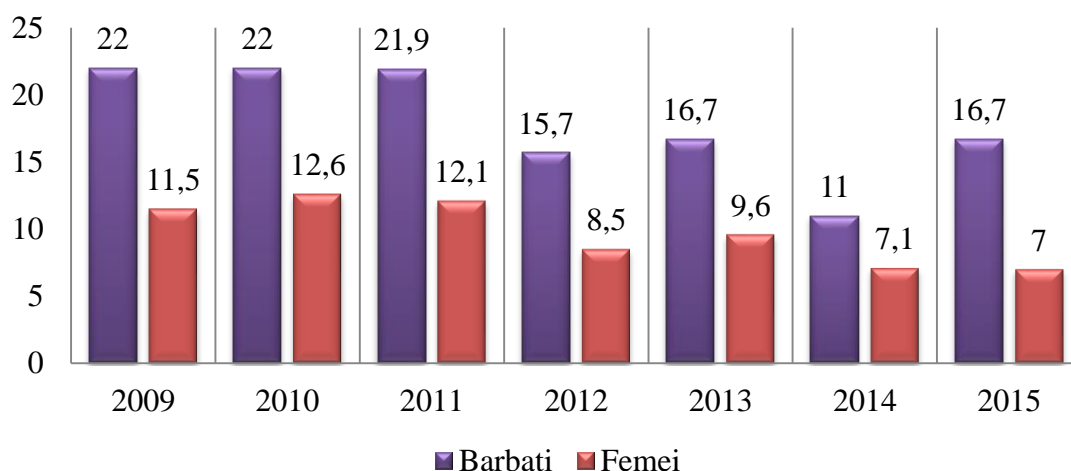

Fig. 2.12. Șomerii de 15 ani și peste din mediul rural, după sexe și ani, 2009-2015

Sursa: elaborată în baza datelor BNS, <http://www.statistica.md/>, accesat 22.11.16

În Republica Moldova, conform Legii nr. 102 din 13 martie 2003 (cu modificările și completările ulterioare), funcționează un sistem de protecție socială a șomerilor și care include atât măsuri active de stimulare a ocupării forței de muncă, cât și pasive de protecție socială.

În art. 15 al Legii menționate sunt indicate măsurile active de stimulare a ocupării forței de muncă, la care se referă: a) sporirea posibilităților de ocupare a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă; b) stimularea angajatorilor pentru încadrarea în muncă a șomerilor și crearea noilor locuri de muncă; c) stimularea angajatorilor pentru încadrarea în muncă a studenților și absolvenților instituțiilor de învățământ superior.

În vederea ocupării forței de muncă temporară a persoanelor din rândul șomerilor în R.Moldova a fost organizată executarea lucrărilor publice, care se finanțează din mijloacele bugetelor unităților administrativ-teritoriale și din alte mijloace.

Astfel, din fondul de șomaj, șomerilor, ocupați la lucrări publice, li se acordă o indemnizație egală cu 30 la sută din salariul mediu pe economie pentru anul precedent la data stabilirii indemnizației, pentru o perioadă ce nu depășește 12 luni calendaristice.

Tabelul 2.16. Organizarea lucrărilor publice

Indicatori economici	2014			2015		
	Total	din care:		Total	din care:	
		femei	săteni		femei	săteni
Numărul unităților unde au fost organizate lucrări publice	365	x	x	388	x	X
Șomeri ocupați la lucrări publice, persoane	1619	559	1394	1773	590	1545
Din care: beneficiari de indemnizații lunare, persoane	1617	557	1392	1739	576	1522
Ponderea persoanelor ocupate la lucrări publice în numărul total al șomerilor, %	3,8	2,6	x	3,4	2,3	X
Ponderea beneficiarilor de indemnizații lunare în numărul total al persoanelor ocupate în lucrări publice, %	99,9	99,6	x	98,1	97,6	X

Sursa: calculat conform datelor [100, p.8].

În organizarea lucrărilor publice s-a conturat o dinamică pozitivă Prin urmare, în perioada 2014-2015 numărul unităților economice, unde au fost organizate lucrări publice, a crescut de la 365 până la 388 sau cu 6,3% (tab. 2.16). Practic toți șomerii, ocupați la lucrările publice, au primit o indemnizație lunară.

În sistemul de protecție socială a șomerilor, un loc important îl ocupă și măsurile pasive, care includ: a) acordarea ajutorului de șomaj; b) acordarea alocațiilor pentru integrare sau reintegrare profesională.

Cuantumul ajutorului de șomaj nu poate fi mai mic decât cuantumul salariului minim stabilit pe țară și nu va depăși cuantumul salariului mediu pe economie din anul precedent.

Tabelul 2.17. Accesul șomerilor la ajutorul de șomaj

Indicatori economici	2014			2015		
	Total	din care:		Total	din care:	
		femei	săteni		femei	săteni
1. Numărul beneficiarilor, persoane	5042	1612	2702	5178	2610	2981
2. În raport cu numărul de șomeri înregistrați, %	12,0	7,6	x	10,2	10,6	X
3. Mărimea ajutorului de șomaj, lei pe lună	1112,3	x	x	1255,8	x	X
4. În raport cu mărimea minimului de existență a persoanei apte de muncă, %	64,4	x	x	68,2	x	x
5. În raport cu salariul mediu lunar, %	26,7	x	x	27,2	x	x

Sursa: calculat conform datelor [95, p. 9].

Datele tabelului 2.17 demonstrează că, pe parcursul perioadei 2014-2015, a scăzut neesențial accesul șomerilor la ajutor de șomaj. Dacă în 2014, ajutor de șomaj au primit 12% din șomerii înregistrați (fiecare a opta persoană), apoi în 2015 – doar 10,2% din șomeri (sau fiecare a zecea persoană). În același timp, a sporit accesul la ajutor de șomaj al femeilor, constituind 10,6% din femei

șomeri înregistrați (sau fiecare a noua persoană), ceea ce reprezintă o sporire de 1,4 ori față de 2014.

Unul dintre principalele motive de reducere a cuprinderii șomerilor cu ajutorul de șomaj este înăsprirea legislației, care rezultă în limitarea cercului de șomeri, care au dreptul la ajutor de șomaj. Aceasta se referă, în primul rând, la intrarea în vigoare, la 1.07.2011, a condițiilor de existență a unui stagiu de cotizare în sistemul asigurărilor sociale de stat de cel puțin 9 luni din ultimele 24 de luni calendaristice, premergătoare datei înregistrării.

De menționat, că trebuie considerat pozitiv faptul sporirii cuantumului mediu al ajutorului de șomaj de la 1112,3 lei pe lună, în anul 2014, la 1255,8 lei, în 2015 (sau cu 12,9%). De asemenea, a crescut raportul dintre cuantumului mediu al ajutorului de șomaj și minimul de existență a persoanei apte de muncă. Dacă în 2014 el constituia 64,4%, apoi în 2015 – 68,2%. În același timp, este extrem de mic raportul dintre valoarea ajutorului de șomaj și salariul mediu lunar. În 2014 acesta a constituit doar 26,7%, iar în 2015 – 27,2%.

Este necesar de evidențiat că, în 2016, pentru prima dată au fost calculați indicatorii privind *subutilizarea forței de muncă* în conformitate cu definițiile acestora, prevăzute în noua Rezoluție „Statisticile privind activitatea de muncă, ocuparea și subutilizarea forței de muncă”, adoptată în anul 2013 la Geneva de Conferința a 19^{ea} Internațională a Statisticienilor Muncii.

Conform Rezoluției sus-numite, conceptul nou de *subutilizare a forței de muncă* include, în același timp, indicatorii deja cunoscuți – *subocuparea în raport cu timpul lucrat și șomajul* și a fost utilizat ca concept nou (indicator) – *forța de muncă potențială*, care cuprinde o parte din populația în afara forței de muncă, ce păstrează legătura cu piața muncii.

Forța de muncă potențială cuprinde toate persoanele în vârstă apte de muncă care, în cursul unei perioade scurte de referință, nu erau nici în ocupare, nici în șomaj.

Forța de muncă extinsă este definită ca suma forței de muncă plus forța de muncă potențială. Acest indicator este utilizat în calitate de populație de referință (numitor) la calcularea indicatorilor privind subutilizarea forței de muncă (LU3 și LU4).

Indicatorii privind subutilizarea forței de muncă, convențional, au fost notați prin: LU1, LU2, LU3, LU4 și se calculează în felul următor:

- **LU1** (Rata șomajului) = $[\text{persoane în șomaj} \div \text{forța de muncă}] \times 100$;
- **LU2** (Rata compusă a subocupării în raport cu timpul și șomajului) = $[(\text{persoane subocupate în raport cu timpul} + \text{persoane în șomaj}) \div \text{forța de muncă}] \times 100$;
- **LU3** (Rata compusă a șomajului și a forței de muncă potențiale) = $[(\text{persoane în șomaj} + \text{forța de muncă potențială}) \div \text{forța de muncă extinsă}] \times 100$;
- **LU4** (Indicatorul compozit de subutilizare al forței de muncă) = $[(\text{persoane subocupate în$

raport cu timpul + persoane în șomaj + forța de muncă potențială) ÷ (forța de muncă extinsă)] × 100.

Evoluția acestor indicatori în mediul rural (anii 2010-2015) este reprezentată în figura 2.13.

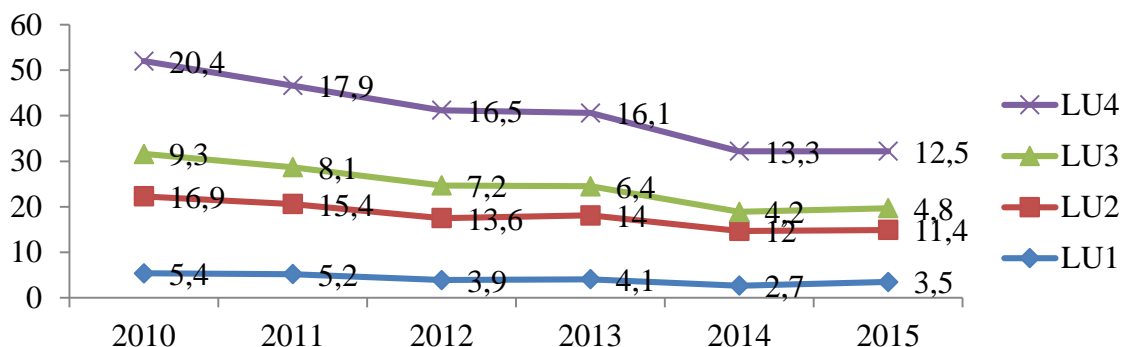

Fig. 2.13. Evoluția indicatorilor de subutilizare a forței de muncă în mediul rural, 2010-2015, %

Sursa: elaborată în baza datelor BNS, <http://www.statistica.md/>, accesat 22.11.16

Deși toți indicatorii au caracter descrescător, totuși nu dispunem de o îmbunătățire a pieței muncii în mediul rural. Acest fapt s-a produs nu datorită creării locurilor noi de muncă, ci datorită intensificării procesului de emigrare a populației rurale.

Analiza indicatorilor în funcție de sexe relevă faptul că subutilizarea forței de muncă afectează, într-o măsură mai mare, bărbații decât femeile: valorile înregistrate pentru cei patru indicatori în rândul bărbaților sunt de 1,5-1,7 ori mai mari decât cele înregistrate la femei.

Din distribuția indicatorilor în funcție de *mediile de reședință* rezultă că *rata șomajului* (LU1) și *rata compusă a șomajului și a forței de muncă potențiale* (LU3) sunt de 1,6-1,8 ori mai mari în mediul urban față de mediul rural. Pe de altă parte, *rata compusă a subocupării în raport cu timpul și șomajul* (LU2) și *indicatorul compozit de subutilizare a forței de muncă* (LU4) au valori mai ridicate în mediul rural în comparație cu cel urban. Prin urmare, diferențele înregistrate între urban și rural, totuși, sunt mai moderate, figura 2.14.

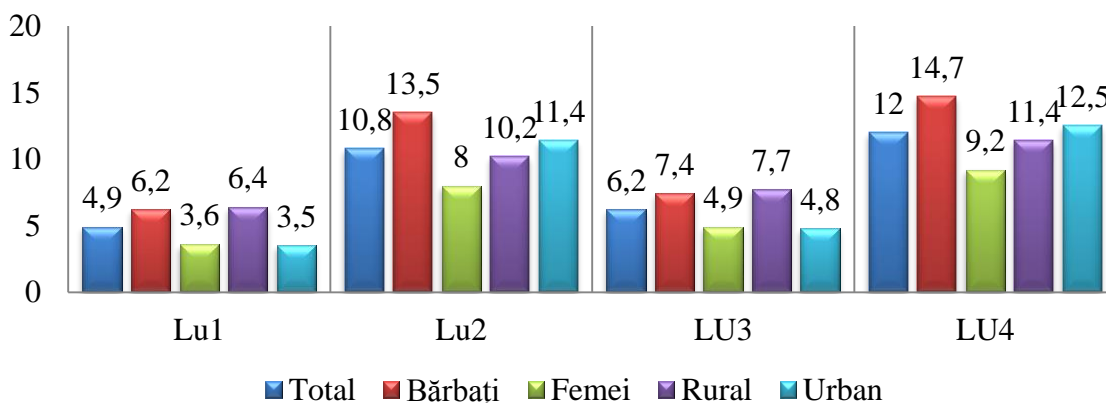

Fig. 2.14. Ratele subutilizării forței de muncă pe sexe și medii, 2015, %

Sursa: elaborată de autor în baza datelor BNS, <http://www.statistica.md/>, accesat 22.11.16

Repartizarea indicatorilor după regiuni statistice (Anexa 14) evidențiază faptul că fenomenul *subutilizării forței de muncă* are un impact mai mare asupra mun. Chișinău (în special LU1 și LU3) și regiunii Centru (în special LU2 și LU4), urmate de regiunea statistică Nord. Cele mai mici valori ale indicatorilor sunt înregistrate în regiunea statistică de Sud (figura 2.15).

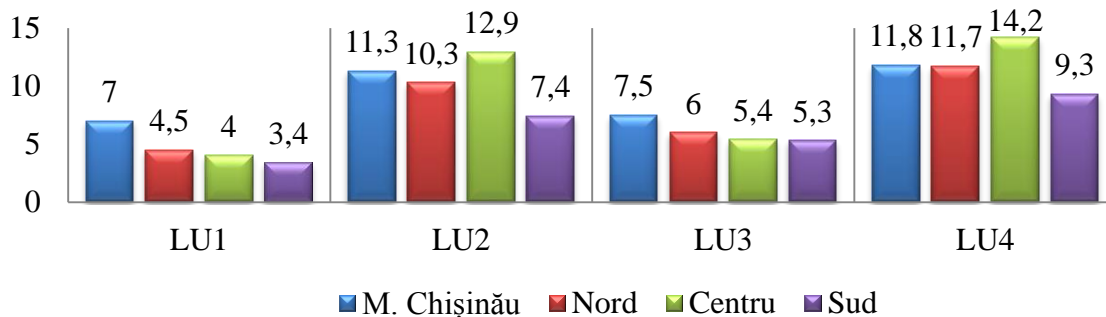

Fig. 2.15. Ratele indicatorilor privind subutilizarea forței de muncă pe regiuni statistice, 2015, %

Sursa: elaborată în baza datelor BNS, <http://www.statistica.md/>, accesat 22.11.16

Ratele indicatorilor sus-numiți pe grupe de vârstă sunt redată în Anexa 15.

După cum rezultă din sondajul efectuat de autor și din datele statistice, dezechilibrele de pe piața muncii în ceea ce privește concordanța dintre volumul cererii și a ofertei de muncă, a structurii cererii cu cea a ofertei de muncă, în funcție de specialități sau domenii de activitate, precum și distribuția acestora în funcții de localitățile geografice, au determinat o utilizare inefficientă a forței de muncă din mediul rural, care se manifestă atât în încadrarea populației ocupate în activități ce nu corespund profesiei sau specialității deținute, cât și în mobilitatea teritorială sporită din partea mai multor persoane, cu scopul de a găsi un loc de muncă corespunzător specialității deținute sau obținerii unor venituri mai mari.

Ținând cont de cerințele economiei de piață, **putem prognoza următoarele consecințe:**

- cererea de muncă în Republica Moldova se va extinde în paralel cu creșterea și modernizarea economiei și a societății;
- schimbarea climatului antreprenorial va conduce și la importante modificări calitative în cererea forței de muncă atât în mediul urban, cât și cel rural;
- va crește cererea pentru forța de muncă calificată și se va reduce cererea pentru forța de muncă de calificare scăzută/necalificată.

Ca urmare a semnării Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană, Republica Moldova are șansă de a deveni mai atractivă pentru investițiile străine directe și ca locație pentru subdiviziunile regionale ale unor companii multinaționale. Ținând cont de avantajele relative de care dispune R. Moldova la moment și pe viitor, aceste companii se vor specializa în producerea mărfurilor agricole, industria alimentară, comerțul internațional, serviciul de business și logistică, asamblarea echipamentelor electronice și mecanice. Apariția noilor locuri de muncă va contribui la sporirea nivelului de trai al populației.

2.3. Migrația forței de muncă și consecințele ei economice și sociale

Migrarea forței de muncă a devenit o caracteristică indispensabilă a economiei globale contemporane. În acest proces sunt implicate majoritatea țărilor lumii. ONU estimează că la începutul secolului al XXI-lea ponderea migranților în populația mondială a constituit 3% sau aproximativ 200 milioane de oameni. Republica Moldova este o țară care a fost afectată de rate sporite de emigrare chiar și în perioada sovietică. Datele oficiale despre evoluția numărului de migranți, începând cu anul 1999, sunt prezentate în Sondajul Forței de Muncă (SFM) și în recensământul populației efectuat de BNS al R.Moldova. Aceste sondaje definesc termenul „migrant” ca un membru al unei gospodării care la momentul interviuării este absent temporar, cu alte cuvinte, „a plecat peste hotare să muncească sau este în căutarea unui loc de muncă”. Totuși, pe de altă parte, orice estimare a numărului efectiv de migranți este dificilă. În primul rând, din cauza deficiențelor SFM în calitate de sursă de astfel de informație (de exemplu, imposibilitatea de a-i depista pe acei care au trecut cu traiul peste hotare cu întreaga familie) și, în al doilea rând, din cauza ponderii mari a migrației sezoniere. Fluxul de migranți din zonele rurale crește cu ritmuri mai sporite decât cel din zonele urbane, totodată, numărul migranților sporește primăvara și toamna, fiind o trăsătură caracteristică migrației din mediul rural.

De asemenea, rata înaltă a migrației influențează și nivelul de activitate economică din Republica Moldova și, în particular, din zonele rurale. Trebuie de ținut cont de faptul că, la ora actuală, 68,8% din toți migranții sunt din localități rurale (fig. 2.16). Este de presupus, că din cauza numărului ascendent de migranți, populația economic activă se reduce corespunzător.

Tendința spre obținerea unui nivel de trai mai bun este cauza principală a emigrării forței de muncă. Acest motiv al emigrării este caracteristic, în special, pentru populația din mediul rural al RM.

Plecarea în masă peste hotare a moldovenilor a început în anul 1998 și a continuat cu o intensitate sporită până în 2007 (cel puțin), fiind condiționată de o combinație dintre factorii economici și o serie de alte șocuri interne și externe. Ca și în cazul altor state din fosta URSS și din Europa de Est, tranziția care a avut drept obiectiv stabilizarea macroeconomică, liberalizarea, privatizarea și restructurarea economiei s-a transformat într-o criză economică severă și de durată, manifestându-se prin reduceri drastice ale PIB, rate înalte ale șomajului, inflație și dezindustrializare.

Actualmente, migrația este una dintre cele mai însemnate dificultăți ale economiei naționale. În ultimul timp, amploarea acestui fenomen a atins dimensiuni uriașe, având un impact devastator. Începând cu a doua jumătate a secolului al XX-lea, fluxurile forței de muncă,

preponderent, se deplasau în țările economic dezvoltate, în care procesele demografice erau destul de acutizate (scăderea natalității, îmbătrânirea populației). Aceste țări, pe de o parte, aveau nevoie de forță de muncă de calificare înaltă, de un nivel superior de instruire, fapt impus de intensificarea tendințelor de informatizare și modernizare a economiei pe baza inovațiilor, iar, pe de altă parte, aveau nevoie și de forță de muncă de calificare inferioară pentru exercitarea unor lucrări fizice grele. Evoluția acestui proces pe parcursul ultimilor șapte ani este ilustrată în figura 2.16.

Numărul emigranților moldoveni în anul 2009 a constituit 294,9 mii de persoane, dintre care 69,7% de origine rurală și 30,3% de origine urbană. Doar privind aceste cifre conștientizăm despre situația catastrofală a pieței muncii din mediul rural, care, până la ora actuală, nu s-a îmbunătățit, ci din contra numărul emigranților pe republică a sporit cu 10,3%, comparativ cu anul de referință. În dependență de mediu a avut loc o schimbare disproporțională, adică emigranții rurali alcătuiesc 68,8%, iar cei urbani – 31,2%.

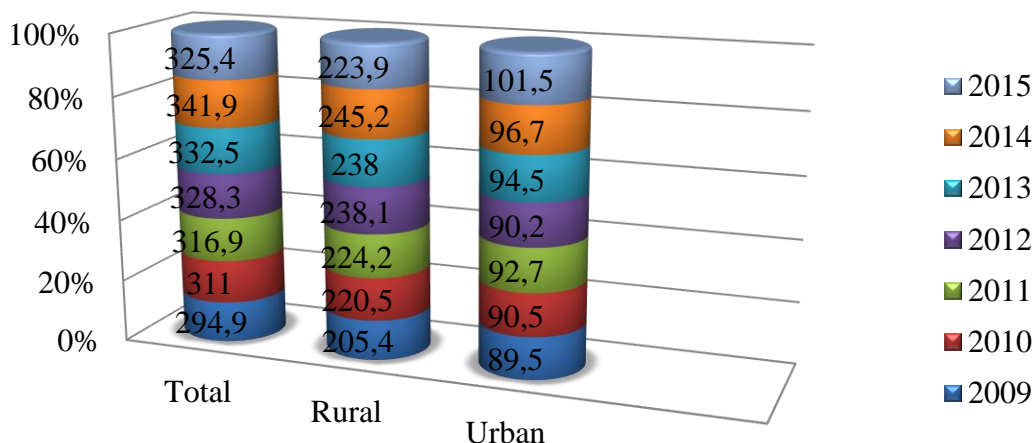
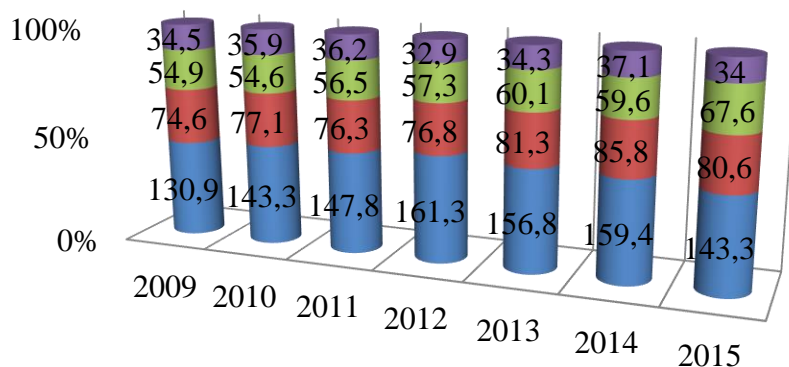

Fig. 2.16. Migrația populației R.Moldova în total pe republică și pe medii de reședință, 2009-2015, mii persoane

Sursa: elaborată în baza datelor BNS, <http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/>, accesat 22.11.16.

Făcând o comparație a procesului de migrație în aspect de gender observăm că, în anul 2009, bărbații din mediul urban au constituit 61,3%, iar cei din mediul rural – 63,7%, adică cu 2,4 p.p. mai mult și au depășit femeile, în ambele zone, aproximativ de 1,8 ori. În anul 2015, tabloul puțin s-a schimbat: numărul bărbaților emigranți din mediul urban a sporit cu 23,1%, femeile au rămas circa la același nivel, pe când în mediul rural a sporit numărul emigranților atât în rândurile bărbaților, cât și în rândurile femeilor, cu 9,5% și, respectiv, 8,0% (figura 2.17).

■ Rural, bărbați ■ Rural, femei ■ Urban, bărbați ■ Urban, femei

Fig. 2.17. Populația de 15 ani și peste a R.Moldova, aflată la lucru sau în căutare de lucru, pe medii, sexe și ani, *mii persoane*

Sursa: elaborată în baza datelor BNS; <http://statbank.statistica.md/>, accesat 22.11.16.

Analizând fenomenul de migrație rurală pe grupe de vârstă (fig. 2.18), observăm că cea mai mare pondere din totalul migranților (37,3%) este ocupată de persoanele de 25-34 ani, bărbații fiind în creștere față de femei de 2,4 ori; pe al doilea loc se plasează grupa de vârstă 15-24 ani, care deține 21,6% din numărul total al migranților, aici bărbații depășesc femeile de 3 ori; urmează grupa de vârstă 35-44 ani, căreia îi revine 20,9% din total, în care bărbații prevalează femeile cu 32%; iar grupa de 45-54 ani alcătuiește 20,9% din total, în care bărbații au cedat femeilor cu 9,3%; grupa 55-64 ani deține 5,0% în numărul total, femeile depășesc bărbații, constituind 17,6%. Doar 0,2 din numărul total al migranților revine persoanelor de 65 de ani și peste, în care sunt de 4 ori mai multe femei decât bărbați. Această diferențiere în structura migranților pe grupe de vârstă și în aspect de gender poate fi dependență de domeniul de activitate al migranților.

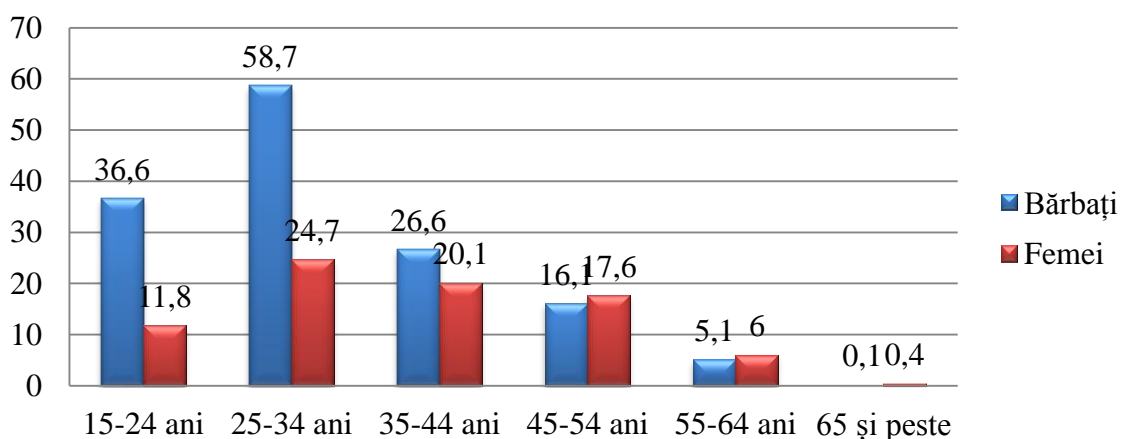

Fig. 2.18. Populația rurală de 15 ani și peste, aflată la lucru sau în căutare de lucru în străinătate, pe grupe de vârstă și sexe, 2015, *mii persoane*

Sursa: elaborată de autor în baza datelor BNS, <http://statbank.statistica.md/>, accesat 22.11.16

Astfel, una din caracteristicile migrației din Moldova este vârsta relativ tânără a subiecților. Vârsta medie, la momentul primei plecări peste hotare, a fost de 29,7 ani, ridicându-se la 36,1 ani la momentul realizării sondajului. Nu există diferențe de vârstă importante în funcție de regiunile sau țările de destinație. Majoritatea migranților au vârsta cuprinsă între 18-44 ani. Bărbații predomină în categoria de vârstă 18-29 ani, iar femeile – în cea de 45-65 ani.

Vorbind despre geografia migrațiunii internaționale de muncă din R. Moldova, nu putem relata despre un vector concret al acestei mobilități teritoriale. Persoanele plecate peste hotare în căutarea unui loc de muncă migrează atât în țările din vest, cât și în țările din est (fig. 2.19). Un factor esențial, ce facilitează și stimulează migrațiunea de muncă spre regiunile estice, comparativ cu cele vestice, este cunoașterea limbii, psihologiei și tradițiilor locale de către persoanele migrate. Totodată, declararea independenței R.Moldova și liberalizarea societății au condiționat și deschiderea frontierelor cu țările europene. Facilitarea posibilităților de plecare în țările europene a condus la diversificarea geografiei migrațiunii de muncă, reorientând tot mai mult vectorul migrațiunii de muncă din R.Moldova din est spre vest.

Problema migrațiunii a fost dezbătută și în sondajul efectuat de autor, rezultatele cărui au demonstrat că, în total pe republică, 59,5% dintre respondenți au fost plecați (ei înseși sau cineva dintre membrii familiei) în străinătate după câștig, iar 40,5% din respondenți au indicat varianta de răspuns – **Nu**. Procentul celor care au plecat la muncă peste hotare în rândul populației de la Sudul republicii (66%) este mai mare decât la Nord (57,7%) și la Centru (54,9%) (tab. 2.18).

Tabelul 2.18. Aflarea peste hotare a respondentului sau a membrilor familiei acestuia, pe parcursul a ultimilor 10-15 ani (în total și pe regiuni statistice), %

Variante de răspunsuri	R.Moldova	Regiuni statistice		
		Nord	Centru	Sud
Da	59,5	57,7	54,9	66
Nu	40,5	42,3	45,1	34

Sursa: elaborat în baza sondajului efectuat de autor în septembrie 2015-martie 2016.

Astfel, conform datelor statistice, din 223,9 mii de persoane din mediul rural, plecate în 2015 peste hotare în căutarea unui loc de muncă, circa câte o mie se află în Portugalia și Grecia, 1,2 mii – în România, 2,7 mii – în Ucraina, 6,9 mii – în Israel, 8,8 mii – în Turcia, 32,3 mii – în Italia, 146,3 mii – în Rusia și în alte țări – 23,6 mii de persoane (figura 2.19).

Astfel, de-a lungul ultimilor 10-15 ani, circa 60% dintre respondenți au fost plecați în străinătate, principalele țări de destinație fiind: pentru 60,6% dintre respondenți – Federația Rusă, pentru 23,5% – țările din Europa de Vest (în principal în Italia – 12,2%), iar 15,9% – restul lumii.

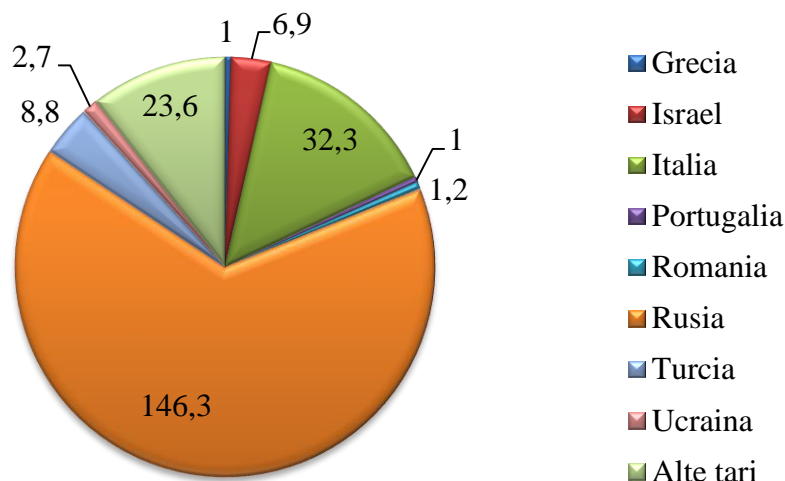

Fig. 2.19. Populația rurală, aflată peste hotare în ultimii 10-15 ani, clasificată după țara de destinație

Sursa: elaborată în baza sondajului efectuat de autor în septembrie 2015-martie 2016.

Așadar, migrația din R.Moldova este direcționată, în special, către două regiuni: UE (cele mai importante destinații fiind Italia, Franța și Germania) și CSI (orașele Moscova și St. Petersburg ca destinații prioritare în Federația Rusă, în proporții mai mici – în Ucraina). Migranții moldoveni aleg Rusia datorită pieței muncii extinse, liberei circulații, costurilor reduse pentru migrație și a proximității socio-culturale.

Bărbații din regiunile mai sărace ale mediului rural aleg ca destinație țările CSI; în mod proporțional mai multe femei din zonele urbane tind să migreze spre țările UE. Această „distribuție de gen”, oarecum unică, poate fi explicată, în special, prin cererea forței de muncă în sectoarele în care migranții pe termen lung sunt angajați. De exemplu, sectorul de construcții din Rusia, Ucraina și Portugalia atrage bărbații, în timp ce pentru femei prezintă interes sectorul de servicii din Italia. Astfel, putem delimita trei sectoare principale de angajare a migranților moldoveni peste hotare – construcții, menaj și servicii. Sectorul de construcții este preferat de bărbații tineri, iar menajul – de femeile de diferite vârste. În construcții lucrează, de asemenea, mai mulți bărbați din mediul rural al Moldovei, precum și cei care au un nivel mic sau mediu al educației. Faptul dat este reflectat în figura 2.20, care dovedește că cea mai înaltă pondere după nivelul de instruire o dețin emigranții ambelor sexe cu studii secundar profesionale, liceale, medii generale și gimnaziale.

Cu toate acestea, migrarea forței de muncă poate avea loc chiar și în rândul persoanelor care au un loc de muncă în țară, cauza economică principală a emigrării fiind diferențele dintre nivelele naționale ale salariului. Nivelul scăzut al salariilor în țările slab dezvoltate, din punct de vedere industrial, determină o parte din muncitori să emigreze în țările dezvoltate, unde salariile sunt inferioare salariului mediu al lucrătorilor autohtoni, dar superioare celor din patria lor. Criza

economică din RM a condus la o scădere drastică a salariilor reale ale lucrătorilor, astfel încât nivelul lor se plasează pe ultimul loc atât în țările din Europa, cât și din CSI, necedând doar Tadjikistanului, Kîrgîstanului și Ucrainei. Salariile mici și lipsa unor perspective de creștere a lor, de asemenea, este o cauză a creșterii migrațiunii internaționale a forței de muncă din republică. Prin urmare, nu șomajul este cauza principală a amplitudinii migrațiunii internaționale de muncă din RM, ci lipsa oportunităților de angajare care le-ar asigura lucrătorilor un trai decent. În conformitate cu cele expuse, putem concluziona că migrația în Moldova, în special în mediul rural, a apărut ca un mecanism de reducere a sărăciei.

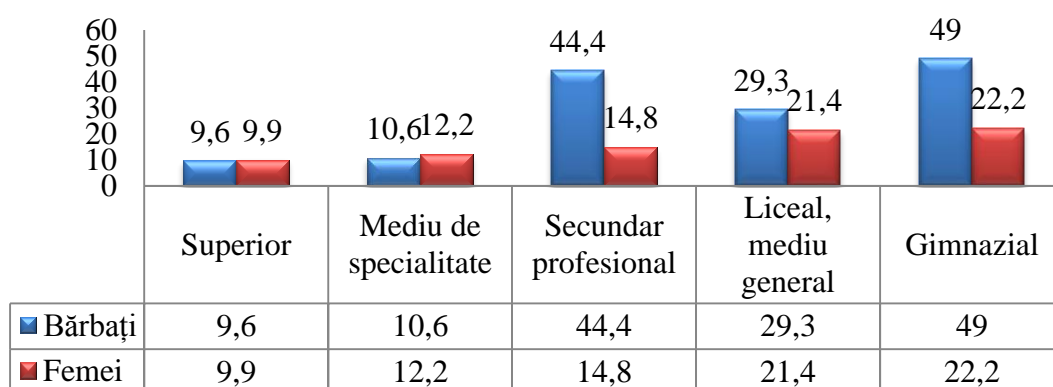

Fig. 2.20. Populația rurală de 15 ani și peste a R.Moldova, aflată la lucru sau în căutare de lucru în străinătate, clasificată după studii și sexe, 2015, *mii persoane*

Sursa: elaborată în baza datelor BNS, <http://statbank.statistica.md/>, accesat 22.11.16.

Alți factori care stimulează creșterea migrațiunii internaționale de muncă din Republica Moldova sunt factorul **demografic și cel cultural**. Într-adevăr, scăderea natalității și îmbătrânirea populației dintr-un șir de țări din Europa, precum și din Rusia au condus la un deficit de forță de muncă care este acoperit, de regulă, de lucrătorii veniți, practic, din toate țările lumii. În acest context, lucrătorii migranți din RM sunt mai agreabili pentru țările de primire comparativ cu cei veniți din țările din Asia și Africa, în primul rând, datorită unor diferențe minime de cultură, religie, limbă, comportament și valori. În afară de aceasta, gradul de pregătire profesională, precum și cerințele de salarizare sunt destul de acceptabile pentru potențialii angajatori din aceste țări.

Conform sondajului, motivele emigrării populației rurale țin de factorii economici și socio-politici (fig. 2.21). Printre factorii **economici** cei mai răspândiți sunt: starea financiară dificilă – 54,6%; dificultatea de a găsi locuri de muncă – 38,9%; reducerea salariilor – 27,9%; reținerea salariilor – 25,4%. Printre motivele **socio-politice** s-au delimitat următoarele: absența unor perspective de viață – 40,8%; criza politică – 27,3%; apatie față de tot ce se întâmplă – 13,8%

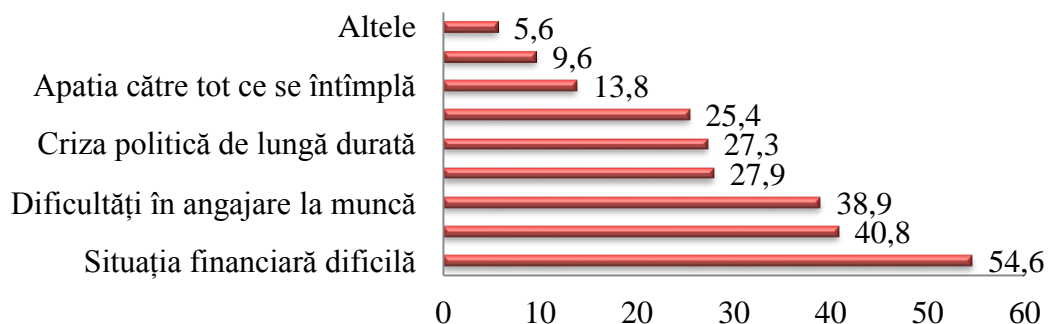

Fig. 2.21. Motivele emigrării peste hotare a locuitorilor rurali din R.Moldova

Sursa: elaborată în baza sondajului efectuat de autor în septembrie 2015-martie 2016.

Migrațiunea internațională de muncă, ca un fenomen obiectiv, are **impact pozitiv și negativ asupra evoluției potențialului de muncă din RM**. În condițiile unei crize economice profunde, cu oportunități minime de angajare, venituri mici și posibilități aproape nule de ieșire din această situație, migrațiunea internațională de muncă se prezintă ca o sursă esențială de soluționare a problemelor de asigurare a unui trai decent pentru o mare parte a locuitorilor republicii. Mijloacele bănești, venite în republică în rezultatul migrațiunii externe, ridică simțitor bunăstarea unei mari părți a populației. În același timp, prin creșterea consumului ea stimulează creșterea cererii agregate, asigurând condiții favorabile de creștere economică.

Un alt factor benefic al migrațiunii externe a forței de muncă pentru RM este și cel **educativ**. Una din cele mai dificile probleme cu care se confruntă republica în condițiile tranziției este schimbarea comportamentului economic al populației și adaptarea la noile exigențe specifice economiei de piață. Migrațiunea externă contribuie, în mod direct, la adaptarea forței de muncă noilor condiții economice. Persoanele plecate peste hotare la lucru, în special, în țările din Europa, nu numai că își ridică bunăstarea sa, ci și capătă deprinderi noi de lucru, precum și de raporturi de muncă specifice condițiilor unei economii de piață, pe care, utilizându-le acasă, contribuie la consolidarea raporturilor de piață și la reducerea perioadei de tranziție economică.

În condițiile în care forța de muncă calificată nu se poate realiza pe deplin acasă, iar economia republicii nu-i poate găsi o utilizare adecvată și o remunerare respectivă, această „pierdere de capital uman” poate fi justificată. Capitalul uman, asemenea capitalului fizic, are proprietatea de a se deprecia, necesitând investiții permanente de amortizare. Pentru resursele de muncă, aceste investiții sunt concretizate în diferite măsuri de ridicare a calificării, studii, dar, nu în ultimul rând, și în utilizarea forței de muncă respective după menirea ei. Dacă forța de muncă nu este utilizată, ea oricum își pierde calificarea. Prin urmare, emigrarea forței de muncă calificate, în același timp, poate fi considerată drept o păstrare a potențialului ei.

Degradarea potențialului uman condiționează dezechilibre deosebit de grave și dăunătoare

relansării economice și viitorului țării, de aceea problema „exodului creierilor” nu trebuie ignorată de autorități.

Un aspect negativ al migrațiunii forței de muncă, specific Republicii Moldova, poate fi considerat și decalificarea forței de muncă. De regulă, majoritatea persoanelor care emigrează în căutarea locului de muncă, având o pregătire profesională destul de înaltă, se angajează la munci sezoniere, necalificate. Aceste persoane, activând mai mult timp la aceste munci, își pierd calificarea. Ignorarea acestui fenomen de către factorii de decizie poate conduce la o criză intelectuală, depășirea căreia va necesita o perioadă cu mult mai îndelungată, decât redresarea economică din republică.

Un aspect îngrijorător ce vizează migrațiunea internațională de muncă este extinderea **migrațiunii ilegale**. Majoritatea persoanelor, care pleacă peste hotare în căutarea unui loc de muncă, pleacă, de regulă, în mod ilegal, prin intermediul vizelor turistice. Angajându-se, aceste persoane completează piața duală a muncii din țările primitoare, stimulând în aceste țări dezvoltarea sectorului tenebru, iar uneori și cel criminal, de regulă, legat de traficul de ființe umane.

Un alt aspect al procesului de migrație a forței de muncă constă în faptul că în țară **lipsește cadrul normativ ce ține de protecția socială a lucrătorului migrant**. Majoritatea cetățenilor moldoveni, aflați la muncă peste hotare, legal sau ilegal, practic, nu sunt protejați social. Ei sunt lipsiți de protecție în caz de boală, sunt prost remunerați, lipsiți de concedii plătite și de alte garanții sociale.

Cu referire la sondaj, putem aprecia ce efect a avut munca în străinătate pentru familie (fig. 2.22).

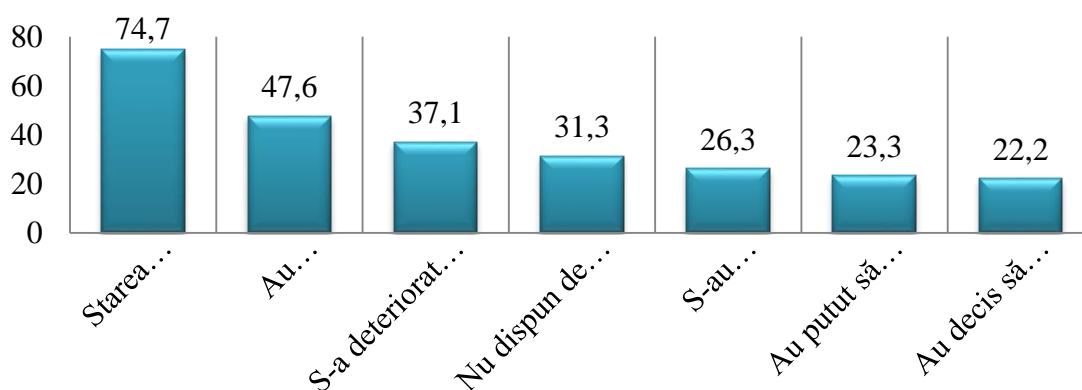

Fig. 2.22. Ponderea consecințelor migrației în total, %

Sursa: elaborată în baza sondajului efectuat în septembrie 2015-martie 2016.

Este evident, că majoritatea familiilor și-au îmbunătățit condițiile de viață (74,7%); au posibilitatea de a avea o odihnă bună – 47,6%; datorită lucrului în străinătate au putut să inițieze o afacere proprie – 23,3% dintre respondenți. Cu toate acestea, există și partea negativă a fenomenului, și anume: s-a înrăutățit sănătatea la 37,1% dintre respondenți; nu au avut suficient

timp pentru a-și crește și educa copiii – 31,3% din respondenți; s-au deteriorat relațiile de familie la 26,3%, iar 22,2% dintre respondenți au hotărât să emigreze.

Astfel, studiul de caz dovedește că, în rezultatul migrației, are loc îmbunătățirea stării materiale în contrast cu deteriorarea sănătății și relațiilor de familie.

Migrația populației peste hotare în căutarea unui loc de muncă mai bine plătit, pe de o parte, reduce sărăcia, însă generează efecte sociale puternice asupra copiilor. Consecințele nefavorabile se manifestă prin faptul, că în urma migrației membrii familiei se separă pe perioade de lungă durată. În rezultat, se schimbă toate sferele vieții de familie și modelele de existență a familiei, fiind afectate atât relațiile de cuplu între soți, cât și relațiile între părinți și copii.

Încă un moment destul de important este **întoarcerea la baștină**. Procesul de revenire din migrație este important pentru că implică un posibil transfer de capital financiar acumulat (economii acumulate peste hotare), a capitalului uman (experiență, aptitudini, cunoștințe, idei și practici antreprenoriale etc.) și a capitalului social (contacte, relații, rețele).

Pe parcursul anului 2015, la agențiile teritoriale au fost înregistrate **2605** persoane reîntoarse în țară (cu 43% mai multe persoane comparativ cu anul 2014), care au beneficiat integral de servicii de ocupare și protecție în caz de șomaj. Ponderea femeilor a constituit 23%. În rezultatul măsurilor întreprinse de către agențiile teritoriale, **26%** au fost plasate în câmpul muncii, iar **4%** au absolvit cursuri de formare profesională. Comparativ cu anul 2014, s-a majorat semnificativ numărul persoanelor reîntoarse în țară din Federația Rusă – 2605 persoane, urmată de Italia – 109 persoane, Ucraina – 40 persoane, Israel – 23 persoane etc. [103, p. 29].

Elaborarea și aplicarea politicilor macroeconomice durabile și asigurarea unui mediu de reglementare care să susțină stabilitatea, să încurajeze creșterea și dezvoltarea sunt condițiile iminente pentru sporirea fluxului de transferuri bănești ale migranților și pentru orientarea lor în domenii productive, indiferent dacă acești bani sunt transferați în Moldova în timpul când persoana se află în migrație sau atunci când aceasta decide să revină la baștină. Dorință mai mare de a reveni în Moldova manifestă persoanele cu vârste mai mari, familiștii și persoanele care au atins un anumit nivel al economiilor. Este mai mare probabilitatea ca persoanele care lucrează în agricultură, construcții și îngrijire la domiciliu să revină acasă, în comparație cu cei care lucrează peste hotare în alte sfere.

Puțini dintre moldoveni dețin proprietate peste hotare, în același timp, marea majoritate a acestora au proprietate în Republica Moldova. Această combinație pare să confirme nivelul înalt al intențiilor de revenire a migranților în Moldova. Acumularea de economii pentru procurarea de imobil (apartament sau casă) în Moldova (mai degrabă decât peste hotare) constituie obiectivul primar al multor migranți moldoveni.

2.4. Concluzii la capitolul 2

Reieșind din materialul expus în capitolul 2, putem concluziona că:

- Migrațiunea internațională a forței de muncă este un fenomen atât pozitiv, cât negativ, fiind un fenomen firesc, condiționat de procesul de globalizare a economiei, ce ia o amploare tot mai mare în ultimul timp. Cu acest fenomen s-au confruntat, practic, toate țările în perioada tranziției la economia de piață. Problema migrațiunii internaționale de muncă trebuie să se afle în centrul atenției actualei politici de ocupare a forței de muncă a țărilor respective. Fenomenul migrației internaționale de muncă nu poate fi stopat, dar trebuie doar gestionat corect și eficient, astfel, încât riscurile posibile să fie minimizate pe fundalul utilizării cât mai eficiente a potențialului uman și, versus, dezvoltării acestuia.

- În baza datelor statistice au fost evidențiate și analizate componentele structurale ale pieței muncii din mediul rural al R.Moldova: situația demografică agravată, ratele de activitate și de ocupare a forței de muncă rurală, rata șomajului, precum și analiza populației rurale ocupate pe grupe de vârstă, sexe, mediu și nivelul de instruire.

- În baza sondajului sociologic, efectuat de autor, au fost analizate mecanismele ce asigură echilibrul pe piața muncii (cererea, oferta, salariul muncii, concurența) și care au impact direct asupra ratei de ocupare a forței de muncă și a nivelului de salarizare.

- Actualmente, migrația este una dintre cele mai însemnate dificultăți a economiei naționale. Conform sondajului public, efectuat de autor, au fost evidențiate și analizate cauzele emigrării populației rurale și consecințele pozitive și negative ale fenomenului migraționist asupra echilibrului pieței muncii din mediul rural al R.Moldova.

- Excedentul ofertei de muncă în Republica Moldova față de cererea de muncă au provocat extinderea șomajului. O direcție importantă de reducere a șomajului este stimularea activității întreprinderilor care creează noi locuri de muncă și sunt avantajate prin înlesniri fiscale, iar autoritățile locale organizează lucrări publice remunerate. În prezent, problema șomajului în rândul tinerilor rămâne actuală și necesită soluționare urgentă.

- Desfășurarea amplă a migrației sugerează ideea de reglementare a acestui fenomen prin înaintarea următoarelor recomandări autorităților publice: elaborarea mai operativă a actelor normative în domeniul protecției sociale a lucrătorului migrant; instituirea unui control efectiv cu activitățile agențiilor privați de ocupare a forței de muncă peste hotare; intensificarea activităților de încheiere a acordurilor cu țările străine în angajarea legală a cetățenilor străini peste hotare etc.

3. CĂILE DE REGLARE A PIEȚEI MUNCII ÎN MEDIUL RURAL AL REPUBLICII MOLDOVA

Actualmente, în Republica Moldova s-au acumulat mai multe probleme de ordin economic și social ce vizează funcționarea normală a pieței muncii din mediul rural și care determină necesitatea reglării celei din urmă.

Ultimul capitol al tezei este dedicat căilor de reglare a pieței muncii rurale din republică, și anume: stimulării dezvoltării micului business și a parteneriatului public-privat; perfecționării infrastructurii economice și sociale și a sistemului de remunerare și motivație a muncii, care vor contribui la ameliorarea pieței muncii din mediul rural și la asigurarea unui trai decent populației rurale.

3.1. Modelarea, evaluarea și previziunea econometrică a situației forței de muncă rurală a Republicii Moldova

Modelarea reprezintă principalul instrument de investigare econometrică a fenomenelor economice. Modelele sunt reprezentări ale sistemelor care pot fi studiate fără ca acestea să fie atinse fizic, social și economic. Modelul econometric – expresie formală, inductivă a unei legități economice – reprezintă un mijloc de cunoaștere a unui obiect economic, iar modelarea econometrică este o metodă care conduce la obținerea de cunoștințe sau informații noi privind starea, structura (conexiunile dintre elemente) și evoluția unui proces sau sistem economic [143, 149].

Modelul construit reprezintă o verigă intermediară între teorie și realitate. El reprezintă o cale de confruntare a teoriei cu practica, singurul mod de experimentare pe baza căruia știința economică își poate fundamenta ipotezele, din moment ce obiectul său de cercetare poate fi numai observat, nu și izolat și cercetat în laborator. Abilitatea de a construi modele econometrice, prin care să se reprezinte tot mai adecvat fenomenele economice la care se referă, a crescut considerabil în ultimele decenii, atât ca urmare a dezvoltării cercetărilor operaționale care pun la dispoziție tot mai multe tipuri de modele sub forma prefabricată, cât și datorită posibilităților de a apela la o tehnică de calcul tot mai performantă pentru testarea validității și rezolvării modelelor folosite.

Econometria presupune totalitatea metodelor și tehnicilor de modelare și analiză a dinamicii variabilelor economice, precum și a interconexiunilor dintre acestea. De asemenea, econometria utilizează o mare parte din tehnicile de inferență statistică puse la dispoziție de către *statistica matematică*.

În prezent, tipologia metodelor econometrice, utilizate de științele economice, este extrem de vastă. Folosirea din ce în ce mai amplă a acestor modele la investigarea fenomenelor economice se datorează progreselor însemnate făcute în domeniul metodelor de estimare a parametrilor modelelor și a testelor de verificare pe care se fundamentează acestea și, nu în ultimul rând, a utilizării calculatoarelor electronice care permit rezolvarea operativă a celor mai complexe modele econometrice.

Particularizând legăturile econometriei cu unele dintre disciplinele economice, este necesar să subliniem corespondența dintre modelarea econometrică și previziune. Previziunea macro sau microeconomică reprezintă un domeniu care utilizează, în mare măsură, rezultatele simulării și, mai ales, ale predicției econometrice. Activitatea de previziune a economiei este aceea care „oferă” o serie de elemente utile elaborării modelului privind, îndeosebi, etapa de specificare a acestuia. În această etapă, previziunea definește variabilele endogene (rezultative) și pachetul variabilelor exogene corespunzătoare obiectivelor urmărite în funcție de informațiile statistice existente. Econometria, la rândul ei, contribuie la obținerea variantelor economice, oferind informații cu privire la comportamentul variabilelor endogene în diverse alternative de acționare a pârgھیilor economice. În acest fel, previziunii economice i se oferă o perspectivă în legătură cu ceea ce s-ar putea întâmpla în viitor, fie și în linii mari, în raport cu diferitele variante ale politicii economice care ar putea fi aplicate.

Identificarea modelului constă în alegerea unei funcții sau a unui grup de funcții matematice, cu ajutorul căreia/căroră se urmărește să se aproximeze valorile variabilei endogene y în funcție de variația variabilelor exogene x_i , $i = 1, 2, \dots, n$. Gama de funcții matematice, *liniare* sau *neliniare*, care se pot utiliza în acest sens este largă. Alegerea unei funcții matematice, ca funcție de regresie a unui model econometric, se face pe baza valorilor reale sau empirice ale fenomenelor economice, sistematizate, fie în serii cronologice (de timp), fie în serii spațiale.

O primă apreciere asupra distribuției variabilelor x_i , $i = 1, 2, \dots, n$ și y este efectuată prin realizarea diagramei de împrăștiere a valorilor, de fapt reprezentarea într-un sistem de axe a punctelor având coordonatele x_i și y . Analiza vizuală a organizării și formei norului de puncte obținut oferă indici importanți asupra relației dintre variabile. Datele statistice vor susține ipoteza asocierii între variabile dacă forma norului de puncte se apropie de o curbă funcțională identificată cu o precizie specificată. Astfel, se pot aprecia asocieri de expresii analitice liniare, curbilinii etc. Dacă în norul de puncte nu se poate distinge o tendință, atunci variabilele nu sunt corelate. Prin alegerea curbei de tendință, care aproximează cel mai bine funcția, putem identifica ecuația (R^2 – coeficientul de determinare, care trebuie să aibă o valoare cât mai apropiată de 1).

Parametrii unui model econometric sunt reprezentați de coeficienții funcției de regresie acceptată în etapa de identificare a ei. Acești parametri, fiind necunoscuți, trebuie estimați pe baza datelor experimentale sistematizate în seriile statistice ale celor două variabile y și x , prin valorile lor respective $y_i, x_i, i = 1, 2, \dots, n$. Funcțiile de regresie ale unui model unifactorial pot fi funcții liniare sau funcții neliniare, exprimat prin funcție putere, funcție neliniar exponențială, dar care pot fi liniarizate prin procedee, ca: logaritmare, schimbarea de variabile și fixarea arbitrară a valorii unor parametric [178].

Procesul de selectare a celei mai bune regresii are loc în contextul în care există o variabilă dependentă y și o mulțime de variabile independente posibile x . Pentru a selecta cea mai bună regresie sunt parcurse următoarele etape:

1. Se identifică toate variabilele independente posibile (se specifică modelul maxim);
2. Se specifică criteriul de selectare a celei mai bune regresii;
3. Se specifică strategia pentru selectarea variabilelor independente;
4. Se realizează estimarea și analiza modelului;
5. Se evaluează reliabilitatea modelului ales;
6. Se analizează valorile R^2 și se reține acea submulțime de variabile pentru care se realizează compromisul acceptabil între numărul de variabile și mărimea coeficientului de determinare R^2 .

În acest context, se folosesc următoarele metode de selecție a variabilelor independente:

- *Selecția prospectivă*, care începe prin includerea în model a variabilei independente, având cel mai mare coeficient de corelație cu variabila y . La fiecare pas următor, se analizează fiecare dintre variabilele neincluse încă în model printr-un test F secvențial și se extinde modelul prin includerea acelei variabile care aduce o contribuție maximă (probabilitatea critică din testul F este cea mai mică). Procesul se oprește atunci când modelul nu mai poate fi extins, criteriul uzual fiind acela al fixării unui prag de intrare (P_{in}) și acceptând doar variabilele pentru care probabilitatea critică în testul F secvențial este mai mică sau egală cu acest prag. Această procedură are ca limitări faptul că anumite variabile nu vor fi incluse în model niciodată, deci importanța lor nu va fi determinată. Pe de altă parte, o variabilă inclusă la un anumit pas rămâne permanent în model, chiar dacă, prin includerea ulterioară a altor variabile, importanța ei poate să scadă.

- *Selecția retrogradă* se începe cu estimarea modelului complet și apoi, într-un număr de pași succesivi, se elimină din model variabilele nesemnificative. La fiecare pas, pe baza unui test F parțial, se elimină acea variabilă care are cea mai mare probabilitate critică. Procesul se oprește atunci când nici o variabilă nu mai poate fi eliminată. Criteriul uzual este acela de fixare a unui prag de eliminare (P_{out}) și considerarea doar a variabilelor care au probabilitatea critică mai mare decât acest prag.

- *Selecția pas cu pas* este o combinație a celor două metode descrise anterior. La un pas ulterior al regresiei prospective se permite eliminarea unei variabile, ca în regresia retrogradă. O variabilă eliminată din model devine candidată pentru includerea în model, iar o variabilă inclusă în model devine candidată la excludere. Pentru ca procesul să nu intre într-un ciclu infinit, trebuie ca $P_m \leq P_{out}$.

Produce software statistice folosite. Pentru identificarea modelului, estimarea și previziunea indicatorilor econometrici doriți au fost utilizate pachetele software IBM.SPSS.Statistics.v20 [178] și Maple2015.0WindowsX64 (pachetul Regression) [153], care calculează parametrii modelului identificat la nivelul domeniului stabilit. Aceste produse program specializate sunt în prezent unele din cele mai populare instrumente de analiza a datelor statistice, fiind dezvoltat continuu de comunitatea științifică internațională. Pachetul software IBM.SPSS.Statistics.v20 prezintă avantajele specifice unui astfel de sistem: costuri reduse (costurile sunt generate numai de instruirea personalului care îl utilizează), ușurința personalizării, dar și a utilizării pachetelor de programe; suportul tehnic asigurat prin existența unei mari comunități de utilizatori și a unor bloguri specifice; up-grade continuu.

Evaluarea calității datelor estimate. *Un interes special a fost acordat calibrării modelelor aplicate pentru estimarea indicatorilor econometrici din domeniul studiat. În primul rând, au fost examinate sursele generatoare de erori cu impact asupra rezultatelor obținute prin estimarea bazată pe tehnicile pe domenii mici. Există, în principal, trei tipuri de erori: erori de selecție/eșantionare, erori induse de disponibilitatea datelor privind variabilele auxiliare și erori generate de model.*

Analiza privind evaluarea calității estimațiilor a fost realizată din perspectiva preciziei și acurateței valorilor acestora pentru domeniile mici considerate. În practică, acest criteriu de calitate poate fi verificat pe baza unor indicatori de bonitate, care reflectă adecvarea/potrivirea cea mai bună a modelului econometric utilizat, dintr-o varietate mai largă de modele aplicate (goodness of fit). Succesul rezultatelor obținute depinde, în mare măsură, de experiența statistică, de alegerea tipului modelului și de modul de interpretare a rezultatelor. Rezultatele obținute pe baza modelelor econometrice identificate reprezintă, de fapt, „primul pas” în demersul modelării econometrice. Vizualizarea rezultatelor, interpretarea și analiza statistică a acestora a creat premisele îmbunătățirii modelelor aplicate și a reluării procedeele tehnice de estimare.

Pentru a identifica trendul unor indicatori econometrici ce caracterizează forța de muncă în mediul rural au fost folosite pachetele de programe IBM.SPSS.Statistics.v20 și Maple2015.0WindowsX64 (Regression tool) și baza de date statistice oficială a Republicii Moldova pentru identificarea modelelor econometrice respective, în baza cărora se poate efectua

previziunea acestora în viitorul apropiat. Aceste date statistice oficiale selectate sunt prezentate în tabelele prezentate în continuare.

Tabelul 3.1. Rata medie anuală a șomajului rural pe Sexe, Medii de reședință în R. Moldova, 2009-2016

Sectorul Rural	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ambele sexe	5,0	5,4	5,2	3,9	4,1	2,7	3,5	2,6
Bărbați	6,3	6,7	6,5	6,5	5,0	3,2	4,8	3,2
Femei	3,6	4,1	3,9	2,8	3,0	2,2	2,2	1,9

Sursa: <http://statbank.statistica.md/pxweb/sq/ba2142a6-e905-4ffe-b76c-f9384353a6e6>, accesat 22.11.16

Cu toate acestea, se are în vedere faptul că, indiferent cât de potrivit realității ar fi un model econometric, estimațiile obținute sunt probabilistice, și ele nu pot garanta în totalitate adevăratele valori ce ar putea fi obținute în cazul în care ar fi posibilă observarea exhaustivă.

Pentru datele statistice, prezentate în Tabelul 3.14, prin folosirea pachetului program Maple2015.0WindowsX64 (Regression, procedura $ExponentialFit(X,Y,t)$ neliniară, au fost identificate următoarele modele econometrice în orizontul $2009+t$, $t = 0, 1, \dots, 10$.

Astfel, rata medie anuală a șomajului rural pentru ambele sexe, notată $y(t)_{R.s.r.a.s}$, a fost identificată ca fiind descrisă de expresia (3.1):

$$y(t)_{R.s.r.a.s} = 7.1585 \cdot \exp(-0.0801 \cdot t) + 0.9713 \cdot t \cdot \exp(-0.0108 \cdot t) / (1 + t^2) \cdot \quad (3.1)$$

În baza expresiei (3.1) pentru anul 2017, cu $t=8$ avem $y(8)_{R.s.r.a.s} = 3.8813$, iar pentru anul 2018 ea va fi egală cu 3.5780. Graficul evoluției $y(t)_{R.s.r.a.s}$ este reprezentat în figura 3.1.

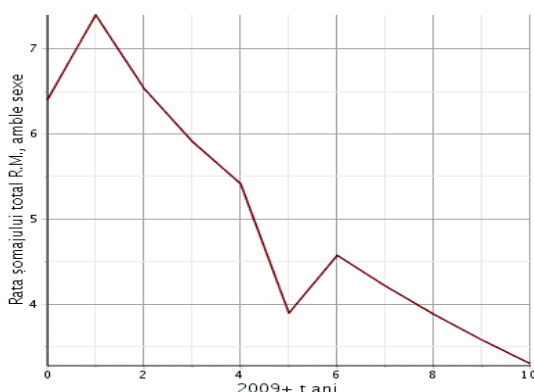

Fig. 3.1. Graficul evoluției ratei șomajului rural al ambelor sexe

Sursa: Date din panel prelucrate cu ajutorul pachetului Maple2015.0WindowsX64.

În același mod, rata medie anuală a șomajului rural al bărbaților, notată $y(t)_{R.s.r.b}$, este identificată ca fiind descrisă de expresia (3.2):

$$y(t)_{R.s.r.b} = 7.0053 \cdot \exp(-0.1016 \cdot t) + 0.01 \cdot t^2 \cdot \exp(-0.3047 \cdot t) / (1 + 0.01 t^2) \cdot \quad (3.2)$$

În baza expresiei (3.2) pentru anul 2017, cu $t=8$ avem $y(8)_{R.s.r.b} = 3.2250$, iar pentru anul 2018 ea va fi egală cu 2.9070. Graficul evoluției ratei șomajului rural al bărbaților în perioada 2017-2018 $y(t)_{R.s.r.b}$ este reprezentat în figura 3.2 și confirmă scăderea acesteia.

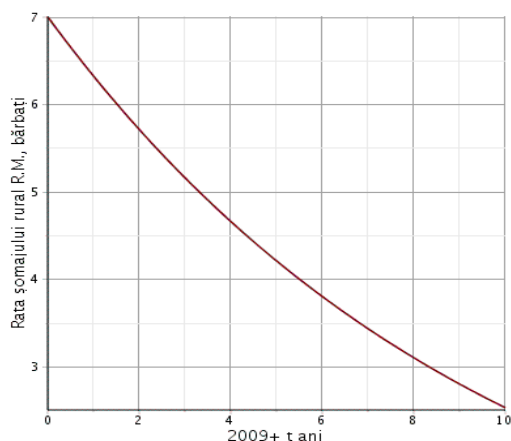

Fig. 3.2. Graficul evoluției ratei șomajului rural al bărbaților

Sursa: Date din panel prelucrate cu ajutorul pachetului Maple2015.0WindowsX64.

Rata medie anuală a șomajului rural al femeilor pentru 2017-2018, notată $y(t)_{R.s.r.f}$, este descrisă de expresia: $y(t)_{R.s.r.f} = 4.1987 \cdot \exp(-0.1099 \cdot t) - t \cdot \exp(-0.0108 \cdot t) / (1 + t^2)$. (3.3)

În baza expresiei (3.3) pentru anul 2017, cu $t=8$ avem $y(8)_{R.s.r.f} = 1.8858$, iar pentru anul 2018 ea va fi egală cu 1.6611. Graficul evoluției $y(t)_{R.s.r.f}$ este reprezentat în figura 3.3.

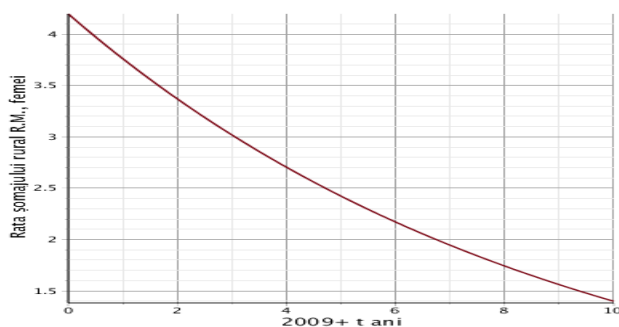

Fig. 3.3. Graficul evoluției ratei șomajului rural, femei

Sursa: Date din panel prelucrate cu ajutorul pachetului Maple2015.0WindowsX64.

În același context, au fost identificate și modelele econometrice ale evoluției ratelor de șomaj rural în dependență de veniturile din vânzări, miliarde lei, al sectorului IMM în R. Moldova, reprezentate în tabelul 3.2.

Tabelul 3.2. Venituri din vânzări ale sectorului IMM în R.Moldova, miliarde lei

2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
57,4800	65,263	71,8876	73,0570	77,4132	86,8246	119,5661	124, 9544

Sursa: <http://statbank.statistica.md/pxweb/sq/ba2142a6-e905-4ffe-b76c-f9384353a6e6>, accesat 22.11.16

În baza acestor date statistice a fost identificat modelul econometric al ratei medii anuale a șomajului rural al ambelor sexe, în funcție de veniturile din vânzări ale sectorului IMM în R. Moldova, *miliarde lei*, notată $y_{R.s.f.a.s}(x_{vimm})$ care este descris prin expresia (3.4):

$$y_{R.s.f.a.s}(x_{vimm}) = 8.2492 \cdot \exp(-0.0881 \cdot x_{vimm}) + x_{vimm} / (1 + x_{vimm}^2) \quad (3.4)$$

În baza expresiei (3.4) pentru $x_{vimm} = 125$, avem $y_{R.s.f.a.s}(125) = 2.7487$. Graficul evoluției $y_{R.s.f.a.s}(x_{vimm})$ este reprezentat în figura 3.4.

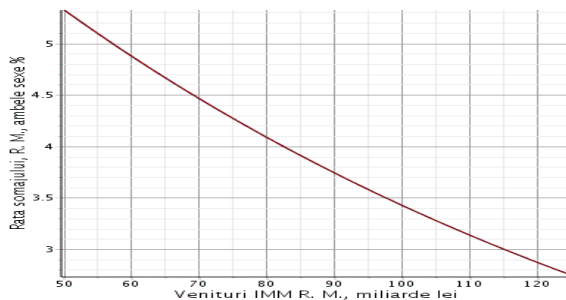

Fig. 3.4. Graficul evoluției ratei șomajului rural al ambelor sexe, în funcție de veniturile din vânzări ale sectorului IMM în R. Moldova, miliarde lei

Sursa: Date din panel prelucrate cu ajutorul pachetului Maple2015.0WindowsX64.

În același mod a fost identificat modelul econometric al ratei medii a șomajului rural al bărbaților, în funcție de veniturile din vânzări ale sectorului IMM în R. Moldova, *miliarde lei*, notată $y_{R.s.f.b}(x_{vimm})$ care este descris de expresia (3.5):

$$y_{R.s.f.b}(x_{vimm}) = 9.8855 \cdot \exp(-0.0083 \cdot x_{vimm}) + 5x_{vimm} / (1 + x_{vimm}^2). \quad (3.5)$$

În baza expresiei (3.5) pentru $x_{vimm} = 125$, avem $y_{R.s.f.b}(125) = 3.5520$. Graficul evoluției $y_{R.s.f.b}(x_{vimm})$ este reprezentat în figura 3.5.

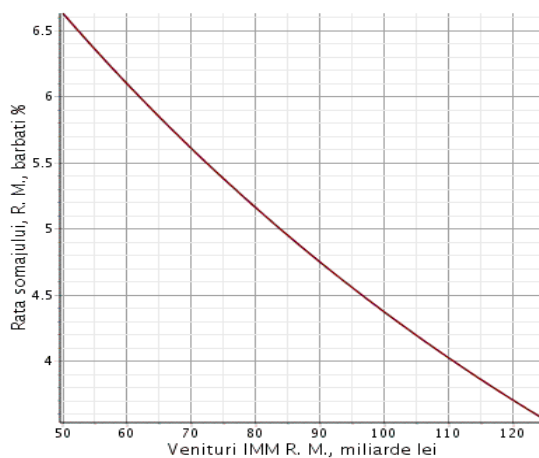

Fig. 3.5. Graficul evoluției ratei șomajului rural al bărbaților, în funcție de veniturile din vânzări ale sectorului IMM în R. Moldova, miliarde lei

Sursa: Date din panel prelucrate cu ajutorul pachetului Maple2015.0WindowsX64.

În cazul estimării evoluției numărului de migranți rurali, utilizând tehnicile de estimare pe domenii mici, principalii indicatori pentru analiză au fost generați implicit de pachetele de programe utilizate în IBM.SPSS.Statistics.v20 și Maple2015.0WindowsX64_Regression.

Modelul econometric identificat al ratei medii anuale a șomajului rural al femeilor, în funcție de veniturile din vânzări ale sectorului IMM în R.Moldova (*în miliarde lei*), notată $y_{R.s.r.f}(x_{vimm})$, este descris de expresia (3.6):

$$y_{R.s.r.f}(x_{vimm}) = 6.7071 \cdot \exp(-0.0101 \cdot x_{vimm}) + 10 \cdot x_{vimm} / (1 + x_{vimm}^2). \quad (3.6)$$

În baza expresiei (3.6) pentru $x_{vimm} = 125$, avem $y_{R.s.r.f}(125) = 1.9801$. Graficul evoluției $y_{R.s.r.f}(x_{vimm})$ este reprezentat în figura 3.6.

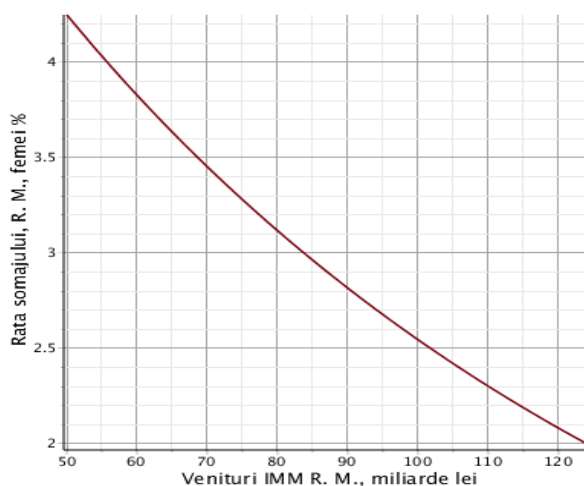

Fig. 3.6. Graficul evoluției ratei șomajului rural femeii, în funcție de veniturile din vânzări ale sectorului IMM în R.Moldova, miliarde lei

Sursa: Date din panel prelucrate cu ajutorul pachetului Maple2015.0WindowsX64.

Procesele migratorii ale populației sunt fluxuri ale forței de muncă. Cu libera circulație, fluxurile migratorii afectează dezechilibrele care apar în dezvoltarea țării, plecând în țări mai prospere. Migrația forței de muncă reflectă cu un grad suficient de certitudine a bunăstării țării de origine: în cazul în care se observă o ieșire de migranți din țară, aceasta indică cel mai probabil probleme în sfera socială și economică a acestei țări.

Migrația formează structura demografică a populației țării, determină starea piețelor muncii regionale și locale. Pentru desfășurarea cu succes a politicilor sociale și economice este necesar să se poată prognoza amploarea și direcția fluxurilor de migrațiune, iar pentru aceasta este nevoie de a înțelege trăsăturile migrației externe și factorii determinanți ai acesteia, precum de a evalua consecințele migrației.

Una dintre modalitățile de studiere a migrației este modelarea matematică, ceea ce face posibilă studierea, prezicerea și evaluarea proceselor migraționale în funcție de influența diverselor factori socio-economici asupra lor. Pe de altă parte, modelarea matematică permite de a evalua factorii aleatorii, deoarece persoanele care participă la procesele de migrație au propriile scopuri și oportunități, lucru greu de luat în considerare.

În prezent, există un număr mare de abordări și teorii științifice în studiul migrației. În lucrările [143, 146, 147, 156] este utilizată modelarea econometrică pentru a determina și a analiza factorii care influențează procesele migratorii. Modelele econometrice, care descriu migrația la macronivel permit evaluarea procesele migratorii ale întregii populații sau a grupurilor mari de populație în cadrul unui sistem teritorial. Ele se bazează pe informații statistice, utilizate pentru selectarea și analizarea factorilor care influențează structura, amploarea și direcția migrării. În lucrarea [160], pe baza datelor statistice privind migrația în țările europene și în Statele Unite, sunt formulate „legile privind migrația”, care nu numai că nu au pierdut relevanța, ci sunt și mai importante.

Calculul bazat pe modele multifactoriale sunt efectuate în următoarea strictă succesiune: analiza factorilor care influențează fluxurile migratorii; selectarea formei relației dintre magnitudinea fluxului migrațional și influențele factorilor asupra acestuia, găsirea parametrilor de ecuații, descrierea modelelor; estimare statistică și ajustarea parametrilor modelului.

Previziunile privind migrația cetățenilor din Republica Moldova sunt influențate de numeroși factori: nevoile economice (salarii scăzute, rate înalte ale șomajului, declinul sectoarelor industriale specifice, dereglementarea piețelor muncii, corupției, lucrul neeficient al justiției etc.), de dorința generală de îmbunătățire a nivelului de viață și asigurarea unui viitor mai bun pentru familie/copii. În timp ce motivațiile economice rămân esențiale pentru majoritatea lucrătorilor, importanța motivațiilor privind îmbunătățirea statutului social sau profesional variază semnificativ în rândul acestora [143, 146, 156].

Abordarea economică a teoriilor migrației internaționale evidențiază trei linii directoare de analiză a migrației forței de muncă, respectiv: identificarea factorilor care determină mărimea și structura fluxurilor de migranți, a modului în care migranții se adaptează în țara gazdă, precum și a impactului migrației asupra economiilor țărilor gazdă și de origine [107, 119, 155].

Modelul de migrație reprezintă o relație care face legătura dintre migrația internațională a forței de muncă și variabilele identificate de teoria economică. Modelele principale de migrație regăsite în literatura economică pot fi grupate în două categorii principale: (i) modele care analizează determinanții și factorii modelatori ai migrației internaționale și (ii) modele care urmăresc impactul acestuia asupra economiilor țărilor-gazdă și de origine, respectiv asupra pieței muncii.

În tabelul 3.3 sunt prezentate unele date statistice oficiale privind numărul de migranți din R. Moldova în perioada 2009-2016.

Tabelul 3.3. Populația de 15 ani și peste, aflată la lucru sau în căutare de lucru în străinătate pe ani, sexe și medii, mii

	2009			2010			2011			2012		
	Media pe republică			Media pe republică			Media pe republică			Media pe republică		
	Total	Urban	Rural	Total	Urban	Rural	Total	Urban	Rural	Total	Urban	Rural
Ambele sexe	69,9	12,2	57,7	69,7	12,3	57,3	71,2	15,1	56,1	72,1	11,9	60,2
Bărbați	51,1	8,9	42,4	51,8	10,9	40,9	51,8	10,9	40,9	53,8	8,9	45,0
Femei	18,8	3,3	15,5	19,5	4,2	15,2	19,5	4,2	15,2	18,3	3,0	15,2

	2013			2014			2015			2016		
	Media pe republică			Media pe republică			Media pe republică			Media pe republică		
	Total	Urban	Rural	Total	Urban	Rural	Total	Urban	Rural	Total	Urban	Rural
Ambele sexe	69,1	11,0	58,2	72,3	11,0	58,2	60,6	12,2	48,4	58,1	10,2	42,9
Bărbați	50,1	7,3	42,9	54,4	7,6	46,8	44,8	8,2	36,6	43,6	7,7	35,9
Femei	19,0	3,7	15,3	17,9	3,1	14,8	15,8	4,0	11,8	14,5	2,5	12,0

Sursa: <http://statbank.statistica.md/pxweb/sq/ba2142a6-e905-4ffe-b76c-f9384353a6e6>, accesat 22.11.16

În ceea ce privește impactul asupra piețelor muncii din țările de origine, literatura de specialitate evidențiază efectele negative prin modificări ale mărimii și structurii forței de muncă, în funcție de nivelul educațional, dar și efectele pozitive prin diminuarea presiunilor generate de ratele ridicate ale șomajului, respectiv scăzute ale ocupării forței de muncă. Pentru a evidenția aceste efecte în cazul țărilor de origine din panel, în modelele dezvoltate s-au utilizat variabile endogene: rata șomajului (total și pe niveluri educaționale), rata ocupării, forța de muncă (total și pe niveluri educaționale), rata de participare la piața muncii a femeilor și bărbaților, condițiile de muncă exprimate prin intermediul variabilei privind numărul mediu de ore lucrate săptămânal (total, femei, bărbați).

Astfel, pentru datele statistice prezentate în Tabelul 3.3, folosind pachetul program Maple 2015.0WindowsX64 (Regression, procedura *ExponentialFit(X,Y,t)* neliniară, au fost identificate următoarele modele econometrice ce redau trendul numărului mediu de migranți din sectorul rural al R. Moldova în orizontul $2009+t$, $t = 0, 1, \dots, 10$.

Astfel, evoluția numărului mediu de migranți al ambelor sexe din sectorul rural al Republicii Moldova, notat $y(t)_{N.m.a.s}$, a fost identificată ca fiind descrisă de expresia (3.7):

$$y(t)_{N.m.a.s} = 61.4203 \cdot \exp(-0.0338 \cdot t) + t \cdot \exp(-0.0108 \cdot t) / (1 + t^2). \quad (3.7)$$

În baza expresiei (3.7) pentru anul 2017, cu $t=8$ avem $y(8)_{N.m.a.s} = 46.9811$, iar pentru anul 2018 ea va fi egală cu 45.4102 . Graficul evoluției $y(t)_{N.m.a.s}$ este reprezentat în figura 3.7.

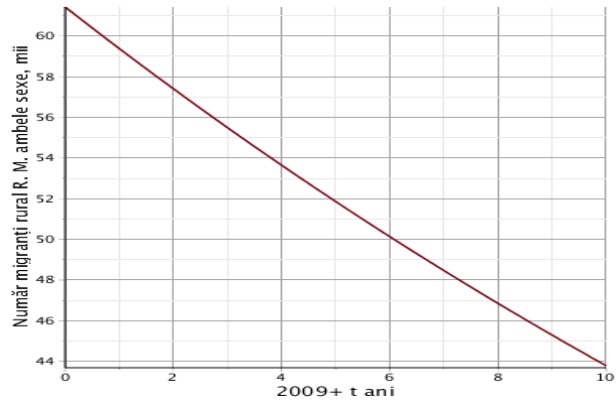

Fig. 3.7. Evoluția numărului mediu de migrați rurali al ambelor sexe din Republica Moldova

Sursa: Date din panel prelucrate cu ajutorul pachetului Maple 2015.0WindowsX64.

Evoluția numărului mediu de migrați al bărbaților din sectorul rural al R. Moldova, notată $y(t)_{N.m.b}$, a fost identificată ca fiind descrisă de expresia (3.8):

$$y(t)_{N.m.b} = 43.6859 \cdot \exp(-0.0162 \cdot t) - t \cdot \exp(-0.0108 \cdot t) / (1 + t^2) \cdot \quad (3.8)$$

În baza expresiei (3.7) pentru anul 2017, cu $t=8$ avem $y(8)_{N.m.b} = 38.2628$, iar pentru anul 2018 ea va fi egală cu 37.6594 . Graful evoluției $y(t)_{N.m.b}$ este reprezentat în figura 3.8.

Evoluția numărului mediu de migrați-femei din sectorul rural al R. Moldova, notată $y(t)_{N.m.f}$, a fost identificată prin expresia 3.9:

$$y(t)_{N.m.f} = 16.2889 \cdot \exp(-0.0373 \cdot t) - t \cdot \exp(-0.0108 \cdot t) / (1 + t^2) \cdot \quad (3.9)$$

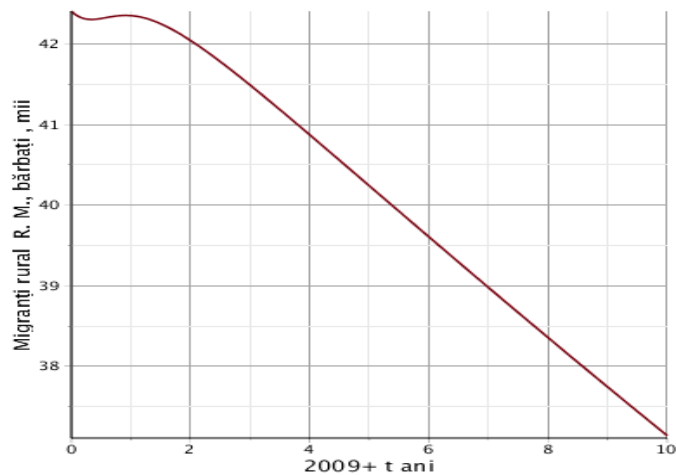

Fig. 3.8. Evoluția numărului mediu de migrați-bărbați, din sectorul rural al Republicii Moldova

Sursa: Date din panel prelucrate cu ajutorul pachetului Maple2015.0WindowsX64.

În baza expresiei (3.9) pentru anul 2017, cu $t=8$ avem $y(8)_{N.m.f} = 11.9735$, iar pentru anul 2018 ea va fi egală cu 11.5443 de persoane. Graful evoluției $y(t)_{N.m.f}$ este reprezentat în figura 3.9.

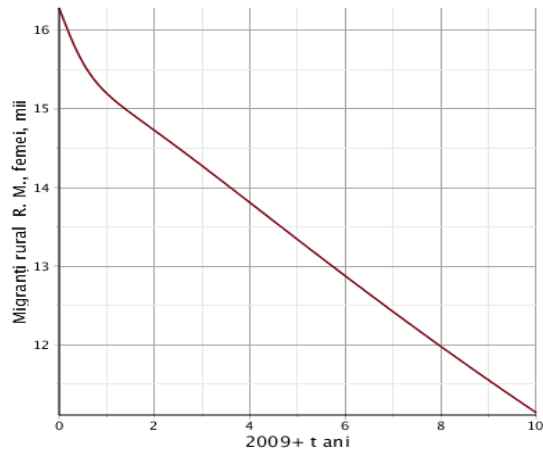

Fig. 3.9. Evoluția numărului mediu de migranți-femei, din sectorul rural al R. Moldova

Sursa: Date din panel prelucrate cu ajutorul pachetului Maple2015.0WindowsX64.

În același context, au fost identificate și modelele econometrice ale evoluției numărului mediu de migranți-bărbați și femei din sectorul rural al R. Moldova în funcție de rata șomajului.

Astfel, modelul econometric al evoluției numărului mediu de migranți (ambele sexe) din sectorul rural al R. Moldova în funcție de rata șomajului $y_{R.a.s}$, notat $z_{N.m.a.s}(y_{R.a.s})$ a fost identificat prin expresia (3.10):

$$z_{N.m.a.s}(y_{R.a.s}) = 34.7195 \cdot \exp(0.1043 \cdot y_{R.a.s}) - 8y_{R.a.s} \cdot \exp(-0.0108 \cdot y_{R.a.s}) / (1 + y_{R.a.s}^2). \quad (3.10)$$

În baza expresiei (3.10) pentru rata $y_{R.a.s} = 2.6\%$ a anului 2016, avem $z_{N.m.a.s}(2.6) = 42.9340$ mii de persoane, ceea ce este în concordanță cu datele statistice oficiale din tabelul 3.14, numărul de migrant (ambele sexe) în sectorul rural, pentru acest an, a fost $z_{N.m.a.s}^{Official}(2.6) = 42.9$ mii de persoane. Conform acestui model, dacă în anul 2017, $y_{R.a.s} = 3.8813\%$ acest număr de migranți va fi egal cu 50.1933 mii de persoane. Graficul evoluției $z_{N.m.a.s}(y_{R.a.s})$ este reprezentat în figura 3.10.

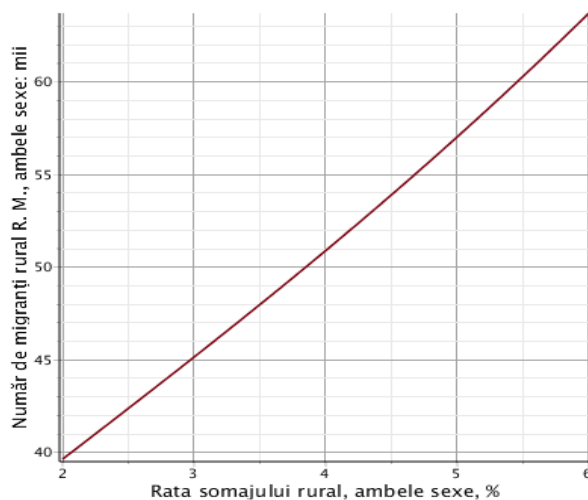

Fig. 3.10. Evoluția numărului mediu de migranți (ambelor sexe) din sectorul rural al Republicii Moldova, în funcție de rata șomajului

Sursa: Date din panel prelucrate cu ajutorul pachetului Maple2015.0WindowsX64.

Urmând aceeași abordare, modelul econometric al evoluției numărului mediu de migranți-bărbați din sectorul rural al R. Moldova în funcție de rata șomajului respectiv $y_{R.b}$, notat $z_{N.m.b.}(y_{R.b})$, a fost identificat ca fiind descris de expresia (3.11):

$$z_{N.m.b.}(y_{R.b.}) = 39.6785 \cdot \exp(0.0193 \cdot y_{R.b.}) - 20 y_{R.b.} \cdot \exp(-0.0125 \cdot y_{R.b.}) / (1 + y_{R.b.}^2). \quad (3.11)$$

În baza expresiei (3.11) pentru rata $y_{R.b.} = 3.2\%$ a anului 2016, avem $z_{N.m.b.}(3.2) = 36.7356$ mii persoane, ceea ce este în concordanță cu datele statistice oficiale din tabelul 3.14, care, pentru acest an, au înregistrat numărul de migrant în sectorul rural bărbați – $z_{N.m.b.}^{Official}(3.2) = 35.9$ mii persoane. Graficul evoluției $z_{N.m.b.}(y_{R.b.})$ este reprezentat în figura 3.11.

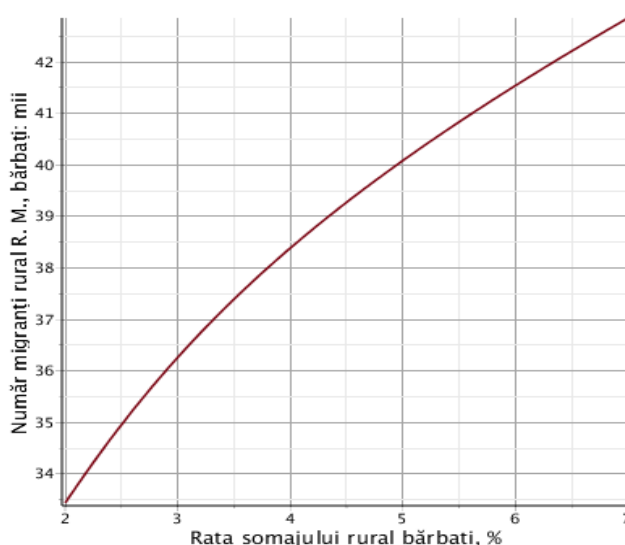

Fig. 3.11. Evoluția numărului mediu de migranți-bărbați

din sectorul rural al Republicii Moldova, în funcție de rata șomajului

Sursa: Date din panel prelucrate cu ajutorul pachetului Maple 2015.0WindowsX64.

Modelul econometric al evoluției numărului mediu de migranți-femei din sectorul rural al R. Moldova în funcție de rata șomajului respectiv $y_{R.f}$, notat $z_{N.m.f.}(y_{R.f.})$, a fost identificat ca fiind descrisă de expresia (3.12):

$$z_{N.m.f.}(y_{R.f.}) = 9.7090 \cdot \exp(0.1258 \cdot y_{R.f.}) - 2.5 y_{R.f.} \cdot \exp(-0.0013 \cdot y_{R.f.}) / (1 + y_{R.f.}^2). \quad (3.12)$$

În baza expresiei (3.12) pentru rata $y_{R.f.} = 2.2\%$ ai anului 2016, avem $z_{N.m.f.}(2.2) = 11.8663$ mii, ceea ce este în concordanță cu datele statistice oficiale din tabelul 3.14, care, pentru acest an, a înregistrat numărul de migrant-femei în sectorul rural $z_{N.m.f.}^{Official}(2.2) = 11.80$ mii de persoane. Conform acestui model, dacă în anul 2017, $y_{R.f.} = 1.90\%$ acest număr de migranți va fi egal cu 11.3032 mii. Graficul evoluției $z_{N.m.f.}(y_{R.f.})$ este reprezentat în figura 3.12.

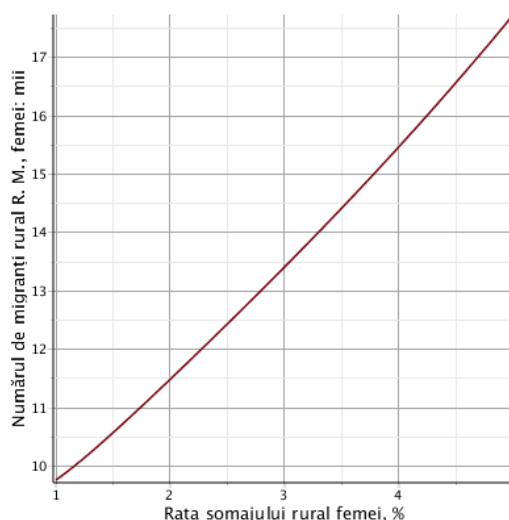

Fig. 3.12. Evoluția numărului mediu de migranți-femei din sectorul rural al Republicii Moldova, în funcție de rata șomajului

Sursa: Date din panel prelucrate cu ajutorul pachetului Maple 2015.0WindowsX64.

Migrația este dificil de surprins pe baza surselor statistice oficiale, deoarece în legislația națională nu există obligația cetățenilor de a anunța autoritățile în cazul plecării în altă țară. Pentru migrație, datele existente din surse administrative nu acoperă întregul fenomen al migrației, existând o subevaluare severă a numărului de migranți. Lipsa disponibilității cifrelor exacte privind migrația conduce la necesitatea unei noi gândiri statistice, bazate pe metode de estimare fuzzy prin care să permită institutelor naționale de statistică utilizarea, în cadrul procedurii prelucrării datelor statistice, a unor „*metode de estimare statistică bine documentate, bazate pe metode științifice avansate*”.

Sursele de date utilizate pentru estimarea dinamicii *stocului de migranți* sunt următoarele:

- modelul econometric, bazat pe tehnici de estimare pe domenii mici, care asigură determinarea stocului de migranți în profil rural (la nivel național);
- fluxurile de migranți, determinate de oficiul național de statistică, care asigură structura pe vârste și sexe a stocului de migranți;
- datele statistice oficiale privind *fluxurile de migranți* disponibile din sectorul rural din perioada 2009-2016.

Metoda de estimare a stocului de emigranți constă în aplicarea unor modele econometrice de estimare pe domenii mici. Ea implică producerea unor estimatori pentru domeniile pentru care eșantionul cercetării statistice selective cuprinde un număr mic de unități statistice, sau, în unele cazuri, acestea sunt inexistente. Conceptualizarea sintagmei „estimarea pe domenii mici” este puțin confuză, deoarece această tehnică se referă la domenii care suportă niveluri de detaliere/divizare, pentru care numărul de unități statistice selectate este redus. Estimarea pe

domenii mici „împrumută” relevanță și acuratețe prin combinarea datelor obținute din cercetări selective cu informații complementare din alte surse de date (surse statistice sau administrative exhaustive).

Pentru a asigura reprezentativitatea pe domenii mici, estimatorii trebuie să aibă proprietatea de a nu fi deplasați (media estimată a variabilei de interes să reprezinte toate unitățile statistice din întreaga colectivitate).

Luând în considerare cele menționate, pentru a descrie mai nuanțat procesul migratoriu din sectorul rural al Republicii Moldova, au fost identificate câteva modele econometrice ale logaritmului numărului respectiv de migranți $\ln(Y_s^t)$, $s \in \{ \text{ambele sexe}, \text{barbati}, \text{femei} \}$ exprimat ca un model de regresie liniară multifactorială în formă logaritmică în cadrul unui panel pe orizontul anilor 2009 + t, care are următoarea formă:

$$\ln(Y_s^t) = \beta_{0,s}^t + \sum_{i=1}^2 (\beta_{i,s}^t \cdot \ln(X_{i,s}^t)) + \sum_{i=3}^5 (\beta_{i,s}^t \cdot \ln(X_i^t)), \quad (3.13)$$

în care au fost incluse ca regresori următoarele variabile independente (toate exprimate în logaritm și interpretate ca elasticități ale migrației):

- $X_{1,s}^t$ - rata de ocupare în câmpul muncii a populației rurale din R. Moldova, %;
- $X_{2,s}^t$ - rata șomajului respectiv a populației rurale din R. Moldova, %;
- X_3^t - ponderea sectorului IMM în total pe țară, %;
- X_4^t - venitul din vânzări al sectorului IMM, mil. lei;
- X_5^t - salariul mediu pe țară, lei.

În tabelul 3.4 sunt prezentați coeficienții de elasticitate a influenței variabilelor independente, specificate în relația (3.12), asupra evoluției numărului de migranți de ambele sexe ai sectorului rural al R.Moldova, identificați în baza procesării de către pachetul software IBM.SPSS.Statistics.v20 a datelor statistice respective.

Tabelul 3.4. Coeficienții de elasticitate a influenței variabilelor independente asupra evoluției numărului de migranți (ambele sexe) ai sectorului rural al Republicii Moldova

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t
	B	Std. Error	Beta	
1 (Constant)	30.111	12.905		2.333
rata_ocup_camp_munca_ln	-1.513	.773	-.704	-1.958
rata_somaj_ln	-.173	.168	-.867	-1.030
imm_pe_tara_ln	-4.156	3.188	-.291	-1.303
venituri_vanzari_ln	.079	.292	.482	.270
salariu_mediu_brut_ln	-.041	.473	-.196	-.087

Sursa: Date din panel prelucrate cu ajutorul pachetului Maple 2015.0WindowsX64.

Modelul econometric în forma (3.12) pentru $s = ambele\ sexe$ identificat în baza acestor coeficienți de elasticitate are următoarea dependență:

$$\ln(Y_{ambele\ sexe}^t) = 30.111 - 1.513 \cdot \ln(X_{1,ambele\ sexe}^t) - 0.173 \cdot \ln(X_{2,ambele\ sexe}^t) - 4.156 \cdot \ln(X_3^t) + 0.079 \cdot \ln(X_4^t) - 0.41 \cdot \ln(X_5^t) \quad (3.14)$$

Principalele ipoteze formulate pentru modelele de regresie simplă se bazează pe ipotezele generale ale modelelor de regresie [151], fiind exprimate astfel:

- definirea (specificarea) corectă a modelului;
- seriile de date nu sunt afectate de erori de măsură;
- erorile reziduale sunt variabile aleatorii de medie specificată; proprietatea relevă faptul că ceilalți factori neînregistrați, cu excepția caracteristicii exogene, nu au o influență sistematică asupra mediei caracteristicii endogene;
  - varianta variabilelor reziduale fiind invariantă în timp sau constantă. Această ipoteză este restrictivă în cadrul modelului dezvoltat, deoarece datele statistice sunt oficial publicate;
  - variabilele reziduale nu sunt autocorelate.

Prin validarea ipotezelor se asigură un nivel ridicat de precizie pentru modelele dezvoltate și, implicit, robustețea parametrilor estimate prin cele două metode principale (Metoda celor mai mici pătrate și Metoda versomilității maxime), utilizate în cazul modelelor cu efecte aleatoare (*RE – random effects*) și al celor cu efecte fixe (*FE – fixed effects*). Testarea semnificației statistice a coeficienților modelului și validarea ipotezelor formulate în fundamentarea acestuia s-a realizat prin: diferențierea rezultatelor și a coeficienților estimați prin intermediul celor două categorii de modele cu efecte aleatoare și fixe, realizată cu ajutorul Testului *Hausman*; validarea ipotezei absenței corelațiilor seriale la nivelul variabilelor reziduale întreprinsă prin Testul *Wooldridge – Lagrangian Multiplier*; ipoteza de homoscedasticitate a fost validată în baza Testului *Breusch- Pagan Lagrangian Multiplier* pentru modelele cu efecte aleatoare, respectiv a Testului *Wald* modificat pentru heteroscedasticitatea de grup în modelele cu efecte fixe; ipoteza absenței multicolarității validată prin *Matricea de corelație a variabilelor exogene*, precum și prin rularea regresii auxiliare, iar validarea influenței individuale și comune a variabilelor explicative asupra celei endogene realizată prin intermediul Testului *Fisher* și *t-statistic*, precum și prin analiza varianței (ANOVA).

Modelul și datele asociate au fost procesate cu ajutorul pachetului econometric IBM.SPSS.Statistics.v20 (figura 3.13), utilizând variabile cu date statistice respective și o variabilă

---

¹ În anexa 24 sunt prezentate rezultatele obținute la procesarea modelelor econometrice a factorilor dominați ce influențează migrația forței de muncă din sectorul rural, identificate în baza pachetului software IBM.SPSS.Statistics.v20.

dummy de timp (de la 1 la 7), pentru perioada 2009-2016. Principalul obiectiv al analizei de regresie întreprinse este explicarea cât mai mult posibil din variația variabilei dependente (indicator specific procesului de emigrație) prin intermediul variabilelor explicative utilizate în cadrul modelelor asociate (Anexa 24).

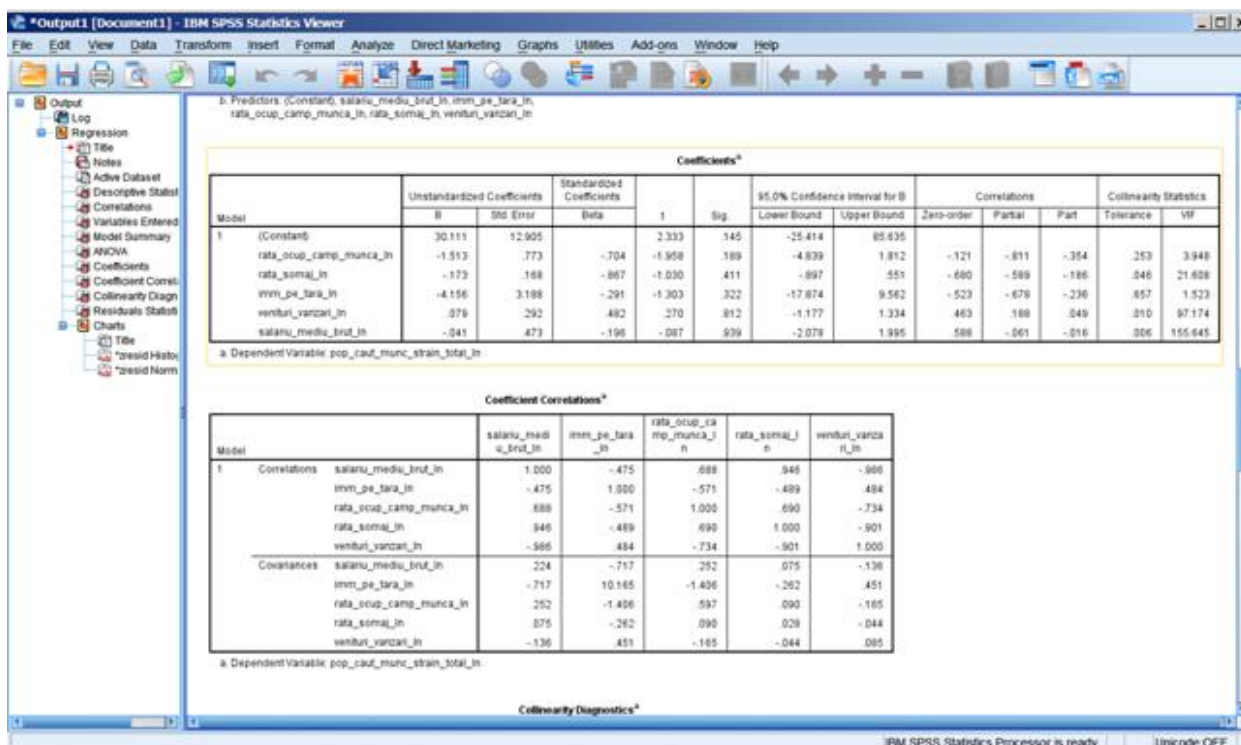

Fig. 3. 13. Interfața grafică a pachetului econometric IBM.SPSS.Statistics.v20

Sursa: Date din panel prelucrate cu ajutorul pachetului Maple 2015.0WindowsX64.

Rezultatele prelucrării modelelor dezvoltate în baza logaritmului fluxului de migranți (femei, bărbați și al ambelor sexe) din sectorul rural al Republicii Moldova în principalele țări de destinație din Uniunea Europeană și Rusia relevă, în general, tendințe similare. Aceste aspecte fiind subliniate și de trendul fluxurilor de migranți femei și bărbați la nivelul panelului, în perioada de referință 2009-2016. Impactul relativ pozitiv al migrației la nivelul pieței muncii, manifestat prin creșterea ușoară a ratei ocupării și reducerea ratei șomajului, este contracarat de efectele negative pregnante asupra mărimii și structurii forței de muncă, respectiv, asupra gradului de participare la piața muncii în funcție de gen.

3.2. Stimularea dezvoltării businessului mic și mijlociu

Conform coeficienților de elasticitate a influenței variabilelor independente asupra evoluției numărului de migranți (tab. 3.4), una din căile de bază de reglare și ameliorare a pieței muncii din mediul rural este stimularea micului business. Dezvoltarea afacerilor mici și mijlocii

este una din cele mai eficiente forme de creare a noilor locuri de muncă pentru populația rurală.

Micul business (sectorul ÎMM) în lume este determinat ca „coloană vertebrală a economiei”, grație celei mai mari contribuții la crearea noilor locuri de muncă, stimularea concurenței, favorizarea inovațiilor și tehnologiilor. În țările dezvoltate din punct de vedere economic, micul business cunoaște o dezvoltare accelerată, mai ales, în domeniile *serviciilor* și a *producerii mărfurilor de larg consum*. Întreprinderile mici și mijlocii sunt mai flexibile și reacționează mai rapid la schimbările mediului de afaceri și, prin urmare, la cerințele pieței. Din aceste considerente, investițiile în micul business aduc venituri mai mari decât investițiile în întreprinderile mari. De altfel, acestea din urmă beneficiază din plin de serviciile întreprinderilor mici și sunt dependente de ele.

Micul business este orientat spre satisfacerea necesităților pieței locale și utilizează resursele și forța de muncă locală, având o contribuție substanțială și în soluționarea problemei șomajului. Sectorul micului business în RM, ca și în majoritatea statelor în curs de dezvoltare, a apărut ca urmare a reformelor structurale efectuate în procesul trecerii de la economia centralizată la cea de piață.

Tabelul 3.5. Evoluția în dinamică a numărului ÎMM pe principalele genuri de activitate

Activități economice	2009			2015			2015 față de 2009, %
	IMM, mii unități	Ponderea ÎMM în:		IMM, mii unități	Ponderea ÎMM în:		
		total întreprinderi %	total ÎMM %		total întreprinderi %	total ÎMM, %	
Total economie	43,6	97,8	100	49,8	97,2	100	114,2
Agricultura, silvicultura și pescuitul	2,3	97,2	5,3	3,1	97,7	6,2	134,8
Industria prelucrătoare	5,1	96,6	11,7	4,2	97,7	8,5	82,4
Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze și apă	0,2	80,5	0,5	0,1	96,4	0,1	50,0
Construcții	2,5	98,0	5,7	2,9	91,5	5,8	116,0
Comerț cu ridicata și cu amănuntul; întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor	18,0	98,3	41,4	19,8	91,9	39,8	110,0
Transport și comunicații	3,0	98,2	6,7	4,6	94,3	9,2	153,3
Tranzacții imobiliare și activități de cazare	6,6	98,4	15,2	5,1	98,0	10,3	77,3
Activități financiare	0,7	95,9	1,6	1,0	96,0	2,0	142,9
Alte activități	5,2	97,0	11,9	9,0	92,4	18,1	173,1

Sursa: <http://www.statistica.md/newsview.php>, accesat 19.02.2017.

Datele din Tabelul 3.5 și Anexa 17 dovedesc că partea preponderentă a ÎMM își desfășoară activitatea în domeniul comerțului, constituind, în anul 2015, circa 19,8 mii de întreprinderi sau 39,8% din totalul întreprinderilor mici și mijlocii. În industria prelucrătoare au activat 4,2 mii de ÎMM sau 8,5% din totalul ÎMM.

Evoluția în dinamică a numărului ÎMM pe principalele genuri de activitate pentru anul 2015 demonstrează o creștere a numărului total de ÎMM (cu 14,2%) față de anul 2009. După genurile de activitate putem menționa, că numărul de ÎMM s-a micșorat mai mult în producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat (cu 50,0%); tranzacții imobiliare și activități de cazare (cu 22,7%); industria prelucrătoare (cu 17,6%) etc. O sporire semnificativă a numărului de ÎMM, în perioada de referință, a avut loc în domeniul de transport și comunicații (cu 53,3%) și în activitățile financiare (cu 42,9%). Totodată, este îmbucurător faptul că și în domeniul de agricultură, silvicultură și pescuit a avut loc sporirea numărului de ÎMM (cu 34,8%), cea ce se răsfrânge, cât de cât, pozitiv asupra pieței muncii rurale.

Referitor la situația financiară a întreprinderilor din sectorul micului business, statistica dovedește că suma profitului până la impozitare, obținut de sectorul ÎMM în anul 2015, a constituit 3037,6 mil. lei sau cu 25,8 mil. lei mai mult față de anul 2014. Cu toate acestea, un șir de întreprinderi din domeniile ca: industria prelucrătoare, distribuția apei, salubritate, gestionarea deșeurilor, activitățile de decontaminare, comerțul cu ridicata și cu amănuntul, întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor, activitățile de cazare și alimentație publică în 2015, ca și în anul precedent, au suferit pierderi, dar comparativ mai semnificative.

Situația creată este, într-o anumită măsură, determinată de pregătirea profesională insuficientă a antreprenorilor, de multe ori fiind uimitoare ușurința cu care unele persoane, inițiind o afacere, se desemnează în funcția de director fără a avea cea mai elementară pregătire în domeniul managementului. Cercetătorii din domeniu susțin că doar 5-10 la sută din populația unei țări posedă aptitudinile necesare de întreprinzător, dar mai există și dificultățile însușirii relațiilor de piață, absența culturii și tradițiilor întreprinderilor mici și o serie de alte piedici, mult mai grave, în calea dezvoltării micului business în Republica Moldova. Toate acestea permit să concluzionăm că „coloana vertebrală” a economiei noastre este, deocamdată, foarte șubredă.

În sondajul efectuat de autor a fost determinată aprecierea de către respondenți a unor direcții de susținere a ocupării forței de muncă în localitățile rurale ale R.Moldova, printre care a fost numită stimularea dezvoltării micului business și doar 10,4% dintre respondenți au considerat-o eficientă (tab. 3.6).

Tabelul 3.6. Aprecierea eficienței măsurilor de susținere a ocupării forței de muncă în localitățile rurale ale RM, %

Direcții de susținere a ocupării forței de muncă în localitățile rurale ale R.Moldova	Eficientă	Puțin eficientă	Neeficientă
1. Stimularea dezvoltării micului business	10,4	58,0	31,6
2. Perfecționarea infrastructurii de producție și servicii sociale	9,0	54,2	36,8
3. Dezvoltarea parteneriatului public-privat	5,3	47,6	47,1
4. Perfecționarea sistemului de motivație a muncii în mediul rural	7,1	50,6	42,3
5. Valoarea medie a aprecierilor	7,9	52,6	39,5

Sursa: elaborat de autor în baza sondajului public efectuat în septembrie 2015-martie 2016.

Așadar, menționăm faptul că în calea dezvoltării micului business din republică, în special din mediul rural, există un șir de obstacole.

În baza sondajului, la care au participat circa 50 de tineri antreprenori din regiunea Nord și Centru a Republicii Moldova, s-a constatat că cel mai mare impediment în **dezvoltarea mediului de afaceri în sectorul rural** rămâne a fi corupția. Pe locul doi, în măsură egală, se plasează accesul la sursele de finanțare și formalitățile de licențiere, după care – instabilitatea politică și încheierea enumerarea – insuficiența de forță de muncă calificată (fig. 3.4).

Atunci când este vorba despre problemele cu care se confruntă activitatea antreprenorială în activitatea zilnică, businessmenii indică **piedicile birocratice, ca:**

- ✓ multitudinea actelor normative și instrucțiuni, depășite de timp, protejează traiul liniștit al funcționarilor publici și favorizează abuzurile și corupția organelor de control;
- ✓ politica fiscală nechibzuită cu multiple impozite, taxe, penalități și amenzi.

Altă piedică în calea dezvoltării micului business constă în **insuficiența mijloacelor financiare** proprii ale întreprinderilor, atât pe termen scurt (capital circulant), cât și pe termen lung (pentru investiții) și **accesul limitat la sursele externe de finanțare.**

În afară de aceste probleme majore sus-numite mai există și altele, spre exemplu:

- ✓ nivelul scăzut al pregătirii manageriale a întreprinzătorilor agricoli;
- ✓ dificultatea în realizarea bunurilor și serviciilor produse;
- ✓ dificultăți în obținerea creditelor pentru lărgirea afacerilor;
- ✓ infrastructura de producție și socială slab dezvoltată;
- ✓ elaborarea și implementarea insuficientă a inovațiilor în cadrul întreprinderilor;
- ✓ colaborarea ineficientă dintre antreprenori și instituțiile publice;
- ✓ monopolizarea și concurența neloială în sectoarele economiei naționale;
- ✓ cunoașterea slabă a pieței și a posibilităților de export.

Deși sunt prezente aceste dificultăți, nu putem afirma că nu se întreprinde nimic în direcția îmbunătățirii mediului de afaceri din republică, inclusiv mediul rural. Din contra, atât Guvernul RM, cât și instituțiile internaționale susțin dezvoltarea sectorului privat prin diferite programe și proiecte. Spre exemplu, Programul Național de abilitare economică a tinerilor, care ajută tinerii să dezvolte întreprinderi în mediul rural, oferindu-le sfaturi, instruire, finanțare preferențială, granturi; Programul-pilot de atragere a remitențelor în economie „PARE 1+1” pentru anii 2010-2015, care, mobilizând resursele moldovenilor aflați la muncă peste hotare, contribuie la crearea întreprinderilor mici și mijlocii (consultanță, instruire, acordare de granturi până la 200 mii de lei conform regulii „1+1”, adică pentru fiecare leu investit de către antreprenor, acesta primește 1 leu din fondurile de grant).

Beneficiarii Programului „PARE 1+1” au inițiat și dezvoltat activități noi pentru RM, care, până la moment, nu au fost implementate în țară. Astfel, întreprinderile care au obținut finanțare nerambursabilă din Programul „PARE 1+1” au fost printre primele care au dezvoltat afaceri în domeniul **biomasei** (peleți și brichete, energie verde). De asemenea, în **cultura vegetală** au fost introduse produse inovative, precum: creșterea migdalului, paulowniei, salciei energetice, armurariului, broccoli, salate, rucola, fenkel etc. Beneficiarii Programului au creat primele **ferme** de creștere a melcilor, struților, viperelor și chinchilelor. De asemenea, beneficiarii Programului au fost printre primii care au deschis **Centre de diagnostic medical în mediul rural** și au montat **instalații fotovoltaice** pentru a obține energie electrică.

Astfel, analiza reflectă faptul că beneficiarii Programului efectuează investiții preponderent în domeniul **agriculturii**, circa 53% din întreprinderi desfășoară activitate în această sferă, fiind urmat de domeniul **producerii** cu 22% și prestarea **serviciilor** – 22%, iar circa 4% din întreprinderi își dezvoltă afacerea în domeniul alimentației publice (figura 3.14).

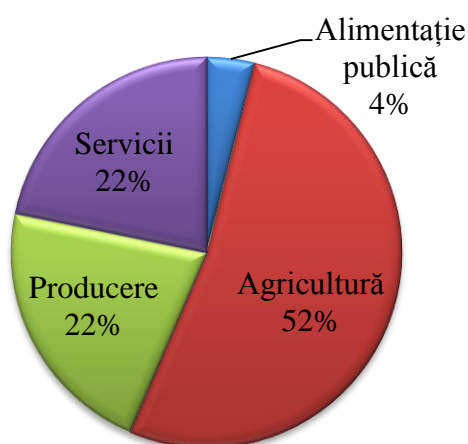

Fig. 3.14. Distribuția întreprinderilor după domenii de activitate

Sursa: Raport de activitate. Chișinău: ODIMM, 2015, p. 23.

Investițiile efectuate de întreprinderile din **domeniul agriculturii** sunt direcționate, preponderent, în modernizarea infrastructurii agricole, precum: procurarea tehnicii agricole, construcția frigiderelelor, serelor, morilor; crearea fermelor de bovine, ovine, porcine, avicole etc.; dezvoltarea agriculturii; înființarea plantațiilor intensive, a pepinierelor pomicole; cultivarea plantelor, culturilor bacifere etc., activități care generează valoare adăugată înaltă, respectiv sporesc veniturile și profiturile întreprinderilor. O parte din investiții au constituit mijloace financiare nerambursabile (fig. 3.15).

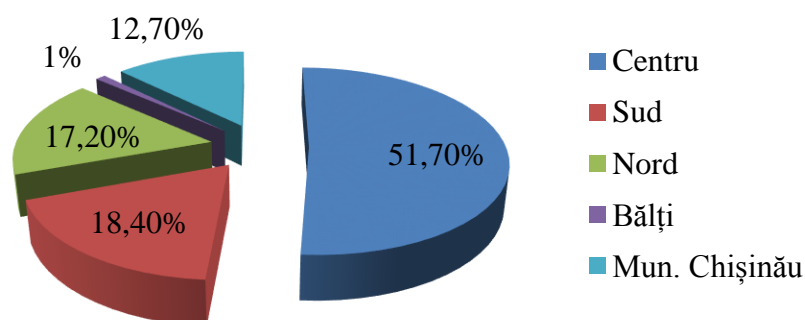

Fig. 3.15. Distribuția teritorială a întreprinderilor care au încheiat contracte de finanțare nerambursabilă

Sursa: Raportul de activitate ODIMM, 2015, p. 24.

Analiza distribuției geografice indică faptul că majoritatea Contractelor de Finanțare Nerambursabilă au fost încheiate cu antreprenori care își desfășoară activitatea în localitățile din regiunea statistică Centru – 51,7%, fiind urmate de regiunile statistice Sud – 18,4% și Nord – 17,2%. În capitala de nord a țării (or. Bălți) au obținut finanțare doar 1% din totalul beneficiarilor. În municipiul Chișinău activează 12,7% din totalul de întreprinderi (fig. 3.6).

Astfel, finanțare din cadrul Programului „PARE 1+1” au obținut beneficiari din toate raioanele Republicii Moldova, însă, este important de menționat că afacerile acestora sunt concentrate în zona Centru. Respectiv, în municipiul Chișinău sunt dezvoltate 88 de afaceri, iar în raioanele din zona Centru: în raionul Ialoveni – 60, raionul Orhei – 48, raionul Telenești – 45, raionul Hâncești – 42, raionul Călărași – 32, raionul Strășeni – 30 și raionul Nisporeni – 24. Cele mai puțin active sunt raioanele Taraclia și Briceni – cu câte 5 afaceri create și dezvoltate, dintre care 86% din beneficiari activează în zona rurală a țării.

De asemenea, sunt eficiente Programele de sprijin pentru întreprinderile rurale, asociațiile de afaceri inovatoare ș.a., finanțate de Banca Mondială, IFAD, PNUD, precum și programele de consultanță, realizate cu sprijinul organizațiilor financiare internaționale. În ultimul timp, un impact tot mai mare au proiectele de promovare a inițiativelor în domeniul securității, precum și proiectele

de cooperare și dezvoltare implementate în comun de companii de pe ambele maluri ale Nistrului etc. Acestea și alte programe impulsionează dezvoltarea întreprinderilor competitive, susțin antreprenorii în modernizarea echipamentelor de producție, stimulează aplicarea tehnologiilor inovatoare pentru perfecționarea continuă a proceselor în întreprinderi și a produselor finite.

Printre problemele critice, identificate de **Strategia Națională de Dezvoltare a Republicii Moldova pentru anii 2012-2020**, se află și ameliorarea climatului de afaceri prin optimizarea cadrului normativ de reglementare și prin aplicarea tehnologiilor informaționale în serviciile publice destinate mediului de afaceri și cetățenilor. În acest context, este evidentă necesitatea susținerii sectorului IMM prin crearea condițiilor juridice și economice stabile, propice dezvoltării activității antreprenoriale.

Un rol important în dezvoltarea antreprizei revine ODIMM, care a contribuit la crearea unui mediu de afaceri favorabil dezvoltării competitivității sectorului IMM din R.Moldova, introducerii noilor metode și instrumente în business, care își concentrează eforturile pentru a crește competitivitatea IMM-ilor din Republica Moldova și orientarea lor spre piețele externe, valorificarea potențialului existent, cu un accent sporit pus pe spațiul rural, implicând activ tânăra generație, inclusiv femeile.

Agricultura Moldovei a suferit un declin al producției și productivității. Conform statisticii oficiale, producția agricolă a scăzut cu circa 35% în prima jumătate a anilor 1990 și cu 20% – în a doua jumătate, constituind, actualmente, mai puțin de 50% din nivelul anilor 1989-1991.

Declinul a fost cauzat, îndeosebi, de scăderea productivității, deoarece suprafața totală a terenurilor agricole s-a schimbat. Rosta la hectar, în funcție de cultură, este în prezent cu 20-60% mai joasă decât în anii 1989-1991. A scăzut și productivitatea muncii. În baza datelor statistice oficiale, pe parcursul ultimilor ani, valoarea adăugată brută pe un lucrător în agricultură a constituit circa 400 dolari SUA.

În ultimul deceniu, de asemenea, modificări a prezentat și structura producției agricole. În comparație cu situația de la începutul anilor 1990, în ultimul timp au crescut suprafețele ocupate de culturile a căror producere necesită un minimum de resurse, cu piețe garantate de desfacere (grâu, porumb, floarea-soarelui), iar suprafețele ocupate de culturile intensive (tutun, legume) au scăzut.

De menționat, că industria prelucrătoare s-a adaptat mai bine la schimbările care au avut loc. În funcție de starea tehnică și economică a întreprinderilor agroindustriale, în ultimii ani între ele s-a produs o diferențiere, care se referă, în special, la întreprinderile create în perioada economiei planificate. Aproximativ o treime dintre acestea au fost restructurate cu succes – ele fiind în stare să-și modernizeze echipamentul, managementul, precum și sistemul de aprovizionare cu materie primă. Însă, cea mai mare parte a întreprinderilor continuă să se afle într-o profundă

criză financiară. Unele posedă un potențial substanțial de dezvoltare, cu condiția dispunerii și de mijloace financiare suficiente pentru modernizarea echipamentului. Pentru majoritatea acestor unități economice, problemele implementării noilor tehnologii, a metodelor performante de management și marketing devin de importanță primordială. Tranziția la economia de piață în agricultură a dus la reducerea multor locuri de muncă. La etapa actuală, Republica Moldova dispune de resurse limitate pentru subvenționarea sectorului agricol. În acest sens, utilizarea eficientă a resurselor bugetare limitate este o direcție esențială a managementului agricol.

În viziunea noastră, principalele aspecte ale dezvoltării mediului de afaceri în localitățile rurale sunt: dezvoltarea potențialului economic și sporirea competitivității întreprinderilor din mediul rural, creșterea veniturilor în bugetele localităților rurale, aplicarea tehnologiilor noi de prelucrare a terenurilor arabile, precum și sporirea gradului de eficiență a managementului rural.

Domeniile în care pot fi dezvoltate afaceri în localitățile rurale pot fi: industria de prelucrare a producției agricole; comerțul și alimentația publică; deservirea socială (frizerie, croitorie, cizmărie etc), turismul rural; lucrările de artizanat și meșteșugăria; deservirea și reparația automobilelor, tehnicii agricole și obiectelor casnice de menire îndelungată (mobilă, frigidere, televizoare, computere etc.).

Totodată, considerăm că în mediul rural ar fi bine de practicat mai intens afacerile de familie. În primul rând, afacerile de familie ar fi avantajoase, pentru că ele sunt caracterizate prin durabilitate în timp. Afacerile de familie se bazează pe încrederea născută în sânul familiei, care determină susținerea reciprocă, mai ales la etapa incipientă de dezvoltare a afacerii, când ea este cel mai mult vulnerabilă. De asemenea, afacerile de familie ar genera o mulțime de locuri noi de muncă – avantaj esențial pentru localitățile rurale. Dezvoltarea afacerilor de familie ar rezolva și una din problemele majore ale țării noastre – emigrarea peste hotarele țării, anume prin faptul că familiile ar avea posibilitatea de a se reuni, de a împărtăși o viziune comună și de a iniția o afacere, care, pe de o parte, le-ar genera venituri și i-ar menține împreună, iar, pe de altă parte, ar contribui la dezvoltarea economiei țării.

3.3. Perfecționarea infrastructurii economice și sociale

După cum am menționat anterior, în Republica Moldova, o bună parte a teritoriului revine spațiului rural, în care este concentrată 57,6% din populația țării. Deci, apare necesitatea studierii localităților rurale din punct de vedere al competitivității acestora.

Este știut faptul că concurența este motorul dezvoltării economiei. Unul dintre factorii principali, ce contribuie la creșterea competitivității localităților rurale, este dezvoltarea

infrastructurii. Investițiile în **infrastructura de transport** sunt de maximă necesitate pentru creșterea competitivității și asigurarea creșterii economice a localităților rurale. O serie de comune sunt afectate de lipsa rețelei adecvate de apă și canalizare. Această stare afectează condițiile de viață ale locuitorilor acestor sate. Pentru rezolvare problemelor respective este necesar de a promova anumite programe de lucrări publice pentru îmbunătățirea calității serviciilor de alimentare cu apă, canalizare și management al deșeurilor din comune în vederea creșterii atractivității acestor zone și a standardului de viață al populației. Îmbunătățirea infrastructurii fizice va crea condiții pentru diminuarea disparităților între localități și pentru stimularea dezvoltării zonelor rurale.

În condițiile în care existența unei infrastructuri de bază nu este suficientă pentru asigurarea competitivității unei localități, nivelul precar sau chiar absența acesteia poate genera disconfort și nemulțumiri din partea investitorilor, contribuind la promovarea unei imagini negative chiar și în condițiile în care potențialul acestei localități este deosebit de atractiv. Un aspect esențial al investițiilor în infrastructura de bază constă în transmiterea unui semnal de piață cu privire la gradul de atractivitate a comunelor, precum și în reducerea fluxului migratoriu extern al persoanelor aflate în căutarea unor condiții de viață și de muncă mai bune.

Transporturile contribuie la dezvoltarea social-economică a localităților rurale prin îmbunătățirea accesului populației la locurile de muncă, la educație, la ocrotirea sănătății și la alte servicii și prin facilitarea comerțului atât național, cât și internațional. Un transport eficient asigură o mobilitate mai mare, reduce costurile și generează beneficii economice substanțiale. RM se află într-un proces intensiv de degradare a drumurilor. Dacă în 1992, 70% din lungimea drumurilor naționale erau în stare bună, în 1998 în stare bună erau 45%, iar în 2006 – doar 7%.

Degradarea intensivă a drumurilor publice din R.Moldova s-a produs din cauza finanțării insuficiente a lucrărilor de întreținere și reparație. În perioada anilor 1998-2006, finanțarea drumurilor a fost sub 10% din necesar. Mijloacele financiare alocate permiteau executarea doar a lucrărilor de întreținere de rutină (întreținerea pe timp de iarnă, plombarea gropilor, profilări s.a.). Din cauza neefectuării reparațiilor medii și capitale necesare, mai mult de 80% din lungimea drumurilor au depășit termenul de serviciu stabilit. Totodată, o îmbunătățire a stării drumurilor s-a produs în anii 2010-2011 în legătură cu majorarea acumulărilor în fondul rutier (de la 241 mil. lei, în anul 2009, până la 788 mil. lei, în 2011). Însă, aceste acumulări nu sunt suficiente pentru a readuce întreaga rețea de drumuri la starea adecvată.

Și totuși, dacă în anul 2011 – 65% din drumuri se aflau în stare rea, 15% – în stare mediocră, 12% – în stare bună și doar 8% – în stare foarte bună, apoi, conform prognozei evoluției stării drumurilor naționale, în anul 2020, situația se va schimba cardinal, și anume: doar 20% din ele

vor fi în stare mediocră, iar restul 80% – în stare bună (42%) și foarte bună (38%).

Starea proastă a drumurilor din Republica Moldova are un șir de efecte adverse. Gospodăriile casnice, în special cele din zonele rurale, din cauza stării nesatisfăcătoare a rețelei de drumuri, suportă cheltuieli suplimentare semnificative pentru accesul la serviciile sociale, de sănătate și administrative, precum și la piețele de desfacere. Conform calculelor estimative, starea nesatisfăcătoare a drumurilor impune utilizatorilor cheltuieli suplimentare de circa 2,5 miliarde lei anual.

Totodată, R.Moldova nu poate să-și valorifice potențialul investițional deplin din cauza drumurilor proaste care limitează accesibilitatea la obiectele de producere, centrele culturale, turistice și piețele de desfacere. Adesea, din aceste considerente, R.Moldova este evitată ca țară-tranzit de mărfuri și pasageri.

Calitatea proastă a drumurilor din țară are un efect negativ asupra securității circulației rutiere. În anul 2015, au avut loc 2535 de accidente rutiere în urma cărora au suferit 3632 de persoane, dintre care 3334 persoane – traumați, iar 298 persoane-au decedat [5 p. 42].

Starea proastă a drumurilor are impact nefast asupra mediului înconjurător. Cheltuielile de carburanți pe drumurile în stare rea, în comparație cu starea bună a acestora, se majorează cu 20%, fapt ce contribuie la emisii suplimentare a substanțelor nocive în atmosferă. În afară de aceasta, drumurile proaste sunt o sursă suplimentară de zgomot și vibrație. De asemenea, drumurile pietruite sunt o sursă de formare a norilor de praf, ceea ce influențează negativ la dezvoltarea culturilor agricole din zona de influență a drumului.

În așa fel, putem concluziona că reabilitarea drumurilor din R.Moldova va avea un șir de impacturi benefice, contribuind la creșterea economică a țării. Având o amplasare strategică, Republica Moldova joacă un rol tot mai important în calitate de țară de frontieră între Uniunea Europeană și Europa de Est și va deveni un nod comercial al transportului din regiune, în cazul în care drumurile vor fi reabilitate și costurile de logistică vor fi mai mici decât în țările vecine.

Ținând cont că economia Republicii Moldova este bazată, în mare măsură, pe agricultură și industria produselor agricole, o infrastructură rutieră solidă, un transport rutier bine funcțional și centre logistice multimodale, acestea vor permite producătorilor agricoli să-și comercializeze producția spre piețele de desfacere locale și externe. Reabilitarea drumurilor din țară va avea impact asupra pieței forței de muncă și va contribui la dezvoltarea unor sectoare netradiționale, prestatoare de servicii, cum ar fi turismul, despre care vom relata în continuare.

Perfecționarea infrastructurii economice și sociale în țară va crea posibilitatea de dezvoltare mai intensă a **turismului rural**, fapt ce va contribui la crearea locurilor noi de muncă și îmbunătățirea stării pieței muncii din mediul rural. Turismul reprezintă un sector al economiei

naționale cu posibilități de generare a beneficiilor socio-economice și culturale pentru țară și comunitățile acesteia, inclusiv cele rurale, servind, totodată, drept catalizator pentru dezvoltarea altor sectoare ale economiei naționale. R.Moldova, ca destinație turistică, dispune de un bogat potențial pentru o dezvoltare durabilă a turismului. Produsul turistic al țării reprezintă un ansamblu complex de mediu atât natural (rezervații naturale și peisagistice, monumente ale naturii, elemente de floră și faună etc.), cât și antropic (monumente și situri arheologice, muzee, elemente de folclor și artă populară etc.).

Preferințele turiștilor străini sunt: Complexul „Orheiul Vechi”, monumentele istorice și peșterile din zonele respective, satele Trebugeni și Butuceni, în care turiștii au posibilitatea să cunoască specificul moldovenesc, locașurile de cult din raionul Călărași, mănăstirile Căpriana din raionul Strășeni, Hîncu din raionul Nisporeni, Noul Neamț din localitatea Chițcani, mănăstirea Țîpova din raionul Rezina, rezervația „Codru”, dar și vinăriile Cricova, Mileștii Mici și Purcari. Potrivit datelor statistice, în anul 2015, R.Moldova a fost vizitată și au beneficiat de serviciile agențiilor de turism 15,5 mii de turiști și excursioniști străini, inclusiv din România – 20,5%, Ucraina – 11,5%, Federația Rusă – 9,8%, Turcia – 4,6%, SUA – 4,4% Polonia – 4,1%, Germania – 3,5%, Italia – 3,4% [174, accesat 13.10.2016].

Totodată, constatăm faptul că în organizarea activităților turistice din mediul rural există mai multe deficiențe, printre care pot fi menționate: lipsa unui cadru legislativ ce ar reglementa dezvoltarea turismului rural; numărul redus al structurilor de cazare în mediul rural; nivelul insuficient de conștientizare de către autoritățile teritoriale a necesității dezvoltării turismului rural de conștientizare de către localitățile în cauză; lipsa unei pregătiri adecvate a populației din mediul rural de a primi vizitatori din țară și de peste hotare; lipsa de investiții în infrastructura rurală (canalizare, alimentarea cu apă, energie electrică, gazificare etc.) necesare turismului rural; absența unor rute rurale trasate (pentru automobiliști, cicliști, drumeți etc.); lipsa informației despre diferite evenimente culturale din mediul rural (hramul satului, sărbători tradiționale, festivaluri etc.); starea nesatisfăcătoare a căilor de acces spre obiectivele turistice amplasate în localitățile rurale [174, accesat 20.10.2016].

În scopul îmbunătățirii situației în domeniul dezvoltării turismului rural **propunem următoarele obiective principale:**

- ✓ dezvoltarea turismului rural într-un mod durabil, astfel ca acesta să genereze beneficii economice considerabile pentru țară și comunitățile ei locale, care vor consta din venituri directe, locuri noi de muncă, extinderea mediului de afaceri în localitățile respective, precum și dezvoltarea altor sectoare ale economiei locale;
- ✓ crearea noilor locuri de muncă și ameliorarea mediului de afaceri în localitățile rurale;

✓ renovarea și conservarea patrimoniului național de valoare turistică, amplasat pe teritoriul localităților respective, pentru a fi inclus în circuitul turistic;

✓ perfecționarea managementului turistic în contextul promovării turismului rural pe plan internațional;

✓ sporirea nivelului calității serviciilor turistice prestate în localitățile rurale.

Atractivitatea turistică a mediului rural poate fi amplificată prin:

✓ îmbunătățirea infrastructurii turistice;

✓ ajustarea și menținerea nivelului calității serviciilor turistice prestate vizitatorilor străini;

✓ promovarea caracteristicilor existente ale fiecărei regiuni viti-vinicole, incluse în Programul Național „Drumul Vinului în Moldova”, tradițiilor, gospodăriilor țărănești, arhitecturii tradiționale etc.;

✓ încurajarea unui parteneriat între sectorul public și cel privat;

✓ încurajarea fluxului investițiilor în întreprinderile turistice existente și cele noi;

✓ sporirea calității instruirii și diversificării domeniilor de specializare, în baza cerințelor sectorului turistic, conformate la standardele internaționale etc.

O altă componentă a infrastructurii este **aprovizionarea cu apă potabilă și canalizare**, cu gaze naturale și alte comodități.

Prezentăm tabloul asigurării populației rurale cu comodități prin intermediul-analizei comparative a localităților rurale cu cele urbane (tab. 3.7).

Tabelul 3.7. Dotarea locuințelor cu comodități după medii și ani, 2009-2015

Dotarea locuințelor cu comodități	2009		2014		2015	
	Urban	Rural	Urban	Rural	Urban	Rural
1. Iluminare electrică	100,0	99,8	100,0	99,9	100,0	99,9
2. Apeduct rețea publică	82,5	9,3	89,3	38	90,0	43,2
3. Apă caldă	64,7	12,2	72,4	23,4	75,7	26,9
4. Apă caldă sistem public	22,1	-	19,8	-	22,6	-
5. Apă caldă sistem propriu	42,6	12,1	52,6	23,3	53,1	26,9
6. Încălzire centrală	42,3	0,6	39,8	0,5	41,8	0,6
7. Sistem termic propriu de încălzire	29,1	4,2	28,9	3,3	27,6	4,5
8. Alt tip de instalație de încălzire (sobă, cămin etc.)	28,5	95,2	31,3	96,2	30,5	95,0
9. Gaze din rețea	78,7	27,5	81,6	34	85,4	37,8
10. Grup sanitar în interiorul locuinței	72,5	4,1	74,9	10,5	77,2	12,2
11. Sistem de canalizare	84,9	18,5	89,7	36	91,3	41,9
12. Sistem de canalizare public	71,8	1,4	71,9	1,7	72,1	1,7
13. Sistem de canalizare propriu	13,1	17,1	17,8	34,4	19,2	40,2
14. Baie sau duș	76,0	14,1	79,7	26,2	82,8	29,6
15. Telefon	92,8	80,6	91,2	82,9	90,0	85,0

Sursa: efectuat de autor în baza datelor BNS, 2016.

Datele din tabelul 3.7 confirmă că cel mai înalt nivel în mediul rural a fost atins de comoditățile de iluminare electrică, de care dispun absolut toate locuințele, și telefonie, la care au acces 85,0% din locuințe. Referitor la alte tipuri de comodități, între mediul rural și cel urban se marchează o diferențiere semnificativă, cu toate că comparativ cu anul 2009 în localitățile rurale s-a înregistrat o îmbunătățire relativă a situației. Spre exemplu, numărul locuințelor ce dispun de apeduct prin rețeaua publică s-a mărit, în 2015 față de 2009, cu 33,9%, fiind, totodată, de 2,1 ori mai mic în comparație cu cel al mediului urban; aprovizionarea cu apă caldă s-a mărit cu 14,7%, fiind de 2,8 ori mai mică față de mediul urban. La ora actuală, în mediul rural nu există un sistem public de aprovizionare cu apă caldă. De asemenea, este slab dezvoltat și sistemul public de canalizare de care dispun doar 1,7% de locuințe. La sate este răspândit sistemul de canalizare propriu, care a progresat cu 23,1% comparativ cu anul 2009. În general, sistemul de canalizare din mediul urban îl depășește pe cel rural de 2,2 ori iar de baie sau duș dispun 29,6% de locuințe rurale, fiind în creștere față de anul 2009 cu 12,5% și de 2,8 ori mai mic față de numărul locuințelor urbane dotate cu baie sau duș. Figura 3.19 reflectă majorarea ponderii locuințelor cu comodități în R.Moldova în perioada 2014-2015 pe medii de reședință. Așadar, mediul rural, la moment, este în inferioritate față de cel urban potrivit asigurării cu comodități, fapt ce se răsfrânge negativ asupra nivelului de trai al populației rurale și inclusiv al pieței muncii.

Un alt factor, nu mai puțin important, este **dezvoltarea capitalului uman din mediul rural**. În secolul al XXI-lea, factorul uman începe să se contureze ca cea mai importantă resursă de care dispun comunitățile sau pe care o pot perfecționa în cadrul concurenței cu alte comunități, de aceea este recunoscută și drept capital uman. Comunitățile care își transformă ~~mâna~~ forța de lucru necalificată în lucrători calificați, care promovează inovarea și spiritul întreprinzător și asigură posibilități de educație și pregătire profesională pe toată durata vieții, se bucură de un avantaj concurențial în noua ordine economică. Comunitățile, care cultivă o forță de muncă educată și bine pregătită, pot face mult mai mult pentru a-și spori avantajele competitive. Creșterea calificării resurselor umane va contribui la crearea de noi oportunități de ocupare a forței de muncă pentru zonele rurale și creșterea mobilității acestora.

Sistemul de învățământ agricol din Republica Moldova, care pregătește, preponderent, personal calificat pentru zonele rurale, este, în mare măsură, unul depășit, având în vedere planurile de învățământ, curricula, modul de instruire și predare, moștenite de la sistemul sovietic. Există o neconcordanță între calificările furnizate de sistemul de formare profesională și cerințele de piață a forței de muncă actuale, deoarece nu există nici un program de instruire pentru antreprenorii agricoli, care pot desfășura activități independente.

Similar sistemului de învățământ agricol, sistemul de cercetări agricole nu a reușit să se

debaraseze de sistemul vechi și să stabilească legături de colaborare cu sectorul privat, funcționând în relativă izolare. Prin urmare, este important să se creeze o strategie de instruire coerentă și un regim deschis de import ușor și rapid de cele mai noi tehnologii agro-alimentare, astfel, încât fermierii moldoveni să devină competitivi pe piața internațională.

Imaginea școlilor profesionale în societatea moldovenească este negativă și se reflectă în scăderea numărului de studenți. Neconcordanța între cunoștințele furnizate de sistemul de formare profesională și cerințele de pe piața forței de muncă este considerată, în prezent, drept o problemă fundamentală. Multe dintre profilurile de curs, oferite de instituțiile profesionale agricole, nu mai fac parte din cererea pieței, în timp ce acele care sunt orientate spre cererea pieței nu posedă conținut adecvat pentru a oferi absolvenților abilități și cunoștințe de care au nevoie. Ca urmare, nu se acumulează cunoștințe necesare pentru a rezolva problemele ce apar într-un mediu de afaceri în schimbare rapidă.

Lipsa unei infrastructuri moderne de postrecoltare poate fi identificată ca fiind una dintre cele mai slabe verigi ale lanțurilor de aprovizionare cu fructe și legume, coordonate pe verticală. Principalele elemente ale unui sistem de răcire – inclusiv răcire preventivă, depozitare la rece, clasificare, sortare, ambalare, transportare la rece – în mare parte lipsesc.

La fel, situația este problematică și în **sectorul de irigație** din Moldova, care se află în stare precară și împiedică dezvoltarea sectorului agricol. Accesul redus la servicii de irigare, ca urmare a deteriorării, în ultimul deceniu, a sistemelor de irigare de stat, reprezintă un impediment serios în dezvoltarea sectorului agricol, cauzând reducerea recoltelor de culturi cu mult sub potențialul de productivitate cu aplicarea irigației.

Drept urmare, **putem menționa că îmbunătățirea infrastructurii fizice va crea condiții pentru diminuarea disparităților între localități și pentru stimularea dezvoltării zonelor rurale.** Creșterea nivelului educațional și îmbunătățirea instruirii profesionale în zonele rurale va spori gradul de ocupare a populației din aceste zone. O infrastructură mai bună și un nivel educațional mai ridicat vor mări posibilitatea atragerii întreprinzătorilor în aceste zone, creând noi locuri de muncă. De asemenea, trebuie depuse eforturi în vederea îmbunătățirii infrastructurii de afaceri oferite investitorilor străini, care este încă deficitară în localitățile rurale din Moldova și constituie o barieră importantă în calea dezvoltării economice.

Un obstacol important în ameliorarea situației în localitățile rurale este **insuficiența serviciilor complementare pentru susținerea agriculturii și dezvoltării sociale** (Centre de achiziționare a producției agricole, de colectare a laptelui, de asistență zootehnică etc.). Dezvoltarea serviciilor de susținere a agriculturii în mediul rural ar putea conduce la unele dificultăți, deoarece nu toate localitățile rurale dispun de forță de muncă necesară, pregătită din

punct de vedere profesional, care ar putea activa în cadrul acestor servicii. Multe localități rurale nu dispun de forță de muncă necesară ce ar asigura dezvoltarea activităților din sfera socială. În multe localități rurale se simte o lipsă a profesorilor de școală, medicilor de familie, lucrători din domeniul instituțiilor culturale, care împiedică desfășurarea activităților din sfera socială.

În viziunea noastră, măsurile pe care le poate lua guvernul pentru îmbunătățirea competitivității țării, deși pot fi foarte benefice, acționează, de regulă, la un nivel general. Există numeroase măsuri care se pot lua la nivel local, ținând cont de diversitatea condițiilor care există în comunele respective. De multe ori, aceste măsuri se încadrează într-una din două categorii, fie investiții în infrastructură, fie programe specifice pentru a asista anumite grupuri-țintă la atingerea unor obiective sociale, educaționale, de afaceri etc. În multe situații, măsurile de intervenție la nivel local, mai aproape de oameni și de problemele lor, dau rezultate mai bune, mai rapid și mai eficiente. **Măsurile care pot fi aplicate în localitățile publice locale** în domeniul ocupării forței de muncă pot fi: informarea populației localităților rurale referitor la locurile de muncă vacante, inclusiv și din alte localități; instruirea persoanelor care doresc să inițieze o afacere; oferirea unor facilități la deschiderea noilor afaceri. **Direcțiile prioritare de dezvoltare a majorității localităților rurale**, după cum rezultă din sondaje, sunt: reparația drumurilor din localitate; gazificarea localității; construcția sau reparația apeductului; amenajarea teritoriului localității; reparația obiectelor de menire social-culturală; dezvoltarea industriei de prelucrare a producției agricole; dezvoltarea turismului rural.

3.4. Dezvoltarea parteneriatului public-privat în mediul rural

În orice stat există ramuri strategice, care reprezintă proprietate de stat. Administrarea eficientă a proprietății de stat reprezintă baza reglementării economice a țărilor dezvoltate, dar această administrare devine tot mai complicată. Întreprinderile de importanță strategică pentru economiile multor țări nu pot fi privatizate, iar în Bugetul de Stat, de obicei, nu sunt resurse financiare suficiente pentru dezvoltarea acestora. Situația în cauză poate fi soluționată prin luarea unor decizii de îmbinare a resurselor statului, cu potențialul lui de proprietate, și sfera de afaceri, care dispune de mijloace bănești pentru a investi în aceste întreprinderi. Afară de aceasta, sectorul privat poate contribui la parteneriat și cu experiența managerială. Dezvoltarea parteneriatului public-privat (PPP) reprezintă **o cale importantă de reglare a relațiilor de piață și, în primul rând, a pieței muncii din mediul rural.**

În continuare, ne vom referi la **caracteristica generală a PPP** și necesitatea implementării lui în R.Moldova. În Legea nr.179 din 10.07.2008 „Cu privire la parteneriatul public-privat” sunt

determinate principiile, formele și condițiile de inițiere și funcționare a parteneriatului public-privat în R.Moldova. Potrivit acestei legi, în relațiile de parteneriat public-privat se aplică **principiile**: egalității de tratament, imparțialității și nediscriminării; transparenței; proporționalității; echilibrului; asigurării concurenței; libertății contractului; cooperării. Parteneriatul public privat se realizează prin următoarele **forme**: contract de antrepriză/prestări de servicii; contract de administrare fiduciară; contract de locațiune/arendă; contract de concesiune; contract de societate comercială sau de societate civilă.

Parteneriatul public-privat (PPP) reprezintă o modalitate viabilă de interacțiune instituțională între stat și sfera businessului privat, de introducere a managementului privat în serviciile publice, pe calea unei legături contractuale de lungă durată între un operator privat și o autoritate publică. Implementarea mecanismului de PPP în scopul cooperării dintre domeniul public și cel privat în domeniul investițiilor în infrastructură poate fi efectuată, în special, în acele sectoare unde sunt necesare investiții majore, în funcție de importanța strategică a acestora pentru economia națională. În plan internațional, interesul pentru promovarea PPP se orientează spre trei direcții principale: realizarea de investiții în infrastructură; creșterea eficienței utilizării resurselor financiare; valorificarea comercială superioară a fondurilor investite.

PPP trebuie privit ca o opțiune viabilă printre alte modele tradiționale existente. Actualmente, situația privind asigurarea populației cu diferite tipuri de servicii, așa cum sunt serviciile comunale (apă și canalizare, energie termică, gaze și energie electrică), precum și alte servicii – transport obștesc, servicii de telecomunicații și altele, pot fi prestate populației de către parteneriatul public-privat. Cauza este că sfera dată poartă un caracter social și prezintă producerea cu un risc înalt. Factorii determinanți sunt: capacitatea de plată slabă a majorității populației la momentul dat, situarea geografică a țării, lipsa de resurse energetice proprii, precum și climatul Moldovei. Calitatea și prețurile la energia electrică și gaze naturale sunt probleme de nivel de stat, iar prestarea serviciilor de asigurare cu energie termică, de aprovizionare cu apă și de canalizare țin de competența administrației locale.

Organizarea prestării serviciilor în medicină și educație, turism și odihna copiilor și familiilor depinde de politica promovată de organele centrale și de autoritățile administrației publice locale. Chiar și în țările în care există condiții economice mai favorabile, precum, Marea Britanie, apar probleme deoarece relațiile date necesită o bază juridică solidă și un nivel înalt al culturii relațiilor dintre caracterul public al prestării acestor servicii și interesele businessului privat.

În circumstanțele date, când unele ramuri ale economiei naționale nu pot fi privatizate, a apărut ideea de formare a relațiilor de PPP. Conceptul în cauză presupune că statul, prin diferite forme, acordă unui agent economic privat dreptul de a desfășura activități economice în domeniul proprietății publice. În cazul dat, responsabilitatea completă o poartă agentul economic privat, iar rolul autorităților

administrației centrale și locale constă în supravegherea îndeplinirii obligațiilor de către agentul economic privat. Actualmente, **PPP** este atrăgător, mecanismul lui este simplu și rapid, permițând ca fondurile, care până la introducerea acestuia lucrau rău, să funcționeze eficient. În condițiile PPP, proprietarul primește pentru proprietatea sa (pe care nu o poate gestiona eficient) o anumită plată sau rentă, iar agentului economic privat îi revin veniturile obținute de la exploatarea acestei proprietăți.

Cu referire la sectorul gospodăriei comunale, în opinia noastră, nu trebuie să analizăm doar aspectul atragerii investițiilor, dar, în special, managementul eficient, deoarece în orice ramură investițiile sunt rezultatul managementului eficace. Aceasta se referă la toată sfera prestării serviciilor (în medicină, educație au fost create multe structuri private, dar calitatea serviciilor prestate lasă mult de dorit). Pentru populația noastră, cea mai dureroasă este problema funcționării complexului prestării serviciilor comunale. Organizarea și funcționarea acestui sistem este un monopol tehnologic (cu țevi de diametru mare, uzate, sistem construit încă în perioada sovietică nu numai pentru deservirea locuitorilor orașelor și asigurarea industriei). Situația actuală necesită identificarea unor noi forme de organizare a prestării acestor servicii. Problema-cheie constă în faptul, cum businessul privat poate aprecia riscurile intrării în sectorul gospodăriei comunale. În acest context, există două tipuri de riscuri: contractele între proprietar (stat) și agentul economic privat, pe de o parte, și între agentul economic privat și consumatorul serviciilor, pe de altă parte. În prezent, în țara noastră aceste tipuri de contracte nu funcționează.

Pentru implementarea practică a PPP este necesar de a recurge la modelele și principiile de funcționare ale acestora reieșind din practica mondială.

Modelul german. Acest model constă în transformarea întreprinderii municipale (din sectorul termoelectric sau din domeniul prestării serviciilor de aprovizionare cu apă și de canalizare) în societate pe acțiuni, pachetul de control sau 100% din acțiuni aparținând municipiului. În acest caz, fondatorul transmite toată infrastructura întreprinderii în calitate de parte în fondul statutar. Deci, fondurile fixe intră în fondul statutar al întreprinderii, însă, principalul proprietar rămâne administrația locală. Acest model reprezintă o evoluție față de situația actuală, oferind posibilitatea de a perfecționa relațiile prin intermediul Consiliului de directori, Adunării acționarilor etc. Neajunsul acestui model rezidă în aceea că el nu se bazează pe o activitate de antreprenariat reală și nu rezolvă problema principală – formarea unui management eficient. Controlul este exercitat de puterea locală, care nu dispune de mijloace financiare suficiente, iar businessul privat nu este interesat să investească în astfel de condiții: interesele puterii și ale businessului sunt diferite. Reprezentanții businessului așteaptă beneficii și profituri imediate, iar puterea dorește sporirea calității și accesibilității serviciilor comunale. Acest model se orientează preponderent spre finanțarea de la buget. În Germania, mijloacele financiare pentru reconstrucția și modernizarea spațiului locativ sunt oferite în calitate de granturi din Bugetul

țării sau de credite, costul cărora este foarte mic. De subliniat, însă, faptul că Germania își poate permite acest lucru, pe când Moldova – nu.

Modelul francez. Modelul dat constă în reorganizarea întreprinderilor, reprezentând o construcție a relațiilor dintre putere și business, în care se păstrează proprietatea municipală asupra obiectelor infrastructurii ingineresti, însă, gestionarea se realizează de către reprezentanții businessului pe bază de contract. Modelul în cauză a primit denumirea de francez, deoarece a fost inițiat în această țară, însă, în prezent poate fi întâlnit oriunde în lume. Acest model este preluat îndeosebi de țările în curs de dezvoltare. În cazul adoptării acestui model, poate fi scoasă de pe ordinea de zi caracteristică dureroasă: pentru poporul nostru problemă a privatizării sistemului de deservire comunală ca sistem este de importanță vitală. Modelul dat este o cale de a forma, pe bază de concurență, relații de parteneriat între business și putere. În cadrul acestui model se pot evidenția diferite forme de parteneriat. Principala caracteristică a acestuia este că puterea nu ia parte directă la gestionarea propriu-zisă, însă, prin sistemul de monitoring și prin indicii formulați ca obiectiv, supraveghează executarea de către reprezentanții businessului a obligațiilor sale, iar în caz de abatere a indicilor obținuți de la nivelurile prevăzute în contract are posibilități de a corecta situația. Considerăm că acest model va aduce investiții suficiente în sistem, va minimiza riscurile și va optimiza prețurile la serviciile sectorul dat.

Modelul britanic. Al treilea model presupune privatizarea obiectelor, adică trecerea acestora în proprietatea privată a companiei private. În domeniul aprovizionării cu apă acest sistem a fost utilizat pe larg în Marea Britanie. Esența modelului constă în privatizarea fondurilor fixe ale sferei comunale de către structurile private și scoaterea de la Administrația locală a responsabilității pentru prestarea serviciilor comunale. Reieșind din faptul că sfera serviciilor comunale reprezintă un monopol natural, tarifele la prestarea serviciilor comunale sunt reglementate de stat.

Coordonarea poate fi efectuată la nivel de municipiu, cu condiția să corespundă politicii statului în domeniul tarifelor. Modelul privind asigurarea cu apă a fost aplicat în Talin la începutul anilor '90. Funcționarea acestei întreprinderi și vânzarea ei a fost posibilă datorită stării tehnice satisfăcătoare. În Moldova acest lucru nu este posibil, deoarece fondurile fixe sunt foarte uzate. Pentru a funcționa, modelul în cauză necesită o bază juridică bine dezvoltată și o cultură înaltă a relațiilor dintre putere și societate. Selectarea partenerilor privați și încheierea contractelor de PPP trebuie să se efectueze (la toate etapele – anunțarea concursului, încheierea contractului și derularea acestuia) cu respectarea următoarelor principii:

- ✓ transparența, respectiv punerea la dispoziția tuturor celor interesați a informațiilor referitoare la aplicarea procedurii pentru atribuirea contractului de parteneriat public-privat;
- ✓ tratamentul egal, nediscriminatoriu pentru toți ofertanții, respectiv aplicarea în mod

nediscriminatoriu a criteriilor de selecție și a criteriilor pentru atribuirea contractului de parteneriat public-privat;

- ✓ respectarea programului de desfășurare a procedurii stabilită de autoritatea publică.

Procedura de selecție trebuie să se desfășoare în strictă conformitate cu programul stabilit și aprobat anterior de autoritatea publică:

- ✓ Cerințele autorității publice, orice element care poate prezenta un risc pentru proiect, precum și restricțiile pentru bunul mers al proiectului trebuie să fie clare pentru a fi bine înțelese și efectiv comunicate investitorilor;

- ✓ Pe tot parcursul procesului de evaluare, membrii comisiei de evaluare trebuie să facă dovada unei demnități morale și profesionale absolute, asumată prin declarații personale;

- ✓ Recunoașterea mutuală, adică acceptarea de către autoritatea publică a produselor și serviciilor oferite de candidații din alte state;

- ✓ Libera concurență, respectiv asigurarea condițiilor pentru ca orice candidat, să aibă dreptul de a deveni, în condițiile legii, contractant;

- ✓ Standardizarea proceselor de parteneriat, ceea ce presupune necesitatea recurgerii la „standardizare” pentru atragerea și interesarea părților (standardizarea contractelor; a sistemului de licitații; a serviciilor publice);

- ✓ Echilibrul optim între managementul financiar descentralizat și sistemul de control;

- ✓ Responsabilitatea ca bază pentru relațiile cu autoritățile bugetare;

- ✓ Asumarea diseminării depline a informațiilor, adică asigurarea accesului la informația respectivă și distribuirea acesteia.

În continuare ne vom referi la **formele PPP și posibilitatea aplicării lor în Moldova.**

În societatea contemporană sunt recunoscute câteva forme de PPP, care se diferențiază după nivelul de repartizare a riscului între parteneri, responsabilitatea investițională și responsabilitatea de management. Așadar, vom prezenta următoarele forme existente.

- ✓ *Contractul de deservire* (contractele de prestare a serviciilor publice). Scopul acestor contracte este reducerea costului serviciilor prestate de stat (municipii). Statul atrage prin concurs agenți economici cu orice formă juridică, inclusiv întreprinderi mici și mijlocii, pentru efectuarea lucrărilor în domeniul prestării serviciilor pe bază de concurență. Fiecare proiect de contract are cel puțin doi antreprenori. Această formă poate fi aplicată în R.Moldova în domeniul prestării serviciilor comunale. Contractele în cauză pot fi încheiate pentru o durată de 1-2 ani.

- ✓ *Contractul de livrare a producției pentru necesitățile statului.* Contractul de livrare a producției (efectuare a lucrărilor) pentru necesitățile statului este contractul încheiat între reprezentantul statului (grupul de lucru) și ofertantul câștigător, conform rezultatului procedurii de

livrare a producției pentru necesitățile statului, prin care furnizorul (antreprenorul) se obligă să transmită grupului de lucru pentru achiziții marfa, lucrarea, serviciul, iar grupul de lucru se obligă să le recepționeze și să plătească pentru ele prețul stabilit. Durata acestui contract poate fi diferită.

✓ *Contractul de asistență tehnică.* Contractul de asistență tehnică reprezintă un contract între administrația centrală și administrația locală cu structurile din alte state, regiuni, prin care se transmit sau se adaptează idei, know-how-uri, tehnologii sau experiența privind stimularea dezvoltării obiectului ales. Durata acestui contract poate fi diferită.

✓ *Contractul de management.* Scopul acestui tip de contract este îmbunătățirea gestionării activelor statului sau ale municipiului prin atragerea, pe bază de concurs, a unei structuri private competente. De obicei, contractul dat se încheie pentru 3-5 ani. Partenerul privat primește o plată fixă sau plata este mixtă (o plată fixă și alta în funcție de rezultatele funcționării sistemului). Toate aspectele legate de modalitatea de plată trebuie prevăzute în contract. Cât privește riscurile legate de colectarea de la consumatori a plăților pentru serviciile prestate, acestea rămân în responsabilitatea statului, la fel ca și riscurile ce țin de acoperirea investițiilor efectuate. Printre dificultățile funcționării acestei forme de parteneriat, putem menționa următoarele: în primul rând, nu există informații veridice privind starea sistemului în vederea funcționării eficiente – de aceea acest contract este o înțelegere, un compromis între ambele părți; în al doilea rând, o problemă majoră este controlul sau monitorizarea din partea statului a atingerii scopului formulat în contract.

✓ *Contractul de arendă,* ca formă incipientă de parteneriatul public-privat. Scopul contractului de arendă în sfera serviciilor comunale, precum și în prestarea serviciilor în transport constă în îmbunătățirea calității serviciilor prestate prin atragerea, în procesul de administrare a infrastructurii, pe bază de concurs, a sectorului privat, cu transferarea către acesta a riscului comercial. Operatorul privat primește de la stat, conform contractului de arendă, în administrare și deservire un complex patrimonial – obiect al infrastructurii comunale – de obicei, pentru un termen de până la 12-15 ani. În acest caz, operatorului i se transmit două din cele trei tipuri de riscuri: riscul de gestionare a infrastructurii și riscul comercial. La capitolul arendeii apare problema investițiilor: care sunt resursele și cine investește. Investițiile pot fi efectuate doar din plata pentru arendă și numai de către stat. De aici, apare o întrebare logică: cum se determină plata de arendă. De obicei, aceasta este stabilită în mărimea sumelor amortizării. Pentru Republica Moldova, metodologia calculării acestei plăți trebuie gândită bine, deoarece infrastructura este foarte uzată. În cazul nostru, s-ar putea permite ca o parte din plata pentru arendă să fie utilizată de sectorul privat pentru investiții. Aici apare problema eficacității colaborării între putere și business privind planificarea investițională. Soluția optimă este următoarea: businessul investește în reparațiile capitale și restabilirea fondurilor fixe, iar statul – în modernizarea și dezvoltarea sistemului.

✓ *Contractul de concesiune.* Conform acestei forme a parteneriatului public-privat, operatorul privat primește de la stat în folosință obiecte de infrastructură de stat sau municipale în scopul prestării serviciilor publice în calitatea prevăzută în contract. Una dintre caracteristicile principale ale contractului de concesiune este că concesionarul (businessul) își asumă anumite obligații financiare privind investirea în sistemele de infrastructură. În cazul contractului de concesiune, businessul își asumă toate cele trei riscuri: investiționale, comerciale și cele legate de gestionarea sistemului și de asigurarea funcționării acestuia. Contractul de concesiune este o formă de parteneriat public-privat care intervine când se cer investiții mari pentru modernizarea și dezvoltarea întreprinderilor. De aceea, businessul va fi interesat să investească doar atunci când, pe lângă riscurile asumate, el va fi sigur de profitul pe care îl va obține și de nivelul de recuperare a investițiilor. Din aceste considerente, acordurile de concesiune trebuie încheiate pe o perioadă de timp mai îndelungată: 10-30 de ani.

✓ *Acționarea sau participarea capitalului privat în întreprinderile de stat* (formarea întreprinderilor mixte) reprezintă activitatea comună de antreprenoriat a businessului privat cu întreprinderea de stat pe bază de contract. În acest context, este necesar de subliniat și următorul fapt: finalitatea căutării și aplicării diferitelor forme de parteneriat public-privat nu este reducerea responsabilității statului în fața societății, ci asigurarea unui parteneriat pe principii benevole, în care partenerul privat trebuie să-și păstreze caracteristicile și scopurile pe toată perioada contractului. Statul este responsabil de toate procesele economice și sociale care au loc în țară.

În continuare, vom recurge la unele **propuneri privind implementarea parteneriatului public-privat în Moldova, inclusiv în mediul rural.** Pentru a ameliora situația pieței muncii rurale este necesar de sporit atractivitatea localităților din acest mediu, în primul rând, prin dezvoltarea infrastructurii fizice și rurale, care presupune apartenența de mijloace bănești colosale și de care ele nu dispun. Considerăm că o soluție a acestei probleme este implementarea PPP, care, în prezent, este încă slab dezvoltat. Această afirmație a fost dovedită și de respondenții sondajului, efectuat de autor, din care doar 5,3% au apreciat această măsură ca fiind *eficientă*, iar restul, în proporție aproximativ egală au fost de părerea: *puțin eficientă* – 47,6% și *neeficientă* – 47,1% (vezi tab. 3.6).

Așadar, în rezultatul studierii minuțioase a *Legii cu privire la parteneriatul public-privat* remarcăm, că implementarea lui în R.Moldova poate fi efectuată pe etape.

În primul rând, este necesar de a *elabora o concepție națională privind parteneriatul public-privat*, ca modalitate viabilă de introducere a managementului privat în sectoarele serviciilor publice, infrastructură, agrement, ocrotirea sănătății și învățământ, precum și în alte sfere. Pornind de la specificul unor regiuni, se propune examinarea acestei concepții la nivel regional, în primul rând, pe cele cinci regiuni statistice ale Moldovei, propuse recent de Guvern. Această discuție ar

permite formarea opiniei publice în teritoriu și înțelegerea mai profundă a problemelor teritoriale în procesul implementării parteneriatului public-privat. Aceste mese rotunde în teritoriu pot fi efectuate în comun cu Ministerul Construcțiilor și Dezvoltării Regionale privitor la:

- starea fondurilor fixe în ramurile posibile de a fi incluse în parteneriatul public-privat;
- determinarea necesității investiționale pentru regiune, în ceea ce privește ramurile posibile de a fi incluse în parteneriatul public-privat.

În al doilea rând, desfășurarea *analizei prin prisma teritorială a potențialului de implementare a PPP în ceea ce privește:*

- starea economico-socială a teritoriului (indicatorii principali);
- politica tarifară promovată în regiune și structura tarifelor;
- nivelul calității serviciilor prestate;
- potențialul de producție a serviciilor prestate;
- specificul climatului investițional în regiune, inclusiv finanțarea din bugetul de stat;
- nivelul de pregătire a sectorului bancar.

Astfel, realizarea de către Administrația Publică Locală a acestor cerințe va permite eficientizarea meselor rotunde privind implementarea PPP.

A treia etapă necesită o *analiză din partea Administrației Publice Centrale și a Administrației Publice Locale*, în comun cu societatea civilă, a cadrului legislativ în vigoare privind prestarea serviciilor publice, oferta terenului pentru construcții, administrarea spațiului locativ și alte domenii, precum și a modalităților de implementare a formelor de PPP (arenda, concesiunea, construcția caselor prin metoda ipotecară, livrarea producției pentru necesitățile statului și altele). Aici se iau în vedere:

- nota informativă a organelor centrale responsabile pentru domeniile respective;
- practica judiciară privind actualizarea legislației în vigoare;
- informația de la organele locale privind petițiile și plângerile cetățenilor privind nerespectarea legislației în cauză.

Pe baza acestei analize vor fi formulate propuneri concrete de modificare a legislației, care trebuie, totuși, avizate prin prisma implementării legii privind PPP.

Ultima etapă prevede *instruirea funcționarilor de stat și pregătirea businessului pentru implementarea PPP*, la care se referă:

- pregătirea programelor de studii pentru toate categoriile de participanți;
- coordonarea și elaborarea graficului de organizare a seminarelor în regiuni;
- formarea grupurilor de lucru în teritoriu pentru pregătirea populației privind implementarea PPP.

Cele expuse mai sus vor permite și vor contribui la eficientizarea implementării PPP în Republica Moldova, inclusiv, în mediul rural.

3.5. Perfecționarea sistemului de remunerare și motivație a muncii

Un element de bază în relațiile de muncă din unitățile economice, inclusiv din ramura agriculturii și industriei alimentare, este problema remunerării muncii, deoarece salariul angajaților este un mijloc de existență, iar pentru majoritatea constituie unica sursă de existență. Prin acesta se subînțelege nu numai aprecierea echitabilă a muncii, ci și suficiența surselor bănești pentru supraviețuirea fizică a forței de muncă.

În perioada de tranziție a R.Moldova la economia de piață, sistemul de salarizare în sectorul real (privat) al economiei a evaluat de la reglementarea strictă de către stat până la acordarea autonomiei depline a angajatorilor, unica reglementare fiind stabilirea cuantumului minim garantat al salariului în sectorul real, celelalte reglementări având statut de recomandare.

Este cunoscut faptul că, la începutul secolului al XXI-lea, **OIM** a lansat conceptul de muncă decentă, obiectivul esențial al căruia este „asistența în găsirea și desfășurarea muncii în condiții de libertate și echitate, garanții de siguranță și securitate” [129]. Asigurarea unei munci decente presupune primirea de către angajat a unui salariu decent. Salariul decent trebuie să asigure lucrătorului independență economică, agrement, întreținerea familiei, posibilitatea de a cumpăra o locuință, investirea în propria dezvoltare. Spre regret, în Republica Moldova, salariații nu sunt asigurați cu primirea unui salariu decent, fapt atestat prin situația foarte nefavorabilă în domeniul remunerării muncii salariaților.

În sondajul realizat de autor au fost atinse unele subiecte referitoare la nivelul de trai al populației rurale, în special aprecierea stării materiale a familiei respondentului (tab. 3.8).

Tabelul 3.8. Aprecierea stării materiale a familiei respondentului

Nu ducem lipsa de bani și putem să ne permitem procurarea unui automobil, apartament ș.a.	11,6	10,1	16,9	7,7	8,7	14,4	15,2	8,4
Disponem de bani pentru un trai îndestulat, însă nu ne putem permite procurarea unui automobil, imobil ș.a.	30,5	22,7	38,3	30,3	34	29,7	24,6	34,2
Ne putem permite alimentare normală îmbrăcăminte, dar nu suntem în stare de a procura mobilier, obiecte de uz casnic de lungă durată.	25,8	27,3	22,4	27,7	30,1	24,6	28,7	21,8
Ne ajung bani pentru alimentare, dar avem dificultăți în procurarea îmbrăcăminte, medicamentelor.	20,4	23,7	12,9	24,6	15,5	22,9	17	24,3
Deseori suntem nevoiți să ne refuzăm chiar și de la produsele alimentare necesare.	11,8	16,2	9,5	9,7	11,7	8,5	14,6	11,4

Sursa: elaborat de autor în baza sondajului public efectuat în septembrie 2015-martie 2016.

În conformitate cu aprecierea stării materiale a populației în localitățile rurale, păturile sărace și mijlocii constituie 32,2% dintre locuitorii Republicii Moldova. În dependență de zonele geografice, pe primul loc se plasează zona de Nord a republicii (39,9%), după care urmează zona de Sud (34,3) și apoi zona Centrală (22,4%); stare materială medie au 30,5%. Primul loc revine zona de Centru (60,7%), locul doi – de Sud (58%) și pe locul trei se află zona de Nord (50%); acei bogați alcătuiesc 11,6% în medie pe republică, iar după regiuni în frunte se află Centrul (16,9%), după care urmează Nordul (10,1%) și apoi Sudul (7,7%). Analiza sondajului a relevat următoarele tendințe: locuitorii din zona Centru posedă o stare materială înaltă (16,9%); bărbații sunt în situație financiară mai bună (12,8%), decât femeile (10,6%); cu cât este mai înalt nivelul de educație, cu atât este mai ridicat nivelul stării materiale.

În continuare, vom analiza **nivelul de remunerare a muncii în mediul rural**, mai exact al surselor de venituri (Anexa 21), care dovedește că veniturile disponibile medii lunare pe o persoana ale localităților rurale, în anul 2015, sunt mai scăzute circa de 30,0% decât ale localităților urbane (fig. 3.16).

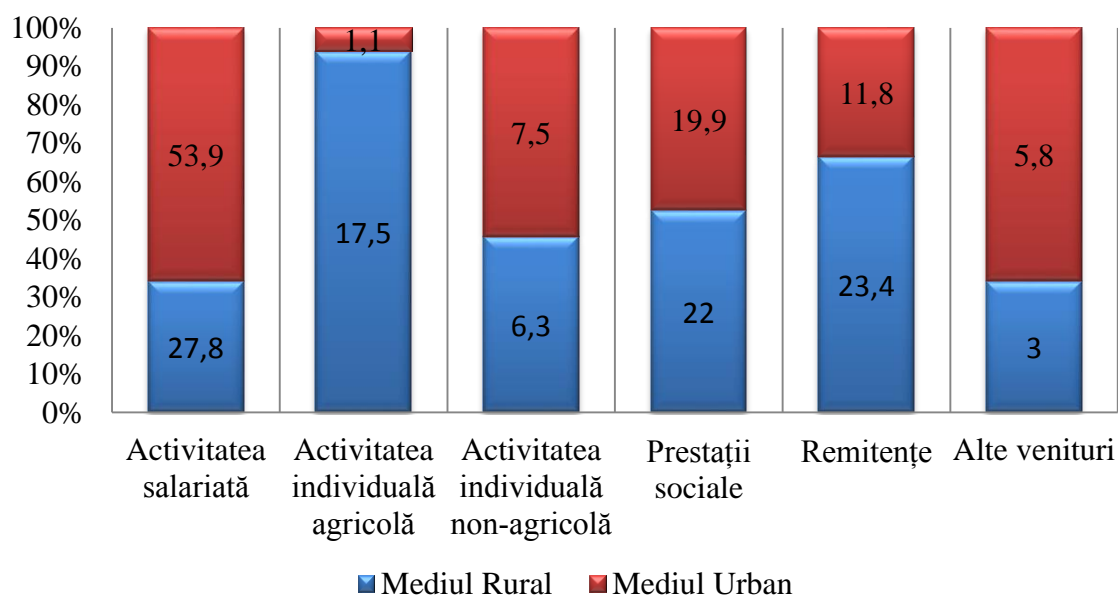

Fig. 3.16. Veniturile disponibile medii lunare, în procente, pe o persoană, după surse de venit, medii și statutul socio-economic, 2015

Sursa: elaborată de autor în baza datelor BNS, 2016.

Cea mai înaltă pondere în totalul veniturilor disponibile urbane este de 53,9% și revine activității salariate, după care urmează prestațiile sociale – 19,9%, inclusiv pensiile – 16,2%, iar în mediul rural activitatea salariată constituie doar 27,8%, activitatea individuală agricolă – 17,5%, pe când prestațiile sociale alcătuiesc 22%, inclusiv pensiile – 18,8%. În ambele sectoare, veniturile din activitatea individuală non-agricolă sunt ne semnificative.

Încă o cale de reglare a pieței muncii din mediul rural, în viziunea noastră, este *perfecționarea sistemului de motivație a muncii*. Factorul care determină motivația muncii este cel uman, nucleul în jurul căruia se determină nivelul de obținere a eficienței în procesul de muncă, acesta fiind în strânsă legătură cu nivelul de salarizare. Există mai multe forme de motivație a muncii, printre care pot fi menționate: motivația economică, profesională, socială și morală. Indiferent de formă, motivația cuprinde două aspecte: motivele și recompensele, caracterizate prin ceea ce dorim și ceea ce obținem în procesul de muncă.

Criteriile care stau la baza motivației muncii sunt: natura recompenselor, sursa care generează motivele și recompensele, gradul de implicare a cunoașterii și a afectivității. **Natura recompenselor** prevede două tipuri de motivație: motivația pozitivă, care presupune stimularea efortului sau rezultatelor prin recompensarea unor efecte pozitive înregistrate anterior; motivația negativă are în vedere sancționarea rezultatelor negative obținute. **Sursa care generează motivele și recompensele** la fel include două tipuri de motivație: motivația intrinsecă, determinată de obiective individuale pentru realizarea dorințelor și ambițiilor individului; motivația extrinsecă, bazată pe elemente din exteriorul procesului de muncă, ce determină implicarea unei persoane în această muncă. **Criteriul gradului de implicare a cunoașterii și a afectivității** reflectă: motivația cognitivă, care implică creație, cunoaștere și inovație; motivația afectivă, care presupune dorința de încadrare a individului într-un anumit nivel de performanță.

Politica motivării poate fi considerată drept element strategic în dezvoltarea afacerilor și, totodată, un factor indispensabil în construcția și estimarea transformărilor ce au loc în activitatea economică. În calitate de instrument concret de ajustare a cererii și ofertei de muncă, trebuie să răspundă concomitent și unor cerințe: în primul rând, este necesar să stimuleze creșterea productivității muncii; în al doilea rând, să fie rezultatul și, totodată, să asigure concentrarea intereselor agenților economici sau grupurilor de agenți economici, ale partenerilor sociali atât sub aspectul recompensării (participării la muncă), cât și pentru stimularea rentabilizării și sporirea producției, inclusiv a surselor necesare pentru reinvestire și dezvoltare.

Ținând cont de cerințele pieței muncii, îmbunătățirea stimulentelelor nu este altceva decât acordarea stimulentelelor salariaților și patronilor, menite să motiveze cât mai bine forța de muncă. R.Moldova promovează o politică salarială unică pe întreg teritoriul țării, indiferent de localitate (urbană sau rurală), tipul de proprietate, forma de organizare juridică a unității economice și domeniul de activitate.

Salariul mediu lunar în domeniul agriculturii, economiei vânatului și silviculturii la începutul anului 2016 a constituit 2677,1 lei (57,4% din salariul mediu lunar pe economia națională) și s-a mărit față de perioada similară a anului 2014 cu 14,1% (tab.3.9).

Tabelul 3.9. Câștigul salarial mediu lunar după grupe de activități, luni și ani

Câștigul salarial mediu lunar după grupe de activități, lei	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016
Total	3777,4	4 261,0	4 665,8
Agricultură, silvicultură și pescuit	2345,9	2 603,0	2 677,1
Industrie și construcții	4052,4	4 426,0	4 780,7
Activități de servicii	3798,6	4 328,0	4 762,9

Sursa: elaborat de autor în baza datelor BNS, accesat 22.12.16.

Datele tabelului 3.9 demonstrează, că într-adevăr salariul mediu în sectorul agrar este cel mai scăzut comparativ cu alte sectoare economice (spre exemplu, față de industrie, construcții și activități de servicii – de 1,8 ori).

Dacă examinăm mai amănunțit acest tabel, din punct de vedere teritorial, putem evidenția următoarele tendințe: cel mai înalt câștig salarial în agricultură, silvicultură și pescuit, în anul de referință, s-a constituit în zona Centru din republică; activitățile în industrie, construcții și servicii sunt mai remunerate în regiunea în zona Nord; cea mai slab remunerată, absolut în toate sferile de activitate, s-a dovedit a fi zona Sud, după care se plasează UTA Găgăuză (fig. 3.17).

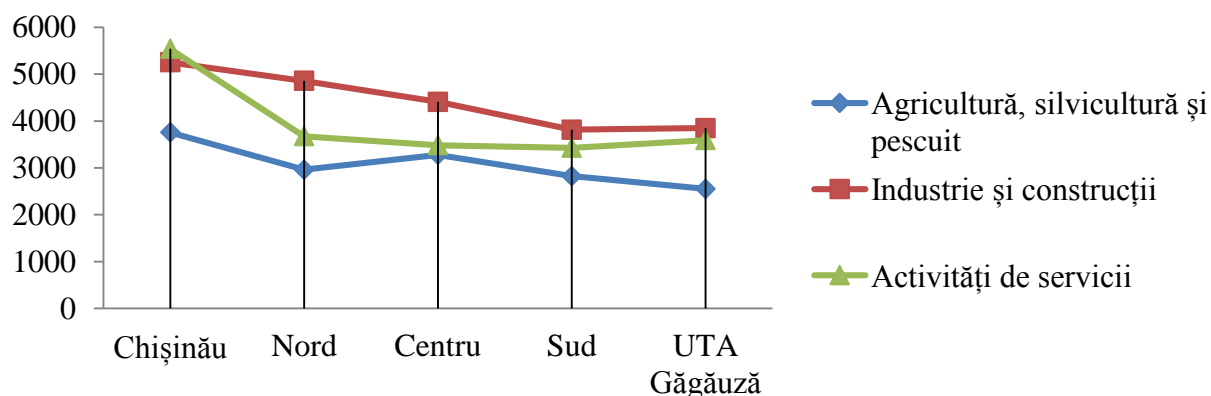

Fig. 3.17. Salariul mediu lunar pe grupe de activități și regiuni de dezvoltare, 2015

Sursa: elaborată de autor în baza datelor BNS, accesat 22.12.16.

Actualmente, în opinia noastră, **problemele principale în domeniul salarizării sunt:** restanțele esențiale ale agenților economici și sociali pentru remunerarea muncii (datoriile cu termenul de achitare expirat), care în agricultură, economia vânatului și silvicultură are cea mai mare pondere din suma tuturor datoriilor salariale; discrepanțele regionale, apărute ca rezultat al restructurării multor întreprinderi și tergiversării reformelor în sectorul agrar; existența unui număr mare de acte normative ce reglementează remunerarea muncii în ramurile economiei naționale; imperfecțiunea sistemului de salarizare, care deocamdată nu asigură corelarea optimală dintre costul muncii și nivelul de salarizare; lipsa metodologiilor și a capacităților științifice pentru evaluarea argumentată a prețului forței de muncă în diferite ramuri ale economiei naționale, inclusiv la nivel național și rural; lipsa bazei juridice pentru indexarea salariilor angajaților, în funcție de ritmul inflației.

Pornind de la faptul că îmbunătățirea nivelului de trai al populației prin majorarea salariului, care constituie sursa principală a veniturilor, reprezintă una din preocupările de bază ale Guvernului. În viziunea noastră, promovarea politicii salariale în mediul rural trebuie orientată spre realizarea următoarelor obiective: asigurarea protecției angajaților cu nivel scăzut de venituri; sporirea nivelului garanțiilor minime de stat în domeniul salarizării; perfecționarea cadrului legislativ și normativ pentru remunerarea muncii lucrătorilor din sectorul bugetar; depășirea treptată a diferențierii în remunerarea muncii angajaților din sfera bugetară și sectorul real al economiei. Perfecționarea remunerării muncii prezintă o direcție principală în creșterea economică a sectorului agrar prin sporirea productivității muncii a muncitorilor angajați în câmpul muncii. În prezent, nivelul remunerării muncii în agricultură este cel mai jos în comparație cu alte ramuri.

În continuare, recurgem la **analiza bugetelor gospodăriilor casnice**, care dovedesc cele relatate. **Cheltuielile de consum ale gospodăriei** reprezintă totalitatea cheltuielilor curente pentru produse alimentare, nealimentare și servicii. Structura acestor cheltuieli este reflectată în tabelul 3.10, care reflectă faptul că cea mai înaltă pondere a cheltuielilor, atât în mediul rural, cât și cel urban, aparține produselor alimentare, și anume: 44,8% și 39,6% corespunzător, ele fiind în creștere cu 2,7 și 1,5 puncte față de anul 2009. Cheltuielile menționate în mediul rural sunt mai mari (cu 5,2 puncte) decât cele din mediul urban. Este cunoscut faptul, că cu cât este mai înaltă ponderea cheltuielilor pentru produsele alimentare în totalul cheltuielilor, cu atât este mai scăzut nivelul de trai al populației. Acest fapt este confirmat și de ponderea foarte mică a cheltuielilor destinate instruirii, care se află la nivelul doar de 0,7%.

Tabelul 3.10. Structura cheltuielilor de consum ale gospodăriilor casnice (GC), pe medii, %

Structura cheltuielilor de consum ale GC	2009			2015		
	Total	Urban	Rural	Total	Urban	Rural
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>din care, pentru:</i>						
produse alimentare	40,8	38,1	43,8	42,1	39,6	44,8
băuturi alcoolice, tutun	1,8	1,5	2,2	1,4	1,3	1,6
îmbrăcăminte, încălțăminte	12,3	11,6	13,0	11,2	10,5	12,0
întreținerea locuinței	16,2	15,6	16,8	17,9	18,7	17,0
dotarea locuinței	3,9	3,6	4,3	3,9	3,6	4,3
îngrijire medicală și sănătate	6,2	6,3	6,1	6,5	6,4	6,6
transport	4,7	5,4	3,9	4,5	5,0	4,1
comunicații	5,0	5,5	4,4	4,3	4,6	4,0
învățământ	0,5	0,7	0,3	0,7	0,7	0,6
hoteluri, restaurante, cafenele etc.	2,5	3,7	1,1	1,7	2,9	0,5
diverse	4,1	4,9	3,3	4,4	4,8	4,0

Sursa: elaborat de autor în baza datelor BNS, accesat 22.12.16.

Gospodăriile casnice din mediul urban au înregistrat, în ultimii ani, o creștere semnificativă în nivelul de dotare cu bunuri de folosință îndelungată, comparativ cu gospodăriile din mediul rural (tab. 3.11).

Tabelul 3.11. Dotarea gospodăriilor casnice cu bunuri de folosință îndelungată

Bunurile de folosință îndelungată	2009, %			2015, %		
	Total	Urban	Rural	Total	Urban	Rural
Televizoare	93,0	96,1	90,5	96,5	97,7	95,6
Frigidere, congelatoare	82,9	92,2	75,5	93,0	97,9	89,0
Computere	18,5	32,8	7,2	47,0	59,9	36,6
Mașini mecanice de spălat rufe	34,3	23,8	42,5	28,5	14,3	39,9
Mașini automate de spălat rufe	29,8	53,1	11,5	50,1	75,0	30,2
Aspiratoare de praf	46,7	67,1	30,6	57,5	76,2	42,6
Autoturisme	19,6	22,3	17,5	22,2	24,0	20,8

Sursa: elaborat de autor în baza datelor BNS, accesat 22.12.16.

Strategia de Dezvoltare a agriculturii și mediului rural în perioada 2014-2020 își propune să atingă o viziune bazată pe coerența între agricultură, mediu și dezvoltare rurală, ce reprezintă probleme de ordin economic, de mediu și social. Viziunea este următoarea: „Un sector agro-business competitiv va contribui ca mediul rural din Republica Moldova să devină unul atractiv pentru muncă și trai, dispunând de infrastructura necesară. Agricultură și mediul rural vor furniza bunuri și servicii, totodată, conservând biodiversitatea, valorile culturale și tradiționale pentru generațiile viitoare” [27].

Scopul principal al Strategiei se bazează pe obținerea unei sinergii între domeniile economic, de mediu și social ce constă în sporirea competitivității sectorului agro-alimentar prin intermediul unei restructurări și modernizări ample și a îmbunătățirii calității vieții și a muncii în mediul rural prin realizarea unei sinergii între activitățile agro-alimentare și mediul natural. Întru atingerea scopului nominalizat, propunem realizarea următoarelor măsuri, care au fost acceptate de Strategia în cauză:

a) Sporirea investițiilor în infrastructura fizică și de servicii din mediul rural. Este necesar un sprijin pentru îmbunătățirea infrastructurii și serviciilor rurale fizice, de a investi în renovarea și reconstrucția sistemelor de alimentare și canalizare, energie electrică și drumuri locale. O astfel de evoluție ar crește, cu siguranță, nivelul de trai din mediul rural și ar spori accesul la mai multe piețe (locale, urbane, de muncă etc). Infrastructura modernă este, de asemenea, una dintre cele mai importante premise pentru continuarea investițiilor de capital.

b) Lărgirea oportunităților de ocupare a forței de muncă în domeniul neagricol și sporirea veniturilor în mediul rural. Este nevoie de sprijin pentru crearea oportunităților de angajare în sfera neagricolă din mediul rural. Acestea ar putea lua forma de sprijin pentru crearea și dezvoltarea

serviciilor în agroturism sau microîntreprinderi neagricole în scopul producerii și furnizării unor servicii în mediul rural și sprijinirea întreprinderilor mici și mijlocii deja existente în vederea creșterii capacității de afaceri a acestora.

c) Stimularea implicării comunității locale în dezvoltarea rurală. Implicarea comunității locale este esențială în crearea de stimulente pentru locuitorii din mediul rural de a contribui la bunăstarea societății lor. Pentru a permite populației locale să-și exprime opinia referitor la modalitatea în care doresc să dezvolte condițiile lor de trai este nevoie de sprijin în acest sens. Un moment foarte important este sporirea atractivității zonelor rurale prin îmbunătățirea aspectelor sociale și culturale la nivel local și dezvoltarea infrastructurii de servicii pentru comunitățile rurale.

Astfel, pentru îmbunătățirea condițiilor de viață și de muncă ale locuitorilor din mediul rural este necesar de reformat principiile ce stau la baza politicii salariale în Republica Moldova în așa fel, încât lucrătorii să primească salarii echitabile pentru munca prestată, care să le asigure un nivel de trai decent. Un salariu minim care ar asigura subzistența nu mai este o opțiune și nu mai poate fi acceptat de sindicatele-membre ale CNSM, deoarece se atestă imperfecțiuni în cadrul legislativ și normativ referitor la salarizare, se mențin datorii la plata salariului [28].

CNSM consideră politica salarială drept un instrument principal de motivare a muncii și de creștere a eficienței investițiilor în capitalul uman. Astfel, aderăm la măsurile propuse de CNSM referitor la perfecționarea sistemului de remunerare și motivație a muncii, precum: indexarea salariului minim, salariului pentru categoria I-a de salarizare și a cuantumului minim garantat al salariului în sectorul real, în funcție de evoluția indicilor prețurilor de consum, productivitatea muncii, dezvoltarea economică și egalarea acestora cu valoarea minimului de existență; îmbunătățirea cadrului legislativ și, implicit, a nivelului de salarizare; elaborarea și implementarea criteriilor-tip de evaluare a performanțelor profesionale individuale, utilizate în sistemele netarifare de salarizare; implementarea noului sistem de salarizare a funcționarilor publici în funcție de competență, responsabilitate și performanțe; elaborarea și adoptarea unui nou sistem de plată a muncii angajaților din instituțiile medico-sanitare publice în funcție de costul real al forței de muncă; perfecționarea legislației în domeniul salarizării în vederea diminuării practicii achitării salariilor „în plic” și utilizării muncii „la negru”; majorarea sporurilor la salariu pentru munca prestată în condiții nefavorabile, pornind de la salariul pentru categoria I-a de salarizare/calificare; elaborarea și implementarea normelor unice și normelor-tip de muncă (interramurale, ramurale, profesionale etc.); elaborarea unei metodologii de estimare a costului forței de muncă și ponderii acesteia în costul final al mărfurilor și serviciilor; lichidarea datoriilor la plata salariilor și asigurarea plății la timp a salariului, inclusiv în cazul blocării conturilor întreprinderilor de către instanțele judecătorești.

În viziunea noastră, scopurile menționate necesită o realizare în timpul cât mai apropiat, deoarece doar în acest caz, cu adevărat, se va îmbunătăți nivelul de trai al populației țării, inclusiv al populației rurale, se va micșora numărul de emigranți și, în fine, se va ameliora situația pe piața muncii din mediul rural și va avea loc prosperarea țării.

3.6. Concluzii la capitolul 3

La finele acestui capitol formulăm următoarele concluzii:

1. Elaborarea și argumentarea modelului econometric privind caracteristica, modelarea și previziunea evoluției forței de muncă din mediul rural al R.Moldova pe termen mediu;

2. Dezvoltarea micului business în mediul rural reprezintă o cale prioritară de reglare a pieței muncii, care contribuie direct la crearea noilor locuri de muncă în localitățile rurale. Actualmente, în mediul rural activează mai puțin de o treime din totalul întreprinderilor micului business. În baza cercetărilor sociologice au fost evidențiate obstacolele birocratice, care împiedică dezvoltarea micului business în mediul rural;

3. O altă cale prioritară de reglare a pieței muncii din mediul rural este dezvoltarea infrastructurii economice și sociale. Astfel, în lucrare a fost analizată situația agravată a infrastructurii de transport și drumuri, a turismului rural, a aprovizionării populației rurale cu apă potabilă, canalizare, gaze naturale, cât și a dezvoltării insuficiente a infrastructurii sociale;

4. Dezvoltarea parteneriatului public-privat în mediul rural este o prioritate vădită în reglarea pieței muncii și crearea noilor locuri de muncă în localitățile sătești. În acest context, au fost analizate formele, condițiile de creare și modelele de funcționare a parteneriatului public-privat în diferite țări și posibilitatea aplicării lor în mediul rural al R.Moldova;

5. Sistemul de remunerare și motivație a muncii, de asemenea, este o cale prioritară de reglare a pieței muncii. În baza sondajului, a fost analizată situația nefavorabilă în domeniul remunerării muncii salariaților din mediul rural al R.Moldova și gradul insuficient de motivație a angajaților în activitatea de muncă, sunt formulate unele propuneri de ameliorare a situației din aceste domenii,

6. Pentru Republica Moldova migrația unei părți din totalul forței de muncă rurale are implicații majore (pozitive și negative), deoarece modifică numărul și structura forței de muncă, influențează consumul și investițiile în economia țării, precum și comportamentul membrilor GC rurale pe piața muncii.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În rezultatul cercetării situației actuale a pieței muncii din mediul rural al Republicii Moldova și a mecanismelor ei de reglare, au fost obținute următoarele **rezultate**:

1. Argumentarea problemei științifice importante soluționate, care constă în fundamentarea teoretico-conceptuală și metodologică a specificului mecanismelor de funcționare, a metodelor și a politicilor strategice de reglare a pieței muncii în mediul rural al R.Moldova și implementarea lor în practică [48, p. 59-69].

2. Evidențierea și analiza principalelor modele de reglare a pieței muncii și elaborarea unui model nou pentru Republica Moldova [61, p.173-176].

3. Identificarea caracteristicilor specifice ale pieței muncii din mediul rural cu influență negativă asupra coraportului dintre cerere și ofertă pe piața muncii din Republica Moldova [54, p. 478-479]; [55, p.152-155]; [134, p.174-179].

4. Analiza structurii ocupaționale a populației rurale, care reflectă nivelul redus al indicatorilor ocupaționali: rata de ocupare a populației apte de muncă, politicile guvernamentale limitate de susținere a ocupării populației rurale, a micului business ca sursă de creare a noilor locuri de muncă, impedimentele economico-financiare și administrative, care influențează negativ asupra pieței muncii rurale [60, p. 168-173]; [144, p. 58-63].

5. Mobilitatea teritorială a forței de muncă din mediul rural în cel urban și în străinătate a devenit o tendință permanentă, fiind cauzată, după cum rezultă din datele sondajului, de condițiile negative de angajare în mediul rural [49, p.378-382]; [50, p. 230-232]; [58, p. 371-376]; [135, p. 93-97].

6. Prețul muncii (salariul) în mediul rural, deși a avut loc o majorare semnificativă în anii de referință, încă nu acoperă cheltuielile pentru recuperarea forței de muncă, fiind cel mai scăzut nivel de salarizare, constituind doar 66,2% din salariul mediu pe țară [55, p.152-155]; [135, p.174-179].

7. Determinarea, în baza cercetării sociologice, a neconcordanței dintre orientarea profesională în sistemul de învățământ și cerințele pieței muncii, în special în mediul rural [43, p. 39-56].

8. Stabilirea coraportului dintre cerere și ofertă pe piața muncii din mediul rural al Republicii Moldova, bazat pe datele sondajului efectuat de autor [56, p.83-88]; [59, p.76-85].

9. Elaborarea modelului econometric privind caracteristica, modelarea și previziunea evoluției forței de muncă în mediul rural al Republicii Moldova pe termen mediu [în tipar].

10. Determinarea rolului parteneriatului public-privat în dezvoltarea pieței muncii

în mediul rural. Au fost analizate modelele PPP și etapele posibile de implementare a acestora în R.Moldova [57, p. 238-240].

11. Determinarea și argumentarea căilor prioritare de reglare a pieței muncii din mediul rural al Republicii Moldova [137, p. 49-55]; [138, p. 85-95].

Rezultatele obținute în urma cercetării, cât și informațiile acumulate din sondajul efectuat în domeniul temei de cercetare permit să formulăm următoarele propuneri și recomandări:

1. Pentru ameliorarea situației demografice din Republica Moldova, care influențează direct piața muncii, se propun **Ministerului Sănătății Muncii și Protecției Sociale** următoarele **recomandări**: îmbunătățirea calității serviciilor medicale prestate femeilor gravide, nou-născuților și copiilor de vârstă fragedă; majorarea esențială a indemnizației unice pentru nașterea copilului; majorarea indemnizațiilor pentru creșterea copilului până la 14 ani.

2. În scopul îmbunătățirii funcționării normale a pieței muncii din mediul rural propunem **Agenciei Naționale pentru ocuparea Forței de Muncă** unele măsuri de perfecționare a serviciilor de mediere a pieței muncii, printre care sunt: informarea mai amplă a populației rurale privind locurile de muncă libere și condițiile de ocupare; stimularea ocupării persoanelor din categoriile defavorizate ale populației rurale; organizarea lucrărilor publice remunerate, în special pentru șomeri; elaborarea politicilor strategice de ocupare a populației rurale atât la nivel central, cât și la nivel local.

3. În scopul ajustării ofertei de muncă la cererea pieței de muncă din mediul rural, propunem pentru **Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului** următoarele **recomandări**: elaborarea unor strategii, care ar determina cerințele agenților economici în anumite specialități și ofertele sistemului de învățământ orientate spre acoperirea acestor cerințe ale pieței muncii din mediul rural; acordarea de facilități (fiscale sau de contribuții la asigurări sociale) întreprinderilor care organizează practica studenților; implementarea în mediul rural a modelului bazat pe cererea forței de muncă pentru profesiile muncitorești.

4. În scopul reglementării fenomenului de emigrare a populației rurale, care are impact negativ asupra pieței muncii, se propun **Ministerului Economiei și Infrastructurii, cât și Agenciei Naționale pentru ocuparea Forței de Muncă** următoarele **măsuri**: instituirea unui control eficient și de coordonare a activităților agențiilor private de ocupare a forței de muncă peste hotare; perfecționarea actelor normative în domeniul protecției sociale a lucrătorilor migranți; crearea condițiilor favorabile pentru angajarea emigranților reîntorși din străinătate; extinderea activităților de încheiere a acordurilor cu țările străine în domeniul angajării legale și protecției sociale a emigranților.

5. Elaborarea de către Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, în colaborare cu întreprinderile respective, a politicilor de orientare profesională în corespundere cu cerințele pieței muncii, care prevăd: încurajarea elevilor de a obține pe tot parcursul ciclului gimnazial o anumită profesie de calitate solicitată de pe piața muncii; formarea forței de muncă calificată necesară pentru piața muncii din mediul rural în îmbinarea pregătirii teoretice (în cadrul școlii) și practice (în cadrul întreprinderii);

6. În domeniul reglării pieței muncii din mediul rural se propun următoarele **recomandări Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului, cât și organelor administrării publice locale:** crearea întreprinderilor agricole de dimensiuni optime; implementarea standardelor europene de calitate și sortiment al produselor; dezvoltarea activităților neagricole în spațiul rural; asigurarea suportului tehnic și financiar din partea donatorilor internaționali; dezvoltarea afacerilor de familie, care ar genera crearea noilor locuri de muncă și ar reduce substanțial emigrarea forței de muncă; implementarea parteneriatului public-privat în mediul rural;

7. În vederea susținerii de către Ministerul Finanțelor, cât și a organelor administrației publice locale a persoanelor din localitățile rurale, în special a celor tinere, care doresc să inițieze o nouă afacere, se propune: scutirea de la plata impozitului pe venit pentru primii trei ani de activitate sau prin reducerea plății de arendă; organizarea activităților de instruire/consultanță în domeniul inițierii și conducerii unei afaceri; dezvoltarea învățământului liceal agricol în localitățile rurale, care le-ar permite absolvenților să se încadreze nemijlocit în activitatea profesională; stimularea activităților de inițiere a unei afaceri în sectorul neagricol din localitățile rurale.

BIBLIOGRAFIE

I. Legi, Hotărâri

1. Constituția Republicii Moldova. Chișinău, 1994.
2. Codul muncii (Legea nr.154 din 28.03.2003). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 30.07.2004, nr. 125-129 (1479-1483).
3. Codul educației al RM. Nr. 152 din 17.07.2014. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 24.10.2014, nr. 319-324.
4. Legea cu privire la ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă. Nr. 102-XV din 13.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 15.04.2003, nr. 70-72.
5. Legea Republicii Moldova nr.1432-XIV din 28 decembrie 2000 privind modul de stabilire și reexaminare a salariului minim. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 021, art.79.
6. Legea nr. 179 din 10.07.2008. Cu privire la parteneriatul public-privat. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.165-166, art. 605.
7. Legea învățământului. Nr. 547-XIII din 21.07.1995. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 09.11.1995, nr. 62-63.
8. Legea salarizării nr. 847-XV din 14 februarie 2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 50-52, art. 336.
9. Legea voluntariatului. Nr.121 din 18.06.2010. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 24.09.2010, nr. 179-181.
10. Legea cu privire la prioritatea dezvoltării sociale a satului și a complexului agroindustrial în economia națională a Republicii Moldova. Nr. 506 din 15.02.1991. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 15.02.1991, nr. 005.
11. Legea cu privire la antreprenoriat și întreprinderi. Nr. 845 din 03.01.1992. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 28.02.1994, nr. 2.
12. Hotărârea Guvernului nr. 862 din 14.07.2003 pentru aprobarea procedurilor privind accesul la măsurile de ocupare a forței de muncă. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 155-158/911 din 25.07.2003.
13. Hotărârea Guvernului nr. 1121 din 14.10.2004 pentru aprobarea procedurii de antrenare a șomerilor la lucrările publice. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 199-204/1369 din 05.11.2004.
14. Hotărârea Guvernului nr. 242 din 01.03.05 cu privire la aprobarea Programului Național "Satul Moldovenesc" (2005-2015). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 071 din 20.05.2005, art. 471.

15. Hotărîrea Guvernului nr. 972 din 18.10.2010. „Cu privire la programul investițional „PARE 1+1”. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 211-212/1091.
16. Hotărîrea Guvernului nr. 165 din 09.03.2010. „Cu privire la cuantumul minim garantat al salariului în sectorul real”. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 12.03.2010, nr. 35.
17. Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova nr. 299 din 23 aprilie 2014 cu privire la modificarea punctului 1 din Hotărîrea Guvernului nr. 165 din 9 martie 2010 („Cu privire la cuantumul minim garantat al salariului în sectorul real”, cu modificările și completările ulterioare, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 35, art. 219). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr. 99-102, art. 317.
18. Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova nr. 685 din 13.09.2012 cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 198-204/740 din 21.09.12.
19. Hotărîrea Guvernului nr. 135 din 24.02.2014. „Cu privire la aprobarea modului de repartizare a mijloacelor fondului de subvenționare a producătorilor agricoli pentru anul 2014”. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 28.02.2014, nr. 49-52.
20. Hotărîrea Guvernului nr. 879 din 23.12.2015. „Cu privire la aprobarea cuantumului salariului mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul 2016”. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 25.12.2015, nr. 347-360, art. nr. 980.
21. Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020” (Hotărîrea Guvernului nr. 944 din 14.11.2014). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 21.11.2014, nr. 345-351 din 14.11.2014.
22. Strategia de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020, <http://particip.gov.md/proiectview.php?l=ro&idd=278>.
23. Strategia Națională de dezvoltare durabilă a complexului agroindustrial al Republicii Moldova (2008-2015) (Hotărîrea Guvernului nr. 282 din 11.03.2008). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 21.03.2008, nr. 57-60.
24. Strategia Națională privind politicile de ocupare a forței de muncă, pe anii 2007-2015 (SNPOFM), (Hotărîrea Guvernului nr. 605 din 31.05.2007). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 15.06.2007, nr. 82-85.
25. Educația – 2020. Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014–2020 (Hotărîrea Guvernului nr. 944 din 14.11.2014). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 21.11.2014, nr. 345-351.
26. Moldova 2020: Strategia națională de dezvoltare: 7 soluții pentru creșterea economică și reducerea sărăciei (Legea Nr. 166 din 11.07.2012). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 30.11.2012, nr. 245-247.

27. Strategia de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural din Moldova 2014-2020. (Hotărîrea Guvernului nr. 409 din 04.06.2014). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 10.06.2014, nr. 152.
28. Strategia Confederației Naționale a Sindicatelor din Moldova (2012-2017). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 07.06.2012.
29. Strategia Națională de dezvoltare regională 2016-2020. Chișinău, 2015.
30. Strategia de dezvoltare a serviciilor de extensiune rurală pentru anii 2012- 2022 (Aprobată prin Hotărîrea Guvernului nr. 486 din 5 iulie 2012).

II. Monografii, studii, articole

31. Agenția pentru dezvoltare regională Vest. Planul de dezvoltare regională 2007-2013 regiunea Vest. http://www.adrvest.ro/attach_files/Capitolul_VI_Spatiul_rural.pdf. (accesat 12.08.2016).
32. Anuarul statistic al Republicii Moldova. Ediția 2015, plasat pe pagina web. - 566 p.
33. Bajura T. Tendințele macroeconomice moderne privind dezvoltarea sectorului agro-alimentar al Republicii Moldova. În: Economie și sociologie, nr.1, 2013. - p. 37-48.
34. Băcescu M., Băcescu-Cărbunaru A. Macroeconomie și politici macroeconomice. București: ALL Educațional, 1998. - 894 p.
35. Bîrcă A. Necesitatea elaborării și implementării structurilor salariale în vederea asigurării motivației angajaților. În: Conferința științifică internațională „Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii” (28-29 septembrie 2012). Chișinău, 2012, Vol. 1, p. 220-224.
36. Bold I., Buciuman E., Draghici M. Spațiul rural: definire, organizare, dezvoltare. Timișoara: Mirton, 2003. - 1100 p.
37. Botezatu A. Valorificarea potențialului turistic al satului moldovenesc. În: Economica, 2011, Nr. 41-45.
38. Buciuceanu-Vrabie M. Copiii rămași singuri acasă în urma migrației părinților: riscuri și realități. În: Revistă de filozofie, sociologie și științe politice, 2011, Nr. 13, p. 169-177.
39. Cadrul național strategic pentru dezvoltarea durabilă a sectorului agroalimentar și a spațiului rural în perioada 2014-2020-2030, România. <http://www.presidency.ro/static/Cadrul%20National%20Strategic%20Rural.pdf> (accesat 22.05.2016).
40. Cartea Albă a Comisiei Europene: un nou elan pentru tineretul european. <http://mts.ro/wp-content/uploads/2013/09/Cartea-Alba-a-Tinerilor-a-Comisiei-Europene.pdf> (accesat 22.05.2016).
41. Caun V., Chiriac L. Spațiul rural în viziunea de marketing. În: Conf. șt. intern. „Republica Moldova: 20 de ani de reforme economice” (23-24 septembrie 2011), Chișinău, 2011, Vol. I, p. 57-60.

42. Caușan C., Cojuhari A. Corelarea dintre sistemul de educație a tineretului și piața muncii în Republica Moldova. În: *Economie și Sociologie*, 2013, Nr. 4, p. 78-85.
43. Caușan C.S., Dorofeeva L.V. Accesul tinerilor din mediul rural la formarea profesională și la un mod de viață sănătos în concensiunea integrării europene. Jean Monnet Publication, Acad. De Studii Econ. din Moldova. „EU – a space of opportunities and challenges”, 28 april 2017 / sci. com.: Boris Chistruga org. com. Rodica Crudu. – Chișinău: S.n., 2017, p. 39-56.
44. Cheianu-Andrei D. ș.a. Necesitățile specifice ale copiilor și vârstnicilor lăsați fără îngrijirea membrilor de familie plecați la muncă peste hotare. Chișinău, 2011. - 251 p.
45. Chiriac L., Caun V. Marketingul rural și atractivitatea investițională a localității. Chișinău: Editura ASEM, 2013. - 190 p.
46. Chis C. Concept de măsuri integrate de combatere a șomajului. Timișoara, 2012. - 374 p.
47. Chiș Dorina. Contribuții privind îmbunătățirea parteneriatului public-privat. Maramureș, 2014.
48. Cojuhari A., Dorofeev L. Aspecte conceptuale privind piața muncii și reflectarea lor în Republica Moldova. În: *Economica*, 2014, Nr. 3, p. 59-69.
49. Cojuhari A, Caușan C, Dorofeev L. Cauzele și consecințele migrării populației rurale din Republica Moldova. Conferința Tehnico-științifică a Colaboratorilor, Doctoranzilor și Studenților, 20-21 octombrie 2014. Universitatea Tehnică a Moldovei. – Chișinău: Tehnica-UTM, 2016. - p. 378-382, (0,42 c.a.). ISBN 978-9975-45-442-1.
50. Cojuhari A., Dorofeeva L. Impactul emigrării forței de muncă din Republica Moldova și consecințele ei. Conferința Tehnico-științifică a Colaboratorilor, Doctoranzilor și studenților, 15-23 noiembr. / univ. Tehn. a Moldovei. – Chișinău: Tehnica-UTM, 2014., p. 230-232.
51. Cojuhari A., Childescu V. Teorie Economică. Chișinău, 2012. - 416 p.
52. Dicționar de științe economice. Chișinău: Editura ARC, 2006. - 1023 p.
53. Dona I. Economie rurală. București: Editura Economică, 2000. - 495 p.
54. Dorofeeva L. Piața muncii și specificul ei în mediul rural. Conferința Tehnico-științifică a Colaboratorilor, Doctoranzilor și studenților, 15-17 noiembr. / univ. Tehn. a Moldovei.- Chișinău: Tehnica-UTM, 2013., p. 478-479.
55. Dorofeeva Liubovi, Piața muncii și specificul ei în mediul rural. Revista „Вестник Приднестровского университета”, nr. 3(45) / 2013, c.152 – 155, (0,32 c.a.). ISSN 1857-1174.
56. Dorofeeva L. Corelarea cererii și ofertei pe piața muncii din Republica Moldova. În: *Meridianul Ingineresc*, 2014, Nr.3, p. 83-88.
57. Dorofeeva L. Sporirea competitivității localităților rurale ca mijloc de îmbunătățire a pieței muncii în mediul rural. Conferința Tehnico-științifică a Colaboratorilor, Doctoranzilor și studenților, 15-23 noiembr. / univ. Tehn. a Moldovei. – Chișinău: Tehnica-UTM, 2014., p. 238-240.

58. Dorofeeva L., Caușan C. Rata insuficientă de ocupare – principala cauză a emigrării populației din mediul rural. În: **Conferința Tehnico-științifică a Colaboratorilor, Doctoranzilor și Studenților, 20-21 octombrie 2014.** Universitatea Tehnică. a Moldovei. – Chișinău: Tehnica-UTM, 2015. - p. 371-376.
59. Дорофеева Л.В. Corelarea cererii și ofertei pe piața muncii din Republica Moldova. Международная Научно-Практическая Конференция / Роль современной науки в формировании гражданского общества. – Тирасполь. – 2016. – с. 76-85 (0,75 с.а.). ISBN 978-9975-3146-8-8.
60. Dorofeeva L.V., Caușan C.S. Analiza structurii pieței muncii din Republica Moldova. Сборник научных трудов Международной научно-практической конференции / отв. ред.: Згурян М.А. – Тирасполь, ТФ МАЭП, 2018. – стр. 168-173.
61. Dorofeeva L.V. Piața muncii și modelele ei de reglare. Сборник научных трудов Международной научно-практической конференции / отв. ред.: Згурян М.А. – Тирасполь, ТФ МАЭП, 2018. – стр. 173-176.
62. Dumbrava V., Zahiu L. Managementul resurselor umane în agricultură. București : ASE, 2005. - 204 p.
63. Evaluarea situației privind agricultura și dezvoltarea rurală în țările parteneriatului estic. RM. Programul de vecinătate al UE. <http://www.fao.org/docrep/field/009/aq675ro/aq675ro.pdf>.
64. Evoluția demografică a Republicii Moldova. Chișinău : ASEM, 2014. - 210 p.
65. Evoluția demografică și politica securității demografice: Conf. șt. intern. (22-23 aprilie 2010). Chișinău: ASEM, 2010. - 339 p.
66. Forța de muncă în mediul rural. Contribuții exploratorii. Raport de cercetare. Dragoș Paul Aligică și Aura Matei (coord.). România, 2011.
67. Forța de muncă în Republica Moldova: ocupare și șomaj, 2015. Chișinău, 2016. -165p.
68. Ghid legislativ în domeniul activității antreprenoriale. Chișinău, 2009. - 165 p.
69. Gorobievski S. Antreprenoriatul: aspecte fundamentale manageriale. Chișinău, 2009.-326 p.
70. Gorobievski S. Managementul calității vieții și migrarea populației din Republica Moldova. În.: Republica Moldova: Provocările migrației./ Acad. de Științe a Moldovei; coord.: V. Moraru. Ch.: ÎEP Știința, 2010, p. 39-48 (148 p.) ISBN 978-9975-67-745-5.
71. Hîrbu E. Activitatea economică a populației rurale din Republica Moldova. În: Conf. șt. intern. „Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii” (24-25 septembrie 2010). Chișinău, 2011, Vol. 1, p. 364-372.
72. Hîrbu E., Vasilovchi D., Precup G., Bulat V. Studiul situațional al forței de muncă în mediul rural, inclusiv prin prisma de gen. Chișinău, 2010. -160 p.

73. Ignat I. ș.a. Economie politică. București: Editura Economică, 1998. - 608 p.
Impactul migrației populației asupra situației demografice din Republica Moldova. Chișinău, ASEM, 2006. - 178 p.
74. Keynes J. M. Teoria generală a folosirii mâinii de lucru, a dobânzii și banilor. București: Editura Științifică, 1970. – 410 p.
75. Livițchi O. Eradicarea sărăciei : concepte și strategii. Chișinău, 2011. - 196 p.
76. Malthus Th.R. Eseu asupra principiului populației. București: Editura științifică, 1992.408p.
77. Manolescu, A., *Managementul resurselor umane*, ediția a treia. București: Editura Economică, 2001.
78. Matei C. Managementul demografic și problemele securității demografice. În: Conf. șt. intern. „Evoluția demografică și politica securității demografice” (22-23 aprilie 2010). Chișinău, 2010, p. 24-32.
79. Marx K. Capital , vol.1. Chișinău, 1967.
80. Matei C. ș.a. Cartea Verde a Populației R. Moldova. Chișinău: Statistica, 2009. - 56 p.
81. Migrația forței de muncă. Chișinău, 2013. - 53 p.
82. Mîtcu M. Dezvoltarea durabilă a așezărilor rurale din Republica Moldova. În: Analele Academiei de Studii Economice din Moldova, 2008. - p. 93-97.
83. Mîtcu M. Diferențieri geodemografice în spațiul rural al Republicii Moldova în contextul politicilor demografice. În: Conf. șt. intern. „Evoluția demografică și politica securității demografice” (22-23 apr. 2010). Chișinău, 2010. - p. 101-109.
84. Mîtcu M. Situația demografică și socio-economică din spațiul rural al Republicii Moldova. În: Conf. șt. intern. „Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii: probleme și soluții pentru România și Republica Moldova” (26-27 sept. 2008). Chișinău, 2008. - p. 87- 91.
85. Mîtcu M. Unele aspecte socio-demografice și economice din spațiul rural al Republicii Moldova. În: Conf. șt. intern. „Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii” (24-25 septembrie 2010). Chișinău, 2011, Vol. 1, p. 249-252.
86. Mîtcu M., Hachi M. Populația rurală a Republicii Moldova: cercetări geodemografice. Chișinău: Editura ASEM, 2008. - 243 p.
87. Moga T., Radulescu C. V. Dezvoltarea complexă a spațiului rural: Partea I. București: Editura ASE, 2004. - 154 p.
88. Moga T., Rădulescu C. V. Economia industriilor și serviciilor rurale: note de curs. București: Editura ASE, 2002. - 89 p.
89. Moldova în cifre. 2016: Breviar statistic. Chișinău, 2016. - 95 p.
- Moldovanu D. Doctrine și economiști celebri. Chișinău: Arc, 2011. - 368 p.

90. Niță Dobrotă. Dicționar de economie. Editura economic. București, 1999.
91. Perț S. Ocuparea forței de muncă din perspectiva racordării la coordonatele strategiei europene pentru ocupare (SEO) – o abordare globală. București, 2002. - 111 p.
92. Politica Agricolă Comună pe înțelesul tuturor. <http://bookshop.europa.eu/ro/politica-agricol-comun-pe-n-elesul-tuturor-pbKF8108237> (accesat 20.08.2016).
93. Popescu A. Dezvoltare rurală. București : Editura Universitară, 2002. - 193 p.
94. Popescu G. Probleme de politică agrară. București: Editura ASE, 2001. - 226 p.
95. Principalii indicatori social-economici pe regiuni de dezvoltare, raioane și municipii în 2015. Chișinău, 2016.
96. Prognoza pieței muncii 2015. ANOFM. Chișinău, 2015.
97. Programul Național „Satul Moldovenesc” (2005-2015). Chișinău, 2005. - 152 p.
98. Programul Național de Dezvoltare Rurală 2007-2013. România. http://www.madr.ro/docs/dezvoltare-rurala/PNDR_2007-2013_versiunea-consolidata-august2014.pdf (accesat 10.05.2016).
99. Puterea politică și coeziunea socială în Republica Moldova. Chișinău, 2010. - 222 p.
100. Raport statistic privind măsurile de ocupare și protecție socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, realizate de către agențiile pentru ocuparea forței de muncă ale Republicii Moldova în ianuarie – decembrie 2015.
101. Raport de activitate pentru anul 2014. ANOFM, Chișinău, 2015. - 54 p.
102. Raport de activitate pentru anul 2015. ANOFM, Chișinău, 2016. - 32 p.
103. Raport social anual 2015. Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei al Republicii Moldova, Chișinău, 2016. - 168 p.
104. ANOFM Raport statistic privind măsurile de ocupare și protecție socială persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, realizate de către agențiile pentru ocuparea forței de muncă ale Republicii Moldova în ianuarie-decembrie 2015. – 11p. Disponibil: <http://anofm.md/documents>.
105. Republica Moldova: Politici de creștere economică: Creare a locurilor de muncă și reducere a sărăciei. Chișinău, 2005. - 184 p.
106. Ricardo D. Opere alese. 2 vol. Chișinău: Universitas, 1993.
107. Roman, M., Voicu, C. Câteva efecte socio-economice ale migrației forței de muncă asupra țărilor de emigrație. Cazul României. Economie teoretică și aplicată, XVII (7), 2010. - p. 50-65.
108. Rusu Gh., Trofimov V., Șevciuc V. Stabilizarea și creșterea economică: aspecte metodologice, probleme, soluții : (material didactic). Chișinău: CEP USM, 2007. - 199 p.
109. Ryabokoni Vasilii. Condițiile materiale de perfecționare a structurii forței de muncă în mediul rural. În: Analele Institutului Național de Cercetări Economice. Chișinău, 2014, №1.

110. Sainsus V. Îmbătrânirea demografică rurală: aspecte, interdependențe, diferențe demospațiale. În: Revista de filozofie, sociologie și științe politice, 2012, Nr. 2, p. 153-165.
111. Sainsus V. Migrațiile populației rurale în Republica Moldova: (aspecte economico-geografice). Chișinău: ASEM, 2006. - 197 p.
112. Sainsus V., Gîlcă V. Implicațiile socio-economice ale migrației și remitențelor în Republica Moldova. În: Conf. șt. intern. „Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii” (24-25 septembrie 2010). Chișinău, 2011, Vol. 1, p. 271-275.
113. Satul moldovenesc din perspectiva socio-demografică. Chișinău, 2012. - 144 p.
114. Situația forței de muncă în mediul rural din Republica. Chișinău: ASEM, 2008. - 88 p.
115. Situația social-economică a RM în anul 2015. Chișinău, Statistica, 2016.
116. Smith A. Avuția Națiunilor, vol.1. Chișinău, 1992.
117. Studiu. Cererea și oferta de muncă în mediul rural al Republicii Moldova. A. Bârcă și a., Chișinău, 2005. - 65 p.
118. Studiul situațional al forței de muncă în mediul rural, inclusiv prin prisma de gen. Chișinău, 2010. - 169 p.
119. Stratan A., Savelieva G., Cotelnic G. Impactul migrației forței de muncă asupra Republicii Moldova: aspecte demografice și economice. În: Akademos, nr. 2(25), 2012. - p. 82 -90.
120. Tendințe în economia Moldovei. Nr.21 (trim. 1), Chișinău, 2016. - 98 p.
121. Teorii și doctrine economice. Pitești, 2004. – 349 p.
122. Trofimov V., Livițchi O., Teaciu C. Teorie economică. Microeconomie. Chișinău: UCCM, 2013. - 187 p.
123. Umanet v. Istoria gândirii economice. Chișinău: universitas, 1992. – 150 p.
124. Vaculovschi D. Impactul crizei economice mondiale asupra politicii de ocupare a forței de muncă din Republica Moldova. În: Economica, 2011, Nr. 2, p. 51-60.
125. Vaculovschi D. Prognoza pieței muncii – instrument necesar în promovarea politicilor de ocupare a forței de muncă. În: Economie și sociologie, 2011, Nr. 2, p. 203-208.
126. Vaculovschi D. Impactul politicilor de ocupare a forței de muncă asupra situației pieței muncii din Republica Moldova. Chișinău, 2015.
127. Vladicescu N. ș.a. Plățile formale și neformale achitate de către părinți în instituțiile de învățământ preuniversitar: Stud. sociologic. Chișinău, 2013. - 60 p.
128. Zbârciog V. Euharistia economiei naționale emergente (oportunități, limite și riscuri). Chișinău, 2010. - 252 p.
129. Zbârciog V. Hămuraru M. Problemele social-economice ale țărilor Europei de Sud-Est (prin prisma paradigmei dezvoltării economiei globalizate). În: Problemele socioeconomice ale Republicii Moldova: reflecții și sugestii. Chișinău, 2015, Vol. 1, p. 128-136.

130. Дорофеева Л.В. Управление организацией и нормированием труда как неотъемлемая часть управления экономической деятельностью. В: Сборник научных работ **II-ой Межд. научно-практ. интернет-конференции**. Одесса, 2010. - с.107-111.
131. Дорофеева Л.В. Организация и нормирование труда – залог успеха деятельности предприятий в рыночных условиях. В: **Материалы Научно-Практической Конференции** МИПП, ТФ. Тирасполь, 2011. - с. 206-211.
132. Дорофеева Л.В. Состояние малого и среднего предпринимательства в Приднестровье в условиях мирового финансового кризиса в 2009-2010 годах и первом полугодии 2011 года. Правовые и социально-экономические направления реформирования современного общества. **Материалы международной научно-практической конференции «МАЭП»**, Тираспольский филиал, Изд-во «Литера», 2012. - с. 100-104.
133. Дорофеева Л.В. Трудовые ресурсы Приднестровья в современных условиях. Социально-экономическая безопасность современного государства: актуальные проблемы и пути их решения. Сборник научных трудов **Международной научно-практической конференции** НУО ВПО «ТМУ», Бендеры, Изд-во «Полиграфист», 2012. - с. 83-85.
134. Дорофеева Л.В. Рынок труда и его специфика в сельской местности. В: **Материалах Научно-Практической Конференции** ППС экономического факультета, ПГУ им. Т.Г.Шевченко. Тирасполь, 2013. - с.174 -179.
135. Дорофеева Л.В. Миграция населения как фактор, влияющий на рынок труда. В: **Материалы Международной Научно-Практической Конференции**, ТФ МАЭП, Тирасполь, 2013. - с. 93-97.
136. Дорофеева Л.В. Безработица и ее особенности в Приднестровской Молдавской Республике. В: **Материалы Научно-Практической Конференции** ППС экономического факультета, ПГУ им. Т.Г.Шевченко. Тирасполь, 2016. – с. 126 – 129.
137. Дорофеева Л.В. Проблема занятости и социальной защиты населения как один из важнейших приоритетов социальной политики государства. Ж-л «Экономика Приднестровья» № 11-12, Тирасполь, 2016. - с. 49-55.
138. Дорофеева Л.В. Безработица на рынке труда Республики Молдова и пути ее урегулирования. **Международная Научно-Практическая Конференция/Роль современной науки в формировании гражданского общества.** – Тирасполь. – 2016. – с. 85 – 95, (0,84 с.а.). ISBN 978-9975-3146-8-8.
139. Достойный труд: доклад Генерального директора МБТ. 87-я сессия МКТ, 1999 г. / Женева, 1999.

140. Каушан К., Каушан А. Занятость в туризме в рыночных условиях как мотивация трудовой деятельности села. Материалы научно-практической конференции / Институт управления и социально-экономического развития. Саратовский государственный технический университет (29 декабря, 2014). Саратов, 2014. - с. 105-113.
141. Смоленский Н.Н. Регулирование рынка труда в ПМР в условиях трансформируемой экономики. - Тирасполь: Литера, 2009. – 176 с.
142. Сэй Ж.Б. Трактат по политической экономии. Экономические софизмы; Экономические гармонии. Москва, 2000. – 230с.
143. Brücker, H., Hauptmann, A., Jahn, E. J., and Upward, R. Migration and imperfect labor markets: Theory and cross-country evidence from denmark, germany and the uk. In: *European Economic Review*, 66, 2014. – p. 205-225.
144. Dorofeeva. L. Tendencies in the Evolution of Rural Population Structure in the Republic of Moldova. În: *Meridian Ingineresc*, 2015, Nr.4, p. 58-63.
145. Erasmus for Young Entrepreneurs Program. www.eurodesk.org/edesk/SearchDb.do?go=1&progId=EU0010000401&show (accesat 21.05.2016).
146. Card, D., Dustmann, C., and Preston, I. Immigration, wages, and compositional amenities. In: *Journal of the European Economic Association*, 10(1), 2012. – p. 78-119
147. Chen H.-J., The endogenous probability of migration and economic growth. In: *Economic Modelling*, no. 25, 2008. - p. 1111-1115.
148. Garson J. P. Changes and Challenges: Europe and Migration from 1950 to the Present. Bruxelles, 2003. 31 p. <http://www.oecd.org/els/mig/15516948.pdf> (accesat 15.02.2016).
149. Garçon M., Omrane A., Effets d'anticipation de problèmes de flux migratoires avec probabilité de migration endogène. 48ème Colloque ASRDLF Migration et Territoires, 2011. - p. 1-10.
150. Georgescu V. New estimation methods in fuzzy regression analysis, based on projection theorem and decoupling principle”, *Fuzzy Economic Review*, No.1, Vol III, 1998. - p. 21-38.
151. Hollifield, J. F. The politics of international migration. How can we "bring the state back in". In: *Migration theory. Talking across disciplines*, 2008. – p.137-185.
152. Iranzo, S., G. Peri. Migration and trade: Theory with an application to the Eastern–Western European integration. In: *Journal of International Economics*, (79) 1, 2009. – p. 1-19.
153. Maple2015.0WindowsX64. <https://www.maplesoft.com/products/Maple/academic/>
154. Marshall A. Principles of economics. New-York, 2013. – 731 p.
155. Ortega, F. and Peri, G. The effect of income and immigration policies on international migration. *Migration Studies*, 1(1), 2013. –p. 47–74.

156. Okkerse, L. How To Measure Labor Market Effects of Immigration: A Review. In: Journal of Economic Surveys, Vol. 22 (1), 2008. - p.1-30.
157. Pehoiu G., Costache A. The Dynamics of Population Emigration from Romania - Contemporary and Future Trends. In: World Academy of Science, Engineering and Technology 42, 2010. - p.594-599.
158. Pigou A.C. The economics of welfare: Vol. 1. New-York, 2005. – 292 p.
159. Ratha, D., Mohapatra S., Scheja E. Impact of Migration on Economic and Social Development: A Review of Evidence and Emerging Issues. World Bank Policy Research Working Paper Series, (5558), 2011. – p. 1-39.
160. Vidal J.-P., The effect of emigration on human capital formation. In: Journal of Population Economics, 11, 1998. - p. 589-600.

III. Surse electronice

161. www.adrnord.md
162. www.anofm.md.
163. www.ec.europa.eu/eurostat.
164. www.europa.eu.
165. www.fao.org.
166. www.ifad.org.
167. www.la-croix.com.
168. www.maia.gov.md.
169. www.msa.fr.
170. www.mtid.gov.md.
171. www.mts.gov.md.
172. www.odimm.md.
173. www.sapard.ro.
174. www.statistica.md.
175. <http://turism.gov.md>
176. CSI în cifre, <http://www.cisstat.com/>
177. <https://www.google.com/webhp?sourceid=chrome-instant&ion=1&espv=2&ie=UTF8#q=IMPLEMENTAREA+PARTENERIATULUI+PUBLIC+-+PRIVAT+%C3>.
178. <http://www.spss.com.hk/info/files/Supplementary%20IBM%20SPSS%20Statistics%2020%20Installation%20Instructions.pdf>. (accesat septembrie 2016).

A N E X E

Unele aspecte metodologice vizând efectuarea sondajului public

Sondajul a avut drept scop efectuarea unei analize aprofundate a situației populației active din mediul rural al Republicii Moldova la capitolul angajării în câmpul muncii.

Studiul a fost realizat în trei etape:

1. **Colectarea informațiilor primare.** Ca metodă de înregistrare a datelor statistice a fost utilizată cercetarea prin sondaj.

2. **Prelucrarea datelor, prezentarea și descrierea rezultatelor** cu ajutorul metodelor statistice, etapă ce se va manifesta prin sistematizarea materialului cules, efectuarea diferitor procedeele de centralizare și gruparea statistică a informației preliminare.

3. **Analiza și interpretarea rezultatelor** prin formularea unor concluzii.

Cercetarea a fost efectuată pentru un eșantion destul de reprezentativ al sectorului rural al R.Moldova ce a inclus 600 de respondenți apti de muncă, cu o marjă de eroare de 4,5%.

Studiul a fost realizat în perioada 15 septembrie 2015 – 20 martie 2016. Utilizând metoda de sondaj public al populației regiunilor de Nord, Centru și Sud ale Republicii Moldova, a fost cercetată situația populației active din mediul rural al Republicii Moldova. Chestionarele au fost elaborate în limbile română și rusă, oferindu-le respondenților posibilitate de a alege limba de comunicare.

Distribuția eșantionului a fost efectuată proporțional pe zone:

- 200 de chestionare au fost repartizate în partea de Nord a Republicii Moldova (r-nul Briceni, s. Colicăuți, Tabani și Drepcăuți);
- 200 de chestionare – în partea Centrală a Republicii Moldova (comuna Ciorescu: s.Goian și s. Făurești);
- 200 de chestionare – în partea de Sud a Republicii Moldova (r-nul Cimișlia, s.Batîr; r-nul Căușeni, s. Ursoaia).

Repartizarea eșantionului sondajului public pe sexe, vârstă, studii, etnie și starea civilă, %

Indicatorii eșantionului	Nord	Centru	Sud
SEX			
Bărbați	46,7	43,8	47,4
Femei	53,3	56,2	52,6
VÂRSTA			
Până la 25 ani	16	11,8	24
26-35 ani	20	19,7	20,9
36-45 ani	28,5	35	21,9
46-60 ani	35,5	33,5	33,2
STUDII			
Medii incomplete	10,8	9,5	7,1
Medii	24,2	26,9	20,9
Medii speciale	32,5	28,9	30,1
Superioare incomplete	9,3	8,5	15,3
Superioare	23,2	26,4	26,5
ETNIE			
Moldovenească	73,7	69,5	57,8
Rusă	8,2	13,8	22,4
Ucraineană	16,5	12,3	10,4
Găgăuză	0,5	2	4,7
Bulgară	1	2,5	3,6
Belorusă	0	0	1
STAREA CIVILĂ			
Necăsătorit/-ă	13,5	12,3	25,1
Căsătorit/-ă	67,5	70,5	65,7
Divorțat/-ă	11,5	11,8	4,6
Văduv/-ă	7,5	5,4	4,6

Sursa: elaborat de autor în rezultatul prelucrării anchetelor sondajului.

Chestionar

Citiți întrebarea și marcați opțiunea care corespunde opiniei Dvs sau introduceți răspunsul în linia de gol. Va garantăm anonimatul și confidențialitatea răspunsului.

1) Care este statutul Dvs profesional?

1. Salariat (contract de muncă/ înțelegere verbală)
2. Patron (afacere proprie, cu cel puțin un angajat permanent)
3. Lucrător pe cont propriu (afacere proprie fără salariați; liber profesionist etc.)
4. Lucrător familial neremunerat (ajută un alt membru al familiei în afacerea proprie)
5. Membru al unei cooperative de producție
6. Desfășoară activități agricole în gospodăria auxiliară pentru vânzare și consum propriu
7. Desfășoară activități agricole în gospodăria auxiliară doar pentru consum propriu
8. Altă situație _____

2) Indicați localizarea geografică a locului de muncă?

1. În localitatea de trai	3. În localitatea vecină
2. În raion (municipiu)	4. În capitală (Chișinău)
5. Peste hotare	

3) Care este forma de proprietate a întreprinderii la care activați?

1. De stat	3. Organizație obștească
2. Privată	4. Gospodărie casnică particulară

4) Cum sunteți angajat/-ă

1. Oficial (cu carnet de muncă)	2. Neoficial (prin acord verbal)

5) În care domeniu sunteți angajat/-ă?

1. Serviciu public	5. Construcție	9. Deservire comunală
2. Industrie	6. Comerț	10. Servicii intelectuale
3. Agricultură	7. Învățământ	11. Munca în gospodăria casnică
4. Transport, comunicații	8. Ocrotirea Sănătății	12. Altele

6) Munca Dvs corespunde profesiei?   1. Da   2. Parțial   3. Nu

7) Corespunde postul Dvs cu nivelul de studii?

1. Postul este mai înalt decât nivelul de studii
2. Postul corespunde nivelului de studii
3. Postul este mai mic decât nivelul de studii

8) Marcați, care aspecte ale angajării au pentru Dvs cea mai mare valoare?

(marcați 5 variante de răspuns)

1. Aflarea locului de muncă aproape de domiciliu
2. Posibilitatea deplasărilor în țări străine
3. Posibilitatea de creștere a carierei
4. Posibilitatea de creștere profesională
5. Reputația înaltă a organizației
6. Independență înaltă în lucru
7. Salariu decent
8. Lucru creativ
9. Profesie prestigioasă
10. Corespundere studiilor obținute
11. Program convenabil de muncă
12. Asigurare socială satisfăcătoare
13. Colectiv de muncă bun
14. Condiții de muncă bune
15. Altele _____
16. Îmi vine greu să răspund

9. Care din următoarele situații au loc la serviciul Dvs? (răspundeți DA sau NU)

1. Neplătirea, reținerea salariilor
2. Ore suplimentare de muncă neplătite
3. Salarii mici
4. Condiții de muncă rele
5. Conducere rea, necompetentă
6. Altele (indicați)

11) În ultimii 10-15 ani a fost plecat cineva din membrii familiei după câștig peste hotare, pe 3 luni sau pe un timp mai îndelungat? (Subliniați)   1. Da   2. Nu

12) În ce țară ați lucrat Dvs sau un alt membru al familiei? _____

13) Indicați, ce motive din cele enumerate au devenit cauza emigrării peste hotare?

(marcați 3 răspunsuri)

1. Apatia către tot ce se întâmplă
2. Reținerea salariului
3. Criza politică de lungă durată
4. Lipsa de perspective în viață
5. Dificultăți în angajare la muncă
6. Situația financiară dificilă
7. Reducerea salariului
8. Reducerea beneficiilor sociale
9. Altele _____
10. Îmi vine greu să răspund

14. Ce consecințe pentru familie a avut lucrul în străinătate? (răspundeți DA sau NU)

1. Datorită lucrului în străinătate am putut să inițiem o afacere proprie (firmă, magazin)
2. Avem posibilitatea să ne odihnim, inclusiv și cu familia
3. Nu avem suficient timp pentru educarea copiilor
4. Starea materială a familiei a devenit cu mult mai bună
5. S-a deteriorat sănătatea
6. S-au înrăutățit relațiile în familie
7. Am decis să emigrăm

15) Care dintre următoarele afirmații descrie cel mai bine atitudinea Dvs față de viață în prezent?

1. Nicidecum nu mă pot adapta la condițiile de viață actuale
2. M-am obișnuit cu aceea că am fost nevoit/-ă să refuz de la modul de viață anterior și să conviețuiesc limitându-mă în mare și mic
3. Sunt nevoit/-ă „să mă învârtesc”, să mă agăț de orice posibilitate de a câștiga, doar pentru a-mi asigura mie și membrilor familiei condiții de viață suficiente
4. Trăiesc ca și înainte, pentru mine în ultimii ani nimic deosebit nu s-a schimbat

16) Cum puteți aprecia starea materială a familiei Dvs?

1. Nu ducem lipsă de bani și putem să ne permitem procurarea unui automobil, apartament ș.a.
2. Dispunem de bani pentru un trai îndestulat, însă nu ne putem permite procurarea unui automobil, imobil ș.a.
3. Ne putem permite alimentare normală, îmbrăcăminte, dar nu suntem în stare de a procura mobilier, obiecte de uz casnic de lungă durată.
4. Ne ajung bani pentru alimentare, dar avem dificultăți în procurarea îmbrăcăminte, medicamentelor
5. Deseori suntem nevoiți să ne refuzăm chiar și de la produsele alimentare necesare

17) Apreciați potențialul eficienței folosirii următoarelor măsuri de susținere a ocupării în localitățile rurale ale Republicii Moldova, %

Măsuri de susținere a ocupării în localitățile rurale ale Republicii Moldova	Eficientă	Puțin eficientă	Neeficientă
Stimularea dezvoltării micului business	1	2	3
Perfecționarea infrastructurii de producție și servicii sociale	1	2	3
Dezvoltarea parteneriatului public-privat	1	2	3
Perfecționarea sistemului de motivare a muncii în mediul rural	1	2	3

18) Marcați, care din următoarele măsuri de susținere a ocupării în localitățile rurale ale Republicii Moldova se realizează în satul dvs, (%)

Măsuri, de susținere a ocupării în localitățile rurale	Se realizează	Nu se realizează
Suport financiar pentru persoanele care nu lucrează (ajutoare de șomaj)	1	2
Suport financiar pentru persoanele care nu lucrează (plăți compensatorii)	1	2
Rotire pe post și diviziunea muncii	1	2
Creare directă de locuri de muncă și stimulente pentru demararea activității pe cont propriu	1	2
Servicii de informare a șomerilor și angajatorilor	1	2
Suport financiar pentru persoanele care nu lucrează (pensionare timpurie)	1	2
Servicii de consiliere și îndrumare a șomerilor și angajatorilor	1	2
Servicii de formare profesională (instituționalizată, la locul de muncă sau alternativă)	1	2
Sprijin pentru ocupare și reabilitare (destinată celor cu capacitate redusă de muncă)	1	2
Subvenții/credite pentru stimularea angajării	1	2
Servicii de suport financiar a șomerilor și angajatorilor	1	2
Stimulente pentru menținerea ocupării	1	2
Stimulente pentru recrutare (temporară sau permanentă)	1	2

19) Starea Dvs civilă?

1. Necăsătorit/-ă
2. Căsătorit/-ă
3. Divorțat/-ă
4. Văduv/-ă

20) Sexul? 1. Masculin 2. Feminin

20) Vârsta? ___ ani

21) Ce studii aveți?

1. Medii incomplete
2. Medii
3. Medii speciale
4. Superioare incomplete
5. Superioare

22) Naționalitatea dumneavoastră? _____

P.S. Mulțumim pentru răspunsurile acordate!

Populația totală a Republicii Moldova clasificată pe ani și mediu de reședință, la 1 ianuarie 2016, persoane

La început de an	Urban	Rural	Ruralul față de total (în %)
2010	1476681	2087014	58,6
2011	1481696	2078734	58,3
2012	1485766	2073775	58,3
2013	1492165	2067332	58,1
2014	1502996	2054638	57,8
2015	1507265	2047894	57,6
2016	1511051	2042005	57,5

Sursa: Anuarul Statistic al R.Moldova, 2015, p. 32.

**Populația stabilă R. Moldova la începutul anului 2016, pe ani,
medii de reședință și sexe, persoane**

	Total		Urban		Rural	
	Bărbați	Femei	Bărbați	Femei	Bărbați	Femei
2010	1713487	1850208	694 469	782 212	1 019 018	1 067 996
2011	1712106	1848324	696 731	784 965	1 015 375	1 063 359
2012	1711725	1847816	698 252	787 514	1 013 473	1 060 302
2013	1492165	1847151	701 507	790 658	1 010 839	1 056 493
2014	1711506	1846128	706 524	796 472	1 004 982	1 049 656
2015	1710244	1844915	708 035	799 230	1 002 209	1 045 685
2016	1709085	1843971	709 179	801 872	999 906	1 042 099

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNS, <http://www.statistica.md/>, accesat 22.05.16

Populația stabilă a R. Moldova, clasificată pe ani, grupe de vârstă, medii de reședință și sexe, 2009-2016

Grupe de vârstă	Urban			Rural		
	Ambele sexe	Bărbați	Femei	Ambele sexe	Bărbați	Femei
2009						
Grupe de vârstă - total	1 476 099	693 798	782 301	2 091 413	1 021 133	1 070 280
Sub vârstă aptă de muncă (0-15 ani)	232 371	119 836	112 535	433 852	221 502	212 350
Vârsta aptă de muncă (16-56/61ani)	1 043 894	514 032	529 862	1 320 709	692 411	628 298
Peste vârstă aptă de muncă (57/62+ ani)	199 834	59 930	139 904	336 852	107 220	229 632
2010						
Grupe de vârstă - total	1 476 681	694 469	782 212	2 087 014	1 019 018	1 067 996
Sub vârstă aptă de muncă (0-15 ani)	227 355	117 490	109 865	421 707	215 534	206 173
Vârsta aptă de munca (16-56/61ani)	1 042 838	515 600	527 238	1 328 418	698 372	630 046
Peste vârstă aptă de muncă (57/62+ ani)	206 488	61 379	145 109	336 889	105 112	231 777
2011						
Grupe de vârstă - total	1 481 696	696 731	784 965	2 078 734	1 015 375	1 063 359
Sub vârstă aptă de muncă (0-15 ani)	224 105	116 303	107 802	410 955	210 080	200 875
Vârsta aptă de muncă (16-56/61ani)	1 042 800	516 879	525 921	1 331 952	702 161	629 791
Peste vârstă aptă de muncă (57/62+ ani)	214 791	63 549	151 242	335 827	103 134	232 693
2012						
Grupe de vârstă - total	1 485 766	698 252	787 514	2 073 775	1 013 473	1 060 302
Sub vârstă aptă de muncă (0-15 ani)	221 506	114 966	106 540	402 504	205 937	196 567
Vârsta aptă de muncă (16-56/61ani)	1 038 757	516 413	522 344	1 330 823	702 867	627 956
Peste vârstă aptă de muncă (57/62+ ani)	225 503	66 873	158 630	340 448	104 669	235 779
2013						
Grupe de vârstă - total	1 492 165	701 507	790 658	2 067 332	1 010 839	1 056 493
Sub vârstă aptă de muncă (0-15 ani)	220 418	114 510	105 908	395 492	202 485	193 007
Vârsta aptă de muncă (16-56/61ani)	1 035 543	516 312	519 231	1 326 370	701 434	624 936
Peste vârstă aptă de muncă (57/62+ ani)	236 204	70 685	165 519	345 470	106 920	238 550
2014						
Grupe de vârstă - total	1 502 996	706 524	796 472	2 054 638	1 004 982	1 049 656
Sub vârstă aptă de muncă (0-15 ani)	220 427	114 401	106 026	389 585	199 719	189 866
Vârsta aptă de muncă (16-56/61ani)	1 033 936	517 096	516 840	1 315 234	696 129	619 105

Peste vârsta aptă de muncă (57/62+ ani)	248 633	75 027	173 606	349 819	109 134	240 685
2015						
Grupe de vârstă - total	1 507 265	708 035	799 230	2 047 894	1 002 209	1 045 685
Sub vârsta aptă de muncă (0-15 ani)	220 488	114 462	106 026	386 546	198 206	188 340
Vârsta aptă de muncă (16-56/61ani)	1 027 183	514 649	512 534	1 304 790	692 052	612 738
Peste vârsta aptă de muncă (57/62+ ani)	259 594	78 924	180 670	356 558	111 951	244 607
2016						
Grupe de vârstă - total	1 511 051	709 179	801 872	2 042 005	999 906	1 042 099
Sub vârsta aptă de muncă (0-15 ani)	220 377	114 437	105 940	385 270	197 628	187 642
Vârsta aptă de muncă (16-56/61ani)	1 019 810	512 131	507 679	1 294 117	688 260	605 857
Peste vârsta aptă de muncă (57/62+ ani)	270 864	82 611	188 253	362 618	114 018	248 600

Sursa: elaborat de autor în baza BNS, <http://www.statistica.md/>, accesat 22.05.16.

**Coeficientul îmbătrânirii populației la începutul anilor 2009-2015, pe raioane/regiuni,
medii de reședință, %**

Raioane	2009		2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	Ur- ban	Ru- ral	Ur- ban	Ru- ral	Ur- ban	Ru- ral	Ur- ban	Ru- ral	Ur- ban	Ru- ral	Ur- ban	Ru- ral	Ur- ban	Ru- ral
Total pe RM	12,2	14,8	12,7	15,0	13,2	15,2	13,9	15,5	14,6	15,8	15,2	16,1	15,9	16,4
Mun. Chișinău	11,6	8,7	12,0	9,3	12,5	9,8	13,1	10,4	13,7	11,0	14,3	11,6	15,0	12,4
Nord	14,0	19,9	14,5	20,0	15,1	20,0	15,8	20,1	16,6	20,2	17,3	20,3	17,9	20,4
Mun. Bălți	13,2	13,3	13,6	13,5	14,1	13,8	14,7	13,9	15,4	14,0	16,0	14,9	16,6	15,4
Briceni	16,0	22,6	16,5	22,6	17,3	22,5	18,2	22,3	18,8	22,3	19,4	22,1	20,0	22,1
Donduș.	18,4	25,9	19,2	25,7	20,0	25,6	20,5	25,3	21,3	25,1	21,8	25,1	22,2	25,2
Drochia	16,3	22,5	17,0	22,6	18,1	22,7	18,9	22,8	20,1	22,9	20,9	22,8	21,5	23,0
Edineț	17,3	22,7	18,0	22,4	18,7	22,2	19,6	22,3	20,4	22,4	21,0	22,4	21,8	22,5
Fălești	12,9	17,0	13,2	17,0	13,8	17,2	14,7	17,4	15,3	17,6	16,5	17,6	17,2	17,8
Florești	13,0	18,3	13,7	18,5	14,5	18,7	15,2	19,0	15,8	19,2	16,3	19,5	16,6	19,5
Glodeni	13,5	18,0	14,2	18,2	15,4	18,4	17,0	18,7	18,3	18,9	19,5	18,9	20,6	19,1
Ocnita	13,3	23,1	13,6	23,0	14,2	22,9	14,7	22,9	15,3	23,0	16,0	23,1	17,0	23,1
Rîșcani	16,0	21,5	16,6	21,5	17,6	21,3	18,5	21,3	19,6	21,3	20,3	21,2	20,4	21,6
Sîngerei	12,5	14,4	12,6	14,6	13,1	14,9	13,8	15,2	14,6	15,6	15,5	15,9	16,3	16,2
Soroca	12,7	19,4	13,1	19,4	13,7	19,4	14,4	19,5	15,3	19,5	16,0	19,3	16,7	19,5
Centru	11,1	12,6	11,5	12,9	12,2	13,2	12,9	13,6	13,6	14,0	14,3	14,4	15,1	14,8
Anenii Noi	16,4	11,4	16,7	11,7	17,5	12,1	18,0	12,5	18,6	13,2	19,5	13,9	20,3	14,7
Călărași	12,2	14,8	12,7	15,0	13,3	15,3	14,1	15,7	14,7	16,0	15,1	16,2	15,8	16,5
Criuleni	10,9	10,9	11,7	11,3	12,5	11,6	13,7	12,0	14,8	12,5	15,3	12,9	16,2	13,4
Dubăsari	0,0	12,3	0,0	12,7	0,0	13,3	0,0	14,0	0,0	14,5	0,0	15,0	0,0	15,8
Hîncești	11,7	12,5	12,0	12,7	12,5	12,9	13,3	13,4	13,9	13,8	14,5	14,3	15,6	14,8
Ialoveni	8,4	10,1	9,0	10,5	9,5	10,9	10,1	11,4	10,7	11,8	11,4	12,3	12,1	12,8
Nisporeni	12,3	12,0	12,8	12,2	13,4	12,4	14,2	12,8	15,2	13,1	16,4	13,5	17,5	13,7
Orhei	12,9	12,6	13,4	12,9	14,0	13,3	14,5	13,6	15,2	13,9	15,8	14,3	16,5	14,7
Rezina	8,7	15,0	9,5	15,3	10,8	15,5	11,7	15,7	12,7	15,8	14,1	16,1	15,0	16,2
Strășeni	10,8	12,1	11,0	12,5	11,4	12,7	11,7	13,2	12,4	13,7	13,0	14,2	13,7	14,6
Șoldan-ti	10,2	17,1	10,7	17,1	11,2	17,2	11,9	17,1	12,8	17,2	13,4	17,2	14,6	17,3
Telenești	10,7	12,7	10,9	12,9	12,0	13,1	13,2	13,4	14,2	13,8	15,1	14,2	16,0	14,6
Ungheni	9,6	14,5	10,1	14,6	10,8	14,8	11,4	15,1	12,0	15,4	12,5	15,4	13,2	15,6
Sud	11,4	13,1	12,0	13,3	12,8	13,5	13,6	13,8	14,4	14,3	15,3	14,6	16,1	15,1
Basara-beasca	12,5	11,2	12,8	11,1	13,6	11,1	14,7	11,5	15,6	12,1	16,6	12,4	17,6	13,3
Cahul	11,2	13,0	11,9	13,0	12,7	13,1	13,5	13,4	14,2	13,8	14,8	14,1	15,5	14,5
Cantemir	5,4	12,1	6,4	12,4	7,2	12,5	8,2	12,7	9,3	13,0	10,3	13,3	12,2	13,6
Căușeni	11,2	13,8	11,9	14,1	12,8	14,1	13,7	14,5	14,4	14,9	15,1	15,4	16,0	15,8
Cimișlia	12,8	13,1	13,5	13,4	14,4	13,7	15,3	14,2	16,1	14,8	16,9	15,4	17,7	15,9
Leova	12,9	11,6	13,3	11,6	13,8	11,6	14,4	11,8	15,4	12,2	16,1	12,7	16,8	13,1
Ștefan Vodă	9,9	13,6	10,9	13,9	12,0	14,3	13,3	14,6	14,1	15,1	14,9	15,4	16,0	15,9
Taraclia	11,8	16,2	11,8	16,5	12,2	17,0	12,7	17,4	13,2	18,1	15,7	18,0	16,1	19,0
UTA Găgăuză	14,5	11,2	14,8	11,3	15,2	11,5	15,9	11,9	16,5	12,5	17,2	13,2	17,9	13,7

Sursa: BNS, <http://www.statistica.md/>, accesat 22.05.16.

Ratele mișcării naturale pe ani, indicatori și medii de reședință, *promile*

	Născuți-vii			Decedați			Copii sub 1 an decedați			Sporul natural		
	total	urban	rural	total	urban	rural	total	urban	rural	total	urban	rural
2009	11,4	10,1	12,4	11,8	9,0	13,8	12,1	11,3	12,6	-0,4	1,1	-1,4
2010	11,4	10,2	12,2	12,3	9,1	14,5	11,7	10,1	12,7	-0,9	1,1	-2,3
2011	11,0	9,8	11,8	11,0	8,4	12,9	10,9	9,3	11,9	0,0	1,4	-1,1
2012	11,1	10,0	11,9	11,1	8,6	12,9	9,8	8,3	10,8	0,0	1,4	-1,1
2013	10,6	9,3	11,6	10,7	8,4	12,4	9,4	9,6	9,3	-0,1	0,9	-0,8
2014	10,9	9,3	12,0	11,1	8,7	12,9	9,6	7,4	10,9	-0,2	0,6	-0,9
2015	10,9	9,0	12,3	11,2	8,8	13,1	9,7	10,4	9,3	-0,3	0,2	-0,8

Sursa BNS, <http://www.statistica.md/>, accesat 2.05.16.

Durata medie a vieții pe medii de reședință, ani și sexe, *ani*

Medii de reședință	2009		2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	băr- bați	fe- mei	băr- bați	fe- mei	băr- bați	fe- mei	băr- bați	fe- mei	băr- bați	fe- mei	băr- bați	fe- mei	băr- bați	fe- mei
urban	67,5	75,3	67,8	76,3	69,1	77,2	69,3	78,0	70,1	77,6	70,4	77,5	70,1	77,8
rural	64,0	72,2	63,4	71,7	65,5	73,6	65,8	73,5	66,8	74,3	65,8	74,0	65,9	74,1

Sursa: BNS, <http://www.statistica.md/>, accesat 22.05.16.

Populația R. Moldova de 15 ani și peste, clasificată în funcție de relația cu piața forței de muncă, sexe, medii de reședință și ani

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Activi, ambele sexe, media anuală							
Total pe republică	1 265,3	1 235,4	1 257,5	1 214,5	1 235,8	1 232,4	1 265,6
Urban	595,7	595,7	606,8	597,6	587,3	567,4	593,5
Rural	669,6	639,6	650,8	617,0	648,6	665,0	672,1
Activi, bărbați, media anuală							
Total pe republică	648,5	630,6	642,3	618,4	630,0	625,5	639,0
Urban	300,6	301,6	304,7	304,2	298,4	285,1	291,4
Rural	347,9	328,9	337,6	314,2	331,7	340,4	347,6
Activi, femei, media anuală							
Total pe republică	616,8	604,8	615,3	596,1	605,8	606,9	626,6
Urban	295,2	294,1	302,1	293,4	288,9	282,3	302,2
Rural	321,7	310,7	313,2	302,7	316,9	324,6	324,5
Ocupați, ambele sexe, media anuală							
Total pe republică	1 184,4	1 143,4	1 173,5	1 146,8	1 172,8	1 184,9	1 203,6
Urban	548,3	538,3	556,8	554,0	550,5	538,0	555,3
Rural	636,1	605,0	616,7	592,8	622,3	646,9	648,3
Ocupați, bărbați, media anuală							
Total pe republică	597,7	573,3	592,6	576,2	592,1	596,6	599,7
Urban	271,8	266,4	277,0	277,7	277,1	267,2	268,8
Rural	325,9	306,9	315,7	298,6	314,9	329,4	330,9
Ocupați, femei, media anuală							
Total pe republică	586,7	570,1	580,9	570,5	580,7	588,3	603,9
Urban	276,4	272,0	279,8	276,3	273,4	270,8	286,5
Rural	310,2	298,1	301,0	294,3	307,3	317,5	317,4
Șomeri BIM, ambele sexe, media anuală							
Total pe republică	81,0	92,0	84,0	67,7	63,1	47,5	62,1
Urban	47,5	57,4	50,0	43,6	36,8	29,4	38,3
Rural	33,5	34,6	34,1	24,2	26,3	18,1	23,8
Șomeri BIM, bărbați, media anuală							
Total pe republică	50,8	57,3	49,6	42,2	38,0	28,9	39,3
Urban	28,7	35,3	27,7	26,5	21,2	17,9	22,6
Rural	22,0	22,0	21,9	15,7	16,7	11,0	16,7
Șomeri BIM, femei, media anuală							
Total pe republică	30,2	34,7	34,4	25,6	25,1	18,6	22,7
Urban	18,7	22,1	22,3	17,1	15,5	11,5	15,7
Rural	11,5	12,6	12,1	8,5	9,6	7,1	7,0

Sursa: elaborată de autor în baza datelor BNS, <http://www.statistica.md/>, accesat 30.11.16.

Rata de activitate, ocupare și șomaj pe sexe, medii de reședință și ani, %

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Rata de activitate, Ambele sexe							
Total pe republică	42,8	41,6	42,3	40,7	41,4	41,2	42,4
Urban	47,4	47,2	48,0	47,0	45,6	44,1	44,9
Rural	39,3	37,5	38,0	36,0	38,1	39,1	40,4
Rata de activitate, Bărbați							
Total pe republică	46,2	45,0	45,6	43,5	44,5	44,1	45,1
Urban	52,2	52,6	53,0	51,9	51,0	48,8	48,7
Rural	42,0	39,7	40,5	37,7	39,9	40,9	42,5
Rata de activitate, Femei							
Total pe republică	39,7	38,6	39,3	38,2	38,6	38,6	39,9
Urban	43,4	42,7	43,8	42,9	41,2	40,2	41,7
Rural	36,8	35,4	35,7	34,5	36,5	37,3	38,3
Rata de ocupare, Ambele sexe							
Total pe republică	40,0	38,5	39,4	38,4	39,3	39,6	40,3
Urban	43,6	42,7	44,1	43,6	42,8	41,8	42,0
Rural	37,4	35,4	36,0	34,6	36,6	38,0	38,9
Rata de ocupare, Bărbați							
Total pe republică	42,6	40,9	42,1	40,6	41,8	42,1	42,3
Urban	47,2	46,4	48,2	47,4	47,4	45,7	44,9
Rural	39,3	37,0	37,8	35,8	37,9	39,6	40,4
Rata de ocupare, Femei							
Total pe republică	37,7	36,4	37,1	36,5	37,0	37,4	38,4
Urban	40,6	39,5	40,6	40,4	38,9	38,6	39,5
Rural	35,5	34,0	34,3	33,6	35,4	36,5	37,5
Rata șomajului, Ambele sexe							
Total pe republică	6,4	7,4	6,7	5,6	5,1	3,9	4,9
Urban	8,0	9,6	8,2	7,3	6,3	5,2	6,4
Rural	5,0	5,4	5,2	3,9	4,1	2,7	3,5
Rata șomajului, Bărbați							
Total pe republică	7,8	9,1	7,7	6,8	6,0	4,6	6,2
Urban	9,6	11,7	9,1	8,7	7,1	6,3	7,7
Rural	6,3	6,7	6,5	5,0	5,0	3,2	4,8
Rata șomajului, Femei							
Total pe republică	4,9	5,7	5,6	4,3	4,1	3,1	3,6
Urban	6,3	7,5	7,4	5,8	5,4	4,1	5,2
Rural	3,6	4,1	3,9	2,8	3,0	2,2	2,2

Sursa: elaborat de autor în baza datelor BNS, <http://www.statistica.md/>, accesat 30.11.16.

Distribuirea populației după relația cu piața forței de muncă, 2015

POPULAȚIA TOTALĂ - 100% (3555,2 mii persoane)				
Persoane cu vârstă mai mică de 15 ani 16% 567,9 mii persoane	Persoane cu vârstă de 15 ani și peste 84,0% (2987,3 mii persoane)			
	Populația activă – 42,4% (1265,6 mii persoane)			Populația inactivă – 57,6% 1721,7 mii persoane
Ocupați – 95,1% (1203,6 mii persoane)				Șomeri BIM 4,9% (62,1 mii persoane)
Servicii 50,5% 608 mii persoane	Agricultură 31,7% 381,9 mii persoane	Industrie 12,3% 148,3 mii persoane	Construcții 5,4% 65,4 mii persoane	
Persoane care produc doar pentru consumul familiei – 41,1% 156,9 mii persoane		Relația cu piața forței de muncă din țară - Nu caută de lucru și nu doresc să lucreze: 79,7% (1372,5 mii persoane); - Nu caută de lucru, dar doresc să lucreze: 0,9% (15,8 mii persoane); - Caută de lucru, dar nu sunt disponibili să lucreze: 0,1% ; - Persoane plecate peste hotare la lucru/căutare de lucru: 18,9% (325,4 mii persoane).		

Sursa: Forța de muncă în R.Moldova: ocuparea și șomajul, 2015, p.7.

Populația rurală de 15 ani și peste, clasificată după statutul economic, nivelul de instruire, ani și sexe, 2009-2015, mii oameni

	2009		2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	Bărbați	Femei	Bărbați	Femei	Bărbați	Femei	Bărbați	Femei	Bărbați	Femei	Bărbați	Femei	Bărbați	Femei
Superior														
Total	43,9	63,7	46,4	66,9	51,0	70,0	48,8	74,4	48,1	75,1	48,1	79,3	52,1	86,9
Activi	28,2	39,2	28,5	39,0	28,2	39,1	25,6	41,3	27,3	43,7	26,7	44,2	27,1	47,5
Ocupați	26,2	38,4	26,8	37,4	26,2	37,0	24,3	39,9	25,3	42,7	25,5	43,1	25,8	46,5
Șomeri BIM	2,0	0,9	1,7	1,6	2,0	2,1	1,3	1,4	2,0	1,1	1,2	1,1	1,2	1,0
Inactivi	15,7	24,4	17,9	27,8	22,8	30,9	23,3	33,1	20,7	31,4	21,4	35,1	25,0	39,4
Mediu de specialitate														
Total	61,6	103	61,0	99,8	62,3	103	62,2	106	62,5	101	61,0	99,4	63,8	102
Activi	32,4	59,7	29,5	54,6	32,9	57,2	29,2	55,4	29,3	50,4	28,3	50,7	30,7	49,6
Ocupați	30,9	58,2	27,8	53,1	30,8	55,8	28,0	54,2	28,2	49,4	27,2	49,8	29,0	49,0
Șomeri BIM	1,5	1,4	1,7	1,4	2,1	1,4	1,2	1,2	1,1	0,9	1,1	0,8	1,7	0,6
Inactivi	29,2	43,6	31,5	45,3	29,5	45,9	33,0	50,1	33,2	50,2	32,7	48,7	33,1	51,8
Secundar profesional														
Total	243	123	233	117	222	109	234	109	244	119	253	123	237	110
Activi	134	61,2	121	60,2	119	54,2	115	50,2	119	54,2	126	55,8	119	52,3
Ocupați	125	57,5	114	56,3	112	51,5	109	48,6	113	52,3	123	54,2	114	50,6
Șomeri BIM	8,3	3,7	7,4	3,9	7,4	2,6	5,6	1,6	5,5	1,9	2,9	1,6	5,5	1,7
Inactivi	110	61,7	111	57,0	103	55,0	119	59,0	126	65,0	127	67,5	118	57,3
Liceal, mediu general														
Total	167	208	171	211	172	209	162	204	157	202	150	205	153	203
Activi	65,4	82,7	64,9	80,2	64,8	79,1	57,8	73,1	59,0	77,4	56,7	79,9	65,4	81,3
Ocupați	61,6	80,6	61,0	77,8	60,7	77,1	54,8	71,5	56,9	74,9	55,0	78,5	63,3	80,0
Șomeri BIM	3,8	2,1	3,8	2,5	4,1	2,0	3,0	1,5	2,0	2,5	1,8	1,5	2,1	1,3
Inactivi	102	125	107	131	107	130	104	131	97,6	125	93,0	125	88,1	122
Gimnazial														
Total	242	272	254	282	269	290	273	297	270	295	277	297	270	288
Activi	81,4	75,4	80,3	73,8	87,9	80,0	82,6	79,7	92,5	88,2	97,7	91,3	102	90,8
Ocupați	75,2	71,9	72,9	70,6	81,8	76,0	78,3	77,0	86,8	85,2	93,7	89,2	95,6	88,5
Șomeri BIM	6,2	3,4	7,4	3,1	6,2	4,0	4,3	2,7	5,7	2,9	3,9	2,1	6,0	2,3
Inactivi	161	197	173	208	181	210	190	217	177	207	179	206	168	197

Sursa: elaborată de autor în baza datelor BNS, <http://www.statistica.md/>, accesat 30.11.16

Ratele indicatorilor privind subutilizarea forței de muncă pe regiuni, 2010-2015, %

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
<i>mun. Chișinău</i>						
LU1	10,4	9,3	8,2	6,3	6,0	7,0
LU2	14,5	12,8	11,8	9,4	9,1	11,3
LU3	12,2	11,1	10,2	7,8	6,9	7,5
LU4	16,2	14,5	13,8	10,9	9,9	11,8
<i>Nord</i>						
LU1	5,7	5,2	4,6	3,9	2,4	4,5
LU2	16,6	15,3	14,2	12,9	10,0	10,3
LU3	10,4	8,8	8,2	5,9	4,4	6,0
LU4	20,7	18,5	17,4	14,7	11,8	11,7
<i>Centru</i>						
LU1	6,8	5,7	4,5	4,9	3,2	4,0
LU2	18,6	14,8	12,6	14,5	12,5	12,9
LU3	9,9	7,8	7,4	6,8	4,4	5,4
LU4	21,3	16,7	15,3	16,3	13,6	14,2
<i>Sud</i>						
LU1	6,2	6,2	4,1	5,6	3,6	3,4
LU2	13,8	12,0	10,0	11,4	9,7	7,4
LU3	8,9	8,9	6,9	8,3	5,6	5,3
LU4	16,3	14,5	12,7	14,0	11,5	9,3

Sursa: elaborată de autor în baza datelor BNS, <http://www.statistica.md/>, accesat 30.11.16

Ratele indicatorilor privind subutilizarea forței de muncă pe grupe de vârstă, %

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
<i>Total</i>						
LU1	7,4	6,7	5,6	5,1	3,9	4,9
LU2	16,1	13,9	12,4	12,1	10,4	10,8
LU3	10,5	9,2	8,4	7,1	5,3	6,2
LU4	18,8	16,2	15,0	13,9	11,7	12,0
<i>15-24 ani</i>						
LU1	17,8	14,9	13,1	12,2	9,8	12,8
LU2	26,1	21,6	20,2	19,5	16,9	19,2
LU3	22,7	17,8	17,3	15,3	13,0	15,1
LU4	30,5	24,3	24,1	22,4	19,8	21,4
<i>25-34 ani</i>						
LU1	8,8	9,1	7,0	6,1	4,6	6,4
LU2	17,3	16,4	13,7	12,3	11,5	12,6
LU3	11,3	11,2	9,1	7,5	5,9	7,7
LU4	19,6	18,4	15,6	13,6	12,7	13,8
<i>35-44 ani</i>						
LU1	6,6	5,5	4,9	4,5	4,0	4,6
LU2	16,5	13,7	12,8	12,7	11,1	11,3
LU3	9,4	7,8	7,4	6,6	5,4	5,6
LU4	18,9	15,8	15,1	14,6	12,3	12,2
<i>45-54 ani</i>						
LU1	4,9	4,2	3,9	3,7	2,6	2,9
LU2	14,1	12,1	11,3	11,7	9,7	9,3
LU3	7,9	7,2	6,8	5,8	4,0	4,3
LU4	16,9	14,8	14,1	13,5	11,1	10,6
<i>55-64 ani</i>						
LU1	3,4	3,3	2,6	2,6	1,7	2,4
LU2	10,0	8,4	7,2	7,7	6,2	6,5
LU3	6,4	6,0	6,1	4,6	2,7	3,3
LU4	12,8	11,0	10,6	9,6	7,2	7,3

Sursa: elaborată de autor în baza datelor BNS, <http://www.statistica.md/>, accesat 30.11.16

ANEXA 16

Populația inactivă de 15 ani și peste, clasificată pe categoria de inactivitate, grupe de vârstă, ani, sexe, mediul rural, mii persoane

Ani	2009		2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	Bărbați	Fe mei	Bărbați	Fe mei	Bărbați	Fe mei	Bărbați	Fe mei	Bărbați	Fe mei	Bărbați	Fe mei	Bărbați	Fe mei
Elev, student														
Total	88,8	103	88,9	105	91,1	99,8	90,4	99,3	88,1	90,7	78,8	84,7	71,6	83,0
15-24	88,0	102	88,0	104	89,7	98,3	88,8	97,9	86,0	88,9	77,8	83,3	69,5	80,5
25-34	0,7	1,1	0,8	1,3	1,3	1,5	1,5	1,4	2,0	1,8	0,9	1,3	2,1	2,5
35-44	..	0,1	..	..	..	..	0,1	..	0,1	0,0	..	0,1	..	..
45-54	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	0,0	..	..	0,0
55-64	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
65,65+	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Pensionar														
Total	124	213	126	213	122	216	125	219	117	209	114	204	124	197
15-24	3,2	1,5	3,8	1,5	3,7	1,7	4,4	2,1	3,3	1,3	2,4	1,7	4,1	1,9
25-34	4,1	2,6	4,5	3,1	4,6	4,2	7,2	4,7	6,3	5,0	5,3	4,1	6,8	4,1
35-44	6,0	4,6	6,8	4,4	6,3	4,7	6,8	3,7	5,9	4,2	4,5	4,1	6,6	4,0
45-54	10,7	11,1	10,6	10,8	11,9	12,3	10,2	13,8	10,7	11,8	11,4	11,3	10,8	11,2
55-64	21,0	63,0	22,5	62,8	26,0	69,2	28,4	73,6	27,3	71,9	30,2	72,4	32,3	71,1
65, 65+	78,4	130	78,0	130,6	69,4	124,3	67,6	121,4	63,0	114,3	59,9	109,9	63,4	104,7
Casnic(ă)														
Total	2,9	67,9	4,9	84,7	4,8	87,2	4,3	90,1	5,2	93,1	4,9	92,8	4,4	89,8
15-24	0,5	18,4	0,6	19,4	0,6	21,6	0,9	19,9	0,9	21,1	0,9	20,6	1,1	20,0
25-34	0,7	31,3	1,2	42,1	1,1	43,1	0,8	46,9	1,3	49,7	1,0	52,4	0,6	47,7
35-44	0,8	10,6	1,2	13,0	0,9	13,2	1,0	13,2	1,2	14,5	1,5	14,0	1,1	15,2
45-54	0,6	6,5	1,3	8,3	1,4	7,9	1,0	8,9	1,3	6,5	1,0	4,8	0,9	5,5
55-64	0,3	1,2	0,6	1,8	0,9	1,6	0,4	1,2	0,5	1,4	0,4	1,1	0,7	1,4
65,65+	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Altă situație														
Total	135	93,0	137	86,7	131	84,4	140	88,7	133	78,4	136	78,5	127	71,4
15-24	31,1	15,0	28,4	12,6	27,6	13,5	26,6	13,0	24,8	10,7	25,7	10,3	23,0	10,1
25-34	27,1	17,7	28,8	18,0	30,6	17,6	33,0	18,9	31,5	17,6	35,3	17,5	36,6	16,5
35-44	27,5	22,6	30,0	19,9	28,0	20,6	29,8	23,0	28,3	19,2	28,4	19,2	25,9	17,6
45-54	33,1	30,7	32,7	29,2	28,8	27,0	31,9	27,2	30,5	25,1	29,2	24,4	25,7	21,4
55-64	15,6	6,9	17,2	7,1	16,0	5,7	18,6	6,6	18,0	5,7	16,9	7,1	16,1	5,9
65,65+	0,0	0,0	..	..	..	..	..	..	0,0	0,0	..	..	0,1	0,0
Plecat peste hotare														
Total	130	74,6	143	77,1	148	76,3	161	76,8	157	81,3	159	86	143	80,6
15-24	42,2	15,5	42,5	14,8	40,9	15,2	45,0	15,2	42,9	15,3	46,8	14,8	36,6	11,8
25-34	37,5	19,5	48,9	21,6	54,1	20,2	58,8	19,4	57,8	22,0	61,1	25,4	58,7	24,7
35-44	26,3	20,6	29,0	19,9	27,7	19,9	32,6	19,7	31,4	20,2	28,5	20,3	26,6	20,1
45-54	21,7	16,3	19,9	17,4	21,6	17,0	21,4	18,9	20,3	19,0	17,9	19,4	16,1	17,6
55-64	3,2	2,7	3,0	3,4	3,5	4,0	3,6	3,5	4,4	4,6	5,1	5,6	5,1	6,0
65,65+	0,1	..	..	..	..	..	..	0,1	0,0	0,1	0,1	0,3	0,1	0,4

Sursa: elaborată de autor în baza datelor BNS, <http://www.statistica.md/>, accesat 30.11.16

Unii indicatori vizând activitatea IMM în R. Moldova, 2009-2015

Denumirea indicatorului	Anul 2009		Anul 2015		a. 2009 căt-re a. 2015 %
	Numărul/ suma	Pondere-a lor în total pe republică,%	Numărul/ suma	Pondere-a în total pe republică,%	
Numărul de IMM, mii unități	43,7	97,8	49,8	97,2	114,0
Numărul de salariați, mii persoane	316,2	58,7	281,4	55,1	89,0
Veniturile din vânzări, mii lei	57480	39,2	86824,6	30,8	151,1
Profit (+)/pierdere (-), mii lei	2243,2	..	3037,6	..	135,4
Veniturile din vânzări pe o întreprindere, mii lei	1315,3	..	1743,5	..	132,6
Veniturile din vânzări la un salariat, mii lei	181,8	..	308,5	..	170,0
Numărul de salariați pe o întreprindere, mii persoane	7	..	6	..	85,7

Sursa: elaborat de autor în baza datelor BNS, <http://www.statistica.md/newsview.php>, accesat 19.02.2017

Salariul mediu nominal lunar în valută națională și în dolari, în țările CSI, 2015

	Unități monetare naționale	Dolari SUA	Raportul valorilor anului 2015 față de anul 2014, %	
			Salariul nominal	Salariul real
Azerbaidjan, <i>manat</i>	466	453	104,9	100,9
Armenia, <i>dram</i>	184647	386	107,8	104,0
Bielorusia, <i>rublă</i>	6718697	413	110,0	96,9
Kazahstan, <i>tenghe</i>	125335	565	103,6	97,2
Kîrgîzstan, <i>som</i>	13277	206	109,2	102,5
Republica Moldova, <i>leu</i>	4611	245	110,5	100,7
Rusia, <i>rublă</i>	33981	560	104,8	90,7
Tadjikistan, <i>somoni</i>	879	143	107,3	101,4
Ucraina, <i>hrivnă</i>	4195	193	120,7	79,8

Sursa: CSI în cifre <http://www.cisstat.com/>, accesat 22.11.16

Salariile medii brute lunare în Europa, fără beneficii sociale ale angajatorului, *euro*

Țara	Sectorul privat pentru o lună lucrătoare (160 ore), <i>euro</i>
Bulgaria	510.92
România	590.77
Lituania	748.94
Letonia	896,00
Ungaria	960.00
Polonia	1066.67
Croația	1261.02
Republica Cehă	1121.17
Slovacia	1176.47
Estonia	1200.00
Malta	1732.11
Portugalia	1587.40
Grecia	1772.31
Slovenia	2101.69
Cipru	2093.33
Spania	2470.59
Marea Britanie	2984.87
Italia	3153.96
Irlanda	3850.85
Austria	3729.41
Germania	3975.00
Finlanda	4144.88
Olanda	4030.08
Franța	3831.29
Luxemburg	4924.14
Suedia	4405.48
Belgia	4566.67
Danemarca	5843.48

Sursa: <http://social.eadaily.com/blog/43463415145/>, accesat 22.11.16

Salariul mediu lunar pe republică pe tipuri de activitate economică, 2014-2015, lei

Tipurile de activitate economică	2014			2015		
	lei	dolari SUA	în % față de salariul mediu pe economie	lei	dolari SUA	în % față de salariul mediu pe economie
Salariul mediu pe economie	4090	291,3	100	4538,4	241,2	100
Agricultura, silvicultura și piscicultura	2709	193,0	66,2	2994,0	159,1	66,0
Industrie:	4388	312,6	107,3	4855,2	258,0	107,0
- industria extractivă	4318	307,6	105,6	4525,1	240,5	99,7
- industria prelucrătoare	3956	281,8	96,7	4378,8	232,7	96,5
- energie electrică și termică, gaze și apă	7250	516,4	177,3	8196,7	435,6	180,6
Construcții	4166	296,7	101,9	4378,1	232,7	96,5
Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea auto vehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice și personale	3368	239,9	82,3	3870,6	205,7	85,3
Transport și depozitare	3940	280,6	96,3	4282,3	227,6	94,4
Informații și comunicații	8404	598,6	205,6	9514,0	505,6	209,6
Activități financiare	7505	534,6	183,5	8093,5	430,1	178,3
Tranzacții imobiliare	3583	255,2	87,6	4005,2	212,8	88,3
Administrație publică	5243	373,5	128,2	5748,6	305,5	126,7
Învățământ	3391	241,6	82,9	3841,6	204,2	84,6
Sănătate și asistență socială	4069	289,8	99,5	4391,2	233,4	96,8
Alte activități de servicii colective, sociale și personale	5279	376,1	129,1	5909,2	314,8	130,2

Sursa: elaborat de autor în baza datelor BNS, <http://www.statistica.md/>, accesat 22.11.16.

Veniturile medii lunare disponibile pe o persoană după sursa de venituri și mediul de localizare, 2013-2015

	Urban	Procente fata de Total, %	Rural	Procente fata de total, %
	Lei, medii lunare pe o persoană		Lei, medii lunare pe o persoană	
2013				
Venituri disponibile - total	2 046,30	100	1 406,10	100
1. Activitatea salariată	1 100,10	53,8	398,2	28,3
2. Activitatea individuală agricolă	22,6	1,1	250,9	17,8
3. Venit din activitatea individuală 4. non-agricolă	155,9	7,6	85,6	6,1
5. Venit din proprietate	6,1	0,3	1,2	0,1
6. Prestații sociale	379,6	18,6	299,8	21,3
7. Pensii	325,7	15,9	250,4	17,8
2014				
Venituri disponibile - total	2 111,10	100	1 505,70	100
1. Activitatea salariată	1 139,00	54	427,2	28,4
2. Activitatea individuală agricolă	32,7	1,6	272	18,1
3. Venit din activitatea individuală 4. non-agricolă	153	7,2	88,7	5,9
5. Venit din proprietate	3,6	0,2	0,5	0
6. Prestații sociale	408,6	19,4	319,2	21,2
7. Pensii	346,8	16,4	282,9	18,8
2015				
Venituri disponibile - total	2 350,10	100	1 657,50	100
1. Activitatea salariată	1 267,50	53,9	461,5	27,8
2. Activitatea individuala agricolă	26,5	1,1	290,4	17,5
3. Venit din activitatea individuală 4. non-agricolă	176,8	7,5	104,1	6,3
5. Venit din proprietate	7,8	0,3	0,5	0
6. Prestații sociale	468,3	19,9	364,7	22
7. Pensii	380,1	16,2	311,8	18,8

Sursa: elaborată de autor în baza datelor BNS, <http://www.statistica.md/>, accesat 22.11.16.

Minimul de existență a populației pe ani și medii de reședință, 2013-2015, lei

	Media anuală			
	Total pe republică	Orașe mari	Alte orașe	Sate
2013	1 612,30	1 747,00	1 641,70	1 549,40
2014	1 627,10	1 785,80	1 648,60	1 556,60
2015	1 734,10	1 933,20	1 723,40	1 657,70

Sursa: elaborată de autor în baza datelor BNS, <http://www.statistica.md/>, accesat 22.11.16.

Raportul dintre salariul minim de existență și salariul mediu pe republică, 2001-2014

Anii	Mărimea salariului minim, lei	Minimul de existență al persoanei în vârstă aptă de muncă, lei	Salariul mediu, lei	Raportul dintre salariul minim și (în %):	
				Minimul de existență	Salariul mediu
2001	100	496,3	543,7	20,2	18,4
2002	100	571,2	691,5	17,5	14,5
2003	100	664,8	890,8	15,0	11,2
2004	100	718,9	1103,1	13,9	9,1
2005	200	809,3	1318,7	24,7	15,2
2006	200	986,7	1697,1	20,3	11,8
2007	400	1159,5	2065,0	34,5	19,4
2008	400	1446,5	2529,7	27,6	15,8
2009	600	1251,1	2747,6	47,9	21,8
2010	600	1453,1	2971,7	41,2	20,2
2011	600	1582,8	3193,9	37,9	18,8
2012	600	1585,9	3477,7	37,8	17,2
2013	600	1710,0 ¹	3765,1	35,1	15,9
2014	1000 ²	1710,0 ¹	4032,6 ³	58,5	24,8

Sursa: elaborată de autor în baza datelor BNS, <http://www.statistica.md/>, accesat 20.05.16.

**Rezultatele procesării factorilor dominanți ce influențează migrația forței de muncă din
sectorul rural a Republicii Moldova (2006-2016)**

GET

FILE='C:\Users\Gutuleac\Desktop\somaj\somaj.sav'.

DATASET NAME DataSet1 WINDOW=FRONT.

REGRESSION

/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS CI(95) BCOV R ANOVA COLLIN TOL CHANGE ZPP

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

/NOORIGIN

/DEPENDENT pop_caut_munc_strain_total_In

/METHOD=ENTER rata_ocup_camp_munca_In rata_somaj_In imm_pe_tara_In
venituri_vanzari_In salariu_mediu_brut_In

/RESIDUALS DURBIN HISTOGRAM(ZRESID) NORMPROB(ZRESID)

/CASEWISE PLOT(ZRESID) OUTLIERS(3).

Regression

Notes

Output Created	
Comments	
Input	Data Active Dataset Filter Weight Split File N of Rows in Working Data File
Missing Value Handling	Definition of Missing Cases Used
Syntax	
Resources	Processor Time Elapsed Time Memory Required Additional Memory Required for Residual Plots

Output Created		17-NOV-2017 10:43:41
Comments		
Input	Data	C:\Users\Gutuleac\Desktop\somaj\ somaj.sav
	Active Dataset	DataSet1
	Filter	<none>
	Weight	<none>
	Split File	<none>
	N of Rows in Working Data File	8
Missing Value Handling	Definition of Missing	User-defined missing values are treated as missing.
	Cases Used	Statistics are based on cases with no missing values for any variable used.
Syntax		REGRESSION /DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N /MISSING LISTWISE /STATISTICS COEFF OUTS CI(95) BCOV R ANOVA COLLIN TOL CHANGE ZPP /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) /NOORIGIN /DEPENDENT pop_caut_munc_strain_total_In /METHOD=ENTER rata_ocup_camp_munca_In rata_somaj_In imm_pe_tara_In venituri_vanzari_In salariu_mediu_brut_In /RESIDUALS DURBIN HISTOGRAM(ZRESID) NORMPROB(ZRESID) /CASEWISE PLOT(ZRESID) OUTLIERS(3).
Resources	Processor Time	00:00:03,59
	Elapsed Time	00:00:03,06
	Memory Required	3044 bytes
	Additional Memory Required for Residual Plots	624 bytes

[DataSet1] C:\Users\Gutuleac\Desktop\somaj\somaj.sav

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
pop_caut_munc_strain_tal_In	5.77129	.045208	8
rata_ocup_camp_munca_In	3.67706	.021038	8
rata_somaj_In	1.68715	.226071	8
imm_pe_tara_In	4.58086	.003167	8
venituri_vanzari_In	11.31039	.276490	8
salariu_mediu_brut_In	8.19335	.215685	8

Correlations

		pop_caut_munc_strain_tal_In	rata_ocup_camp_munca_In
Pearson Correlation	pop_caut_munc_strain_tal_In	1.000	-.121
	rata_ocup_camp_munca_In	-.121	1.000
	rata_somaj_In	-.680	-.545
	imm_pe_tara_In	-.523	.293
	venituri_vanzari_In	.463	.654
	salariu_mediu_brut_In	.588	.606
Sig. (1-tailed)	pop_caut_munc_strain_tal_In	.	.388
	rata_ocup_camp_munca_In	.388	.
	rata_somaj_In	.032	.081
	imm_pe_tara_In	.092	.240
	venituri_vanzari_In	.124	.039
	salariu_mediu_brut_In	.063	.056
N	pop_caut_munc_strain_tal_In	8	8
	rata_ocup_camp_munca_In	8	8
	rata_somaj_In	8	8
	imm_pe_tara_In	8	8
	venituri_vanzari_In	8	8
	salariu_mediu_brut_In	8	8

Correlations

		rata_somaj_In	imm_pe_tara_In
Pearson Correlation	pop_caut_munc_strain_total_In	-.680	-.523
	rata_ocup_camp_munca_In	-.545	.293
	rata_somaj_In	1.000	.038
	imm_pe_tara_In	.038	1.000
	venituri_vanzari_In	-.737	.024
	salariu_mediu_brut_In	-.865	.020
	Sig. (1-tailed)	pop_caut_munc_strain_total_In	.032
rata_ocup_camp_munca_In		.081	.240
rata_somaj_In		.	.464
imm_pe_tara_In		.464	.
venituri_vanzari_In		.018	.477
salariu_mediu_brut_In		.003	.481
N		pop_caut_munc_strain_total_In	8
	rata_ocup_camp_munca_In	8	8
	rata_somaj_In	8	8
	imm_pe_tara_In	8	8
	venituri_vanzari_In	8	8
	salariu_mediu_brut_In	8	8

Correlations

		venituri_vanzari_In	salariu_mediu_brut_In
Pearson Correlation	pop_caut_munc_strain_total_In	.463	.588
	rata_ocup_camp_munca_In	.654	.606
	rata_somaj_In	-.737	-.865
	imm_pe_tara_In	.024	.020
	venituri_vanzari_In	1.000	.968
	salariu_mediu_brut_In	.968	1.000
Sig. (1-tailed)	pop_caut_munc_strain_total_In	.124	.063
	rata_ocup_camp_munca_In	.039	.056
	rata_somaj_In	.018	.003
	imm_pe_tara_In	.477	.481
	venituri_vanzari_In	.	.000
	salariu_mediu_brut_In	.000	.
N	pop_caut_munc_strain_total_In	8	8
	rata_ocup_camp_munca_In	8	8
	rata_somaj_In	8	8
	imm_pe_tara_In	8	8
	venituri_vanzari_In	8	8
	salariu_mediu_brut_In	8	8

Variables Entered/Removed^a

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	salariu_m ediu_brut_ ln, imm_pe_t ara_ln, rata_ocup _camp_m unca_ln, rata_soma j_ln, venituri_v anzari_ln ^b		Enter

a. Dependent Variable:

pop_caut_munc_strain_total_ln

b. All requested variables entered.

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics	
					R Square Change	F Change
1	.967 ^a	.934	.771	.021651	.934	5.704

Model Summary^b

Model	Change Statistics			
	df1	df2	Sig. F Change	
1	5	2	.156	2.693

a. Predictors: (Constant), salariu_mediu_brut_ln, imm_pe_tara_ln, rata_ocup_camp_munca_ln, rata_somaj_ln, venituri_vanzari_ln

b. Dependent Variable: pop_caut_munc_strain_total_ln

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	.013	5	.003	5.704	.156 ^b
	Residual	.001	2	.000		
	Total	.014	7			

a. Dependent Variable: pop_caut_munc_strain_total_In

b. Predictors: (Constant), salariu_mediu_brut_In, imm_pe_tara_In, rata_ocup_camp_munca_In, rata_somaj_In, venituri_vanzari_In

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t
		B	Std. Error	Beta	
1	(Constant)	30.111	12.905		2.333
	rata_ocup_camp_munca_In	-1.513	.773	-.704	-1.958
	rata_somaj_In	-.173	.168	-.867	-1.030
	imm_pe_tara_In	-4.156	3.188	-.291	-1.303
	venituri_vanzari_In	.079	.292	.482	.270
	salariu_mediu_brut_In	-.041	.473	-.196	-.087

Coefficients^a

Model		Sig.	95,0% Confidence Interval for B		Correlations
			Lower Bound	Upper Bound	Zero-order
1	(Constant)	.145	-25.414	85.635	
	rata_ocup_camp_munca_In	.189	-4.839	1.812	-.121
	rata_somaj_In	.411	-.897	.551	-.680
	imm_pe_tara_In	.322	-17.874	9.562	-.523
	venituri_vanzari_In	.812	-1.177	1.334	.463
	salariu_mediu_brut_In	.939	-2.078	1.995	.588

Coefficients^a

Model		Correlations			
		Partial	Part	Tolerance	VIF
1	(Constant)				
	rata_ocup_camp_munca_In	-.811	-.354	.253	3.948
	rata_somaj_In	-.589	-.186	.046	21.608
	imm_pe_tara_In	-.678	-.236	.657	1.523
	venituri_vanzari_In	.188	.049	.010	97.174
	salariu_mediu_brut_In	-.061	-.016	.006	155.645

a. Dependent Variable: pop_caut_munc_strain_total_In

Coefficient Correlations^a

Model		salariu_mediu_brut_In	imm_pe_tara_In
1	Correlations		
	salariu_mediu_brut_In	1.000	-.475
	imm_pe_tara_In	-.475	1.000
	rata_ocup_camp_munca_In	.688	-.571
	rata_somaj_In	.946	-.489
	venituri_vanzari_In	-.986	.484
	Covariances		
	salariu_mediu_brut_In	.224	-.717
	imm_pe_tara_In	-.717	10.165
	rata_ocup_camp_munca_In	.252	-1.406
	rata_somaj_In	.075	-.262
	venituri_vanzari_In	-.136	.451

Coefficient Correlations^a

Model			rata_ocup_ca mp_munca_In	rata_somaj_In
1	Correlations	salariu_mediu_brut_In	.688	.946
		imm_pe_tara_In	-.571	-.489
		rata_ocup_camp_munca_In	1.000	.690
		rata_somaj_In	.690	1.000
		venituri_vanzari_In	-.734	-.901
Covariances	salariu_mediu_brut_In	.252	.075	
	imm_pe_tara_In	-1.406	-.262	
	rata_ocup_camp_munca_In	.597	.090	
	rata_somaj_In	.090	.028	
	venituri_vanzari_In	-.165	-.044	

Coefficient Correlations^a

Model			venituri_vanzari_In
1	Correlations	salariu_mediu_brut_In	-.986
		imm_pe_tara_In	.484
		rata_ocup_camp_munca_In	-.734
		rata_somaj_In	-.901
		venituri_vanzari_In	1.000
Covariances	salariu_mediu_brut_In	-.136	
	imm_pe_tara_In	.451	
	rata_ocup_camp_munca_In	-.165	
	rata_somaj_In	-.044	
	venituri_vanzari_In	.085	

a. Dependent Variable: pop_caut_munc_strain_total_In

Collinearity Diagnostics^a

Model	Dimensio n	Eigenvalu e	Condition Index	Variance Proportions		
				(Constan t)	rata_ocup_c amp_munca _In	rata_somaj _In
1	1	5.985	1.000	.00	.00	.00
	2	.015	19.885	.00	.00	.04
	3	.000	178.459	.00	.00	.08
	4	1.472E-5	637.550	.00	.28	.02
	5	2.139E-6	1672.721	.02	.45	.66
	6	1.533E-7	6248.298	.98	.27	.20

Collinearity Diagnostics^a

Model	Dimension	Variance Proportions		
		imm_pe_tara_In	venituri_vanzari_In	salariu_mediu_brut_In
1	1	.00	.00	.00
	2	.00	.00	.00
	3	.00	.01	.00
	4	.00	.03	.05
	5	.00	.76	.76
	6	1.00	.20	.19

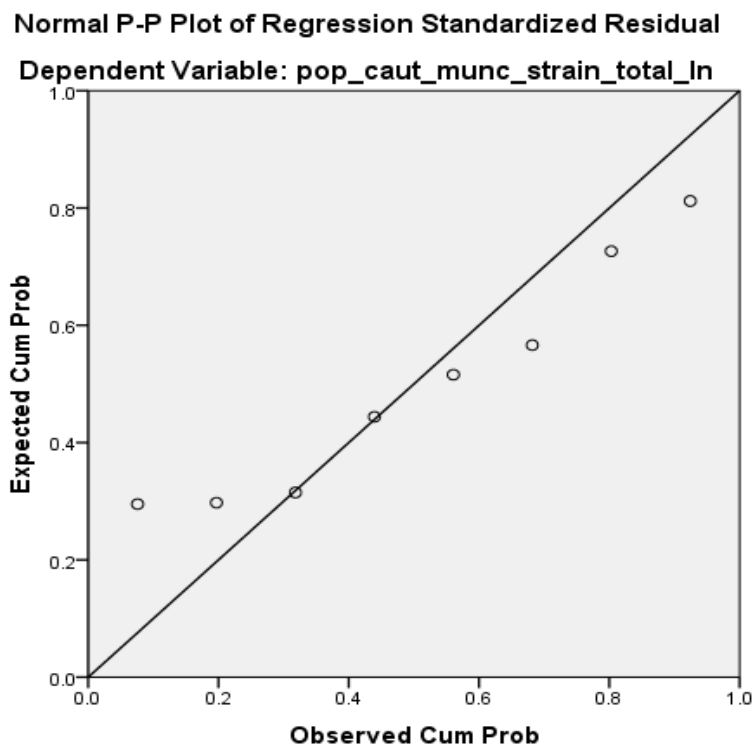
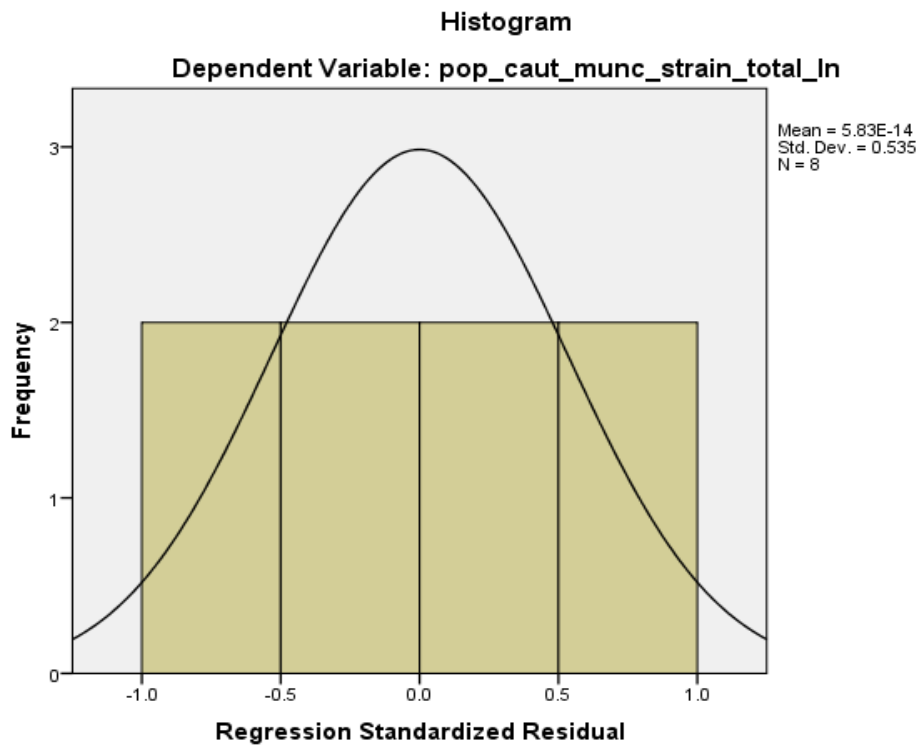
a. Dependent Variable: pop_caut_munc_strain_total_In

Residuals Statistics^a

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	N
Predicted Value	5.69829	5.83366	5.77129	.043701	8
Residual	-.011658	.019164	.000000	.011573	8
Std. Predicted Value	-1.670	1.427	.000	1.000	8
Std. Residual	-.538	.885	.000	.535	8

a. Dependent Variable: pop_caut_munc_strain_total_In

Charts

ACTE DE IMPLEMENTARE

Republica Moldova

PRIMĂRIA COMUNEI CIORESCU

2089 municipiul Chișinău, comuna Ciorescu, str. Alexandru cel Bun, 17
Telefon: 0-22-45-62-36, 0-22-45-62-38, 0-22-45-61-89, 0-22-45-63-44, 0-22-45-68-72
Email: primardec.iorescu@mail.md
Cod fiscal: 1007601010437
Cont de decontare: 226614; Ministerul Finanțelor Trezoreria de Stat
Codul băncii: TREZMD2X
Cod IBAN: MD83TRPDAK20000001118900

“ 16 ” 08 2016

nr. 02/1-34-452

CERTIFICAT

De confirmare a implementării rezultatelor științifice obținute de doctoranda UTM Dorofeeva Liubovi, la tema: „*Piața muncii și mecanismele ei de reglare în mediul rural al Republicii Moldova*”

Prin prezentul certificat se confirmă faptul, că rezultatele cercetării științifice în domeniul ocupării forței de muncă a populației rurale, obținute de doctoranda în economie, dna Dorofeeva Liubovi, în special analiza rezultatelor sondajului sociologic, pot fi utilizate în procesul de elaborare a politicilor de ocupare, orientate spre organizarea muncii în funcție de cerințele specifice ale populației rurale, pregătirea profesională a viitorilor lucrători în dependență de cerințele pieței muncii și reducerea pieței informale a muncii.

PRIMAR

Ivan SCRIPNIC

Republica Moldova
Primaria Ursoaia, raionul Causeni

MD-4328, str. Ștefan cel Mare 102, tel. 42-2-36; 42-5-11; 42-2-78-fax

Nr. 120

03 august 2016

CERTIFICAT

De implementare a rezultatelor științifice obținute de doctoranda UTM Dorofeeva Liubovi la tema: **Plata muncii și mecanismele ei de reglare în mediul rural al Republicii Moldova**

Prezentul certificat confirmă, ca datele finale ale doctorandului în economie Dorofeeva Liubovi în domeniul cercetării pieței muncii rurale, în special a analizei rezultatelor sondajului sociologic, pot fi utilizate de primăria s. Ursoaia, r-nul Căușeni în procesul de elaborare a planurilor orientate spre sporirea activității de muncă a populației economic active din localitatea dată.

Primarul s. Ursoaia

Elena Marjinean

REPUBLICA MOLDOVA
Consiliul sãtesc Batîr
Raionul Cimişlia
PRIMĂRIA
MD-7712 s. Batîr
Tel. 59-6-99 Fax – 59-2-36

РЕСПУБЛИКА МОЛДОВА
Сельский Совет Батыр
Чимишлийского района
ПРИМЭРИЯ
МД. 7712 с. Батыр
Тел 59. 6. 99 Факс 59.2.36

Nr. 791

Din 21.07.2016

Certificat

De implementare a rezultatelor ştiinţifice obţinute de doctoranda UTM Dorofeeva Liubovi la tema: **Piaţa muncii şi mecanismele ei de reglare în mediul rural al Republicii Moldova**

Prezentul certificat confirmă, că datele finale ale doctorandului în economie Dorofeeva Liubovi în domeniul cercetării pieţei muncii rurale, în special a analizei rezultatelor sondajului sociologic, pot fi utilizate de primăria s. Batîr, r-nul Cimişlia în procesul de elaborare a planurilor orientate spre sporirea activităţii de muncă a populaţiei economic active din localitatea dată.

Primarul s. Batîr,
r-nul Cimişlia

Anatolie Spînu

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnata, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Liubovi Dorofeeva

CURRICULUM VITAE: DOROFEEVA LIUBOVI

	<p>Curriculum vitae</p>
Informații personale	
Nume / Prenume	Dorofeeva Liubovi
Adresa	RM, or. Bender, str. Ermacov 16/62
Telefon	(+ 373) 778-59221
E-mail	ms.dorofeeva1964@inbox.ru
Naționalitate	moldoveancă
Data nașterii	29.09.1964
Sex	femenin
Starea civila	căsătorită
Locul de muncă vizat / Domeniul ocupațional	<ul style="list-style-type: none"> - Universitatea de Stat Nistreenă , or. Tiraspol. Lector la catedra «Teorie economică și economie mondială» - Institutul Militar, or. Tiraspol (Prin cumul) - Academia Interregională de Management al Personalului din Kiev, Filiala Tiraspol. (Prin cumul)
Experiența profesională	
<u>Perioada</u>	01.09.1998 – pîna în prezent.
Funcția sau postul ocupat	Lector superior
Principalele activități și activități	Predarea disciplinelor: Teorie economică; Microeconomie; Macroeconomie; Economie mondială; Istoria gândirii economice; Economia politică
Numele și adresa angajatorului	Inspekția Asigurării de Stat, or.Bender
<u>Perioada</u>	1982 - 1988
Funcția sau postul ocupat	inspector, inspector superior
Numele și adresa angajatorului	Uzina «Dnestr», Asociația de producție «Mezon», or. Bender
<u>Perioada</u>	1988 - 1998
Funcția sau postul ocupat	Economist; Șef de birou
Educație și formare	
perioada 2011 - 2015	Doctorand, catedra TEM, UTM, specialitatea - 521.01
perioada 1982 - 1987	Universitatea de Stat a Moldovei, facultatea de economie
perioada 1979 - 1982	Colegiul financiar - bancar, or.Chișinău
perioada 1996 - 2001	Universitatea de Stat Nictreenă, or. Tiraspol, pedagog

Limbi vorbite	Limba română (maternă), limba rusă (avansat), limba franceză (cu dicționar)
Competențe și aptitudini	
aptitudini organizaționale	Comunicare eficientă, abilitate (managerială) de a planifica, analiza și organiza activitatea de muncă, spirit disciplinar, sociabilitate, adaptare profesională, însușire rapidă a informației
aptitudini sociale	Responsabilă, obiectivă, receptivă, punctuală.
competențe și cunoștințe de utilizare a calculatorului	Microsoft Word, Internet, Excel.